

BOSNA I HERCEGOVINA
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

**UPOREDNA
ANALIZA**
pristupa pravima
izbjeglica i raseljenih osoba

Sarajevo, decembar 2005. godine

Naslov:

UPOREDNA ANALIZA PRISTUPA PRAVIMA IZBJEGLICA I RASELJENIH OSOBA

Izdavač:

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine

Autori:

**Mario Nenadić, Nermina Džepar-Ganibegović,
Medžid Lipjankić, Drago Borovčanin, Nada Spasojević, Abela Pobrić i Dragana Kovač**

Urednici:

Mario Nenadić i Nermina Džepar-Ganibegović

Redakcija:

**Ilijas Bošnjović, Davorka Ištuk-Arapović, Azem Mujan,
Vesna Vignjević, Danijela Torbica, Lejla Riđanović, Lejla Hrasnica, Faruk Arslanagić,
Ševka Palo, Ladislava Hamzić, Jagoda Petrović, Ljiljana Orešković, Enes Šerifović i Mujo Mustafić**

Izdanje:

Bosanski jezik

Lektor i korektor:

Džemaludin Poturović

Tiraž:

150 primjeraka

Besplatan primjerak

Ova publikacija štampana je uz podršku Vlade Kraljevine Danske putem MARRI Regionalnog centra u Skoplju

Zahvalnost

Ovu brošuru pripremio je Sektor za izbjeglice iz BiH i raseljene osobe u BiH Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice.

Analize i nalazi u brošuri odraz su višegodišnjeg praćenja stanja u oblasti povratka raseljenih osoba i izbjeglica, a posebno relevantnih statistika koje su objedinjavale kompetentne domaće i međunarodne organizacije i institucije.

Veliku zahvalnost za ukupan doprinos na sistematičnom prikupljanju prezentiranih pokazatelja, dugujemo resornim ministarstvima na nivou BiH i entiteta, kao i službama u Brčko Distriktu BiH.

Kroz redovnu i možemo reći svakodnevnu saradnju sa Federalnim ministarstvom za raseljene osobe i izbjeglice, Ministarstvom za izbjeglice i raseljena lica R Srpske, Odjelom za raseljena lica, izbjeglice i stambene poslove Brčko Distrikta BiH, uspostavili smo Centralnu bazu podataka, koja sadrži najveći broj dostupnih pokazatelja o rezultatima na planu povratka, povrata imovine i stanarskih prava, prijavama za povratak, prijavama za rekonstrukciju s ciljem povratka u BiH, stanju razrušenog stambenog fonda, potrebama u rekonstrukciji, a zajedničkom i od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice koordiniranom aktivnošću sprovedeno je i (re)registriranje raseljenih osoba u BiH, tako da su i najnoviji pokazatelji iz ove aktivnosti iskazani u brošuri.

Također, izuzetno je važno izraziti zadovoljstvo i zahvalnost za kooperativan odnos svih općina na području BiH u procesu verifikiranja podataka u Centralnoj bazi, čime su dale svoj puni doprinos na uklađivanju zvaničnih statistika sa stvarnim stanjem na terenu.

U ovoj prvoj grupi naših stalnih partnera, a u okviru sistemskih napora za rješavanje problema raseljenih osoba i izbjeglica, izražavamo zahvalnost i Predstavništvu UNHCR-a u BiH koje je svojom nesebičnom stručnom, finansijskom i materijalnom pomoći, osiguralo da se realizuju određeni segmenti ove uporedne analize.

Ovom prilikom zahvaljujemo se našim partnerima iz entitetskih struktura, Brčko Distrikta BiH i UNHCR-a.

Brošura u svojoj suštini daje pregled širokog spektra zagaraniranih prava, ali posebno obrađuje prava kojima je do sada kroz sistemske mjere osiguran potpun ili djelomičan pristup.

U pripremi i analizi stanja u oblasti sigurnosti, zdravstva, školstva, socijalne zaštite, deminiranja i drugih oblasti koje su na direktan ili indirektan način vezane za pitanja povratka i reintegriranja raseljenih osoba i povratnika, veliku pomoć pružila su nam i sljedeća ministarstva i službe, kojima se ovom prilikom također zahvaljujemo: Ministarstvo sigurnosti BiH, Federalno ministarstvo zdravstva, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite R Srpske, Odjel za zdravstvo Brčko Distrikta BiH, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Ministarstvo prosvjete i kulture R Srpske, Odjel za obrazovanje Brčko Distrikta BiH, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite R Srpske, Odjel za stručne i administrativne poslove Brčko Distrikta BiH - Služba za zapošljavanje i dr.

Iako smo još početkom 2004.godine, od institucija međunarodne zajednice preuzeli odgovornost za realiziranje Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, još uvijek se u radu oslanjamo i rado konsultiramo UNHCR, OSCE, OHR, EK, UNDP i druge organizacije i institucije. Međunarodno iskustvo koje ovi partneri imaju na polju zaštite izbjeglica i raseljenih osoba, kao i zaštite ljudskih prava uopće, neprocjenjivo je. Koristimo priliku da se zahvalimo svim međunarodnim organizacijama i institucijama na pomoći koju su nam pružili prilikom rada na ovom zahtjevnom projektu.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice uvijek se ponosilo saradnjom sa civilnim sektorom i brojnim vladinim i nevladinim organizacijama i udrugama, koje se bave pitanjima povratka i zaštite ljudskih prava. Ovim putem zahvaljujemo se na pruženoj pomoći i saradnji na ukazivanju na probleme, njihovom prepoznavanju i sistematiziranju, a što je u konačnici pomoglo i pri izradi jednog preglednog dokumenta kakav je ova brošura.

Ovom prilikom želimo se zahvaliti i našim regionalnim partnerima, tj. resornim institucijama u R Hrvatskoj i Srbiji i Crnoj Gori na saradnji koju smo u smislu zaključaka Regionalne ministarske konferencije i rješavanju raseljeničko-izbjegličkih pitanja, održali u Sarajevu 31.01.2005.godine. Spomenut ćemo Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka R Hrvatske, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Srbije i Crne Gore, Komesarijat za izbjeglice Srbije, Komesarijat za raseljena lica Crne Gore i dr. Rezultate zajedničkog rada, a koji se odnose na BiH, također smo prezentirali u brošuri.

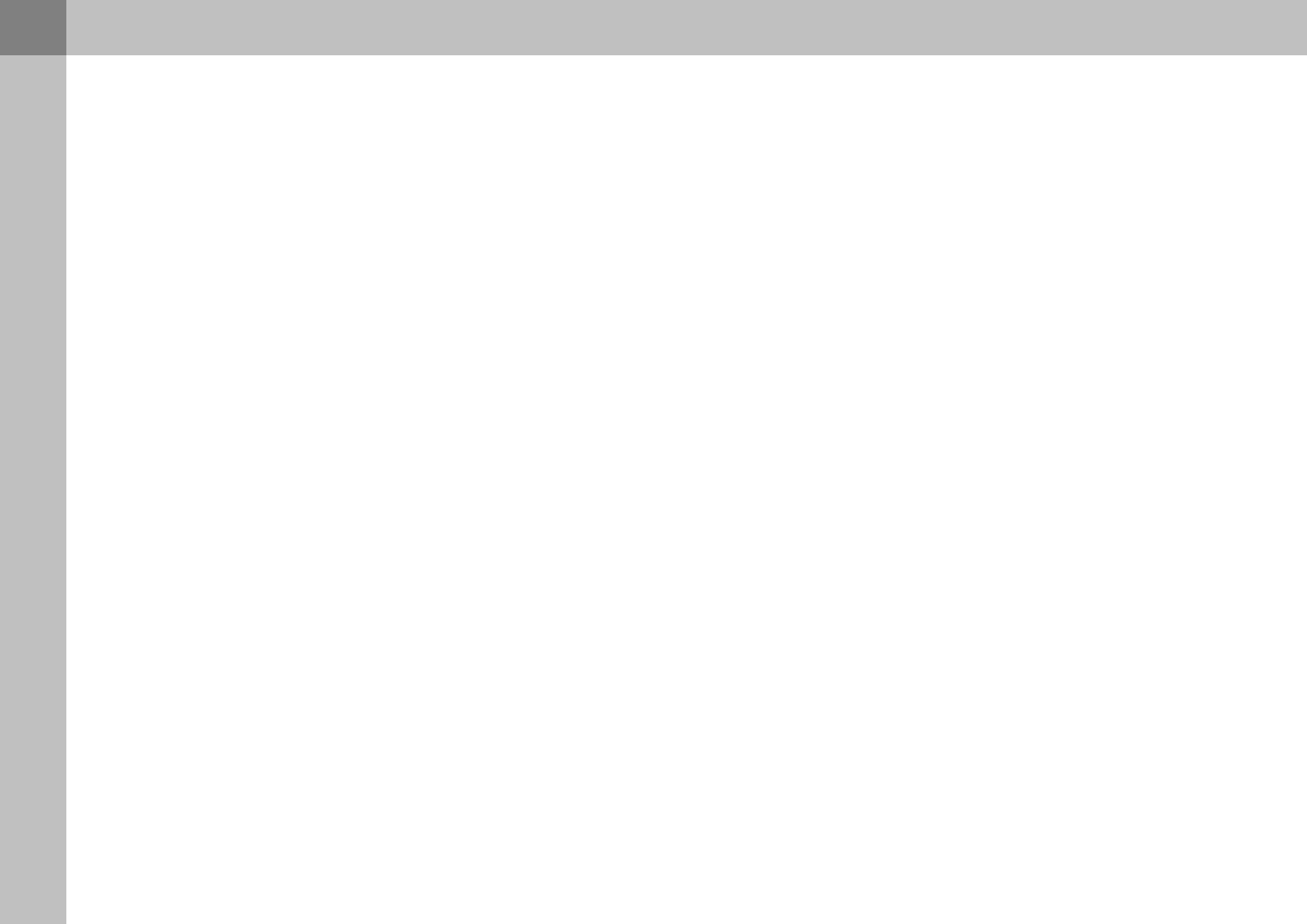
Na kraju zahvaljujemo Regionalnom centru MARRI na ukupnim aktivnostima koje su implementirali u Bosni i Hercegovini, zato što su kroz angažiranje domaćih stručnjaka i tehničku podršku pri izradi uporedne analize pristupa pravima izbjeglica i raseljenih osoba, štampanje brošure i dr., omogućili da ovaj značajan projekat bude realiziran.

Sredstva za realiziranje ovog projekta, osigurala je Vlada Kraljevine Danske putem MARRI regionalnog centra, na čemu se posebno zahvaljujemo.

Vjerujemo da postoji veliki broj korisnih servisnih informacija, koje mogu pomoći da zainteresirani korisnici tj. oni kojima je brošura i namjenjena, a to su izbjeglice, raseljene osobe i povratnici, na što jednostavniji i praktičniji način ostvare neko od svojih prava u BiH.

U izradi brošure, bili smo realni, držali se stvarnog stanja, ali bili bismo zahvalni i na konstruktivnim kritikama, kako bi smo tu povratnu energiju usmjerili na doradu pojedinih segmenata iz materijala, a sve u funkciji unapređenja stanja u oblasti pristupa pravima raseljenih osoba, izbjeglica iz BiH i povratnika.

Urednici

Predgovor

Ovaj pregled stanja u oblasti provedbe Aneksa 7. (Sporazum o povratku izbjeglica i raseljenih osoba) Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini pripremili smo u vrijeme obilježavanja desetogodišnjice od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Na planu povratka izbjeglica i raseljenih osoba Bosna i Hercegovina svakako bilježi značajne rezultate. Posmatrano u regionalnim okvirima - najbolje, a dosta dobre i iznad prosjeka gledano historijski kroz druge slične izbjegličke krize u svijetu.

Bez obzira na postignute uspjehe i rezultate, na pola smo puta, jer još uvijek je mnogo osoba koje čekaju na povratak i pristup svim pravima koja idu uz povratak. Naš je interes i opredjeljenje graditi sistem tako da se svakoj osobi omogući povratak i pristup pravima u BiH, te da se o dovršetku provedbe Aneksa 7. ne može govoriti dok god postoje grupe ili pojedinci zainteresirani za povratak ili pristup nekom drugom zagarantiranom pravu u BiH.

U ovoj publikaciji oslikano je sve ono što mi u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice trenutno radimo na planu povratka i reintegriranja povratnika, zajedno sa našim partnerima iz različitih domaćih i međunarodnih organizacija i institucija.

Praktično, publikacija je potpun i zaokružen izvještaj o radu, sa detaljnim analizama stanja u oblasti povratka izbjeglica i raseljenih osoba, provedbi bilateralnih sporazuma o povratku, reregistriranju raseljenih osoba, prijavljivanju za rekonstrukciju s ciljem povratka, stradanju stambenog fonda i poratnoj obnovi, pristupu pravima izbjeglica iz BiH, raseljenih osoba i povratnika, preostalim problemima, kao i mogućnostima i potrebama.

Metodologija uporednog praćenja stanja prema popisu stanovništva iz 1991. godine i drugim izvorima i podacima, sa stanjem nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma i sadašnjim stanjem, omogućava veoma pregledan i jasan prikaz

demografskih i drugih promjena nastalih kao posljedica ratnih sukoba u regionu, kako je Dejtonski sporazum nazvao dešavanja u regionu od 1991. do 1995. godine.

Period nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini obilježen je i masovnim prihvatom izbjeglica iz R Hrvatske i Srbije i Crne Gore u Bosni i Hercegovini, te smo i ovu problematiku obradili ovom publikacijom i to, uglavnom, u onoj mjeri koliko je to u vezi sa povratkom izbjeglica i raseljenih osoba, državljana BiH.

Deset godina povratka i repatrijacije, reintegriranja i poratne obnove u BiH obilježeno je paralelnim aktivnostima na iznalaženju sredstava i konkretnoj pomoći na spomenutim aktivnostima, ali i naporima na upostavi sistema koji na jedan transparentan način omogućava poštivanje principa pravde i pravednosti u pristupu pravima unutar procesa povratka.

To je period u kome smo prvi put nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini jedan posao, koji je bio u nadležnosti institucija međunarodne zajednice, jasnim državnim strateškim dokumentom prenijeli na domaće vlasti.

Čitanjem materijala, može se zaključiti još nešto značajno za budućnost Bosne i Hercegovine. Svi koji budu čitali ovaj materijal, shvatit će da smo unutar realiziranja tekućeg procesa provedbe Aneksa 7. opredijeljeni i za trajne reforme i doprinos evropskim integracijama Bosne i Hercegovine.

S jedne strane, centraliziranje politika i njihovo koordiniranje unutar ili putem Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, a s druge strane, decentralizirano implementiranje projekata i trajan prijenos nadležnosti pri primjeni procedura vezanih za povratak i reintegriranje, sa državnog na općinski nivo uprave, saradnja sa civilnim društvom i regionalna saradnja, jasno su prepoznatljivi pravci u kojima se krećemo radeći na poslu povratka.

Ovom publikacijom smo obradili i određene segmente važne za povratak, iako one nisu u isključivoj nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, nego su u nadležnosti drugih ministarstava i službi na nivou BiH, entiteta, čak kantona i općina.

Sigurnost, zdravstvo, školstvo, zapošljavanje, socijalna zaštita, deminiranje i druge oblasti važne za povratak i reintegriranje obradili smo objedinjavanjem pokazatelja iz različitih nadležnih izvora.

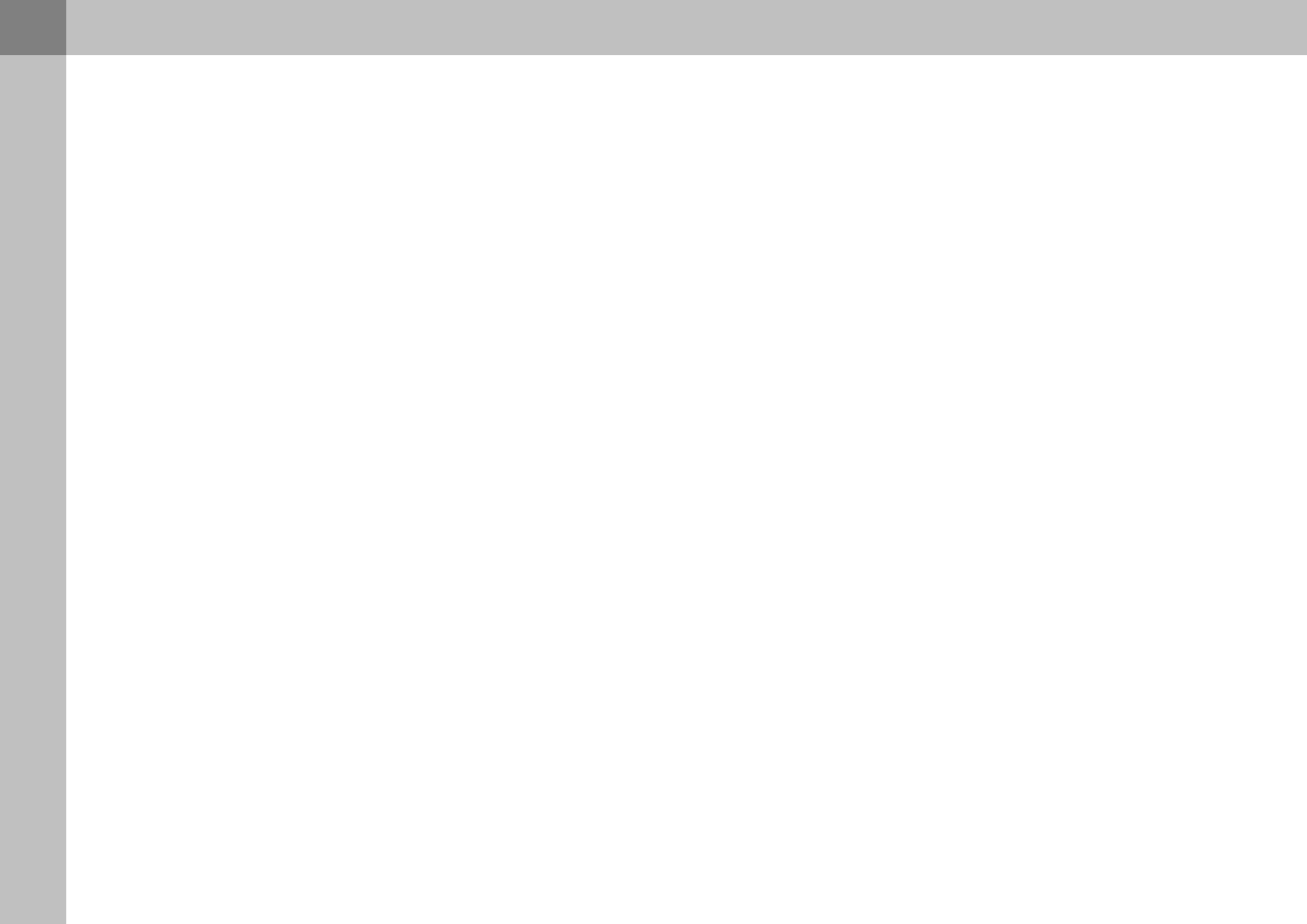

Mislim da se u publikaciji može pronaći mnogo korisnih servisnih i praktičnih informacija.

Zadovoljstvo mi je predstaviti ovu publikaciju, a također očekujem da će ona izazvati pažnju i interes resornih domaćih i međunarodnih institucija, organizacija civilnog društva i pojedinaca.

Ministar za ljudska prava i izbjeglice

Mirsad Kebo

Sadržaj

Sažetak	21
PROFIL BOSNE I HERCEGOVINE	27
Administrativno-teritorijalno ustrojstvo BiH	29
Stanovništvo u BiH	31
Stanovništvo u BiH 1991. godine	31
Nacionalna struktura stanovništva iz 1991.	31
Bošnjačko stanovništvo 1991. godine	32
Hrvatsko stanovništvo 1991. godine	33
Srpsko stanovništvo 1991. godine	34
Procjena rasporeda stanovništva na osnovu popisa iz 1991. godine - prema sadašnjim općinama BiH	35
Raspored stanovništva iz 1991. godine prema sadašnjim administrativnim jedinicama u BiH	42
Procenat stanovništva iz 1991. godine prema sadašnjim administrativnim jedinicama u BiH	43
Nacionalna struktura stanovništva iz 1991. godine	43
Posljedice sukoba od 1992. do 1995. na demografsku sliku zemlje	45
Izbjeglice iz Bosne i Hercegovine od 1992. do 1995. godine	46
Integracija izbjeglica iz BiH u zemljama prihvata	47
Brojčani pokazatelji o migracijama izbjeglica iz BiH	47
Raseljene osobe u Bosni i Hercegovini	49

Pravci raseljavanja u BiH 1992. do 1995. godine _____	50
Raseljene osobe 1995. godine _____	51
Stambeni fond Bosne i Hercegovine _____	53
Stambeni fond Bosne i Hercegovine 1991. godine _____	53
Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine _____	54
Ukupan broj i procenat stambenih jedinica 1991. godine - prema entitetima i nacionalnostima _____	60
Procenat stambenih jedinica iz 1991. godine – prema entitetima _____	61
Vlasnička struktura stambenog fonda u BiH u 1991. godini _____	61
Nacionalna struktura vlasnika i korisnika stambenih jedinica u 1991. godini _____	62
Posljedice sukoba od 1992. do 1995. na stambeni fond u BiH _____	63
Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH _____	64
Stanje stambenog fonda 1995. godine prema entitetima u BiH _____	72
Stepen oštećenosti stambenih jedinica 1995. _____	73
Procenat devastiranosti stambenih jedinica 1995. _____	73

10 GODINA POSLIJE	75
Promijenjena demografska slika Bosna i Hercegovine	77
Od 1991. godine u Bosni i Hercegovini nije vršen zvaničan popis stanovništva	77
Destegodišnje demografske promjene od 1991. do 2001. godine	77
Procjena broja i strukture stanovništva Bosne i Hercegovine u 2005. godini	79
Više od 180.000 osoba još uvijek je raseljeno u BiH	81
Uvod	81
Evidentirani zahtjevi za (re)registraciju raseljenih osoba - prema mjestima boravka	83
Broj i postotak (re)registriranih raseljenih osoba u BiH	84
Pregled evidentiranih zahtjeva za (re)registriranje raseljenih osoba - prema entitetima boravka	85
Raseljene osobe (re)registrirane u Federaciji BiH	86
Raseljene osobe (re)registrirane u Republici Srpskoj	95
(Re)registriranje na području Brčko Distrikta BiH	105
Status prijeratnih stambenih jedinica (re)registriranih raseljenih osoba u BiH	107
Nacionalna struktura (re)registriranih raseljenih osoba u BiH	108
Spolna i starosna struktura (re)registriranih raseljenih osoba u BiH	110
Obrazovna, kvalifikaciona i struktura zaposlenosti (re)registriranih raseljenih osoba u BiH	112
Način izdržavanja (re)registriranih raseljenih porodica u BiH	116
Struktura (re)registriranih raseljenih porodica u BiH	117
Posebne potrebe (re)registriranih raseljenih osoba u BiH	118
Evidentirani interes za povratkom (re)registriranih raseljenih osoba u BiH	118
Detaljan pregled (re)registriranih raseljenih osoba prema općinama u BiH	120

Više od 7.000 osoba u BiH još uvijek živi u kolektivnim oblicima zbrinjavanja	129
Opće napomene	129
Sadržaj baze podataka o korisnicima kolektivnih oblika zbrinjavanja u BiH	129
Lokaliteti smještaja/sadašnjeg boravka korisnika kolektivnog smještaja u BiH	130
Pregled broja i postotka korisnika kolektivnih oblika zbrinjavanja u BiH	130
Korisnici kolektivnog smještaja na području FBiH	130
Korisnici kolektivnog smještaja na području RS	132
Struktura porodica/korisnika kolektivnog smještaja – prema broju članova domaćinstva	133
Nacionalna struktura korisnika kolektivnog smještaja u BiH	134
Status prijeratne imovine korisnika kolektivnog smještaja u BiH	134
Posebne potrebe korisnika kolektivnog smještaja u BiH	137
Više od 180.000 stambenih jedinica u BiH još uvijek je neobnovljeno	139
Uporedni pokazatelji o stanju stambenog fonda u BiH 2005. godine - prema entitetima	139
Detaljan pregled stanja stambenog fonda - prema općinama u BiH	140
Više od 120.000 osoba još uvijek čeka na obnovu i povratak u svoje domove u BiH	151
Metodologija	152
Objavljeni tekst javnog poziva	155
Evidentirane prijave - prema entitetima povratka	157
Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika	160
Nacionalna struktura potencijalnih korisnika pomoći	161
Mjesto sadašnjeg boravka evidentiranih potencijalnih korisnika pomoći	163
Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika - prema općinama povratka u BiH	182

PRISTUP PRAVIMA I POVRATAK, POVRAT IMOVINE/STANARSKIH PRAVA I OBNOVA	197
Značaj prava na povratak i povrat imovine	198
Izbor odredišta	198
Amnestija	199
Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbjeglice - UNHCR	199
Komisija za raseljene osobe i izbjeglice	200
Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine i Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. godine	200
Relevantni propisi Bosne i Hercegovine	201
Povratak izbjeglica i raseljenih osoba	207
Povratak u BiH –1996. do 31.10.2005. godine	207
„Manjinski“ povratak u BiH od 1996. do 31.10.2005. godine	215
Povrat imovine i stanarskih prava	225
PLIP-ove smjernice općinama za utvrđivanje suštinskog završetka implementacije imovinskih zakona	231
Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica	234
Detaljan pregled provedbe imovinskih zakona u BiH	236
Rekonstrukcija stambenih jedinica za potrebe povratka	245

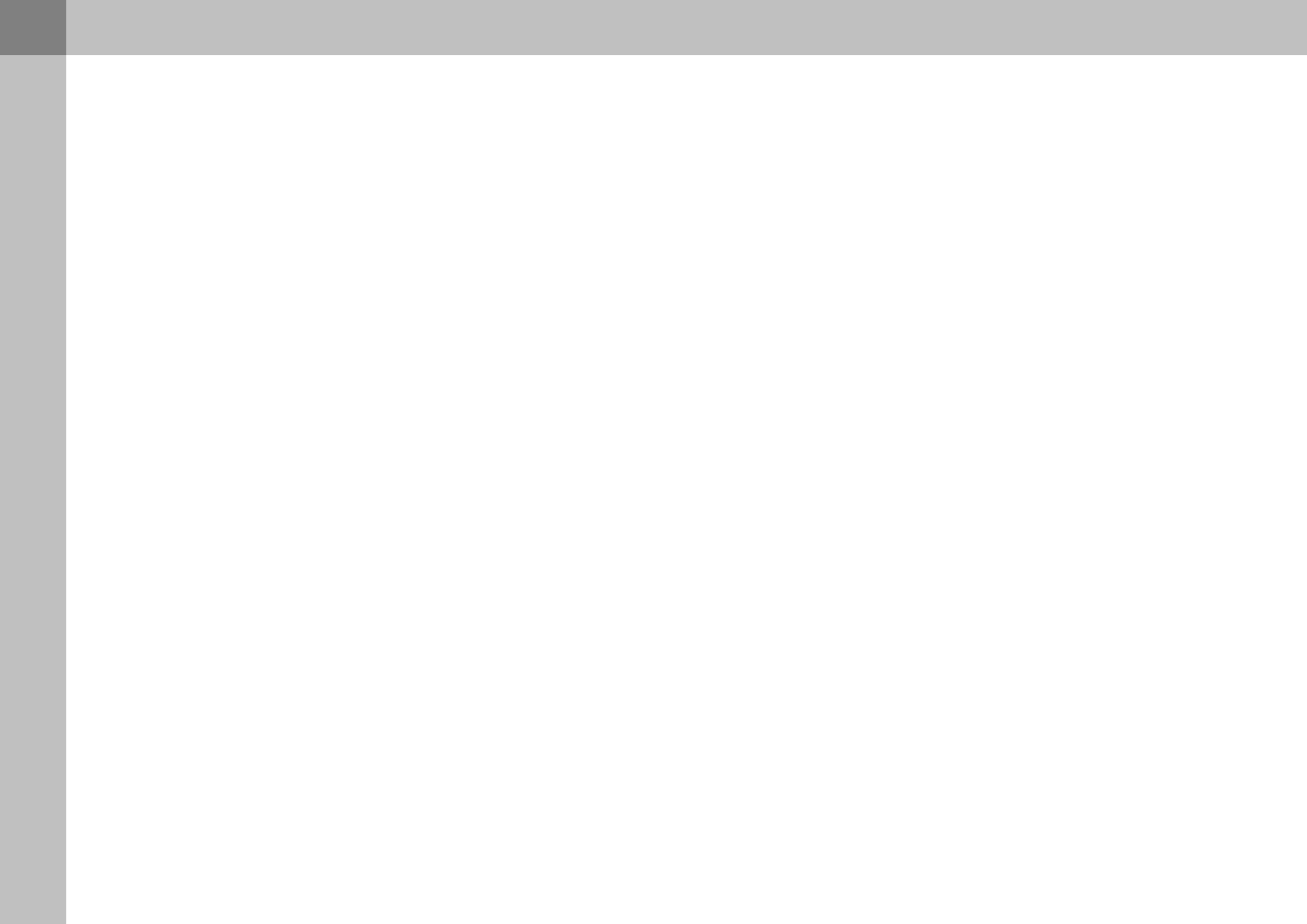
PRISTUP PRAVIMA I RASELJENE OSOBE	247
Pravni okvir	249
Pravo na zdravstvenu zaštitu	255
Federacija BiH	256
Republika Srpska	263
Brčko Distrikt BiH	265
Pravo na obrazovanje	267
Predškolski odgoj i obrazovanje	268
Osnovno obrazovanje	269
Srednje obrazovanje	270
Visoko obrazovanje	272
Pozitivni refleksi i rezultati implementacije Okvirnog zakona i privremenog Sporazuma u praksi	275
Pregled statističkih podataka o provedbi Privremenog sporazuma o djeci povratnicima	276
Učenici povratnici	279
Nastavnici povratnici	280
Otvorena pitanja/izazovi i još uvijek prisutni problemi u praksi	281
Propisi kojima je regulirana nostrifikacija diploma koje su stečene izvan BiH	281
Pravo na rad	283
Federacija BiH	284
Republika Srpska	288
Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine	289

Pravo na socijalnu zaštitu	291
Federacija BiH	291
Republika Srpska	292
Brčko Distrikt BiH	292
Prisutni problemi i moguća rješenja za njihovo prevazilaženje	292
Sigurnost	295
Deminiranje	299
Uspostava sistema i pregled operacija humanitarnog deminiranja	300
Žrtve mina	302
Opća procjena minske situacije	303
Humanitarno deminiranje po namjeni zemljišta	304
Ostali elementi održivosti povratka	305
Memorandum o razumijevanju o priključenju stambenih objekata povratnika na elektrodistribucijsku mrežu u Bosni i Hercegovini	305
(Mikro)kreditiranje u cilju zapošljavanja i samozapošljavanja povratnika	306
Drugi projekti na planu održivosti povratka	306

PRISTUP PRAVIMA I IZBJEGLICE SA PRIZNATIM STATUSOM	309
Uvod	311
Osnovna prava izbjeglica sa priznatim statusom u BiH	313
Posebno zagarantirana prava izbjeglica sa priznatim statusom u BiH	315
Pravo na obrazovanje	318
Pravo na rad	321
Pravo na zdravstvenu zaštitu	322
Pravo na socijalnu zaštitu	324
Pravo na državljanstvo	326
Regionalni aspekt i razlozi dolaska u BiH izbjeglih osoba iz Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije	329
PRISTUP PRAVIMA I SARADNJA SA ZEMLJAMA PRIHVATA	333
Općenito o pristupu pravima izbjeglica iz Bosne i Hercegovine	335
Bilateralno sporazumijevanje o povratku	337
Tok i rezultati provedbe bilateralnih sporazuma o povratku	338
Bosna i Hercegovina – SR Njemačka	340
Bosna i Hercegovina - Švicarska Konfederacija	346
Bosna i Hercegovina - Republika Hrvatska	349
Bosna i Hercegovina – Srbija i Crna Gora	351
Opći problemi u realiziranju sporazuma o prihvatu	353
Problemi u vezi sa repatrijacijom i prihvatom ranjivih kategorija izbjeglica iz BiH	354

Saradnja sa susjednim zemljama u regionu	357
Regionalna ministarska konferencija o rješavanju izbjegličko-raseljениčkih pitanja	359
Rad zajedničke Radne grupe za provedbu zaključaka Regionalne ministarske konferencije	363
Nacrt zajedničkog plana aktivnosti na rješavanju izbjegličko-raseljениčkih pitanja	367
Statistike i razmjena podataka – aktuelno stanje	367
Statistike i razmjena podataka - raspoloživi podaci i razmjena podataka	377
PRISTUP PRAVIMA - PLANOVI AKTIVNOSTI	395
Mapa puta Bosne i Hercegovine	397
AKRONIMI, SKRAĆENICE I TERMINOLOGIJA	423

Sažetak

Bosna i Hercegovina je zemlja jugoistočne Evrope koja se prostire na površini od oko pedeset hiljada kvadratnih kilometara.

Obalna granica dužine oko 20 kilometara je na Jadranskom moru, a kopnenom granicom od blizu hiljadu i po kilometara, na dužini od preko 900 kilometara, Bosna i Hercegovina graniči sa susjednom Hrvatskom, i na dužini od preko 500 kilometara sa Srbijom i Crnom Gorom.

Prema posljednjem popisu koji je proveden 1991. godine, stanovništvo Bosne i Hercegovine činilo je oko 4,3 miliona ljudi, u nešto manje od 1,3 miliona domaćinstava, pa je prosječna veličina domaćinstva bila oko 3,4 osobe.

Prosječna gustina naseljenosti 1991. godine u Bosni i Hercegovini bila je 86 stanovnika na kvadratnom kilometru, a gotovo 40% stanovnika, živjelo je u urbanim zonama.

Popisom iz 1991. godine, pored preko 1,9 miliona Bošnjaka, gotovo 1,4 miliona Srba i približno 760 hiljada Hrvata, registrirano je gotovo 250 hiljada Jugoslovena i oko 100 hiljada ostalih.

Tragičan sukob u regionu, kako su Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini potpisanim krajem 1995. godine u Dejtonu definirana ratna razaranja od 1992. do 1995. godine, rezultirao je ogromnim direktnim i indirektnim demografskim gubicima i promjenama u BiH.

Oko 250 hiljada ljudi je poginulo, a još oko 17 hiljada zvanično se vodi kao nestalo.

Rat je za posljedicu imao i povećanu stopu mortaliteta s jedne, i smanjenje prirodnog priraštaja u BiH, s druge strane.

Pored toga, od 1992. do 1995. godine, svoje prijeratne domove u Bosni i Hercegovini napustilo je oko 2,2 miliona osoba, što čini više od polovine predratnog domicilnog stanovništva. Od tog broja, oko 1,2 miliona osoba potražilo je izbjegličku zaštitu u preko 100 zemalja širom svijeta, dok je u isto vrijeme oko milion osoba raseljeno unutar Bosne i Hercegovine.

Kao posljedica ratnih sukoba, povećane su i dobrovoljne migracije bh. državljana, koji su i nakon uspostave mira nastavili da se iseljavaju iz Bosne i Hercegovine.

Povratak u BiH otpočeo je odmah po okončanju sukoba. Do sada je registrirano preko milion povratnika u BiH od kojih gotovo polovina tzv. manjinskih.

Najveći broj povratka ostvaren je u prve tri godine po uspostavljanju mira, u kojima je ostvareno više od polovine ukupnih povratka u BiH do sada. Bio je to period "lakših" povratka kada su se izbjeglice i raseljene osobe vraćale svojim kućama po principu spajanja porodica. Isto tako značajan broj povratka registriran je u godinama nakon uvođenja Plana za provedbu imovinskih zakona i veoma usko vezan je za povrat imovine njihovim prijeratnim vlasnicima i nosiocima stanarskih prava u posjed.

Danas, deset godina nakon uspostave mira, gotovo polovina izbjeglih i raseljenih stanovnika BiH još uvijek je izvan svojih predratnih domova.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice procjenjuje da izvan BiH trenutno boravi još oko pola miliona osoba koje su BiH napustile od 1992. do 1995. godine, i koje su kao takve evidentirane kao izbjeglice iz BiH. Od ovog broja, oko 80% se integriralo u zemljama prihvata, dok oko 100 hiljada izbjeglica iz BiH još uvijek treba trajna rješenja, prvenstveno kroz povratak u BiH.

I pored toga što su se od početka sukoba 1992. godine u Bosni i Hercegovini dešavale radikalne demografske promjene, nakon 1991. godine nije proveden službeni popis u BiH.

Pokazatelji o broju, sastavu i rasporedu stanovništva oslanjaju se na istraživanja, koja na osnovu najaktuelnijih procjena sugerišu neznatno više od 4 miliona bosanskohercegovačkih stanovnika.

Stambeni fond Bosne i Hercegovine u 1991. godini, sastojao se od oko 1,2 miliona stambenih jedinica u privatnoj i društvenoj svojini, raspoređenih u približno 7 hiljada naselja. Prosječna površina stambene jedinice bila je oko 60 kvadratnih metara po domaćinstvu, odnosno oko 17 po stanovniku.

Uz demografska razaranja rat je, također, radikalno izmijenio situaciju u stambenom sektoru u Bosni i Hercegovini, sa djelomičnim ili potpunim uništavanjem gotovo pola miliona prijeratnih stambenih jedinica. Od ovog broja, oko 80% stambenih jedinica bilo je ili razoreno ili teško oštećeno, što čini približno trećinu prijeratnog stambenog fonda BiH.

Obnova je pratila proces povratka, tako da je od Dejtonskog mirovnog sporazuma do sada, rekonstruirano približno 260 hiljada stambenih jedinica, od čega preko 170 hiljada donatorskim sredstvima.

U godinama neposredno poslije rata, učešće međunarodne zajednice u finansiranju obnove u Bosni i Hercegovini bilo je gotovo stoprocentno, nakon čega su se postepeno počeli uključivati i domaći izvori, izdvajanjem veoma značajnih budžetskih sredstava na svim nivoima vlasti u BiH.

Transferom odgovornosti za proces povratka sa stranih na domaće institucije, može se očekivati drastično smanjenje finansijske potpore povratku od strane međunarodne zajednice.

Troškovi obnove cjelokupnog preostalog uništenog i oštećenog stambenog fonda, prema iskazanom stepenu oštećenja na terenu, mogu se procijeniti na oko 2,5 milijarde KM.

Strategijom za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma, Bosna i Hercegovina se opredjelila za prioritarnu obnovu dijela stambenog fonda za potrebe povratka izbjeglica i raseljenih osoba, te osiguranje njegove održivosti sa stanovišta stambenih potreba u skladu sa standardima o minimumu stambenih uvjeta.

Stoga, na osnovu pokazatelja o interesu za povratak iskazanom kroz želju i namjeru za povratkom i pokazatelja o broju preostalih, neobnovljenih, oštećenih i uništenih stambenih jedinica na terenu, vrši se identificiranje prioritarnih područja u kojima će se implementirati projekti rekonstrukcije i povratka u narednom periodu.

I danas, poslije dugog niza godina nakon što su napustili svoje domove, ogroman broj ljudi čeka na obnovu i povratak.

Aktuelni pokazatelji o broju podnesenih zahtjeva za registriranje potencijalnih korisnika pomoći, na osnovu javnog poziva Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice objavljenog polovinom 2004. godine, svjedoče o blizu 38 hiljada porodica, odnosno približno 130 hiljada osoba koje trebaju pomoć u rekonstrukciji u cilju dobrovoljnog povratka u BiH.

Ovi indikatori izuzetno su značajni sa stanovišta dinamičnosti procesa, jer je samo u tri mjeseca nakon obrade podataka na osnovu kojih je sačinjen zvaničan Izvještaj¹ Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i objavljen u septembru ove godine, evidentirano tri hiljade novih zahtjeva za dobivanje pomoći u rekonstrukciji i povratku oko 10 hiljada osoba. Dakle, izuzetno je važno istaknuti da je registriranje trajan i dinamičan proces koji ostaje otvoren na neodređeno vrijeme.

Samo za potrebe rekonstrukcije u cilju povratka osoba koje su do sada evidentirane od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, na osnovu prosječnih troškova sanacije po stambenoj jedinici, za ove namjene potrebno je osigurati gotovo 700 miliona KM.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice riješeno je da u saradnji sa ostalim relevantnim učesnicima u BiH, Sporazum o povratku izbjeglica i raseljenih osoba², koordiniranim aktivnostima u cjelosti provede i stoji na stanovištu da sve dok se i posljednjoj izbjegloj, raseljenoj osobi i povratniku ne osigura pristup pravima koja su ovim Sporazumom zagwarantirana – proces ne može biti zaključen.

Progres u bosnaskohercegovačkom društvu usporen je u mnogim oblastima. Ovo se posebno odnosi na ekonomski i socijalni razvoj. Kao posljedica toga, potencijalni povratnici su često suočeni sa obeshrabrujućim realnostima života u BiH kao što su visok stepen siromaštva, zabrinjavajuća stopa nezaposlenosti i, s tim u vezi, nedostatak mogućnosti za zapošljavanje, neusklađen obrazovni sistem, često problematičan pristup penzijama, medicinskim uslugama, neophodnoj socijalnoj pomoći, itd.

Međutim, ono što posebno ohrabruje je da, uz sve prisutne probleme i pored višegodišnjeg boravka izvan svojih prijeratnih prebivališta, interes za povratkom u BiH ne opada, već je, naprotiv, evidentno u porastu.

---

1 *Izvještaj je u ovom dokumentu prenesen u cijelosti*

2 *Aneks 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini*

Jedino uspješan povratak može privlačiti nove povratnike, što će zauzvrat doprinijeti stabiliziranju ne samo bosanskohercegovačkog društva, nego i šireg regiona.

Stoga se napori svih nadležnih vlasti moraju usmjeriti na kontinuiranu podršku pristupu pravima za siguran, dostojanstven povratak u BiH i punu reintegraciju povratnika.

PROFIL BOSNE I HERCEGOVINE

Administrativno-teritorijalno ustrojstvo BiH

Prije rata Bosna i Hercegovina imala je 109 administrativnih jedinica – općina³.

Postdejtonska Bosna i Hercegovina, duž 1.537 km državne granice, sa površinom od 51.129 kvadratnih kilometara, sastoji se od dva entiteta – Federacije BiH koja obuhvata oko 51% teritorije, i Republike Srpske, koja se prostire na oko 49% teritorije. Dodatnu administrativnu jedinicu, pod suverenitetom BiH, ali pod međunarodnom supervizijom, čini Brčko Distrikt BiH na sjeveroistoku zemlje.

Dejtonskim razgraničenjem ukupan broj općina porastao je na 147, od kojih je na području Federacije BiH bilo formirano 85, na području Republike Srpske 61, te Brčko Distrikt BiH kao jedna administrativna jedinica u BiH. Naknadno je u RS formirana još jedna općina, a nedavno je i sedam mostarskih općina na području FBiH, uključujući Centralnu zonu kao posebnu administrativnu jedinicu, ujedinjeno u gradsku administraciju Mostara.

Danas, BiH ima ukupno 142 osnovne administrativno-teritorijalne jedinice, od kojih je 79 na području Federacije BiH, 62 na području Republike Srpske, te Brčko Distrikt BiH.

³ Općina je osnovna jedinica lokalne samouprave, koju čini zajednica stanovnika određene teritorije utvrđene zakonom

Stanovništvo u BiH

Stanovništvo u BiH 1991. godine

Prema popisu iz 1991. godine, stanovništvo Bosne i Hercegovine činilo je oko 4,3 miliona ljudi, sa prosječnom gustoćom naseljenosti od 86,6 stanovnika po kvadratnom kilometru.

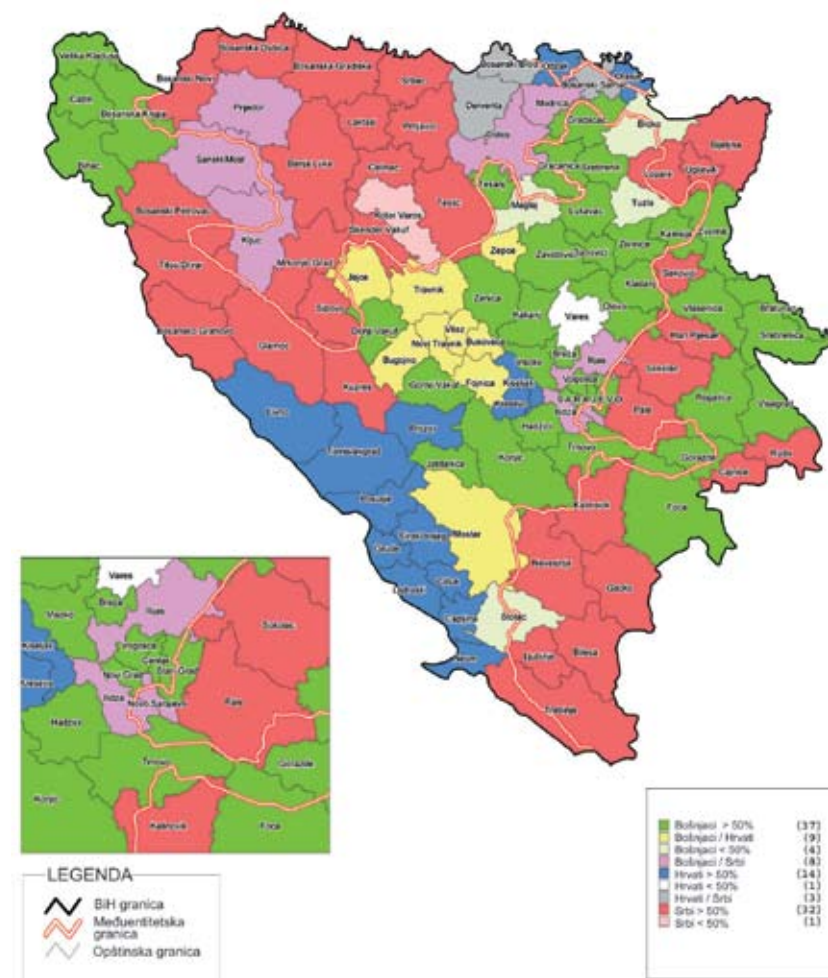
Gotovo 40%, odnosno 1,7 miliona stanovnika, živjelo je u urbanim zonama. Sarajevo, Banja Luka, Zenica, Tuzla, Mostar, Prijedor i Bijeljina bili su nastanjeni sa po više od 100.000 stanovnika, gdje je bila i najviša gustoća naseljenosti.

1991. godine Bosna i Hercegovina je imala oko 1,3 miliona domaćinstava, što je činilo prosječnu veličinu domaćinstva od oko 3,4 osobe.

Nacionalna struktura stanovništva iz 1991.

Popisom iz 1991. godine, pored stanovnika bošnjačke, hrvatske i srpske nacionalnosti, obuhvaćeno je i 242.682 Jugoslovena koji su činili 5,54% nacionalne strukture. 104.439 stanovnika bilo je ostalih nacionalnosti, odnosno 2,39%.

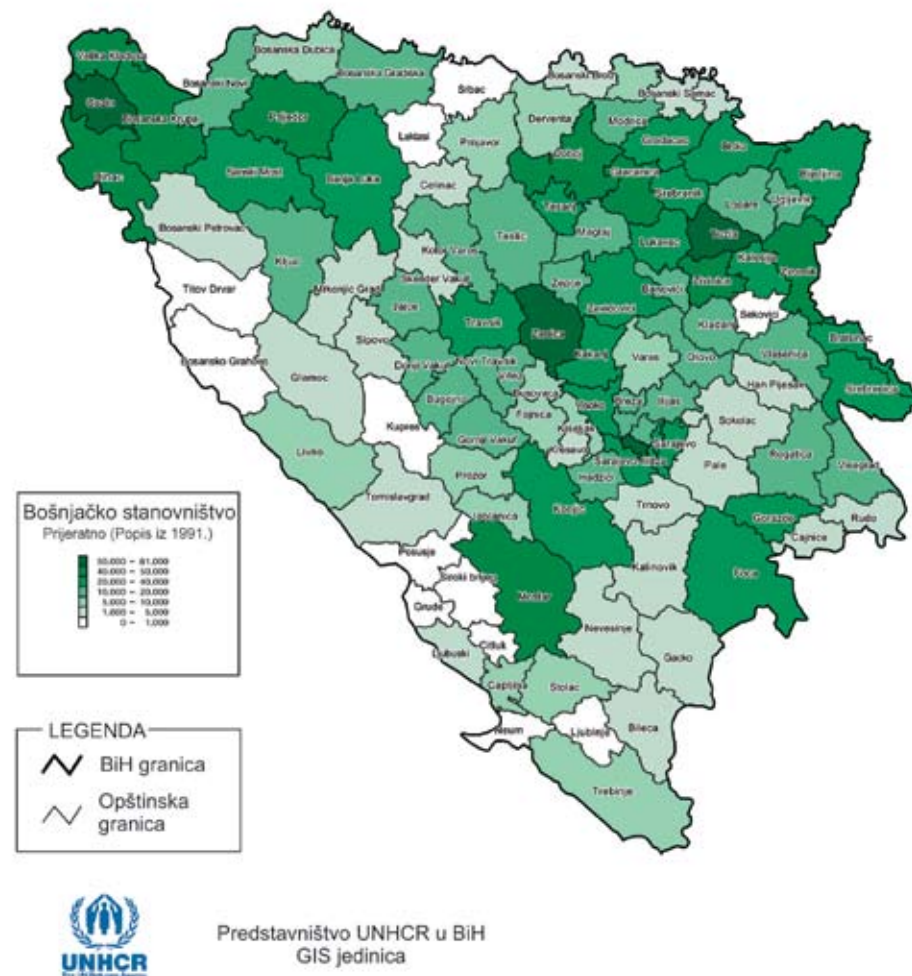
STRUKTURA STANOVNIŠTVA U BiH - Popis iz 1991.

Bošnjačko stanovništvo 1991. godine

Broj i procenat Bošnjaka prema popisu iz 1991. godine	1.902.956	43,48%
Najviši broj Bošnjaka na osnovu popisa iz 1991. u općinama > 20.000		
Zenica, Novi Grad Sarajevo, Tuzla, Cazin, Prijedor, Velika Kladuša, Bihać, Mostar, Živinice, Gračanica, Centar Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Brčko, Lukavac, Zvornik, Tešanj, Visoko, Gradačac, Novo Sarajevo, Zavidovići, Travnik, Srebrenik, Kakanj, Bijeljina, Kalesija, Doboj, Banja Luka, Ilidža, Sanski Most, Srebrenica, Bosanska Krupa, Konjic, Goražde, Bratunac		
Sadašnji broj općina prema procentima Bošnjaka u strukturi stanovništva iz 1991. godine	>90%	6
	80%-90%	6
	70%-80%	12
	60%-70%	12
	50%-60%	15
	40%-50%	15
	30%-40%	15
	20%-30%	13
	10%-20%	13
1%-10%	18	
<1%	17	

BOŠNJAČKO STANOVNIŠTVO U BiH - Popis iz 1991.

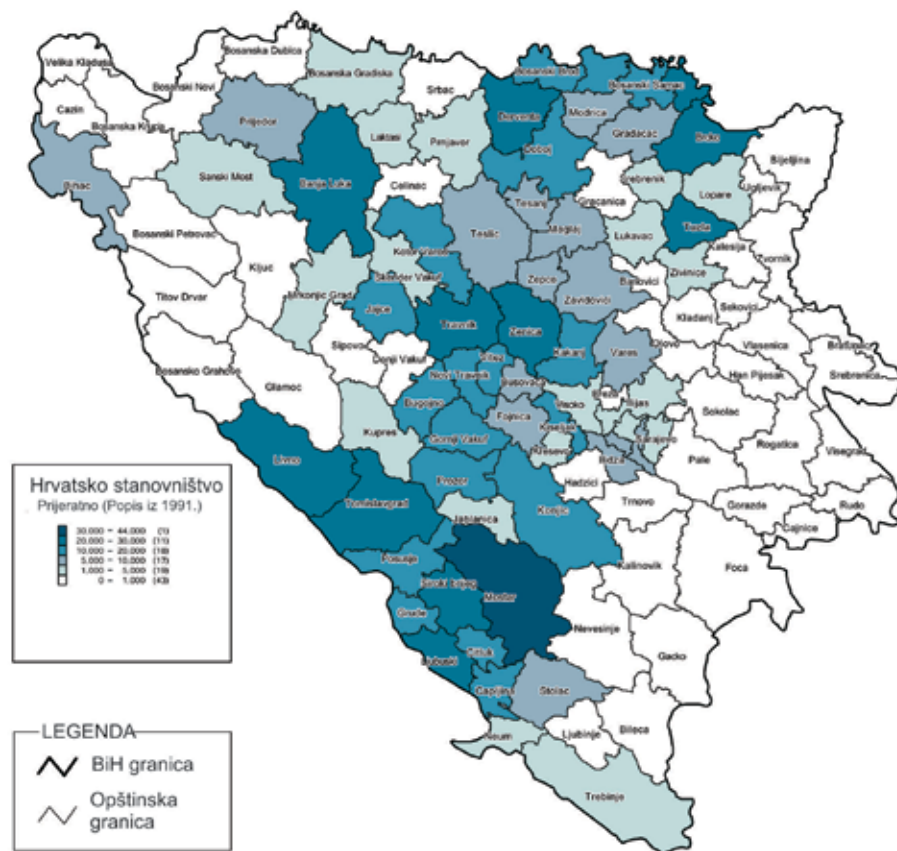

Hrvatsko stanovništvo 1991. godine

Broj i procenat Hrvata prema popisu iz 1991. godine	760.852	17,38%
Najviši broj Hrvata na osnovu popisa iz 1991. u općinama > 20.000		
Mostar, Livno, Banja Luka, Široki Brijeg, Ljubuški, Tomislavgrad, Travnik, Zenica, Brčko, Derвента, Tuzla		
Sadašnji broj općina prema procentima Hrvata u strukturi stanovništva iz 1991. godine	>90%	8
	80%-90%	3
	70%-80%	2
	60%-70%	1
	50%-60%	5
	40%-50%	9
	30%-40%	8
	20%-30%	8
	10%-20%	9
1%-10%	38	
<1%	51	

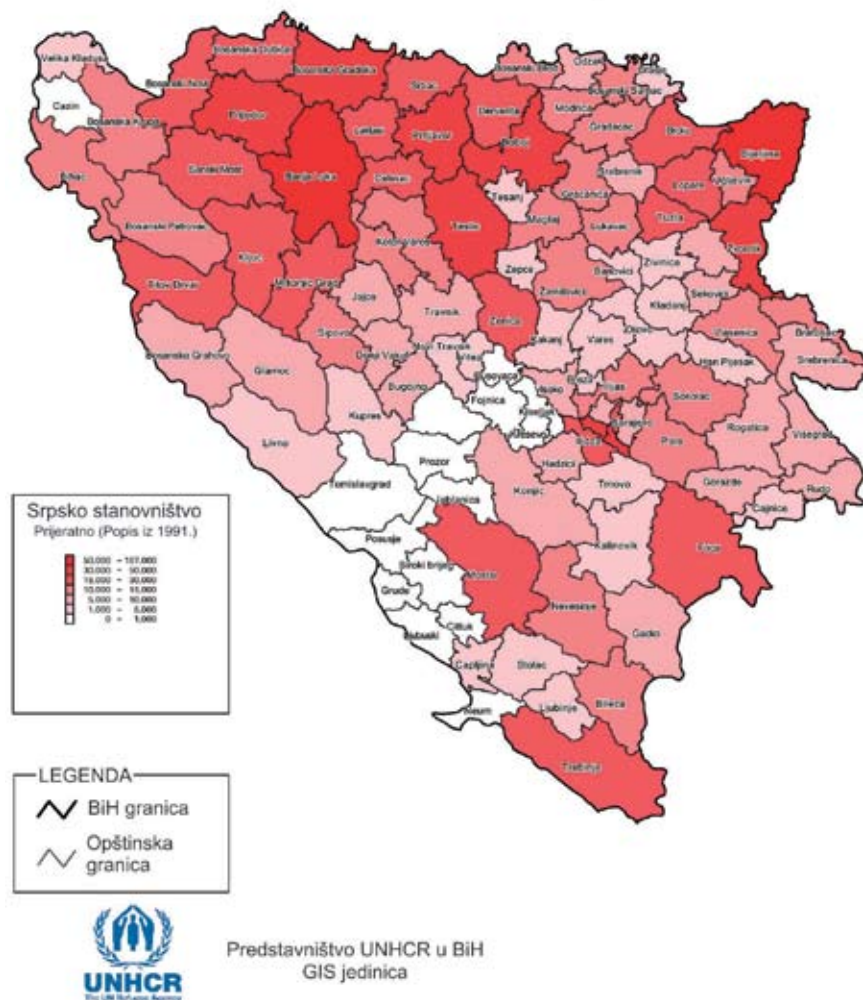
HRVATSKO STANOVNIŠTVO U BiH - Popis iz 1991.

Srpsko stanovništvo 1991. godine

Broj i procenat Srba prema popisu iz 1991. godine	1.366.104	31,21%
Najviši broj Srba na osnovu popisa iz 1991. u općinama > 20.000		
Banja Luka, Bijeljina, Prijedor, Doboj, Novi Grad Sarajevo, Gradiška, Prnjavor, Teslić, Novo Sarajevo, Zvornik, Bosanski Novi, Laktaši, Mostar, Zenica, Derвента, Sanski Most, Bosanska Dubica, Mrkonjić Grad, Trebinje		
Sadašnji broj općina prema procentima Srba u strukturi stanovništva iz 1991. godine	>90%	12
	80%-90%	8
	70%-80%	10
	60%-70%	9
	50%-60%	10
	40%-50%	11
	30%-40%	12
	20%-30%	15
	10%-20%	22
1%-10%	21	
<1%	12	

SRPSKO STANOVNIŠTVO U BiH - Popis iz 1991.

Procjena rasporeda stanovništva na osnovu popisa iz 1991. godine⁴ - prema sadašnjim općinama BiH

Federacija BiH												
OPĆINA FBiH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
Banovići	19.162	72,06	550	2,07	4.514	16,98	436	1,64	1.928	7,25	26.590	0,61
Bihać	46.740	64,51	5.582	7,7	14.391	19,86	1.371	1,89	4.370	6,03	72.454	1,66
Bosanska Krupa	26.362	68,29	129	0,33	11.053	28,63	377	0,98	683	1,77	38.604	0,88
Bosanski Petrovac	3.288	21,57	46	0,3	11.322	74,26	224	1,47	366	2,4	15.246	0,35
Bosansko Grahovo	12	0,14	226	2,72	7.888	94,91	50	0,6	135	1,62	8.311	0,19
Breza	13.079	75,53	851	4,91	2.122	12,25	264	1,52	1.001	5,78	17.317	0,4
Bugojno	19.697	42,01	16.031	34,19	8.673	18,5	927	1,98	1.561	3,33	46.889	1,07
Busovača	8.451	44,76	9.093	48,16	623	3,3	202	1,07	510	2,7	18.879	0,43
Bužim	16.680	98,47	5	0,03	91	0,54	141	0,83	23	0,14	16.940	0,39
Cazin	61.693	97,29	139	0,22	778	1,23	369	0,58	430	0,68	63.409	1,45
Čapljina	7.672	27,52	14.969	53,69	3.753	13,46	441	1,58	1.047	3,76	27.882	0,64
Čelić	9.294	73,18	1.208	9,51	1.918	15,1	156	1,23	124	0,98	12.700	0,29
Čitluk	111	0,74	14.823	98,28	19	0,13	113	0,75	17	0,11	15.083	0,34
Doboj-Istok	9.291	96,32	13	0,13	185	1,92	80	0,83	77	0,8	9.646	0,22
Doboj-Jug	3.045	93,43	97	2,98	19	0,58	39	1,2	59	1,81	3.259	0,07
Dobretići	3	0,06	4.720	98,54	6	0,13	42	0,88	19	0,4	4.790	0,11
Donji Vakuf	13.509	55,43	682	2,8	9.364	38,42	227	0,93	590	2,42	24.372	0,56
Drvar	29	0,19	31	0,2	14.846	96,76	67	0,44	370	2,41	15.343	0,35
Foča-Ustikolina	3.531	69,84	0	0	1.455	28,78	57	1,13	13	0,26	5.056	0,12
Fojnica	8.024	49,24	6.623	40,64	157	0,96	1.085	6,66	407	2,5	16.296	0,37

4 IZVOR PODATAKA: Federalni zavod BiH za statistiku

Federacija BiH												
OPĆINA FBIH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
Glamoč	2.257	17,92	184	1,46	9.951	79,02	83	0,66	118	0,94	12.593	0,29
Goražde	22.676	68,5	76	0,23	9.071	27,4	518	1,56	764	2,31	33.105	0,76
Gornji Vakuf-Uskoplje	14.063	55,85	10.706	42,52	110	0,44	144	0,57	158	0,63	25.181	0,58
Gračanica	42.518	89,09	77	0,16	2.817	5,9	991	2,08	1.324	2,77	47.727	1,09
Gradačac	33.838	81	2.369	5,67	3.544	8,48	728	1,74	1.297	3,1	41.776	0,95
Grude	4	0,02	16.210	99,1	9	0,06	130	0,79	5	0,03	16.358	0,37
Jablanica	9.099	71,7	2.291	18,05	504	3,97	216	1,7	581	4,58	12.691	0,29
Jajce	17.615	39,94	15.811	35,85	7.582	17,19	638	1,45	2.462	5,58	44.108	1,01
Kakanj	30.528	54,56	16.556	29,59	4.929	8,81	1.383	2,47	2.554	4,56	55.950	1,28
Kalesija	29.334	85,42	31	0,09	4.042	11,77	675	1,97	259	0,75	34.341	0,78
Kiseljak	9.778	40,47	12.550	51,94	740	3,06	496	2,05	600	2,48	24.164	0,55
Kladanj	11.820	74,07	35	0,22	3.645	22,84	180	1,13	277	1,74	15.957	0,36
Ključ	17.636	61,64	324	1,13	9.862	34,47	249	0,87	539	1,88	28.610	0,65
Konjic	24.164	54,58	11.530	26,04	6.647	15,01	573	1,29	1.361	3,07	44.275	1,01
Kreševo	1.531	22,75	4.714	70,03	34	0,51	201	2,99	251	3,73	6.731	0,15
Kupres	802	9,09	3.812	43,19	4.081	46,24	64	0,73	67	0,76	8.826	0,2
Livno	5.793	14,27	29.324	72,23	3.913	9,64	445	1,1	1.125	2,77	40.600	0,93
Lukavac	38.080	67,22	2.159	3,81	11.761	20,76	1.237	2,18	3.416	6,03	56.653	1,29
Ljubuški	1.592	5,62	26.127	92,19	65	0,23	329	1,16	227	0,8	28.340	0,65
Maglaj	18.872	54,95	3.667	10,68	9.788	28,5	586	1,71	1.431	4,17	34.344	0,78
Mostar	38.628	2,1619	32.592	1,41	18.844	1,03	2.452	0,1	9.411	0,31	101.927	2,33
Neum	190	4,39	3.792	87,68	207	4,79	46	1,06	90	2,08	4.325	0,1

Federacija BiH												
OPĆINA FBiH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
Novi Travnik	11.625	37,85	12.162	39,6	4.097	13,34	697	2,27	2.132	6,94	30.713	0,7
Odžak	6.216	21,6	15.976	55,52	4.796	16,67	674	2,34	1.113	3,87	28.775	0,66
Olovo	12.220	73,35	642	3,85	3.372	20,24	140	0,84	285	1,71	16.659	0,38
Orašje	1.879	7,78	19.818	82,06	1.599	6,62	262	1,08	593	2,46	24.151	0,55
Pale-Prača	1.428	69,86	4	0,2	596	29,16	11	0,54	5	0,24	2.044	0,05
Posušje	6	0,04	16.963	99	9	0,05	130	0,76	26	0,15	17.134	0,39
Prozor	7.225	36,56	12.259	62,04	45	0,23	131	0,66	100	0,51	19.760	0,45
Ravno	21	1,19	800	45,17	917	51,78	13	0,73	20	1,13	1.771	0,04
Sanski Most	27.841	50,49	2.840	5,15	22.100	40,08	1.195	2,17	1.170	2,12	55.146	1,26
Sapna	10.145	75,15	15	0,11	3.198	23,69	98	0,73	44	0,33	13.500	0,31
Sarajevo-Centar	39.761	50,15	5.428	6,85	16.631	20,98	4.436	5,59	13.030	16,43	79.286	1,81
Sarajevo-Hadžići	15.392	63,6	746	3,08	6.362	26,29	859	3,55	841	3,48	24.200	0,55
Sarajevo-Ilidža	27.923	46,21	6.835	11,31	19.367	32,05	1.391	2,3	4.914	8,13	60.430	1,38
Sarajevo-Ilijaš	10.162	41,09	1.736	7,02	11.299	45,68	369	1,49	1.167	4,72	24.733	0,57
Sarajevo-Novigrad	68.990	50,89	8.868	6,54	37.194	27,43	5.121	3,78	15.405	11,36	135.578	3,1
Sarajevo-Novo Sarajevo	33.707	37,02	8.760	9,62	29.249	32,12	4.320	4,74	15.015	16,49	91.051	2,08
Sarajevo-Stari Grad	39.347	79,28	1.122	2,26	4.117	8,3	1.678	3,38	3.368	6,79	49.632	1,13
Sarajevo-Trnovo	2.703	78,9	2	0,06	663	19,35	29	0,85	29	0,85	3.426	0,08
Sarajevo-Vogošća	12.499	50,71	1.071	4,35	8.813	35,76	534	2,17	1.730	7,02	24.647	0,56
Srebrenik	30.528	74,65	2.752	6,73	5.308	12,98	1.105	2,7	1.203	2,94	40.896	0,93
Stolac	7.386	48,68	5.542	36,53	1.806	11,9	157	1,03	280	1,85	15.171	0,35
Šamac-Domaljevac	7	0,11	6.131	93,57	290	4,43	63	0,96	61	0,93	6.552	0,15

Federacija BiH												
OPĆINA FBiH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
Široki Brijeg	9	0,03	26.864	98,91	148	0,54	119	0,44	20	0,07	27.160	0,62
Teočak	7.338	91,73	5	0,06	235	2,94	397	4,96	25	0,31	8.000	0,18
Tešanj	34.663	84,45	3.506	8,54	1.547	3,77	414	1,01	918	2,24	41.048	0,94
Tomislavgrad	3.148	10,49	25.976	86,56	576	1,92	202	0,67	107	0,36	30.009	0,69
Travnik	31.813	45,39	25.945	37,02	7.300	10,42	1.296	1,85	3.736	5,33	70.090	1,6
Tuzla	62.669	47,72	20.396	15,53	20.002	15,23	6.261	4,77	21.990	16,75	131.318	3
Usora	413	4,64	8.019	90,16	95	1,07	155	1,74	212	2,38	8.894	0,2
Vareš	6.714	30,24	9.016	40,61	3.644	16,41	758	3,41	2.071	9,33	22.203	0,51
Velika Kladuša	48.305	91,3	740	1,4	2.266	4,28	604	1,14	993	1,88	52.908	1,21
Visoko	34.373	74,46	1.872	4,06	7.471	16,19	980	2,12	1.464	3,17	46.160	1,05
Vitez	11.514	41,33	12.675	45,5	1.501	5,39	792	2,84	1.377	4,94	27.859	0,64
Zavidovići	33.623	64,19	3.429	6,55	11.626	22,2	1.012	1,93	2.689	5,13	52.379	1,2
Zenica	80.359	54,74	22.510	15,33	23.705	16,15	4.561	3,11	15.664	10,67	146.799	3,35
Žepče	11.676	35,54	17.916	54,53	2.398	7,3	258	0,79	608	1,85	32.856	0,75
Živinice	44.017	80,35	3.976	7,26	3.525	6,43	1.135	2,07	2.130	3,89	54.783	1,25
UKUPNO FBiH	1.423.593	52,34%	594.362	21,85%	478.122	17,58%	62.059	2,28%	161.938	5,95%	2.720.074	62,14%

Republika Srpska												
OPĆINA RS	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
Banja Luka	28.558	14,59%	29.026	14,83%	106.826	54,59%	7.626	3,90%	23.656	12,09%	195.692	4,47%
Berkovići	715	20,37%	646	18,40%	2.111	60,14%	11	0,31%	27	0,77%	3.510	0,08%
Bijeljina	30.229	31,17%	492	0,51%	57.389	59,17%	4.452	4,59%	4.426	4,56%	96.988	2,22%
Bileća	1.947	14,66%	39	0,29%	10.628	80,01%	448	3,37%	222	1,67%	13.284	0,30%
Bos. Kostajnica	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Bosanski Brod	4.087	12,10%	13.986	41,40%	11.105	32,88%	955	2,83%	3.646	10,79%	33.779	0,77%
Bratunac	21.535	64,06%	40	0,12%	11.475	34,13%	346	1,03%	223	0,66%	33.619	0,77%
Čajniče	4.024	44,93%	5	0,06%	4.709	52,58%	141	1,57%	77	0,86%	8.956	0,20%
Čelinac	1.446	7,73%	76	0,41%	16.554	88,46%	260	1,39%	377	2,01%	18.713	0,43%
Derventa	7.086	12,54%	21.952	38,86%	22.938	40,61%	1.165	2,06%	3.348	5,93%	56.489	1,29%
Doboj	28.692	33,18%	10.333	11,95%	39.591	45,78%	2.331	2,70%	5.532	6,40%	86.479	1,98%
Donji Žabar	14	0,33%	1.490	35,34%	2.636	62,52%	43	1,02%	33	0,78%	4.216	0,10%
Foča	17.284	48,70%	94	0,26%	16.869	47,53%	794	2,24%	450	1,27%	35.491	0,81%
Gacko	3.858	35,76%	29	0,27%	6.661	61,74%	156	1,45%	84	0,78%	10.788	0,25%
Gradiška	15.851	26,43%	3.417	5,70%	35.753	59,61%	1.642	2,74%	3.311	5,52%	59.974	1,37%
Han Pijesak	2.543	41,72%	7	0,11%	3.424	56,18%	53	0,87%	68	1,12%	6.095	0,14%
Istočni Drvar	1	1,64%	0	0,00%	60	98,36%	0	0,00%	0	0,00%	61	0,00%
Istočni Mostar	299	54,17%	155	28,08%	95	17,21%	2	0,36%	1	0,18%	552	0,01%
Istočni Stari Grad	63	5,67%	4	0,36%	1.033	92,90%	6	0,54%	6	0,54%	1.112	0,03%
Jezero	695	35,51%	120	6,13%	1.082	55,29%	24	1,23%	36	1,84%	1.957	0,04%
Kalinovik	1.342	31,46%	17	0,40%	2.803	65,71%	61	1,43%	43	1,01%	4.266	0,10%
Kasindo	1.837	23,08%	99	1,24%	5.688	71,48%	67	0,84%	267	3,36%	7.958	0,18%

Republika Srpska												
OPĆINA RS	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
Kneževo	1.068	6,91%	223	1,44%	13.903	89,95%	103	0,67%	160	1,04%	15.457	0,35%
Kotor Varoš	11.090	30,09%	10.695	29,02%	14.056	38,14%	267	0,72%	745	2,02%	36.853	0,84%
Kozarska Dubica	6.440	20,38%	488	1,54%	21.728	68,75%	1.099	3,48%	1.851	5,86%	31.606	0,72%
Krupa na Uni	62	2,23%	5	0,18%	2.697	97,15%	10	0,36%	2	0,07%	2.776	0,06%
Kupres	0	0,00%	1	0,13%	783	98,86%	8	1,01%	0	0,00%	792	0,02%
Laktaši	408	1,37%	2.565	8,60%	24.176	81,04%	1.153	3,86%	1.530	5,13%	29.832	0,68%
Lopare	2.696	13,74%	54	0,28%	16.112	82,13%	300	1,53%	455	2,32%	19.617	0,45%
Lukavica	635	12,51%	59	1,16%	4.047	79,73%	76	1,50%	259	5,10%	5.076	0,12%
Ljubinje	332	7,96%	39	0,93%	3.748	89,84%	34	0,81%	19	0,46%	4.172	0,10%
Milići	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Modriča	10.375	29,13%	9.805	27,53%	12.534	35,20%	1.048	2,94%	1.851	5,20%	35.613	0,81%
Mrkonjić Grad	2.342	8,89%	2.019	7,67%	21.056	79,95%	329	1,25%	591	2,24%	26.337	0,60%
Nevesinje	2.785	20,09%	193	1,39%	10.673	76,99%	88	0,63%	123	0,89%	13.862	0,32%
Novi Grad	14.040	33,70%	403	0,97%	25.101	60,24%	564	1,35%	1.557	3,74%	41.665	0,95%
Osmaci	3.803	50,92%	4	0,05%	3.617	48,43%	28	0,37%	16	0,21%	7.468	0,17%
Oštra Luka	295	5,72%	1.482	28,72%	3.263	63,22%	44	0,85%	77	1,49%	5.161	0,12%
Pale	2.958	20,53%	125	0,87%	10.763	74,70%	171	1,19%	391	2,71%	14.408	0,33%
Pelagićevo	18	0,12%	6.244	42,17%	7.677	51,85%	727	4,91%	139	0,94%	14.805	0,34%
Petrovac	0	0,00%	2	0,53%	372	99,20%	1	0,27%	0	0,00%	375	0,01%
Petrovo	81	0,71%	55	0,48%	10.741	94,16%	324	2,84%	206	1,81%	11.407	0,26%
Prijedor	49.351	43,85%	6.316	5,61%	47.581	42,28%	2.836	2,52%	6.459	5,74%	112.543	2,57%
Prnjavor	7.143	15,18%	1.721	3,66%	33.508	71,21%	2.926	6,22%	1.757	3,73%	47.055	1,08%

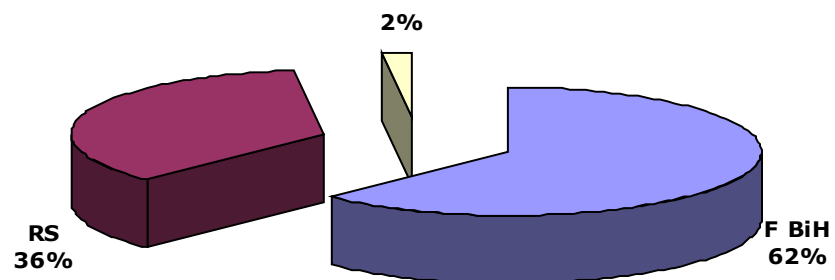
Republika Srpska												
OPĆINA RS	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
Ribnik	60	0,68%	6	0,07%	8.644	98,44%	31	0,35%	40	0,46%	8.781	0,20%
Rogatica	13.187	60,27%	19	0,09%	8.316	38,01%	173	0,79%	186	0,85%	21.881	0,50%
Rudo	3.130	27,05%	5	0,04%	8.150	70,43%	180	1,56%	106	0,92%	11.571	0,26%
Sokolac	4.493	30,19%	19	0,13%	10.195	68,50%	93	0,62%	83	0,56%	14.883	0,34%
Srbac	940	4,30%	140	0,64%	19.382	88,75%	567	2,60%	811	3,71%	21.840	0,50%
Srebrenica	27.572	75,20%	38	0,10%	8.315	22,68%	361	0,98%	380	1,04%	36.666	0,84%
Šamac	2.223	8,85%	7.456	29,69%	13.307	52,98%	464	1,85%	1.665	6,63%	25.115	0,57%
Šekovići	326	3,39%	10	0,10%	9.030	93,78%	134	1,39%	129	1,34%	9.629	0,22%
Šipovo	2.965	19,03%	31	0,20%	12.333	79,16%	95	0,61%	155	0,99%	15.579	0,36%
Teslić	12.802	21,86%	9.525	16,26%	31.690	54,10%	1.100	1,88%	3.455	5,90%	58.572	1,34%
Trebinje	5.550	18,99%	446	1,53%	20.432	69,91%	1.175	4,02%	1.622	5,55%	29.225	0,67%
Trnovo	2.087	58,54%	14	0,39%	1.396	39,16%	25	0,70%	43	1,21%	3.565	0,08%
Ugljevik	2.903	16,30%	52	0,29%	14.446	81,13%	137	0,77%	269	1,51%	17.807	0,41%
Ustiprača	3.620	81,02%	4	0,09%	772	17,28%	47	1,05%	25	0,56%	4.468	0,10%
Višegrad	13.471	63,55%	32	0,15%	6.743	31,81%	634	2,99%	319	1,50%	21.199	0,48%
Vlasenica	18.528	54,96%	39	0,12%	14.327	42,50%	477	1,41%	340	1,01%	33.711	0,77%
Vukosavlje	8	0,27%	1.513	51,59%	1.186	40,44%	145	4,94%	81	2,76%	2.933	0,07%
Zvornik	37.957	55,99%	107	0,16%	27.665	40,81%	862	1,27%	1.204	1,78%	67.795	1,55%
UKUPNO RS	440.746	28,08%	144.238	9,19%	869.854	55,43%	39.481	2,52%	75.013	4,78%	1.569.332	35,85%

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine											
Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	Jugosloveni	%	UKUPNO	%
38.617	44,07%	22.252	25,39%	18.128	20,69%	2.899	3,31%	5.731	6,54%	87.627	2,00%

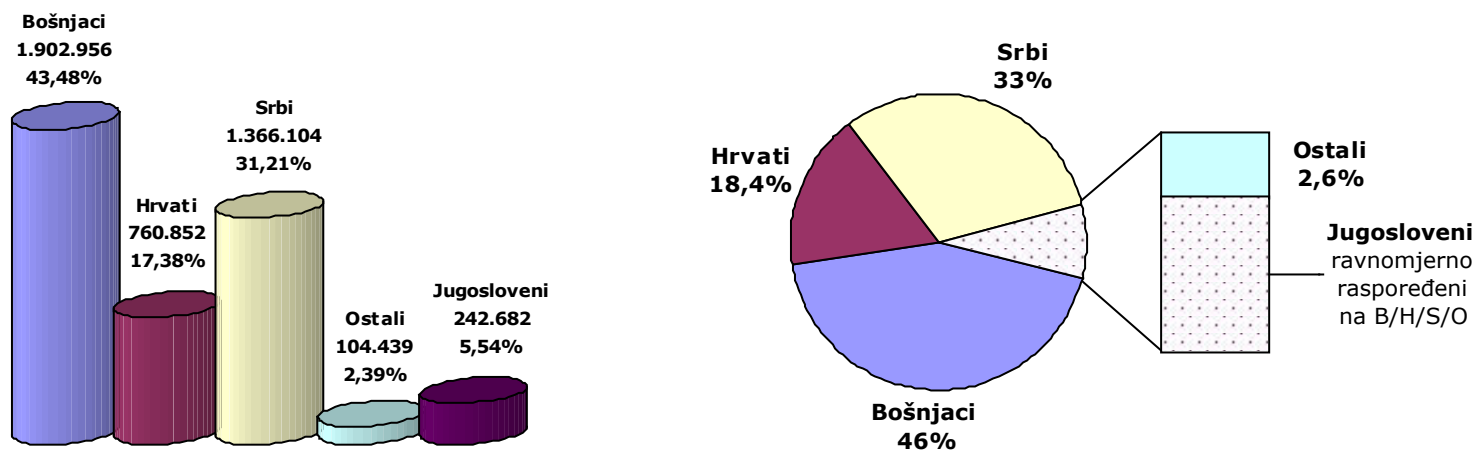
Raspored stanovništva iz 1991. godine prema sadašnjim administrativnim jedinicama u BiH

ENTITET	FEDERACIJA BiH	REPUBLIKA SRPSKA	BRČKO DISTRIKT BiH	BOSNA I HERCEGOVINA
Bošnjaci	1.423.593	440.746	38.617	1.902.956
%	52,34%	28,08%	44,07%	43,48%
Hrvati	594.362	144.238	22.252	760.852
%	21,85%	9,19%	25,39%	17,38%
Srbi	478.122	869.854	18.128	1.366.104
%	17,58%	55,43%	20,69%	31,21%
Ostali	62.059	39.481	2.899	104.439
%	2,28%	2,52%	3,31%	2,39%
Jugosloveni	161.938	75.013	5.731	242.682
%	5,95%	4,78%	6,54%	5,54%
UKUPNO	2.720.074	1.569.332	87.627	4.377.033
%	62,14%	35,85%	2,00%	100,00%

Procenat stanovništva iz 1991. godine prema sadašnjim administrativnim jedinicama u BiH

Nacionalna struktura stanovništva iz 1991. godine

Posljedice sukoba od 1992. do 1995. na demografsku sliku zemlje

Tragičan sukob u regionu, kako je Opći okvirni sporazum za mir definirao ratna razaranja u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1995., ostavio je ogromne, direktne posljedice na demografsku sliku zemlje: oko 250.000 osoba je poginulo, a oko 17.000 osoba zvanično se vodi kao nestalo.

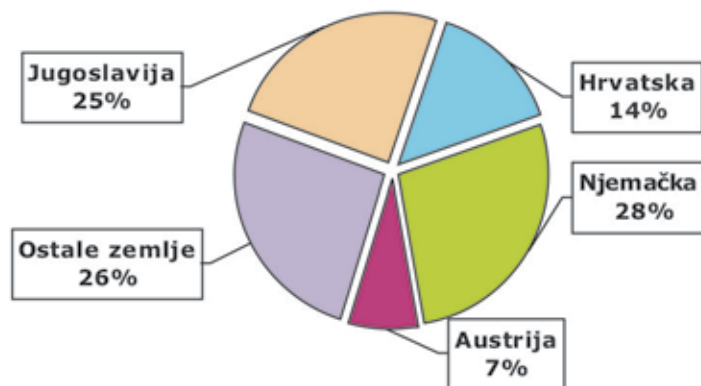
Pored toga, od početka rata do potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (DMS), iz svojih prijeratnih domova u Bosni i Hercegovini pokrenuto je oko 2,2 miliona osoba, što čini više od 50% predratnog domicilnog stanovništva. Od tog broja, oko 1,2 milion osoba potražilo je izbjegličku zaštitu u više od 100 zemalja širom svijeta, dok je, u isto vrijeme, oko milion ljudi raseljeno unutar Bosne i Hercegovine.

Izbjeglice iz Bosne i Hercegovine od 1992. do 1995. godine

Najčešće destinacije privremenog prihvata bile su zemlje Zapadne Evrope, dok su također značajan broj izbjeglica iz BiH prihvatile tradicionalne useljeničke prekookeanske zemlje: SAD, Kanada, Australija i Novi Zeland.

Najznačajnije zemlje prihvata izbjeglica iz BiH

Zemlje regiona: SR Jugoslavija⁵ i R Hrvatska prihvatile su gotovo 40% izbjeglica iz BiH, dok su SR Njemačka i Austrija pružile zaštitu najvećem broju bh. izbjeglica izvan regiona.

Ove četiri zemlje prihvatile su gotovo 80% svih osoba, koje su, kao izbjeglice, napustile Bosnu i Hercegovinu.

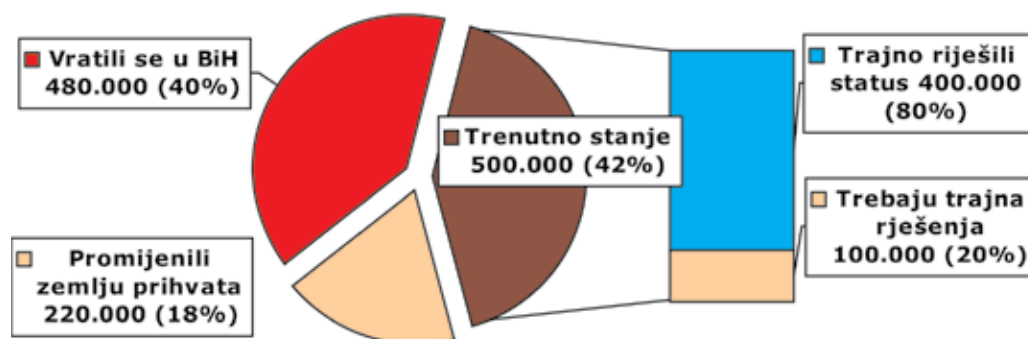
⁵ Državna zajednica Srbije i Crne Gore

Integracija izbjeglica iz BiH u zemljama prihvata

Danas, deset godina nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma, u oko 40 zemalja širom svijeta boravi još blizu pola miliona osoba koje su Bosnu i Hercegovinu napustile od 1992. do 1995. i, kao takve, evidentirane su kao izbjeglice iz BiH.

Među njima, relativno mali je broj onih koji još uvijek trebaju trajna rješenja, što znači da u zemljama prihvata nisu riješili svoj status kroz državljanski odnos ili dozvolu trajnog boravka, azil, radno-pravni status ili na neki drugi legalan način.

Brojčani pokazatelji o migracijama izbjeglica iz BiH

Pregled izbjeglica iz BiH - prema zemljama prihvata

Zemlja prihvata izbjeglica iz BiH od 1992. do 1995.	Evidentirano bh. izbjeglica od 1992. do 1995.	Promijenili zemlju prihvata	Repatrijacija u BiH od 1996. do 2005.	Trenutni broj bh. izbjeglica u zemlji prihvata
Australija	15.000		800	14.200
Austrija	86.500	5.500	10.100	70.900
Belgija	5.500		500	5.000
Češka	5.000	1.000	1.000	3.000
Danska	17.000		1.600	15.400
Francuska	6.000	100	900	5.000
Grčka	4.000	400	600	3.000
Holandija	22.000	2.000	4.000	16.000
Hrvatska	170.000	52.000	56.000	62.000
Italija	12.100	2.000	2.000	8.100
Kanada	20.000	1.000	600	18.400
Mađarska	7.000	1.000	2.500	3.500
Makedonija	9.000	4.800	3.750	450
Norveška	12.000	1.300	2.500	8.200
Njemačka	320.000	52.000	246.000	22.000
Ostale zemlje	13.500	1.200	1100	11.200
SAD	20.000	1.000	1.500	17.500
Slovenija	43.100	23.200	15.000	4.900
Srbija i Crna Gora	297.000	50.000	110.000	137.000
Španija i Portugal	4.500	1.000	1.000	2.500
Švedska	58.700		1.900	56.800
Švicarska	24.500	2.600	11.000	10.900
Turska	23.500	17.800	4.650	1.050
Velika Britanija i Irska	4.100	100	1.000	3.000
UKUPNO	1.200.000	220.000	480.000	500.000

Raseljene osobe u Bosni i Hercegovini

Raseljene osobe u BiH su osobe koje su zbog posljedica sukoba prognane sa svog prebivališta, ili su napustile svoje prebivalište nakon početka sukoba bojeći se, opravdano, da će biti progonjene zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili zbog svojih političkih mišljenja, a koje su se privremeno nastanile na nekom drugom mjestu u Bosni i Hercegovini.

Pravci raseljavanja u BiH 1992. do 1995. godine

Pravce raseljavanja u BiH u vrijeme sukoba u najvećoj mjeri karakterizira pomjeranje stanovništva određene etničke pripadnosti prema područjima koja su bila pod kontrolom tadašnjih vojnih formacija, uglavnom, prema sljedećem obrascu: Bošnjaci su se koncentrirali na područja pod kontrolom Armije BiH, Hrvati na područja pod kontrolom Hrvatskog vijeća odbrane, a Srbi na područja pod kontrolom Vojske Republike Srpske.

Istovremeno, veliki broj osoba raseljen je i usljed fizičkog uništavanja ili oštećivanja stambenih jedinica u kojima su imali ranija prebivališta, preseljavanja u "sigurnije" objekte, privremenog zaposjedanja napuštenih stambenih jedinica, kao i ekonomskih potreba za održivost porodica u ratnom periodu.

Raseljene osobe 1995. godine

Potpisivanje mirovnog sporazuma, krajem 1995. godine, oko milion osoba dočekalo je raseljeno u BiH od čega gotovo trećina unutar svojih domicilnih općina, uglavnom preko linija administrativnog razgraničenja i posljedične podjele prijeratno jedinstvenih teritorijalnih jedinica.

Stambeni fond Bosne i Hercegovine

Stambeni fond Bosne i Hercegovine 1991. godine

1991. godine stambeni fond u Bosni i Hercegovini sastojao se od preko milion stambenih jedinica u 6.823 naselja. Prosječna površina stambene jedinice bila je 60,45 m² po domaćinstvu, odnosno 16,68 m² po stanovniku.

Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine

<i>Općina iz 1991. godine</i>	<i>Entitet</i>	<i>Ukupan broj stambenih jedinica (u privatnom vlasništvu i u društvenoj svojini)</i>								
		<i>Bošnjaci</i>	<i>%</i>	<i>Hrvati</i>	<i>%</i>	<i>Srbi</i>	<i>%</i>	<i>Ostali</i>	<i>%</i>	<i>UKUPNO</i>
Banovići	FBIH	4.485	69,9	203	3,2	1.232	19,2	500	7,8	6.420
Banja Luka	RS	8.202	16,3	8.136	16,1	27.519	54,6	6.550	13,0	50.407
Bihać	FBIH	10.471	62,1	1.620	9,6	3.562	21,1	1.199	7,1	16.852
Bijeljina	RS	7.646	29,5	140	0,5	16.063	62,0	2.075	8,0	25.924
Bileća	RS	463	14,6	16	0,5	2.545	80,0	158	5,0	3.182
Bosanska Dubica	RS	1.627	18,6	148	1,7	6.340	72,3	652	7,4	8.767
Bosanska Gradiška	RS	4.030	25,0	934	5,8	10.027	62,1	1.143	7,1	16.134
Bosanska Krupa	FBIH	8.238	68,1	42	0,3	3.611	29,8	213	1,8	12.104
Bosanski Brod	RS	1.183	12,7	3.776	40,6	3.379	36,3	964	10,4	9.302
Bosanski Novi	RS	3.266	30,4	115	1,1	6.928	64,5	428	4,0	10.737
Bosanski Petrovac	FBIH	849	19,5	11	0,3	3.386	77,7	111	2,5	4.357
Bosanski Šamac	RS	679	7,9	3.557	41,4	3.859	44,9	493	5,7	8.588
Bosansko Grahovo	FBIH	4	0,2	41	1,8	2.134	96,1	41	1,8	2.220
Bratunac	RS	4.283	58,3	9	0,1	2.937	40,0	112	1,5	7.341
Brčko	Distrikt	9.701	43,9	5.066	22,9	5.284	23,9	2.072	9,4	22.123
Breza	FBIH	3.481	73,8	299	6,3	645	13,7	290	6,2	4.715
Bugojno	FBIH	4.112	40,7	3.463	34,3	2.083	20,6	445	4,4	10.103
Busovača	FBIH	1.837	43,0	2.121	49,7	172	4,0	138	3,2	4.268
Cazin	FBIH	12.072	96,8	34	0,3	218	1,7	151	1,2	12.475

Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine

Općina iz 1991. godine	Entitet	Ukupan broj stambenih jedinica (u privatnom vlasništvu i u društvenoj svojini)								
		Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	UKUPNO
Čajniče	RS	1.050	45,1	2	0,1	1.222	52,5	55	2,4	2.329
Čapljina	FBiH	1.795	27,8	3.417	52,9	989	15,3	263	4,1	6.464
Čelinac	RS	329	7,5	18	0,4	3.944	89,5	114	2,6	4.405
Čitluk	FBiH	33	1,1	3.067	98,5	5	0,2	8	0,3	3.113
Derventa	RS	2.011	13,3	5.883	38,9	6.287	41,6	923	6,1	15.104
Doboj	RS	10.145	37,2	3.585	13,2	11.651	42,8	1.870	6,9	27.251
Donji Vakuf	FBiH	3.007	54,5	161	2,9	2.193	39,7	159	2,9	5.520
Foča	RS	5.229	50,4	22	0,2	4.800	46,3	323	3,1	10.374
Fojnica	FBiH	1.854	52,2	1.537	43,2	47	1,3	116	3,3	3.554
Gacko	RS	900	35,3	11	0,4	1.585	62,2	54	2,1	2.550
Glamoč	FBiH	519	15,3	45	1,3	2.781	82,1	42	1,2	3.387
Goražde	FBiH	6.503	67,8	32	0,3	2.754	28,7	306	3,2	9.595
Gornji Vakuf	FBiH	2.864	56,1	2.149	42,1	28	0,5	61	1,2	5.102
Gračanica	FBiH	10.181	68,6	32	0,2	3.900	26,3	734	4,9	14.847
Gradačac	FBiH	7.998	58,4	2.066	15,1	3.004	21,9	629	4,6	13.697
Grude	FBiH	1	0,0	3.590	99,4	3	0,1	16	0,4	3.610
Han-Pijesak	RS	642	35,5	2	0,1	1.129	62,5	33	1,8	1.806
Jablanica	FBiH	1.958	71,1	499	18,1	136	4,9	160	5,8	2.753
Jajce	FBiH	4.121	40,5	3.147	31,0	2.248	22,1	648	6,4	10.164

Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine

<i>Općina iz 1991. godine</i>	<i>Entitet</i>	<i>Ukupan broj stambenih jedinica (u privatnom vlasništvu i u društvenoj svojini)</i>								
		<i>Bošnjaci</i>	<i>%</i>	<i>Hrvati</i>	<i>%</i>	<i>Srbi</i>	<i>%</i>	<i>Ostali</i>	<i>%</i>	<i>UKUPNO</i>
Kakanj	FBIH	6.886	53,4	3.818	29,6	1.366	10,6	815	6,3	12.885
Kalesija	FBIH	7.264	77,9	4	0,0	1.890	20,3	168	1,8	9.326
Kalinovik	RS	496	36,3	5	0,4	834	61,1	30	2,2	1.365
Kiseljak	FBIH	2.220	38,7	3.069	53,5	217	3,8	229	4,0	5.735
Kladanj	FBIH	2.664	69,7	12	0,3	1.052	27,5	96	2,5	3.824
Ključ	FBIH	3.841	41,4	103	1,1	5.175	55,8	152	1,6	9.271
Konjic	FBIH	5.316	53,3	2.614	26,2	1.703	17,1	348	3,5	9.981
Kotor-Varoš	RS	2.376	30,3	2.036	26,0	3.226	41,2	192	2,5	7.830
Kreševo	FBIH	365	21,2	1.254	72,7	8	0,5	98	5,7	1.725
Kupres	RS	173	8,1	776	36,1	1.179	54,9	20	0,9	2.148
Laktaši	RS	95	1,2	676	8,5	6.549	82,2	647	8,1	7.967
Livno	FBIH	1.313	15,4	5.907	69,3	1.037	12,2	268	3,1	8.525
Lopare	RS	2.838	34,2	308	3,7	4.928	59,3	231	2,8	8.305
Lukavac	FBIH	10.084	65,5	655	4,3	3.597	23,4	1.049	6,8	15.385
Ljubinje	RS	76	7,6	8	0,8	902	90,3	13	1,3	999
Ljubuški	FBIH	392	6,5	5.523	91,7	11	0,2	97	1,6	6.023
Maglaj	FBIH	4.693	45,1	1.758	16,9	3.532	33,9	422	4,1	10.405
Modriča	RS	2.720	30,0	2.337	25,7	3.499	38,6	520	5,7	9.076
Mostar	FBIH	10.366	35,0	9.957	33,6	6.218	21,0	3.100	10,5	29.641

Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine

<i>Općina iz 1991. godine</i>	<i>Entitet</i>	<i>Ukupan broj stambenih jedinica (u privatnom vlasništvu i u društvenoj svojini)</i>								
		<i>Bošnjaci</i>	<i>%</i>	<i>Hrvati</i>	<i>%</i>	<i>Srbi</i>	<i>%</i>	<i>Ostali</i>	<i>%</i>	<i>UKUPNO</i>
Mrkonjić-Grad	RS	844	11,8	458	6,4	5.693	79,4	171	2,4	7.166
Neum	FBiH	44	4,6	820	86,1	65	6,8	23	2,4	952
Nevesinje	RS	761	21,0	53	1,5	2.764	76,3	43	1,2	3.621
Novi Travnik	FBiH	2.527	35,3	2.766	38,7	1.214	17,0	643	9,0	7.150
Odžak	FBiH	1.639	22,3	3.801	51,7	1.520	20,7	397	5,4	7.357
Olovo	FBiH	2.963	71,7	174	4,2	913	22,1	81	2,0	4.131
Orašje	FBiH	593	8,4	5.102	72,1	1.205	17,0	180	2,5	7.080
Posušje	FBiH	2	0,1	3.151	99,3	3	0,1	16	0,5	3.172
Prijedor	RS	11.590	40,7	1.792	6,3	13.180	46,3	1.883	6,6	28.445
Prnjavor	RS	1.787	14,6	428	3,5	8.739	71,5	1.266	10,4	12.220
Prozor	FBiH	1.501	40,1	2.195	58,7	11	0,3	35	0,9	3.742
Rogatica	RS	3.370	58,1	4	0,1	2.355	40,6	71	1,2	5.800
Rudo	RS	919	29,4	1	0,0	2.126	68,1	78	2,5	3.124
Sanski Most	FBiH	6.087	41,8	1.085	7,4	6.875	47,2	525	3,6	14.572
Sarajevo-Centar	FBiH	10.691	46,8	2.096	9,2	5.547	24,3	4.525	19,8	22.859
Sarajevo-Hadžići	FBiH	3.648	62,0	226	3,8	1.737	29,5	269	4,6	5.880
Sarajevo-Ilidža	FBiH	6.459	40,3	1.782	11,1	6.478	40,4	1.312	8,2	16.031
Sarajevo-Ilijaš	FBiH	2.519	39,4	491	7,7	3.080	48,2	301	4,7	6.391
Sarajevo-Noví Grad	FBiH	17.134	47,5	2.993	8,3	11.062	30,7	4.866	13,5	36.055

Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine

<i>Općina iz 1991. godine</i>	<i>Entitet</i>	<i>Ukupan broj stambenih jedinica (u privatnom vlasništvu i u društvenoj svojini)</i>								
		<i>Bošnjaci</i>	<i>%</i>	<i>Hrvati</i>	<i>%</i>	<i>Srbi</i>	<i>%</i>	<i>Ostali</i>	<i>%</i>	<i>UKUPNO</i>
Sarajevo-Novo Sarajevo	FBIH	9.281	34,0	3.254	11,9	9.888	36,2	4.855	17,8	27.278
Sarajevo-Pale	FBIH	1.127	25,8	34	0,8	3.075	70,4	129	3,0	4.365
Sarajevo-Stari Grad	FBIH	10.179	76,3	411	3,1	1.594	12,0	1.149	8,6	13.333
Sarajevo-Trnovo	FBIH	1.229	66,3	5	0,3	598	32,3	21	1,1	1.853
Sarajevo-Vogošća	FBIH	2.835	46,8	319	5,3	2.412	39,8	492	8,1	6.058
Skender-Vakuf	RS	266	6,5	862	21,2	2.875	70,6	71	1,7	4.074
Sokolac	RS	1.113	28,1	4	0,1	2.812	70,9	37	0,9	3.966
Srbac	RS	253	4,2	31	0,5	5.355	89,3	357	6,0	5.996
Srebrenica	RS	5.417	70,1	13	0,2	2.156	27,9	142	1,8	7.728
Srebrenik	FBIH	7.487	74,0	696	6,9	1.412	14,0	521	5,2	10.116
Stolac	FBIH	1.842	42,6	1.349	31,2	1.044	24,1	89	2,1	4.324
Šekovići	RS	75	3,1	2	0,1	2.269	94,5	55	2,3	2.401
Šipovo	RS	666	17,4	4	0,1	3.113	81,3	48	1,3	3.831
Široki Brijeg	FBIH	2	0,0	5.503	99,0	48	0,9	7	0,1	5.560
Teslić	RS	3.116	21,8	2.116	14,8	8.052	56,3	1.007	7,0	14.291
Tešanj	FBIH	7.890	71,8	1.995	18,2	794	7,2	309	2,8	10.988
Titov Drvar	FBIH	10	0,2	10	0,2	4.923	97,5	105	2,1	5.048
Tomislavgrad	FBIH	670	11,4	5.022	85,4	144	2,4	43	0,7	5.879
Travnik	FBIH	7.187	44,6	5.913	36,7	1.947	12,1	1.058	6,6	16.105

Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine

Općina iz 1991. godine	Entitet	Ukupan broj stambenih jedinica (u privatnom vlasništvu i u društvenoj svojini)								
		Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ostali	%	UKUPNO
Trebinje	RS	1.387	17,4	463	5,8	5.550	69,5	583	7,3	7.983
Tuzla	FBiH	17.057	47,7	6.013	16,8	6.176	17,3	6.476	18,1	35.722
Ugljevik	RS	2.405	36,9	12	0,2	3.930	60,3	174	2,7	6.521
Vareš	FBiH	1.647	28,5	2.488	43,0	1.046	18,1	606	10,5	5.787
Velika Kladuša	FBiH	9.573	89,3	184	1,7	673	6,3	287	2,7	10.717
Visoko	FBiH	8.475	73,0	459	4,0	2.120	18,3	548	4,7	11.602
Višegrad	RS	3.446	62,0	5	0,1	1.990	35,8	115	2,1	5.556
Vitez	FBiH	2.564	40,6	2.963	46,9	394	6,2	393	6,2	6.314
Vlasenica	RS	3.949	49,6	14	0,2	3.834	48,1	172	2,2	7.969
Zavidovići	FBiH	7.644	58,1	1.771	13,5	3.022	23,0	726	5,5	13.163
Zenica	FBiH	18.801	52,5	6.239	17,4	6.477	18,1	4.270	11,9	35.787
Zvornik	RS	10.384	55,7	20	0,1	7.798	41,8	441	2,4	18.643
Žepče	FBiH	2.306	46,3	1.948	39,1	583	11,7	148	3,0	4.985
Živinice	FBiH	10.039	78,4	1.107	8,6	907	7,1	746	5,8	12.799

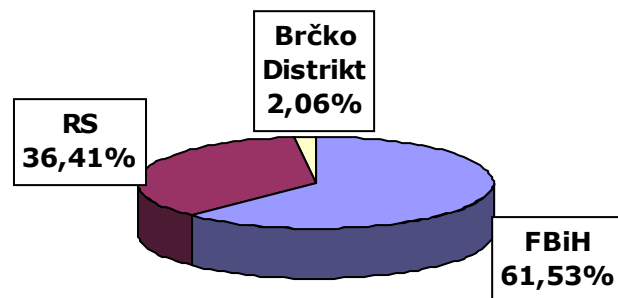
IZVOR: Republički zavod BiH za statistiku

NAPOMENA: Stambene jedinice po popisu iz 1991. godine, prema općinama koje se većim dijelom teritorije nakon entitetskog razgraničenja nalaze na području sadašnjih administrativno-teritorijalnih jedinica u BiH

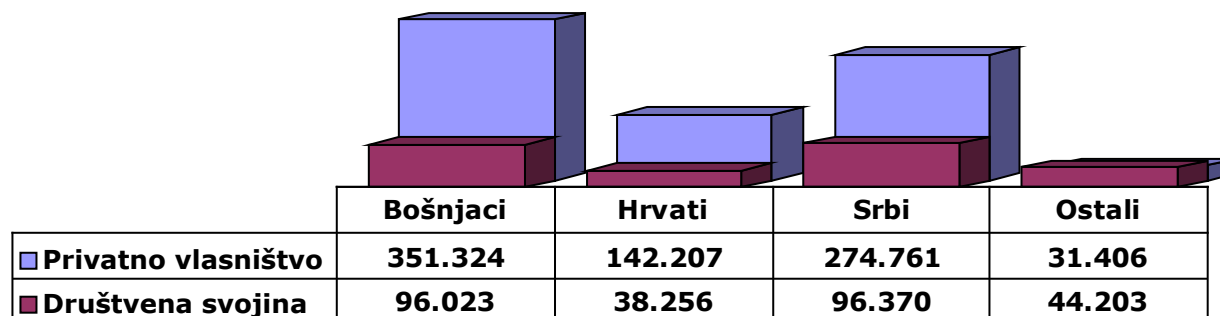
Broj i raspored stambenih jedinica - prema popisu iz 1991. godine										
ENTITET	Ukupan broj i procenat stambenih jedinica 1991. godine - prema entitetima i nacionalnostima									
	<i>Bošnjaci</i>	<i>%</i>	<i>Hrvati</i>	<i>%</i>	<i>Srbi</i>	<i>%</i>	<i>Ostali</i>	<i>%</i>	<i>UKUPNO</i>	<i>%</i>
Federacija BiH	325.439	49,20	136.615	20,70	149.924	22,70	49.223	7,40	661.201	61,53%
Republika Srpska	112.207	28,70	38.782	9,90	215.923	55,20	24.314	6,20	391.226	36,41%
Brčko Distrikt BiH	9.701	43,90	5.066	22,90	5.284	23,90	2.072	9,40	22.123	2,06%
UKUPNO BIH	447.347	41,63%	180.463	16,79%	371.131	34,54%	75.609	7,04%	1.074.550	100%

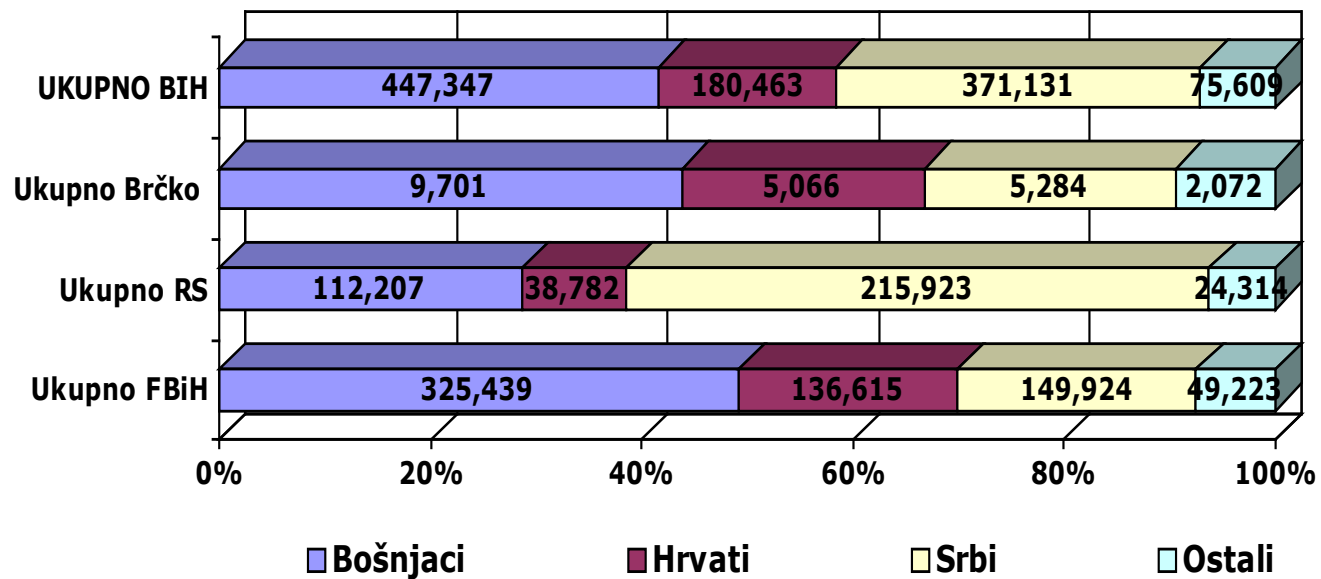
IZVOR: Republički zavod BiH za statistiku

Procenat stambenih jedinica iz 1991. godine – prema entitetima

Vlasnička struktura stambenog fonda u BiH u 1991. godini

Nacionalna struktura vlasnika i korisnika stambenih jedinica u 1991. godini

Posljedice sukoba od 1992. do 1995. na stambeni fond u BiH

Pored demografskih razaranja, rat je radikalno izmijenio situaciju u stambenom sektoru u Bosni i Hercegovini.

Od 1992. do 1995. godine, djelomično ili potpuno je uništeno oko 452.000 stambenih jedinica, odnosno gotovo polovina stambenog fonda u BiH. Od ovog broja, gotovo 80% stambenih jedinica bilo je ili razoreno ili teško oštećeno.

Također, u najveći broj useljivih, napuštenih, stambenih jedinica, privremeno su se nastanile osobe raseljene unutar BiH. Na taj način, promijenjeni su korisnici više od 200.000 stambenih jedinica, od kojih, gotovo podjednakog procenta društvenih i privatnih.

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

<i>Općina</i>	<i>Entitet</i>	<i>Stanje iz</i>	<i>Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.</i>				
		<i>1991. godine</i>	<i>do 20%</i>	<i>20 - 70%</i>	<i>preko 70%</i>	<i>Ukupno</i>	<i>%</i>
Banja Luka	RS	61.799	58	494	100	652	1,06%
Banovići	FBiH	7.490	664	419	505	1.588	21,20%
Berkovići	RS	1.005	24	275	9	308	30,65%
Bihać	FBiH	20.901	1.321	3.956	370	5.647	27,02%
Bijeljina	RS	29.796	532	1.011	141	1.684	5,65%
Bileća	RS	3.900	-	110	116	226	5,79%
Bosanska Kostajnica	RS	2.050	119	202	18	339	16,54%
Bosanska Krupa	FBiH	10.063	725	2.692	699	4.116	40,90%
Bosanski Brod	RS	10.566	458	5.996	1.157	7.611	72,03%
Bosanski Petrovac	FBiH	5.435	119	2.353	313	2.785	51,24%
Bosansko Grahovo	FBiH	3.054	322	1.163	189	1.674	54,81%
Bratunac	RS	8.333	151	3.138	691	3.980	47,76%
Brčko Distrikt	BD	24.920	1.163	12.109	2.094	15.366	3,40%
Breza	FBiH	5.452	74	607	308	989	18,14%
Bugojno	FBiH	11.877	41	1.315	543	1.899	15,99%
Busovača	FBiH	5.889	308	885	178	1.371	23,28%
Bužim	FBiH	2.991	34	257	26	317	10,60%
Cazin	FBiH	13.656	721	2.763	86	3.570	26,14%
Čajniče	RS	3.086	14	619	252	885	28,68%

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

Općina	Entitet	Stanje iz	Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.				
		1991. godine	do 20%	20 - 70%	preko 70%	Ukupno	%
Čapljina	FBiH	7.840	179	715	250	1.144	14,59%
Čelić	FBiH	3.361	100	1.360	309	1.769	52,63%
Čelinac	RS	5.615	5	203	41	249	4,43%
Čitluk	FBiH	3.572	0	0	0	0	0,00%
Derventa	RS	17.014	505	10.892	3.068	14.465	85,02%
Doboj	RS	30.033	899	8.227	1.152	10.278	34,22%
Doboj-Istok	FBiH	2.310	794	161	54	1.009	43,68%
Doboj-Jug	FBiH	945	390	217	26	633	66,98%
Dobretići	FBiH	930	0	75	740	815	87,63%
Domaljevac-Šamac	FBiH	1.856	335	222	305	862	46,44%
Donji Vakuf	FBiH	6.054	985	1.845	1.105	3.935	65,00%
Donji Žabar	RS	927	128	445	90	663	71,52%
Drvar	FBiH	5.671	784	882	395	2.061	36,34%
Foča	RS	11.888	331	2.955	1.263	4.549	38,27%
Foča-Ustikolina	FBiH	1.815	0	188	1.181	1.369	75,43%
Fojnica	FBiH	4.152	421	1.001	352	1.773	42,70%
Gacko	RS	3.797	48	393	284	725	19,09%
Glamoč	FBiH	4.148	114	1.553	327	1.994	48,07%
Goražde	FBiH	10.773	1.000	2.200	2.000	5.200	48,27%

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

<i>Općina</i>	<i>Entitet</i>	<i>Stanje iz</i>	<i>Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.</i>				<i>Ukupno</i>	<i>%</i>
		<i>1991. godine</i>	<i>do 20%</i>	<i>20 - 70%</i>	<i>preko 70%</i>			
Gornji Vakuf-Uskoplje	FBiH	5.711	274	838	366	1.478	25,88%	
Gračanica	FBiH	14.471	1.316	4.622	207	6.145	42,46%	
Gradačac	FBiH	12.183	1.036	4.617	900	6.553	53,79%	
Gradiška	RS	18.473	408	2.590	288	3.286	17,79%	
Grude	FBiH	3.922	0	0	0	0	0,00%	
Han-Pijesak	RS	2.130	148	466	167	781	36,67%	
Ilidža	RS	3.381	153	1.569	12	1.734	51,29%	
Istočni Drvar	RS	39	-	7	8	15	38,46%	
Istočni Kupres	RS	309	64	48	197	309	100,00%	
Istočni Mostar	RS	147	-	23	6	29	19,73%	
Istočni Stari grad	RS	567	21	120	22	163	28,75%	
Jablanica	FBiH	3.317	35	412	253	700	21,10%	
Jajce	FBiH	11.901	755	2.550	1.410	4.715	39,62%	
Jezero	RS	647	2	353	28	383	59,20%	
Kakanj	FBiH	15.445	462	0	1.504	1.966	12,73%	
Kalesija	FBiH	8.475	754	3.057	1.004	4.815	56,81%	
Kalinovik	RS	1.812	40	795	485	1.320	72,85%	
Kiseljak	FBiH	6.965	9	237	365	611	8,77%	
Kladanj	FBiH	4.588	577	2.453	91	3.121	68,03%	

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

Općina	Entitet	Stanje iz	Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.				
		1991. godine	do 20%	20 - 70%	preko 70%	Ukupno	%
Ključ	FBiH	7.550	86	2.545	326	2.957	39,17%
Kneževo	RS	4.130	127	452	7	586	14,19%
Konjic	FBiH	13.833	707	2.898	553	4.158	30,06%
Kotor-Varoš	RS	9.388	65	3.794	602	4.461	47,52%
Kozarska Dubica	RS	10.167	278	1.073	139	1.490	14,66%
Kreševo	FBiH	1.998	7	168	120	295	14,76%
Krupa na Uni	RS	910	6	494	152	652	71,65%
Kupres	FBiH	2.570	0	357	447	804	31,28%
Laktaši	RS	11.011	8	232	142	382	3,47%
Livno	FBiH	9.703	176	378	654	1.208	12,45%
Ljubinje	RS	1.317	13	72	34	119	9,04%
Ljubuški	FBiH	6.856	0	0	0	0	0,00%
Lopare	RS	6.219	272	1.003	193	1.468	23,61%
Lukavac	FBiH	18.237	212	2.905	1.558	4.675	25,63%
Lukavica	RS	1.762	-	342	1	343	19,47%
Maglaj	FBiH	10.707	2.227	2.741	1.520	6.488	60,60%
Milići	RS	3.481	2	693	499	1.194	34,30%
Modriča	RS	11.023	179	3.177	282	3.638	33,00%
Mostar	FBiH	34.831	3551	14120	6677	24348	69,90%

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

Općina	Entitet	Stanje iz	Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.				
		1991. godine	do 20%	20 - 70%	preko 70%	Ukupno	%
Mrkonjić-Grad	RS	8.513	348	2.199	523	3.070	36,06%
Neum	FBiH	1.867	291	132	75	498	26,67%
Nevesinje	RS	5.065	20	555	48	623	12,30%
Novi Grad	RS	10.753	346	1.310	291	1.947	18,11%
Novi Travnik	FBiH	7.964	1.147	1.011	269	2.427	30,47%
Odžak	FBiH	8.413	7	6.403	1.317	7.727	91,85%
Olovo	FBiH	4.731	1.030	1.180	884	3.094	65,40%
Orašje	FBiH	7.094	190	384	259	833	11,74%
Osmaci	RS	1.839	91	746	283	1.120	60,90%
Oštra Luka	RS	1.440	31	464	93	588	40,83%
Pale	RS	7.583	1	521	55	577	7,61%
Pale-Prača	FBiH	943	57	146	377	580	61,51%
Pelagićevo	RS	2.617	112	1.544	166	1.822	69,62%
Petrovac	RS	150	-	87	42	129	86,00%
Petrovo	RS	3.805	244	685	41	970	25,49%
Posušje	FBiH	3.569	0	0	0	0	0,00%
Prijedor	RS	33.003	22	9.211	2.803	12.036	36,47%
Prnjavor	RS	13.620	128	329	2	459	3,37%
Prozor	FBiH	4.551	135	519	902	1.556	34,19%

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

Općina	Entitet	Stanje iz	Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.				
		1991. godine	do 20%	20 - 70%	preko 70%	Ukupno	%
Ravno	FBiH	992	70	463	54	587	59,17%
Ribnik	RS	3.678	45	1.165	623	1.833	49,84%
Rogatica	RS	7.612	109	1.991	1.382	3.482	45,74%
Rudo	RS	4.021	-	274	286	560	13,93%
Šamac	RS	7.144	121	1.526	144	1.791	25,07%
Sanski Most	FBiH	15.372	82	3.747	440	4.269	27,77%
Sapna	FBiH	3.280	312	1.471	552	2.335	71,19%
Sarajevo-Centar	FBiH	27.112	6.169	4.739	921	11.829	43,63%
Sarajevo-Hadžići	FBiH	8.456	1.075	2.125	603	3.803	44,97%
Sarajevo-Ilidža	FBiH	19.303	2.388	5.909	2.340	10.637	55,11%
Sarajevo-Ilijaš	FBiH	8.486	900	1.236	1.669	3.805	44,84%
Sarajevo-Novigrad	FBiH	41.628	22.667	11.438	2.679	36.784	88,36%
Sarajevo-Novo Sarajevo	FBiH	30.281	13.148	6.816	3.209	23.173	76,53%
Sarajevo-Stari grad	FBiH	17.146	4.994	10.562	531	16.087	93,82%
Sarajevo-Trnovo	FBiH	2.011	409	151	967	1.527	75,93%
Sarajevo-Vogošća	FBiH	8.286	1.609	3.322	1.212	6.143	74,14%
Skelani	RS	4.060	6	2.144	993	3.143	77,41%
Sokolac	RS	5.719	17	437	234	688	12,03%
Srbac	RS	6.748	328	447	11	786	11,65%

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

<i>Općina</i>	<i>Entitet</i>	<i>Stanje iz</i>	<i>Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.</i>				<i>Ukupno</i>	<i>%</i>
		<i>1991. godine</i>	<i>do 20%</i>	<i>20 - 70%</i>	<i>preko 70%</i>			
Srebrenica	RS	4.934	75	3.194	586	3.855	78,13%	
Srebrenik	FBiH	13.208	83	899	123	1.105	8,37%	
Stolac	FBiH	4.091	905	2.206	403	3.514	85,90%	
Šekovici	RS	3.125	84	216	6	306	9,79%	
Šipovo	RS	4.851	196	2.120	617	2.933	60,46%	
Široki Brijeg	FBiH	6.413	0	0	0	0	0,00%	
Teočak	FBiH	1.922	794	949	143	1.886	98,13%	
Tešanj	FBiH	10.834	1.143	1.022	273	2.438	22,50%	
Teslić	RS	16.332	629	3.537	301	4.467	27,35%	
Tomislavgrad	FBiH	6.489	94	22	15	131	2,02%	
Travnik	FBiH	19.558	2.465	6.040	2.790	11.295	57,75%	
Trebinje	RS	9.920	1.100	1.294	96	2.490	25,10%	
Trnovo	RS	1.868	41	1.033	198	1.272	68,09%	
Tuzla	FBiH	42.831	190	2.133	1.173	3.496	8,16%	
Ugljevik	RS	5.169	65	629	36	730	14,12%	
Usora	FBiH	2.198	258	355	215	828	37,67%	
Ustiprača	RS	1.944	6	1.229	387	1.622	83,44%	
Vareš	FBiH	7.194	134	836	1.125	2.095	29,12%	
Velika Kladuša	FBiH	11.951	354	1.414	112	1.880	15,73%	

Procjena devastiranosti stambenog fonda krajem 1995. godine - prema sadašnjim općinama BiH

Općina	Entitet	Stanje iz	Broj uništenih i oštećenih stambenih jedinica 1992. – 1995.				Ukupno	%
		1991. godine	do 20%	20 - 70%	preko 70%			
Višegrad	RS	7.275	-	1.696	561	2.257	31,02%	
Visoko	FBiH	13.723	1.258	1.649	504	3.411	24,86%	
Vitez	FBiH	8.087	665	1.692	520	2.877	35,58%	
Vlasenica	RS	5.718	232	3.450	216	3.898	68,17%	
Vukosavlje	RS	605	210	163	199	572	94,55%	
Zavidovići	FBiH	16.643	853	2.475	571	3.899	23,43%	
Zvornik	RS	18.338	295	5.294	1.079	6.668	36,36%	
Zenica	FBiH	45.677	89	77	197	363	0,79%	
Žepče	FBiH	6.057	185	499	146	830	13,70%	
Živinice	FBiH	14.834	393	939	242	1.574	10,61%	

IZVOR: IMG (Međunarodna upravna grupa), 1995 Census

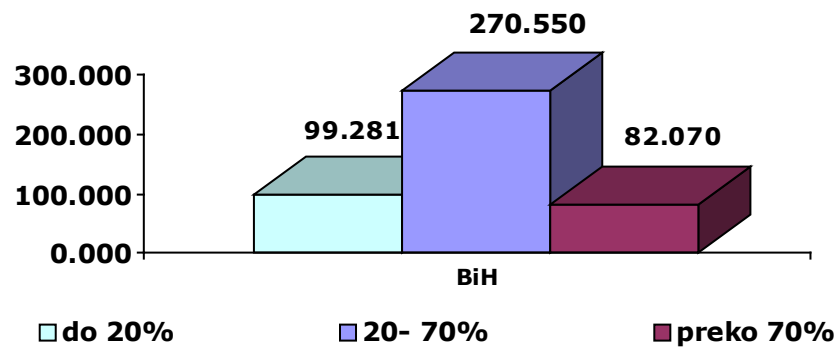
NAPOMENA: Veći broj stambenih jedinica iz 1991. godine procijenjen od strane IMG, u odnosu na stanje po zvaničnom popisu iz 1991. godine, pojavio se kao posljedica evidentiranja stvarnog stanja na terenu.

Stanje stambenog fonda 1995. godine prema entitetima u BiH

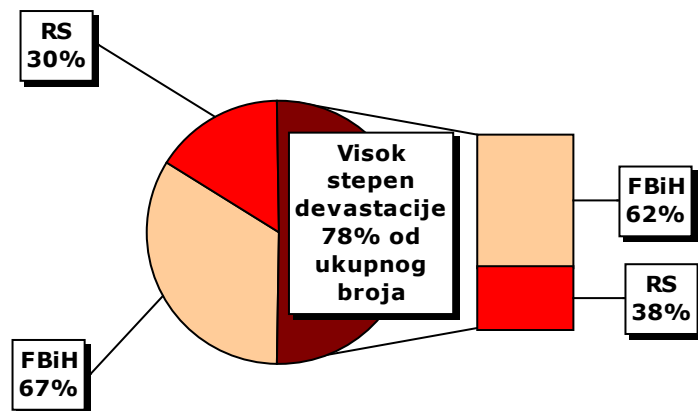
<i>Entitet</i>	<i>FBiH</i>	<i>%</i>	<i>RS</i>	<i>%</i>	<i>Brčko Distrikt</i>	<i>%</i>	<i>BiH</i>
st. jedinica 1991.	786.693	60,71%	484.171	37,37%	24.920	1,92%	1.295.784 % devastiranih
do 20%	88.158	88,80%	9.960	10,03%	1.163	1,17%	99.281 21,97%
20 - 70%	156.688	57,91%	101.753	37,61%	12.109	4,48%	270.550 59,87%
preko 70%	56.028	68,27%	23.948	29,18%	2.094	2,55%	82.070 18,16%
Ukupno	300.874	38,25%	135.661	28,02%	15.366	3,40%	451.901 34,87%
%	66,58%		30,02%		3,40%		100,00%

Stepen oštećenosti stambenih jedinica 1995.

Procenat devastiranosti stambenih jedinica 1995.

10 GODINA POSLIJE

Promijenjena demografska slika Bosna i Hercegovine

Od 1991. godine u Bosni i Hercegovini nije vršen zvaničan popis stanovništva

Zbog operativnih potreba za pokazateljima o aktuelnom broju stanovnika, nakon rata, veoma često su vršena opsežna i ozbiljna istraživanja i demografske procjene. Međutim, turbulentna vremena koja su prouzrokovala radikalne promjene broja, strukture i rasporeda bosanskohercegovačkog stanovništva – uzrokovali su da se dosadašnje procjene razlikuju u čak i do milion stanovnika, u zavisnosti od vremena kada je istraživanje provođeno i zavisno od izvora.

Destegodišnje demografske promjene od 1991. do 2001. godine

Desetogodišnje demografske promjene⁶ od 31.3.1991. do 31.3.2001. godine, navode sljedeće naučne⁷ procjene na osnovu praćenja demografskih kretanja.

Demografska promjena po entitetima

Broj stanovnika	BiH	Federacija BiH	Republika Srpska
Na dan 31.3.1991.	4.377.033	2.783.711	1.593.322
Na dan 31.3.2001.	3.364.825	2.298.501	1.066.324

6 *Izvještaj o humanom razvoju za 2001. godinu, objavljen 2002. godine*
 Dodatak 2: Stanovništvo Bosne i Hercegovine u periodu 1991.–2001. godine

7 *Istraživanje Prof. dr. Ilijasa Bošnjovića dijelom je objavio Međunarodni forum Bosna u francuskoj knjizi La guerre aux civils – Bosnie – Herzegovine 1992 – 1996 L'Harmattan, Paris 1997, a objavljivano je i u Oslobođenju i drugim dnevnim novinama u BiH. Projekat profesora Ilijasa Bošnjovića, Stanovništvo BiH, 1878-2001., je u vrijeme objavljivanja Izvještaja o humanom razvoju bio u istraživanju.*

Demografska promjena po nacionalnoj pripadnosti⁸

Broj stanovnika	Ukupno	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali
Na dan 31.3.1991.	4.377.033	2.012.718	805.892	1.444.384	111.039
Na dan 31.3.2001.	3.364.825	1.626.843	519.478	1.142.948	75.556
Sastav					
1991	100	46,0	18,4	33,1	2,4
2001	100	48,3	15,4	34,0	2,3

Demografski bilans BiH na dan 31.3.2001. godine⁹

Potencijalni broj stanovnika na dan 31.3.2001. godine da nije bilo rata: 4.539.457

Gubitak priraštaja:	157.472	3,5
Poginuli, nestali i viša stopa ratnog mortaliteta:	269.810	5,9
Lica u inostranstvu:	749.700	16,5
Lica u zemlji:	3.362.474	74,1
	4.539.457	100

Rezimirano, prema ovom izvoru, 2001. godine Bosna i Hercegovina imala je 4.251.425 stanovnika, od kojih 3.364.825 u zemlji, odnosno oko 80% i oko 20%, odnosno 886.600 stanovnika izvan BiH.

Dakle, desetogodišnji demografski bilans zabilježio je gubitak od 288.032 stanovnika u odnosu na potencijalni broj stanovnika na dan 31.03.2001. godine da nije bilo rata.

⁸ *Izveštaj o humanom razvoju za 2001. godinu, objavljen 2002. godine*
Dodatak 2: Stanovništvo Bosne i Hercegovine u periodu 1991.-2001. godine

⁹ *Ibid*

Procjena broja i strukture stanovništva Bosne i Hercegovine u 2005. godini

U pogledu broja i strukture stanovništva Bosne i Hercegovine u 2005. godini, najaktuelnija je procjena koja navodi broj od 4.025.476 miliona stanovnika, prema etničkoj pripadnosti 48% Bošnjaka, 14,3% Hrvata, 37% Srba i 0,6% ostalih.¹⁰

Uvažavajući iskazane demografske promjene na osnovu statistika i istraživanja prezentiranih u ovom dokumentu, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice procjenjuje da trenutno u Bosni i Hercegovini živi manje od 3,5 miliona njenih stanovnika, odnosno oko 87,5%, dok preostali broj od oko pola miliona državljana Bosne i Hercegovine, trenutno boravi izvan zemlje.

---

10 *The World Fact Book on Bosnia and Herzegovina, updated as at 1 November 2005*

BOSNA I HERCEGOVINA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

Više od 180.000 osoba još uvijek je raseljeno u BiH

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Izveštaj o (re)registriranju raseljenih osoba u BiH, decembar 2005. godine

Uvod

Prvi, sveobuhvatan, službeni popis raseljenih osoba na području Bosne i Hercegovine, izvršen je krajem 2000. godine, kada je evidentirano 556.214 raseljenih osoba (183.355 porodica).

Iako je značajan broj raseljenih osoba nakon što su se registrirale iznašao trajna rješenja, prvenstveno kroz povratak ali i na druge načine, nije vršeno njihovo sistematsko deregistriranje.

Ocjenjujući potrebu za utvrđivanjem stvarnog broja raseljenih osoba u BiH kao jednu od najvažnijih pretpostavki za uspješan nastavak aktivnosti u cilju implementacije Aneksa 7. DMS, početkom prošle godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske, Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica i Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, u saradnji sa UNHCR-om, potpisali su zajednički Protokol o provođenju procesa revizije brojčanog stanja i statusa raseljenih osoba u BiH.

Protokol je zasnovan na *Zakonu o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH* ("Službeni glasnik BiH" broj 23/99, 21/03 i 33/03), *Zakonu o raseljenim osobama, izbjeglicama i povratnicima u Republici Srpskoj* ("Službeni glasnik RS" broj 33/99 i 65/01), *Zakonu o raseljenim osobama-prognanicima i izbjeglicama-povratnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine* ("Službene novine FBiH" broj 19/00, 56/01 i 18/03) i Protokolu o uspostavljanju i uslovima korištenja Centralne baze podataka o raseljenim osobama u BiH, a u skladu sa ciljevima iz Strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Protokolom su se potpisnice usaglasile da se sve aktivnosti vezane za provođenje revizije brojčanog stanja i statusa raseljenih osoba u Bosni i Hercegovini provedu u tri faze, kojima će se evidentirati promjene u odnosu na informacije

sadržane u Centralnoj bazi podataka o raseljenim osobama, provesti proces (re)registracije preostalih raseljenih osoba, urediti statusna pitanja i identificirati njihove potrebe s ciljem pronalaženja trajnog rješenja.

U prvoj fazi, najprije je, na jedan sistematičan način, a na osnovu isključivo administrativnih mjera, korigovan broj raseljenih osoba, na oko 470.000. Nakon toga, izvršeno je upoređivanje pokazatelja iz baze podataka o raseljenim osobama sa prikupljenim informacijama o rekonstrukciji i povratu imovine, dodjeli zemljišta i nekim drugim pokazateljima, te se došlo do procjene da svega još oko 295.000 raseljenih osoba u BiH ima potrebu za statusom raseljene osobe.

Potom je, prikupljanjem zahtjeva za reviziju statusa raseljene osobe u BiH proveden postupak (re)registracije na cjelokupnom području BiH koji je uspješno okončan u predviđenom roku i zaključen sa 31.03.2005. godine.

Na osnovu pokazatelja iz preliminarnog izvještaja, koji su učesnici objavili odmah po isteku roka za prikupljanje prijave, izneseni su podaci da je na području BiH podneseno 59.825 zahtjeva za (re)registraciju 186.451 raseljenih osoba, od čega 32.926 zahtjeva (95.995 osoba) u FBiH 26.135 zahtjeva (88.859 osoba) u RS, a 764 zahtjeva (1.597 osoba) u Brčko Distriktu BiH.

Preliminarni pokazatelji, ukazali su na to da je broj raseljenih osoba, koje su podnijele zahtjeve za re-registraciju, smanjen na svega jednu trećinu registrovanih popisom iz 2000. godine.

Kada se podaci o preliminarno objavljenim rezultatima (re)registracije raseljenih osoba u BiH uporede sa pokazateljima o registriranim povracima u istom periodu, dolazi se do ohrabrujućih spoznaja, koje ukazuju na to da je većina osoba koje nisu pristupile (re)registraciji, svoj status rješila upravo povratkom na prijeratne adrese.

Evidentno je također, da se određeni broj osoba odlučio na integraciju u mjestima svoga raseljenja, dok je izvjestan broj raseljenih osoba, trajna rješenja našao i u odlasku izvan BiH.

Aktivnosti provedene na (re)registraciji raseljenih osoba pomoći će pri eliminiranju dvojnih korisnika, identificiranju stvarnih preostalih potreba i usmjeravanju pomoći na istinske prioritete, doprinoseći na taj način trajnom rješavanju problema raseljenosti, ne samo u BiH, nego i u regionu.

Sve provedene aktivnosti omogućit će Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice da koordinira politiku u oblasti povratka i skupa sa nadležnim domaćim i međunarodnim institucijama, kreira planove i prioritete za naredni period, a sve sa ciljem uspješne provedbe Strategije BiH za realizaciju Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Očigledno je da će se neki od uspostavljenih ciljeva trebati modificirati i prilagoditi na osnovu preciznih pokazatelja do kojih se u procesu (re)registracije došlo.

Ovaj Izvještaj sačinjen je obradom podataka koje su entiteti i Brčko Distrikt BiH prikupili u procesu (re)registracije i obuhvata informacije iz kompiliranih baza podataka na osnovu podnesenih porodičnih zahtjeva za reviziju statusa raseljene osobe.

Trenutno, u toku je revizija statusa raseljenih osoba, za što su u koordiniranim aktivnostima učesnici pripremili neophodan pravni okvir, kako bi se osiguralo harmonizirano i ujednačeno rješavanje u postupku utvrđivanja i prestanka statusa raseljenih osoba na području čitave BiH.

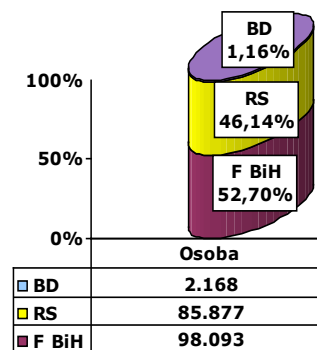
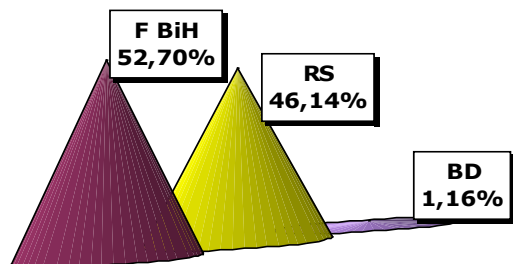
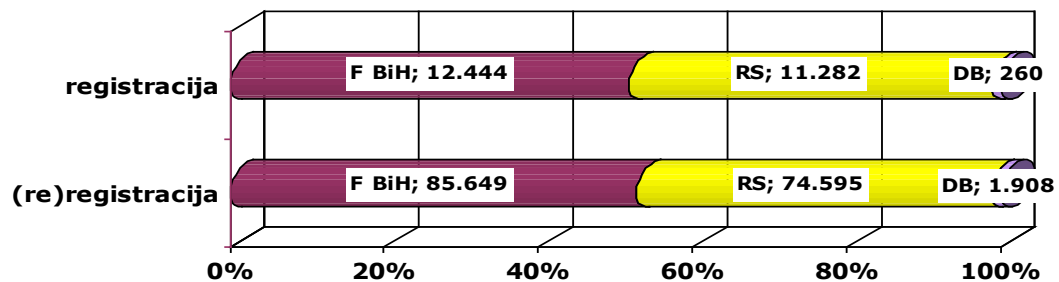
Evidentirani zahtjevi za (re)registraciju raseljenih osoba - prema mjestima boravka

Danas, 10 godina nakon potpisivanja mirovnog sporazuma u Dejtonu, prema evidentiranim porodičnim zahtjevima za reviziju statusa, gotovo 190.000 raseljenih osoba u BiH još uvijek treba trajna rješenja.

Od ukupnog broja od 59.892 podnesenih zahtjeva za (re)registraciju 186.138 raseljenih osoba u Bosni i Hercegovini, 33.148 zahtjeva podnijele su 98.093 osobe koje trenutno borave na području Federacije BiH što čini 52,70% od ukupnog broja, 25.979 zahtjeva podnijelo je 85.877 osoba na području RS što čini 46,14%, dok je svega 765 porodičnih zahtjeva, odnosno 1,16% od ukupnog broja podnijelo 2.168 raseljenih osoba na području Brčko Distrikta BiH.

Od ovog broja, 87% se odnosi na 52.131 zahtjev za reviziju statusa 162.152 raseljenih osoba iz 2000. godine, koje su se u procesu (re)registracije u 2004./2005. godini ponovo registrirale, dok se preostalih 13% odnosi na 7.761 zahtjev za utvrđivanje statusa 23.986 raseljenih osoba, koji su prvi put podneseni u ovom procesu.

Broj i postotak (re)registriranih raseljenih osoba u BiH

Pregled evidentiranih zahtjeva za (re)registriranje raseljenih osoba - prema entitetima boravka

Entitet boravka	reregistriranje	%	1. registriranje	%	ukupno
Porodica	29.225	88,17%	3.923	11,83%	33.148
Osoba	85.649	87,31%	12.444	12,69%	98.093
FBiH	52,88%		51,88%		52,70%
Porodica	22.248	85,64%	3.731	14,36%	25.979
Osoba	74.595	86,65%	11.282	13,35%	85.877
RS	46,05%		47,04%		46,14%
Porodica	658	86,01%	107	13,99%	765
Osoba	1.908	88,01%	260	11,99%	2.168
Brčko Distrikt	1,18%		1,08%		1,16%
Ukupno BiH	Porodica	52.131		7.761	59.892
	Osoba	162.152	87%	23.986	186.138
				13%	

Detaljan pregled evidentiranih zahtjeva koji su podneseni u procesu (re)registracije raseljenih osoba u Bosni i Hercegovini, prema mjestima prebivališta iz 1991. godine, entitetima, te kantonima/regijama i općinama privremenog/sadašnjeg boravka/prebivališta, dat je u tabelama koje slijede:

Raseljene osobe (re)registrirane u Federaciji BiH

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u FBiH prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.										
Prebivalište iz 1991. godine			FBiH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA	FBiH/KANTON	FBiH	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
1.	Bihać		255	824	125	378			380	1.202
2.	Bosanska Krupa		406	1.405	131	436	1	2	538	1.843
3.	Bosanski Petrovac		9	22	305	816			314	838
4.	Bužim		21	115	11	33			32	148
5.	Cazin		28	119	20	62			48	181
6.	Ključ		254	710	97	268			351	978
7.	Sanski Most		65	197	1.079	3.358	1	3	1.145	3.558
8.	Velika Kladuša		340	1.338	22	74			362	1.412
01-	UNSKO SANSKI		1.378	4.730	1.790	5.425	2	5	3.170	10.160
	%		12,2%	13,1%	8,2%	8,8%	1,9%	1,7%	9,6%	10,4%
9.	Domaljevac-Šamac		1	1	27	97			28	98
10.	Odžak		48	152	12	35	1	3	61	190
11.	Orašje		2	8	29	78			31	86
02-	POSAVSKI		51	161	68	210	1	3	120	374
	%		0,4%	0,4%	0,3%	0,3%	1,0%	1,0%	0,4%	0,4%
3.	Banovići		175	496	507	1.321	1	2	683	1.819
4.	Čelić		20	50	154	437	26	81	200	568
5.	Doboj-Istok		2	9	134	409			136	418
6.	Gračanica		4	13	553	1.657	4	12	561	1.682

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u FBiH prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.										
Prebivalište iz 1991. godine			FBIH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA	FBIH/KANTON	FBIH	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
7. Gradačac			60	166	455	1.381	13	40	528	1.587
8. Kalesija			7	14	526	1.691			533	1.705
9. Kladanj			20	69	274	856			294	925
10. Lukavac			214	517	716	2.110	2	4	932	2.631
11. Sapna			4	18	143	401			147	419
12. Srebrenik			3	9	1.242	3.623	8	21	1.253	3.653
13. Teočak			7	30	77	206			84	236
14. Tuzla			26	68	2.287	6.877	25	70	2.338	7.015
15. Živinice			5	16	1.456	4.077			1.461	4.093
03- TUZLANSKI			547	1.475	8.524	25.046	79	230	9.150	26.751
	%		4,8%	4,1%	39,3%	40,7%	75,2%	78,0%	27,6%	27,3%
16. Breza			10	32	69	183	2	2	81	217
17. Doboju-Jug			7	20	76	213			83	233
18. Kakanj			59	184	159	447	1	4	219	635
19. Maglaj			349	998	44	145			393	1.143
20. Olovo			165	512	118	337			283	849
21. Tešanj			17	50	403	1.230			420	1.280
22. Usora			48	137	8	24			56	161
23. Vareš			205	570	18	47			223	617
24. Visoko			55	166	380	1.102			435	1.268

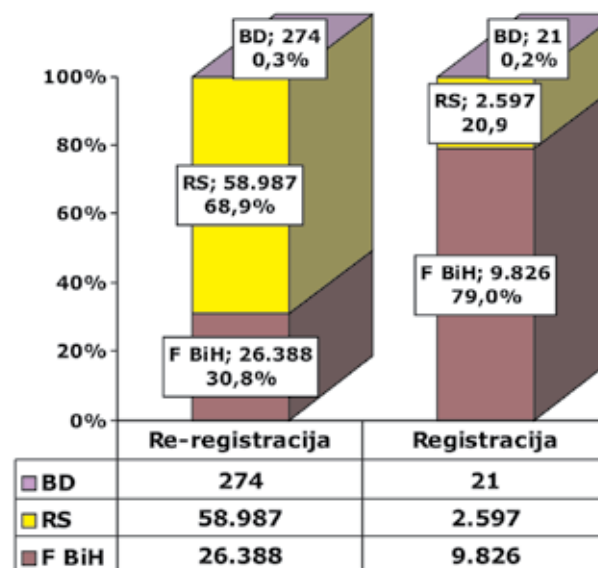
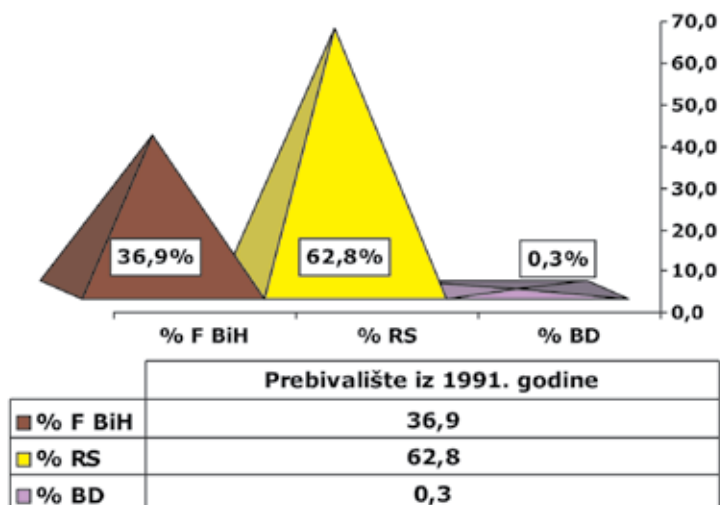
Broj raseljenih osoba (re)registriranih u FBiH prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.										
Prebivalište iz 1991. godine			FBiH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA	FBiH/KANTON	FBiH	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
25.	Zavidovići		293	975	233	641	1	1	527	1.617
26.	Zenica		230	648	627	1.661	1	3	858	2.312
27.	Žepče		126	357	85	286			211	643
04-	ZENIČKO DOBOJSKI		1.564	4.649	2.220	6.316	5	10	3.789	10.975
	%		13,8%	12,8%	10,2%	10,3%	4,8%	3,4%	11,4%	11,2%
28.	Foča-Ustikolina		72	79	59	59			131	138
29.	Goražde		282	1.072	543	1.977			825	3.049
30.	Pale		46	139	19	49			65	188
31.	Pale-Prača		1	2					1	2
05-	BOSANSKO PODRINJSKI		401	1.292	621	2.085			1.022	3.377
	%		3,5%	3,6%	2,9%	3,4%	0,0%	0,0%	3,1%	3,4%
32.	Bugojno		270	937	95	321			365	1.258
33.	Busovača		153	474	1	1			154	475
34.	Dobretići		34	116					34	116
35.	Donji Vakuf		357	1.409	36	121			393	1.530
36.	Fojnica		71	182	33	85			104	267
37.	Gornji Vakuf-Uskoplje		157	562	1	3			158	565
38.	Jajce		505	1.763	50	173			555	1.936
39.	Kiseljak		172	534					172	534
40.	Kreševo		42	138					42	138

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u FBiH prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.										
Prebivalište iz 1991. godine			FBIH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA	FBIH/KANTON	FBIH	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
41.	Novi Travnik		358	1.338	7	30			365	1.368
42.	Travnik		381	1.267	205	662			586	1.929
43.	Vitez		175	571					175	571
06-	SREDNJO BOSANSKI		2.675	9.291	428	1.396			3.103	10.687
	%		23,6%	25,7%	2,0%	2,3%	0,0%	0,0%	9,4%	10,9%
44.	Čapljina		859	2.946	14	42	1	6	874	2.994
45.	Čitluk		2	4					2	4
46.	Jablanica		200	703	29	72			229	775
47.	Konjic		282	979	93	298	1	1	376	1.278
48.	Mostar		981	3.125	204	647	1	4	1.186	3.776
49.	Prozor		81	229	1	4			82	233
50.	Stolac		94	270	2	5			96	275
07-	HERCEGOVAČKO NERETVANSKI		2.499	8.256	343	1.068	3	11	2.845	9.335
	%		22,0%	22,8%	1,6%	1,7%	2,9%	3,7%	8,6%	9,5%
51.	Grude		43	144	2	5			45	149
52.	Ljubuški		37	158	2	5			39	163
53.	Posušje		1	1					1	1
54.	Široki brijeg		14	45					14	45
08-	ZAPADNO HERCEGOVAČKI		95	348	4	10	0	0	99	358
	%		0,8%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	0,4%

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u FBiH prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.										
Prebivalište iz 1991. godine			FBiH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA	FBiH/KANTON	FBiH	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
55.	Sarajevo-Centar		155	418	451	1.184	3	5	609	1.607
56.	Sarajevo-Hadžići		110	330	308	863	1	3	419	1.196
57.	Sarajevo-Ilidža		268	763	1.789	4.794	2	5	2.059	5.562
58.	Sarajevo-Ilijaš		221	618	1.131	3.181			1.352	3.799
59.	Sarajevo-Noví Grad		241	598	1.760	4.065	5	15	2.006	4.678
60.	Sarajevo-Novo Sarajevo		255	678	814	2.085	2	5	1.071	2.768
61.	Sarajevo-Stari Grad		119	279	268	558	2	3	389	840
62.	Sarajevo-Trnovo				2	2			2	2
63.	Sarajevo-Vogošća		133	402	1.034	2.811			1.167	3.213
09-	KANTON SARAJEVO		1.502	4.086	7.557	19.543	15	36	9.074	23.665
	%		13,2%	11,3%	34,8%	31,7%	14,3%	12,2%	27,4%	24,1%
64.	Bosansko Grahovo		33	98	1	1			34	99
65.	Drvar		306	892	10	24			316	916
66.	Glamoč		94	327	124	385			218	712
67.	Kupres		62	164	1	4			63	168
68.	Livno		63	208	11	58			74	266
69.	Tomislavgrad		66	237	5	13			71	250
10-	KANTON 10		624	1.926	152	485	0	0	776	2.411
	%		5,5%	5,3%	0,7%	0,8%	0,0%	0,0%	2,3%	2,5%

Broj i postotak (re)registriranih raseljenih osoba u FBiH - prema mjestima prebivališta iz 1991. godine

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u FBiH prema kantonima raseljenja i mjestima prebivališta iz 1991.					
Prebivalište iz 1991. godine	FBiH	RS	BD	UKUPNO	
KANTON	osoba	osoba	osoba	porodica	osoba
01-UNSKO-SANSKI	4.730	5.425	5	3.170	10.160
	13,10%	8,80%	1,70%	9,60%	10,40%
02-POSAVSKI	161	210	3	120	374
	0,40%	0,30%	1,00%	0,40%	0,40%
03-TUZLANSKI	1.475	25.046	230	9.150	26.751
	4,10%	40,70%	78,00%	27,60%	27,30%
04-ZENIČKO-DOBOJSKI	4.649	6.316	10	3.789	10.975
	12,80%	10,30%	3,40%	11,40%	11,20%
05-BOSANSKO-PODRINJSKI	1.292	2.085		1.022	3.377
	3,60%	3,40%	0,00%	3,10%	3,40%
06-SREDNJOBOSANSKI	9.291	1.396		3.103	10.687
	25,70%	2,30%	0,00%	9,40%	10,90%
07-HERCEGOVAČKO-NERETVANSKI	8.256	1.068	11	2.845	9.335
	22,80%	1,70%	3,70%	8,60%	9,50%
08-ZAPADNOHERCEGOVAČKI	348	10	0	99	358
	1,00%	0,00%	0,00%	0,30%	0,40%
09-KANTON SARAJEVO	4.086	19.543	36	9.074	23.665
	11,30%	31,70%	12,20%	27,40%	24,10%
10-KANTON 10	1.926	485	0	776	2.411
	5,30%	0,80%	0,00%	2,30%	2,50%
UKUPNO FBiH	36.214	61.584	295	33.148	98.093
%	36,90%	62,80%	0,30%	100%	

Kao što je iz tabelarnih pregleda i grafičkih prikaza uočljivo, najveći broj (re)registriranih raseljenih osoba u FBiH boravi na području Kantona Tuzla i Kantona Sarajevo, odnosno više od polovine (re)registriranih osoba je raseljeno na području ova dva kantona.

Istovremeno, u općinama koje se nalaze na područjima Kantona 10 i Posavskog kantona/županije ukupno je (re)-registrirano manje od 1% raseljenih osoba u FBiH.

U općini Tuzla, evidentirano je preko 7% od ukupnog broja (re)registriranih raseljenih osoba na području FBiH, a odmah potom slijede općine: Ilidža i Novi Grad Sarajevo, Živinice, Ilijaš, grad Mostar, Srebrenik, Sanski Most, Vogošća i Goražde, sve sa po preko 3.000 evidentiranih raseljenih osoba.

Indikativno je da je gotovo polovina svih (re)registriranih osoba u FBiH skoncentrirana u svega 10 općina.

Isto je tako uočljivo da najveći broj raseljenih osoba (re)registriranih na području FBiH potiče sa 10 općina na području RS.

U pogledu pravaca raseljavanja, vidljivo je da najveći broj osoba koje su (re)registrirane u FBiH potiče sa podrinjskog područja, tako da je oko 40% (re)registriranih raseljenih osoba, prijeratna prebivališta imalo u općinama Podrinja: Srebrenica (10.153), Zvornik (7.423) i Bratunac (6.431), Foča (3.971), Vlasenica (3.897), Višegrad (2.959) i Rogatica (2.930), a odmah potom slijede općine Doboj (2.285), Prijedor (1.748) i Sokolac (1.748).

Dakle, samo sa 10 navedenih općina, potiče gotovo polovina svih osoba raseljenih na području FBiH.

Nadalje, kada se promatra raseljavanje unutar FBiH može se ustvrditi da je više od polovine od ukupnog broja (re)registriranih interno raseljenih osoba skoncentrisano u 13 općina Federacije: Jajce, Konjic, Bosanska Krupa, Travnik, Donji Vakuf, Velika Kladuša, Kakanj, Novi Travnik, Vareš, Goražde, Maglaj, Prozor i Zavidovići, u kojima je evidentirano po preko 1.000 interno raseljenih osoba. Ipak, sa gotovo 3.000 evidentiranih osoba, u ovom pogledu ističe se općina Jajce.

Kao zaključak se nameće povezanost provedbe imovinskih zakona i povrata imovine njihovim prijeratnim vlasnicima/nosiocima stanarskih prava kao i devastiranosti stambenog fonda, sa internim raseljavanjem u ovim općinama.

Ovi indikatori, skupa sa drugim detaljnim pokazateljima, koji se odnose na prijeratnu demografsku sliku stanovništva i trenutačnu strukturu raseljenosti u BiH će biti izuzetno korisni za buduće planiranje procesa povratka, jer su očigledni kao mogući pravci u kojima treba fokusirati pažnju.

Smještaj (re)registriranih raseljenih osoba u FBiH

Među raseljenim osobama u FBiH čiji su nositelji domaćinstva označili vrstu smještaja u obrascu za (re)registraciju, najviše je onih koji alternativno koriste privatnu imovinu drugih osoba, a odmah potom slijede korisnici objekata kolektivnog smještaja.

Od ostalih vrsta smještaja, najviše porodica je naznačilo da su podstanari (9.067), da stanuju kod rodbine i prijatelja (6.780), zatim u improviziranim smještajnim objektima, djelomično popravljenim, neuslovnim, privremenim objektima, ali dosta je i onih koji su naveli da u mjestima raseljenja imaju vlastite kuće ili stanove.

Vrste smještaja raseljenih osoba (re)registriranih u FBiH			
Vrsta smještaja	porodica	osoba	%
Nije označeno	15.324	44.681	45,5%
Objekti kolektivnog smještaja	3.109	8.565	8,7%
Društvena imovina/stan	2.644	8.199	8,4%
Individualni zakup	1.217	3.908	4,0%
Privatna imovina drugih osoba	7.488	22.028	22,5%
Ostalo	3.366	10.712	10,9%
Ukupno	33.148	98.093	100%

Raseljene osobe (re)registrirane u Republici Srpskoj

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u RS prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.								
Prebivalište iz 1991. godine	FBIH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA RS/OMI	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
1. Banja Luka	3.807	13.002	9	27			3.816	13.029
2. Čelinac	46	154					46	154
3. Kneževo	37	117					37	117
4. Kotor Varoš	144	449	25	80			169	529
5. Laktaši	355	1.122	1	3			356	1.125
6. Mrkonjić Grad	459	1.499	40	128			499	1.627
7. Ribnik	138	490					138	490
8. Šipovo	166	542	3	11			169	553
01-BANJA LUKA	5.152	17.375	78	249			5.230	17.624
%	20,8%	21,2%	6,6%	6,4%			20,1%	20,5%
9. Bijeljina	2.235	7.296	6	18	1	4	2.242	7.318
10. Lopare	82	272	32	98			114	370
11. Ugljevik	202	649	3	9			205	658
02-BIJE LJINA	2.519	8.217	41	125	1	4	2.561	8.346
%	10,2%	10,0%	3,5%	3,2%	50,0%	44,4%	9,9%	9,7%
12. Bosanski Brod	197	598	56	197			253	795
13. Derventa	493	1.684	24	82			517	1.766
14. Prnjavor	282	942	1	3			283	945

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u RS prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.								
Prebivalište iz 1991. godine	FBIH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA RS/OMI	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
03-DERVENTA	972	3.224	81	282			1.053	3.506
%	3,9%	3,9%	6,9%	7,2%			4,1%	4,1%
15. Doboј	1.541	5.395	14	47			1.555	5.442
16. Petrovo	76	238					76	238
17. Teslić	485	1.608	83	259			568	1.867
04-DOBOJ	2.102	7.241	97	306			2.199	7.547
%	8,5%	8,8%	8,3%	7,8%			8,5%	8,8%
18. Modriča	1.362	4.318	12	45			1.374	4.363
19. Pelagićevo	40	139	1	3			41	142
20. Šamac	346	1.104	13	49	1	5	360	1.158
21. Vukosavlje	181	606					181	606
05-MODRIČA	1.929	6.167	26	97	1	5	1.956	6.269
%	7,8%	7,5%	2,2%	2,5%	50,0%	55,6%	7,5%	7,3%
22. Bosanska Kostajnica	5	12					5	12
23. Kozarska Dubica	144	462					144	462
24. Novi Grad	148	486	12	36			160	522
25. Prijedor	2.170	7.069	27	89			2.197	7.158
06-PRIJEDOR	2.467	8.029	39	125			2.506	8.154
%	9,9%	9,8%	3,3%	3,2%			9,6%	9,5%
26. Osmaci	72	249	6	20			78	269

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u RS prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.								
Prebivalište iz 1991. godine	FBIH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA RS/OMI	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
27. Zvornik	1.791	5.901	56	201			1.847	6.102
07-ZVORNIK	1.863	6.150	62	221			1.925	6.371
%	7,5%	7,5%	5,3%	5,7%			7,4%	7,4%
28. Čajniče	116	392	43	137			159	529
29. Foča	371	1.176	95	296			466	1.472
30. Kalinovik	37	141	9	25			46	166
08-FOČA	524	1.709	147	458			671	2.167
%	2,1%	2,1%	12,5%	11,7%			2,6%	2,5%
31. Han Pijesak	51	180	2	6			53	186
32. Istočni Stari Grad	17	56					17	56
33. Kasindo	137	424	8	36			145	460
34. Lukavica	276	937	9	31			285	968
35. Pale	510	1.640	4	17			514	1.657
36. Sokolac	219	716	4	14			223	730
37. Trnovo	52	175	25	80			77	255
09-ISTOČNO SARAJEVO	1.262	4.128	52	184			1.314	4.312
%	5,1%	5,0%	4,4%	4,7%			5,1%	5,0%
38. Bratunac	591	1.969	159	530			750	2.499
39. Srebrenica	236	813	155	552			391	1.365
10-SREBRENICA	827	2.782	314	1.082			1.141	3.864

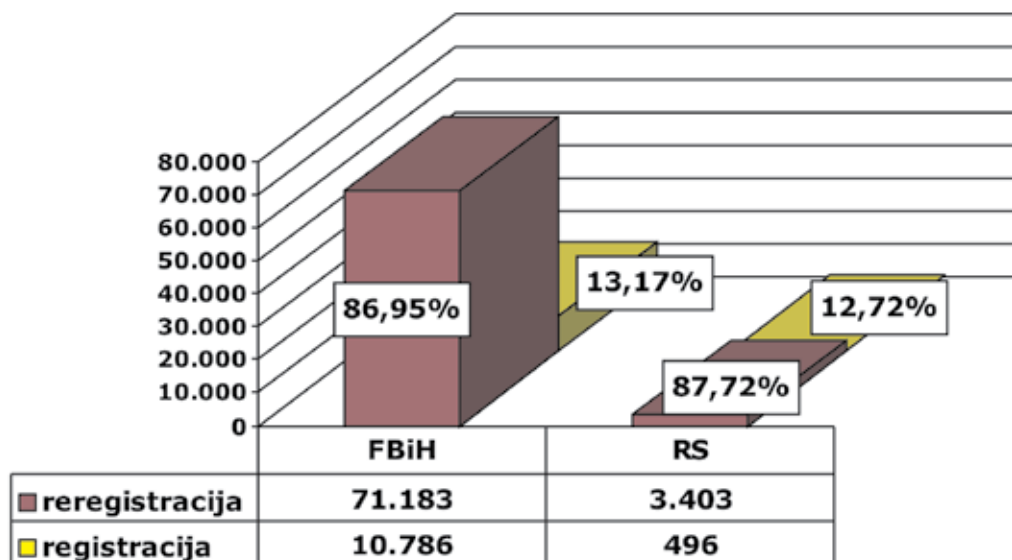
Broj raseljenih osoba (re)registriranih u RS prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.								
Prebivalište iz 1991. godine	FBIH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA RS/OMI	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
%	3,3%	3,4%	26,8%	27,8%			4,4%	4,5%
40. Berkovići	56	182	3	6			59	188
41. Bileća	286	942	3	10			289	952
42. Gacko	429	1.406	1	2			430	1.408
43. Ljubinje	64	228	10	34			74	262
44. Nevesinje	786	2.660					786	2.660
45. Trebinje	692	2.227	29	98			721	2.325
11-TREBINJE	2.313	7.645	46	150			2.359	7.795
%	9,3%	9,3%	3,9%	3,8%			9,1%	9,1%
46. Rogatica	293	962	82	277			375	1.239
47. Rudo	50	167	38	125			88	292
48. Ustiprača	124	387	2	7			126	394
49. Višegrad	956	3.154	2	3			958	3.157
12-VIŠEGRAD	1.423	4.670	124	412			1.547	5.082
%	5,7%	5,7%	10,6%	10,6%			6,0%	5,9%
50. Milići	107	314	33	104			140	418
51. Šekovići	14	45	5	17			19	62
52. Vlasenica	626	1.980	26	77			652	2.057
13-VLASENICA	747	2.339	64	198			811	2.537
%	3,0%	2,9%	5,5%	5,1%			3,1%	3,0%

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u RS prema mjestima raseljenja i prebivališta iz 1991.								
Prebivalište iz 1991. godine	FBIH		RS		BD		UKUPNO	
OPĆINA RS/OMI	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
53. Gradiška	631	2.051	2	10			633	2.061
54. Srbac	73	242					73	242
14-GRADIŠKA	704	2.293	2	10			706	2.303
%	2,8%	2,8%	0,2%	0,3%			2,7%	2,7%
UKUPNO REPUBLIKA SRPSKA	24.804	81.969	1.173	3.899	2	9	25.979	85.877
%	95,45%	4,54%	0,01%	100,0%				

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u RS prema regijama raseljenja i mjestima prebivališta iz 1991.					
Prebivalište iz 1991. godine	FBIH	RS	BD	UKUPNO	
OMI	lica	lica	lica	porodica	lica
01-Banja Luka	17.375	249		5.230	17.624
%	21,2%	6,4%		20,1%	20,5%
02-Bijeljina	8.217	125	4	2.561	8.346
%	10,0%	3,2%	44,4%	9,9%	9,7%
03-Derventa	3.224	282		1.053	3.506
%	3,9%	7,2%		4,1%	4,1%
04-Doboj	7.241	306		2.199	7.547
%	8,8%	7,8%		8,5%	8,8%
05-Modriča	6.167	97	5	1.956	6.269
%	7,5%	2,5%	55,6%	7,5%	7,3%

Broj raseljenih osoba (re)registriranih u RS prema regijama raseljenja i mjestima prebivališta iz 1991.					
Prebivalište iz 1991. godine	FBIH	RS	BD	UKUPNO	
OMI	lica	lica	lica	porodica	lica
06-Prijedor	8.029	125		2.506	8.154
%	9,8%	3,2%		9,6%	9,5%
07-Zvornik	6.150	221		1.925	6.371
%	7,5%	5,7%		7,4%	7,4%
08-Foča	1.709	458		671	2.167
%	2,1%	11,7%		2,6%	2,5%
09-Istočno Sarajevo	4.128	184		1.314	4.312
%	5,0%	4,7%		5,1%	5,0%
10-Srebrenica	2.782	1.082		1.141	3.864
%	3,4%	27,8%		4,4%	4,5%
11-Trebinje	7.645	150		2.359	7.795
%	9,3%	3,8%		9,1%	9,1%
12-Višegrad	4.670	412		1.547	5.082
%	5,7%	10,6%		6,0%	5,9%
13-Vlasenica	2.339	198		811	2.537
%	2,9%	5,1%		3,1%	3,0%
14-Gradiška	2.293	10		706	2.303
%	2,8%	0,3%		2,7%	2,7%
UKUPNO REPUBLIKA SRPSKA	81.969	3.899	9	25.979	85.877
%	95,45%	4,54%	0,01%	100,0%	

Broj i postotak (re)registriranih raseljenih osoba u RS - prema mjestima prebivališta iz 1991. godine

Situacija u pogledu koncentriranosti raseljenih osoba na području RS ponavlja se po sličnom modelu koji je obrazložen za FBiH.

Gotovo trećina svih raseljenih osoba (re)registriranih u RS boravi na područjima koja geografski gravitiraju gradu Banja Luci, te općinama Bijeljina i Prijedor, u kojima je, ujedno, (re)registrirano i najviše raseljenih osoba, kako slijedi: Banja Luka (13.029), Bijeljina (7.318), Prijedor (7.158), a odmah potom u općinama: Zvornik, Doboj, Modriča i Višegrad, u kojima je (re)registriranih po preko 3.000 raseljenih osoba. Na područjima ovih sedam općina, trenutno boravi više od polovine svih raseljenih osoba, (re)registriranih u RS.

Najmanji broj (re)registriranih raseljenih osoba boravi na područjima, uglavnom, manjih općina: Bosanska Kostajnica, Šekovići, Kneževo, Pelagićevo, Čelinac, Kalinovik, Han Pijesak i Berkovići, u kojima sveukupno boravi manje od 1.000 raseljenih osoba.

Također, omjer od 86,9% (re)registriranih u odnosu na 13,1% prvi put registriranih raseljenih osoba u RS je gotovo identičan procentu od 87,3%:12,7% u FBiH, uz neznatno veći procenat prvi put evidentiranih raseljenih osoba u RS.

Kada se posmatra mjesto prijeratnog prebivališta, uočljivo je da, za razliku od FBiH koja ima značajan broj raseljenih unutar svoga područja, osobe raseljene u RS gotovo stoprocentno (preko 95%) potiču sa područja FBiH.

Ovdje je posebno potrebno napomenuti, da je u bazi utvrđen nelogično veliki broj unesenih "nepoznatih" prijeratnih općina prebivališta u FBiH. Takvih rekorda je 13,7%, odnosno za čak 3.517 porodica sa ukupno 11.729 članova, prebivalište prije raseljavanja nije poznato, kao što se, u najvećem broju ovakvih slučajeva, ne zna ni status predratne imovine. Daljnjom analizom podataka, ustanovljava se da su sva ove osobe po prvi put registrirane kao raseljene. Kako samo oko 50 nositelja ovih domaćinstava, koja ukupno broje 180 osoba, nije rođeno u BiH može se sa sigurnošću pretpostaviti da se ne radi o izbjeglicama, već uistinu o raseljenim osobama, koja najvjerojatnije trajna rješenja svoga statusa neće moći iznaći kroz povratak, što je obrađeno u nastavku ove analize i izvještaja.

Pravci raseljavanja, ukazuju na zakonomjernost koncentracije raseljenih osoba koje potiču sa određenih područja.

Tako npr. samo sa područja općina u Kantonu Sarajevo, prijeratno prebivalište je imalo preko 10.000 raseljenih osoba, a iz svega 10 općina FBiH potiče preko 40% osoba raseljenih u RS. To su: Mostar (4.404), Sanski Most (4.209), Zavidovići

(3.738), Maglaj (3.201), Ključ (2.845), Bihać (2.496), Zenica (2.431), Donji Vakuf (2.345), Lukavac (2.277) i Glamoč (2.022).

Navedeni statistički pokazatelji za oba entiteta, upućuju na potrebu jedne detaljnije dodatne analize, na osnovu koje bi proistekle preporuke za efikasnije iznalaženje trajnih rješenja u pravcu realizacije ciljeva Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Smještaj (re)registriranih raseljenih osoba u RS

Raseljene osobe u alternativnom smještaju u RS		
Vrsta alternativnog smještaja	porodica	osoba
Nije označeno	19.115	62.998
Kolektivni zakup	842	2.744
Stanovi vlade	1.355	4.500
Inividualni zakup	2.899	9.862
Adaptirani stanovi/sanirani objekti	671	2.189
Nepotraživani stanovi	1.097	3.584
UKUPNO	25.979	85.877

Ostale vrste smještaja raseljenih osobe u u RS		
Ostali tipovi smeštaja	porodica	osoba
Nije označeno	6.947	23.127
Rodbina i prijatelji	3.357	11.004
Podstanar	8.474	28.018
Ostalo	7.201	23.728
UKUPNO	25.979	85.877

Smještaj raseljenih osoba u RS je organiziran na nešto drugačiji način nego u FBiH. U RS zvanično nema kolektivnih centara, ali kategorija označena kao "kolektivni zakup", podrazumijeva kolektivne oblike zbrinjavanja.

Značajan je broj raseljenih osoba koja su smještena u individualnim stambenim jedinicama, zakupljenim za potrebe smještaja raseljenih osoba od strane Vlade RS. Isto tako, u RS prema samom obrascu nije bilo predviđeno da se naznači korištenje privatne imovine drugih osoba, pa se može pretpostaviti da je implementacijom imovinskih propisa, koja je verificirana od strane međunarodnih (PLIP) agencija, ovakav vid smještaja ukinut.

U okviru ostalih tipova smještaja, najviše raseljenih osoba označilo je da su smješteni kod rodbine i prijatelja, te kao podstanari.

(Re)registriranje na području Brčko Distrikta BiH

Popis raseljenih osoba na području Brčko Distrikta, u 2000. godini, provela su nadležna entitetska ministarstva u saradnji sa UNHCR-om, za one dijelove prijeratne Općine Brčko koji pripadaju teritoriji FBiH, odnosno RS.

Vlada Brčko Distrikta BiH kao jedna od strana potpisnica *Protokola o provođenju procesa revizije brojčanog stanja i statusa raseljenih osoba u BiH* iz 2004. godine, putem svog nadležnog ureda za izbjeglice i raseljene osobe, aktivno se uključila u proces (re)registracije.

Isti obrazac za prijavljivanje, koji je korišten u entitetima, upotrijebljen je i u Brčko Distriktu BiH, međutim, softver za unos podataka prikupljenih u procesu (re)registracije je tek nedavno instaliran, tako da određeni pokazatelji, uglavnom oni koji se odnose na socijalnu strukturu (re)registriranih raseljenih osoba u BiH za potrebe ovog Izvještaja još uvijek nisu bili dostupni.

Neovisno od toga, najrelevantniji podaci su obrađeni već u prethodnom dijelu izvještaja, a dodatno smo u mogućnosti prezentirati podatke o smještaju, pravcima raseljavanja i nacionalu strukturu (re)registriranih raseljenih osoba na području Brčko Distrikta BiH.

Smještaj (re)registriranih raseljenih osoba u Brčko Distriktu BiH

Vrste smještaja osoba raseljenih u Brčko Distriktu BiH		
Tip smještaja	porodica	osoba
Alternativni smještaj	362	1.070
%	47,32%	49,35%
Ostale vrste smještaja	403	1.098
%	52,68%	50,65%
UKUPNO	765	2.168

Gotovo je podjednak broj (re)registriranih raseljenih osoba u Brčko Distriktu, koje su smještene u alternativnim/zamjenskim vrstama smještaja i onih koji koriste ostale vrste smještaja.

Najveći broj porodica kao alternativni smještaj koristi namjenski izgrađene stanove za potrebe zbrinjavanja raseljenih osoba u Brčko Distriktu, a potom društvene/nepotraživane stanove i privatnu imovinu drugih osoba.

Međutim, iz evidentiranih vrsta smještaja, očigledno je da značajan broj porodica ne ispunjava zakonske uslove za uživanje prava na dodjelu zamjenskog ili plaćenog smještaja, pa se može pretpostaviti da se većina ovih porodica, na individualan način, nastanila u mjestu raseljenja.

Navedene procjene ne mogu ni na koji način prejudicirati buduće rješavanje pravnog statusa (re)registriranih raseljenih osoba u Brčko Distriktu, ali mogu poslužiti kao indikator u pravcu iznalaženja trajnih rješenja.

Pravci raseljavanja (re)registriranih raseljenih osoba u Brčko Distriktu

Gotovo polovina (re)registriranih porodica (preko 47%), interno je raseljena u Brčko Distriktu, dok preostali broj raseljenih osoba potiče, uglavnom, sa područja FBiH. Najviše ih je prijeratna prebivališta imalo u općini Jajce (360 porodica, 978 osoba) i Lukavac (51 porodica, 110 osoba), a zatim iz općina Kantona Sarajevo, Travnik, Vareša i Bihaća.

Iz RS, tačnije iz 5 općina podrinjske oblasti, potiče svega 9 raseljenih porodica sa ukupno 19 članova domaćinstva.

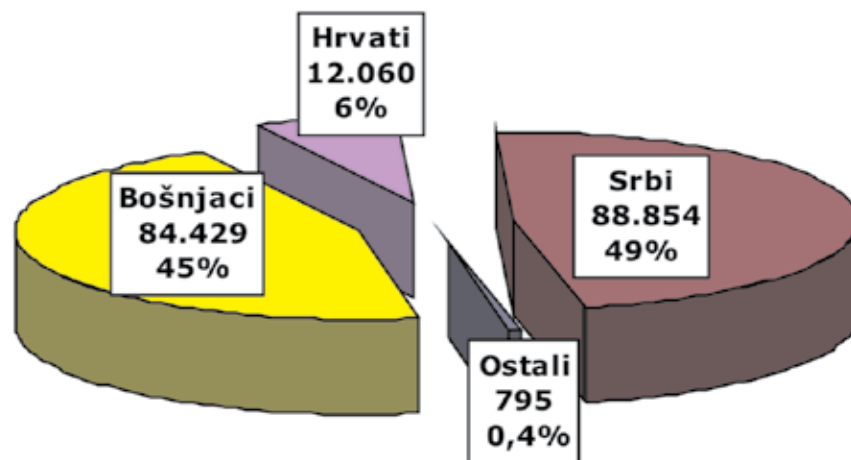
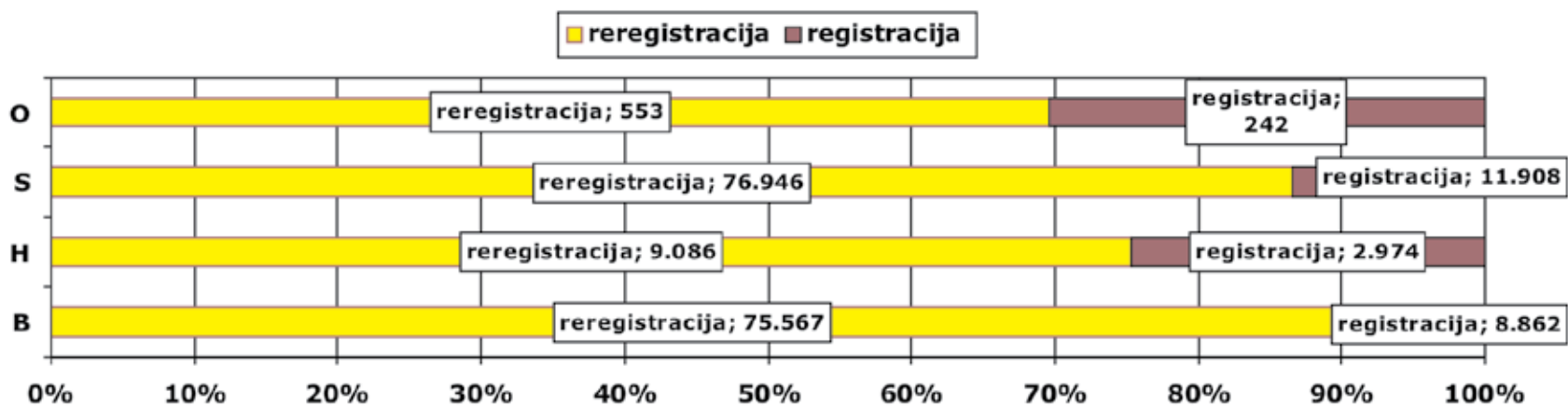
Status prijeratnih stambenih jedinica (re)registriranih raseljenih osoba u BiH - prema entitetima raseljenja									
Trenutni status stambene jedinice	FBiH	%	RS	%	BD	%	Ukupno	%	Osoba
Nije označeno	478	1%	269	1%	4	1%	751	1,3%	2.298
Prodana	201	1%	541	2%	2	0%	744	1,2%	2.336
Zamijenjena	102	0%	139	1%	2	0%	243	0,4%	749
Iznajmljena nekoj drugoj osobi	82	0%	35	0%		0%	117	0,2%	365
Podstanarski ugovor istekao	169	1%	810	3%	6	1%	985	1,6%	3.198
Čl. porodice iz 1991 tu stanuju	781	2%	247	1%	11	1%	1.039	1,7%	3.377
Uz odobrenje uselili rođaci/prijatelji	65	0%	46	0%		0%	111	0,2%	328
Uselio neko drugi	867	3%	571	2%	14	2%	1.452	2,4%	4.239
Stanarsko pravo je poništeno	92	0%	302	1%	8	1%	402	0,7%	1.330
Uništena/neuslovna	27.792	83%	20.679	80%	669	87%	49.140	82,0%	152.609
Kuća je popravljena	1.262	4%	277	1%	11	1%	1.550	2,6%	4.833
Ušao u posjed - dobio ključeve	773	2%	827	3%	21	3%	1.621	2,7%	5.013
Ne znam/ostalo	484	1%	1.236	5%	17	2%	1.737	2,9%	5.463
UKUPNO	33.148	55%	25.979	43%	765	1%	59.892	100%	186.138

Pokazatelji o trenutnom statusu prijeratne stambene jedinice, značajni su sa stanovištva iznalaženja trajnih rješenja za raseljene osobe.

Za povratak oko 150.000 raseljenih osoba čije su prijeratne stambene jedinice uništene i/ili oštećene, potrebno je obnoviti gotovo 50.000 objekata, što znači da bi, prema prosječnim troškovima sanacije jedne stambene jedinice od 18.000, samo za ove namjene trebalo izdvojiti gotovo milijardu KM.

U uslovima kada se učešće međunarodne zajednice u finansiranju rekonstrukcije u BiH drastično smanjuje, osiguranje potrebnih sredstava za obnovu u cilju povratka, biće izuzetno težak zadatak za domaće vlasti, na koje je u potpunosti prenesena odgovornost za proces povratka.

Nacionalna struktura (re)registriranih raseljenih osoba u BiH										
Nacionalnost	B		H		S		O		Ukupno	
Broj	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
(re)registracija	25.748	75.046	2.790	8.911	550	1.233	137	459	29.225	85.649
%	90,6%	89,8%	76,7%	75,5%	61,9%	60,6%	70,6%	69,0%	88,2%	87,3%
registracija	2.682	8.538	846	2.899	338	801	57	206	3.923	12.444
%	9,4%	10,2%	23,3%	24,5%	38,1%	39,4%	29,4%	31,0%	11,8%	12,7%
FBiH Ukupno	28.430	83.584	3.636	11.810	888	2.034	194	665	33.148	98.093
%	85,8%	85,2%	11,0%	12,0%	2,7%	2,1%	0,6%	0,7%	55,3%	52,7%
(re)registracija	23	57	52	162	22.143	74.292	30	84	22.248	74.595
%	30,7%	24,2%	81,3%	84,8%	85,8%	87,1%	75,0%	70,0%	85,6%	86,9%
registracija	52	179	12	29	3.657	11.038	10	36	3.731	11.282
%	69,3%	75,8%	18,8%	15,2%	14,2%	12,9%	25,0%	30,0%	14,4%	13,1%
RS Ukupno	75	236	64	191	25.800	85.330	40	120	25.979	85.877
%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	99,3%	99,4%	0,2%	0,1%	43,4%	46,1%
(re)registracija	157	464	5	13	492	1.421	4	10	658	1.908
%	72,4%	76,2%	20,0%	22,0%	94,8%	95,4%	100,0%	100,0%	86,0%	88,0%
registracija	60	145	20	46	27	69			107	260
%	27,6%	23,8%	80,0%	78,0%	5,2%	4,6%	0,0%	0,0%	14,0%	12,0%
BD Ukupno	217	609	25	59	519	1.490	4	10	765	2.168
%	28,4%	28,1%	3,3%	2,7%	67,8%	68,7%	0,5%	0,5%	1,3%	1,2%
(re)registracija	25.928	75.567	2.847	9.086	23.185	76.946	171	553	52.131	162.152
%	90,3%	89,5%	76,4%	75,3%	85,2%	86,6%	71,8%	69,6%	87,0%	87,1%
registracija	2.794	8.862	878	2.974	4.022	11.908	67	242	7.761	23.986
%	9,7%	10,5%	23,6%	24,7%	14,8%	13,4%	28,2%	30,4%	13,0%	12,9%
BIH Ukupno	28.722	84.429	3.725	12.060	27.207	88.854	238	795	59.892	186.138
%	48,0%	45,4%	6,2%	6,5%	45,4%	47,7%	0,4%	0,4%	100,0%	100,0%

U odnosu na nacionalnu strukturu prema popisu iz 1991. godine, kada je 1.902.956 Bošnjaka činilo 46% stanovništva u BiH 760.852 Hrvata 18,4%, 1.366.104 Srba 33% i 104.939 ostalih 2,6%, uz napomenu da je učešće Jugoslavena u strukturi stanovništva proporcionalno raspoređeno prema procentima konstitutivnih i ostalih naroda u BiH uočljiv je značajno niži procenat hrvatske i viši procenat srpske raseljene populacije, dok je procenat bošnjačkog raseljenog stanovništva, približan prijeratnom.

Spolna i starosna struktura (re)registriranih raseljenih osoba u BiH

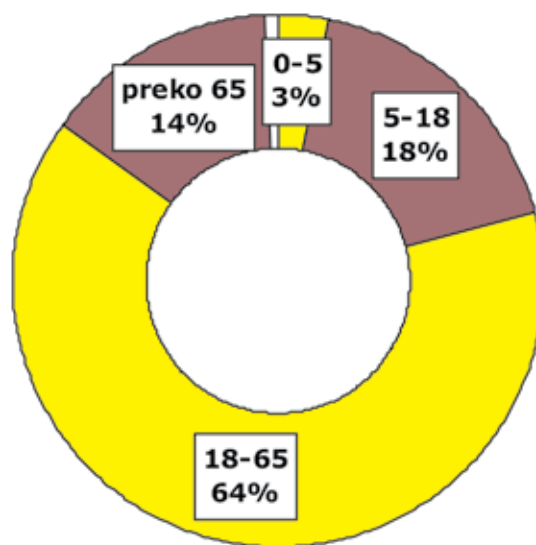
Spolna i starosna struktura raseljenih osoba u BiH - prema entitetima boravka								
Spol	M	Ž	M	Ž	M	Ž	UKUPNO	%
Starosna grupa	FBiH		RS		BiH			
0-5	1.661	1.618	1.273	1.206	2.934	2.824	5.758	3%
5-18	9.919	9.518	6.737	6.615	16.656	16.133	32.789	18%
18-65	28.641	32.598	28.780	27.800	57.421	60.398	117.819	64%
preko 65	5.093	7.947	5.595	7.496	10.688	15.443	26.131	14%
n/p	436	662	134	243	570	905	1.475	1%
Ukupno	45.750	52.343	42.519	43.360	88.269	95.703	183.972	100%
%	47%	53%	50%	51%	48%	52%	100%	

U spolnoj strukturi, uočljivo je nešto više (re)registriranih raseljenih osoba ženskog spola. Ovo se prije svega odnosi na područje FBiH gdje je ta razlika čak oko 6%.

Ovdje je veoma značajno istaknuti da je evidentiran značajan postotak od gotovo 32% žena-nositelja domaćinstva u procesu (re)registracije raseljenih osoba u BiH. U FBiH je takvih domaćinstava čak 33.148, a u RS gotovo dvostruko manje (18.861).

U pogledu starosne strukture, pokazatelji o preko 21% maloljetne djece i oko 14% osoba starijih od 65 godina u okviru raseljeničke populacije, upućuju na dodatnu ranjivost velikog broja raseljenih osoba i potrebu posebno senzitivnog pristupa kod iznalaženja adekvatnih rješenja, ne samo u mjestima raseljenja, već i nakon povratka i reintegracije.

S druge strane je evidentno da najveći broj raseljenih osoba spada u kategoriju radno sposobnog stanovništva, što u kombinaciji sa pokazateljima o strukturi zaposlenosti koji slijede, takođe ima dodatnu dimenziju.

Obrazovna, kvalifikaciona i struktura zaposlenosti (re)registriranih raseljenih osoba u BiH

Obrazovna i kvalifikaciona struktura raseljenih osoba u BiH - prema entitetima boravka				
Obrazovanje	FBiH	RS	BiH	%
0-nikakvo, nepoznato	8.762	3.919	12.681	21,45%
1-NKV, PKV, NSS	10.015	6.396	16.411	27,76%
2-KV	3.950	4.905	8.855	14,98%
3-VKV	1.194	2.120	3.314	5,60%
4-SSS	7.102	6.543	13.645	23,08%
5-VŠS	612	1.039	1.651	2,79%
6-VSS	490	632	1.122	1,90%
7-MR	13	18	31	0,05%
8-DR	11	7	18	0,03%
9-ostalo	999	400	1.399	2,37%
Ukupno	33.148	25.979	59.127	100%

Struktura zanimanja raseljenih osoba u BiH - prema entitetima boravka

Zanimanje	FBiH	zaposleno	RS	zaposleno	BiH	nezaposleno	
liječnik	26	16	28	21	54	17	31,5%
veterinar	2	2	3	2	5	1	20,0%
učitelj	235	156	323	240	558	162	29,0%
inženjer	211	110	314	161	525	254	48,4%
pravnik	71	31	147	91	218	96	44,0%
ekonomista	182	72	266	122	448	254	56,7%
radnik	12.899	2.634	9.232	2.923	22.131	16.574	74,9%
činovnik	1.082	448	1.091	540	2.173	1.185	54,5%
zanatlija	413	82	435	112	848	654	77,1%
poljoprivrednik	1.158	4	617	3	1.775	1.768	99,6%
domaćin/ica	6.974	35	1.486	9	8.460	8.416	99,5%
učenik	91	0	2	0	93	93	100,0%
student	69	3	25	0	94	91	96,8%
penzioner	8.258	4	8.804	0	17.062	17.058	100,0%
ostalo	1.477	93	3.206	458	4.683	4.132	88,2%
UKUPNO	33.148	3.690	25.979	4.682	59.127	50.755	85,8%

Struktura zaposlenosti raseljenih osoba u BiH – prema entitetima boravka						
Radni status nositelja porodice	FBiH	%	RS	%	BIH	%
nikakav - ne radim	16.308	49,2%	7.603	29,3%	23.911	40,4%
stalno, puno radno vrijeme	3.692	11,1%	4.682	18,0%	8.374	14,2%
stalno, pola radnog vremena	103	0,3%	120	0,5%	223	0,4%
privremeno, puno rad. vrijeme	605	1,8%	671	2,6%	1.276	2,2%
privremeno, pola rad. vremena	204	0,6%	119	0,5%	323	0,5%
privatnik	108	0,3%	98	0,4%	206	0,3%
traži posao	1.981	6,0%	3.399	13,1%	5.380	9,1%
studira	102	0,3%	23	0,1%	125	0,2%
penzioner/umirovljenik	9.432	28,5%	9.262	35,7%	18.694	31,6%
ostalo	613	1,8%	2	0,0%	615	1,0%
UKUPNO	33.148	56,1%	25.979	43,9%	59.127	100,0%

Iz gornje tabele se vidi da je svega oko 17% nositelja domaćinstva (re)registriranih raseljenih osoba u BiH zaposleno, od kojih samo 14,2% sa punim radnim vremenom.

Najveći je broj osoba koje ne rade ili traže posao, a odmah po tom broj penzionera.

Znatno je povoljnija situacija u pogledu radnog statusa raseljenih osoba u RS gdje je nezaposleno oko 30%, dok u FBiH ovoj kategoriji pripada gotovo polovina od ukupnog broja (re)registriranih raseljenih osoba.

Nadalje, među radno sposobnim raseljenim stanovništvom, stopa nezaposlenosti je daleko iznad prosjeka na bh. nivou, s tim što se i u ovom pogledu situacija značajno razlikuje u dva entiteta što prikazuje sljedeća tabela.

Radni status nositelja raseljenih domaćinstva u starosnoj grupi od 18-65 godina

OPIS	ENTITET	FBiH	%	RS	%	BiH	%
nikakav - ne radim		12.910	53,9%	6.123	33,6%	19.033	45,1%
stalno, puno radno vrijeme		3.649	15,2%	4.643	25,4%	8.292	19,6%
stalno, pola radnog vremena		102	0,4%	119	0,7%	221	0,5%
privremeno, puno radno vrijeme		601	2,5%	665	3,6%	1.266	3,0%
privremeno, pola rad.vremena		204	0,9%	115	0,6%	319	0,8%
privatnik		105	0,4%	95	0,5%	200	0,5%
traži posao		1.968	8,2%	3.378	18,5%	5.346	12,7%
studira		77	0,3%	22	0,1%	99	0,2%
penzioner/umirovljenik		3.969	16,6%	3.084	16,9%	7.053	16,7%
ostalo		383	1,6%	1	0,0%	384	0,9%
UKUPNO		23.968	56,8%	18.245	43,2%	42.213	100,0%

Ovakvi pokazatelji o radnom statusu nositelja domaćinstava, upućuju na logično pitanje koje se postavlja: Na koji način se izdržavaju raseljene porodice u BiH?

U sljedećoj tabeli dat je prikaz načina izdržavanja raseljenih osoba u BiH iz koje je uočljivo da se oko polovine porodica izdržava kombiniranjem pobrojanih izvora finansiranja, dok je istovremeno preko 20% njih u obrascima označilo da nema nikakav izvor prihoda.

Način izdržavanja (re)registriranih raseljenih porodica u BiH							
OPIS	ENTITET	FBiH	%	RS	%	BIH	%
nikako		9.713	26,7%	4.089	13,7%	13.802	20,9%
zaposlenje		4.654	12,8%	7.149	24,0%	11.803	17,8%
privatnik		612	1,7%	1.012	3,4%	1.624	2,5%
mirovina, penzija		10.923	30,0%	10.241	34,4%	21.164	32,0%
invalidnina/RVI		2.886	7,9%	3.190	10,7%	6.076	9,2%
socijalna pomoć		1.148	3,2%	399	1,3%	1.547	2,3%
porodica poginulog borca		3.991	11,0%	1.918	6,4%	5.909	8,9%
humanitarna pomoć		317	0,9%	119	0,4%	436	0,7%
ostalo		2.177	6,0%	1.637	5,5%	3.814	5,8%
UKUPNO		36.421	55,0%	29.754	45,0%	66.175	100,0%

Struktura (re)registriranih raseljenih porodica u BiH

Struktura raseljenih porodica u BiH - prema broju članova i entitetima boravka					
BROJ ČLANOVA	FBiH	RS	BD	BiH	%
1	7.553	3.799	195	11.547	19,28%
2	7.315	5.381	183	12.879	21,50%
3	6.032	5.050	138	11.220	18,73%
4	6.835	6.369	133	13.337	22,27%
5	3.319	3.025	75	6.419	10,72%
6	1.335	1.490	22	2.847	4,75%
7	475	543	9	1.027	1,71%
8	148	177	4	329	0,55%
9	62	77	4	143	0,24%
10	38	43	1	82	0,14%
11	19	19	1	39	0,07%
12	8	3		11	0,02%
13	9	2		11	0,02%
14		1		1	n/p
PROSJEČNO ČLANOVA PO PORODICI	2,96	3,31	2,83	3,11	100,00%

U prosjeku, najviše je četveročlanih raseljenih porodica u BiH, ali isto tako značajan je i broj porodica sa dva člana, kao i samaca.

Ovaj podatak značajan je sa stanovišta efekata osiguranja osnovnih preduslova za povratak kroz rekonstrukciju, jer prema ranije iskazanim ukupnim potrebama za ove namjene od gotovo milijardu KM, prosječno po raseljenoj osobi za koju se može osigurati povratak obnovom njihovih prijeratnih domova, trebalo bi izdvojiti po 6.000 KM.

Posebne potrebe (re)registriranih raseljenih osoba u BiH

U procesu (re)registracije evidentirano je da, nažalost, ne mali broj raseljenih osoba u BiH, njih oko 27.000, pripada posebno ranjivim kategorijama stanovništva, kao što su: tjelesno i mentalno onesposobljene osobe (8.845 među kojima je 377 slijepih osoba), hronični bolesnici (10.926), porodice sa jednim roditeljem (2.725), starije osobe bez sredstava za život (2.467) i sl.

U ovakvim slučajevima neophodno je na posebno senzibilan način pristupiti iznalaženju trajnih rješenja, bilo kroz smještaj u ustanove specijalne namjene ili provedbom daleko kompleksnijih programa pomoći nego što su projekti rekonstrukcije stambenih jedinica.

Evidentirani interes za povratkom (re)registriranih raseljenih osoba u BiH

Prilikom prijavljivanja, podnosioci zahtjeva za reviziju statusa raseljenih osoba, u obrascu su trebali naznačiti namjeru za povratak, odgovorom na pitanja jesu li podnijeli prijavu za dobrovoljni povratak i žele li da se vrate.

U sljedećoj tabeli dat je pregled odgovora na ova pitanja.

Evidentirana namjera i želja za povratkom raseljenih osoba u BiH						
Pitanje	Jeste li podnijeli prijavu za povratak?			Želite li da se vratite?		
Odgovor	DA	NE	Bez odgovora	DA	NE	Nisam siguran
FBiH	25.759	5.609	1.780	28.348	2.521	2.279
%	77,7%	16,9%	5,4%	85,5%	7,6%	6,9%
RS	16.228	7.855	1.896	9.532	10.588	5.859
%	62,5%	30,2%	7,3%	36,7%	40,8%	22,6%
BiH	41.987	13.464	3.676	37.880	13.109	8.138
%	71,0%	22,8%	6,2%	64,1%	22,2%	13,8%

Iz tabele je uočljivo da je interes za povratkom iskazalo preko 64% raseljenih porodica u BiH, a isto tako i da je iskazana želja za povratkom raseljenih osoba u FBiH daleko viša nego u RS.

Posebno je značajno istaknuti da je, kada se uporede pokazatelji o namjeri za povratak na osnovu, na isti način, evidentiranog interesa za povratak prema popisu raseljenih osoba u 2000. godini, kada je svega 46,4% podnositelja zahtjeva za reviziju statusa izjavilo da želi da se vrati - interes za povratak preostalih raseljenih osoba u BiH znatno viši. U to vrijeme 33% porodica je odgovorilo da se ne želi vratiti, a 20,6% nije bilo sigurno.

Ovaj porast procenta porodica koje žele da se vrate, naročito je evidentan kod osoba raseljenih u RS jer je 2000. godine, svega 15,5% njih odgovorilo da se želi vratiti, čak 58,3% bilo je onih koji nisu željeli i 26,2% nije bilo sigurno.

Raseljene osobe u FBiH takođe žele da se vrate u većem procentu nego što su to iskazale po popisu iz 2000. godine, kada je 74,8% raseljenih porodica u BiH odgovorilo da se želi vratiti, 8,5% nije željelo, a čak 16,7% nije bilo sigurno u pogledu opredjeljenja za povratak ili ne.

Detaljan pregled (re)registriranih raseljenih osoba prema općinama u BiH

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine												
Općina FBiH	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja					
Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Banovići	426	6	904	9	1.345	425	1.693	2	28	96	1.819	683
Bihać	797	5	2.528	15	3.345	996	1.184	4	4	10	1.202	380
Bosanska Krupa	1.421	4	1.936	13	3.374	1.007	1.751	1	80	11	1.843	538
Bosanski Petrovac	11	4	1.499	1	1.515	443	826	3	3	6	838	314
Bosansko Grahovo	6	45	1.020	1	1.072	328		59	40		99	34
Breza	24	16	322	3	365	110	212			5	217	81
Bugojno	146	460	1.188	4	1.798	555	1.123	122	9	4	1.258	365
Busovača	147	237	86	7	477	149	93	365	7	10	475	154
Bužim	56				56	10	148				148	32
Cazin	115		32		147	40	179		2		181	48
Čapljina	643	25	897	12	1.577	490	242	2.471	281		2.994	874
Čelić	21	2	153		176	65	540	4	24		568	200
Čitluk		1			1	1		4			4	2
Doboj-Istok			6		6	2	418				418	136
Doboj-Jug	22	10			32	11	229	4			233	83
Dobretići		146		1	147	42		116			116	34
Domaljevac-Šamac		1	29		30	11	13	85			98	28
Donji Vakuf	1.304	56	2.343	3	3.706	1.064	1.522		5	3	1.530	393
Drvar		15	1.962	13	1.990	628		493	403	20	916	316
Foča-Ustikolina	365	2	553		920	347	137		1		138	131

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine												
Općina FBiH	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja					
Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Fojnica	32	207	6		245	90	195	70	2		267	104
Glamoč	198	19	2.064		2.281	673	84	572	56		712	218
Goražde	1.129	2	1.814	3	2.948	865	3.046			3	3.049	825
Gornji Vakuf-Uskoplje	274	340	17		631	177	237	328			565	158
Gračanica	2		536		538	162	1.681		1		1.682	561
Gradačac	140	13	331		484	154	1.553	13	17	4	1.587	528
Grude		1			1	1		149			149	45
Jablanica	417	133	85		635	178	756	15		4	775	229
Jajce	2.061	747	1.303	61	4.172	1.233	950	867	72	47	1.936	555
Kakanj	74	1.200	992	5	2.271	661	616	15	3	1	635	219
Kalesija	30		729		759	222	1.705				1.705	533
Kiseljak	312	139	44	7	502	157	127	406	1		534	172
Kladanj	51	3	1.474		1.528	478	923			2	925	294
Ključ	641	14	2.860	28	3.543	1.115	907	3	34	34	978	351
Konjic	598	1.075	1.362		3.035	937	1.264	12	2		1.278	376
Kreševo	72	28			100	29	17	119	2		138	42
Kupres	86	99	891		1.076	341	12	137	19		168	63
Livno	22	36	443		501	153	14	242	10		266	74
Lukavac	437	5	2.491	6	2.939	960	2.519		105	7	2.631	932
Ljubuški	57			1	58	16	3	160			163	39
Maglaj	635	173	3.470	3	4.281	1.311	720	141	282		1.143	393

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine												
Općina FBiH	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja					
Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Mostar	1.422	837	4.434	25	6.718	2.023	2.556	1.137	69	14	3.776	1.186
Neum	3	1	35		39	13						
Novi Travnik	32	1.195	385		1.612	455	96	1.269	3		1.368	365
Odžak	25	144	561		730	239	36	154			190	61
Olovo	571	20	934	2	1.527	483	843	4		2	849	283
Orašje	6	6	54		66	24	63	22	1		86	31
Pale	193		26		219	73	162		26		188	65
Pale-Prača			289		289	88	2				2	1
Posušje			2		2	1				1	1	1
Prozor	951	73	5		1.029	305	101	132			233	82
Ravno			376		376	119						
Sanski Most	154	45	4.175	8	4.382	1.316	3.539	4	15		3.558	1.145
Sapna	24	5	594		623	180	413	6			419	147
Sarajevo			13		13	5						
Sarajevo-Centar	253	32	818	17	1.120	371	1.545	21	18	23	1.607	609
Sarajevo-Hadžići	189	7	823	6	1.025	309	1.185			11	1.196	419
Sarajevo-Ilidža	571	145	1.435	27	2.178	712	5.412	45	28	77	5.562	2.059
Sarajevo-Ilijaš	757	32	2.049		2.838	889	3.762	14	9	14	3.799	1.352
Sarajevo-Noví Grad	319	43	1.569	24	1.955	635	4.584	37	47	10	4.678	2.006
Sarajevo-Novo Sarajevo	391	128	1.826	37	2.382	789	2.650	31	47	40	2.768	1.071
Sarajevo-St. Grad	246	5	357	4	612	197	829	5	3	3	840	389

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine												
Općina FBiH	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja					
Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Sarajevo-Trnovo	99		272	4	375	132	2				2	2
Sarajevo-Vogošća	276	30	1.080	2	1.388	435	3.193	16	4		3.213	1.167
Srebrenik	19	5	585		609	199	3.625	4		24	3.653	1.253
Stolac	404	117	450	8	979	316	90	166	11	8	275	96
Široki brijeg			2		2	1		45			45	14
Teočak	32		47		79	20	229			7	236	84
Tešanj	11	32	200		243	76	1.242	25	9	4	1.280	420
Tomislavgrad	3	4	34		41	14	13	232		5	250	71
Travnik	437	1.020	2.080	38	3.575	1.059	1.396	477	5	51	1.929	586
Tuzla	29	3	1.519	2	1.553	484	6.972	4	1	38	7.015	2.338
Usora		136	8		144	49	10	148	3		161	56
Vareš	435	685	1.161	13	2.294	737	494	107	7	9	617	223
Velika Kladuša	1.199	7	281	21	1.508	389	1.273	7	111	21	1.412	362
Visoko	49	109	1.004	10	1.172	373	1.235	13	3	17	1.268	435
Vitez	139	141	135		415	139	68	490	8	5	571	175
Zavidovići	922	71	3.756	13	4.762	1.453	1.560	10	45	2	1.617	527
Zenica	8	607	2.469	3	3.087	932	2.276	19	16	1	2.312	858
Žepče	262	65	518	2	847	282	407	184	52		643	211
Živinice	1	5	480		486	148	4.082			11	4.093	1.461
Nepoznato	51	17	11.365	6	11.439	3.430						
UKUPNO FBiH	23.255	11.041	84.576	468	119.340	36.531	83.584	11.810	2.034	665	98.093	33.148

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine												
Općina RS	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja					
Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Banja Luka	772	45		7	824	288	36	39	12.941	13	13.029	3.816
Berkovići	39	12	6		57	19			188		188	59
Bijeljina	1.391	1	3	85	1.480	498	10	9	7.285	14	7.318	2.242
Bileća	94				94	40		3	943	6	952	289
Bos.Kostajnica	28				28	12			12		12	5
Bosanski Brod	134	13	191	4	342	109	2	5	788		795	253
Bratunac	6.411	3	480	22	6.916	2.336	5	2	2.492		2.499	750
Čajniče	1.262		172	2	1.436	486			527	2	529	159
Čelinac	131				131	41	2		152		154	46
Derвента	392	28	87	6	513	195		4	1.760	2	1.766	517
Doboj	2.224	31	48	22	2.325	790		8	5.425	9	5.442	1.555
Foča	3.955	1	246	20	4.222	1.676	4	1	1.467		1.472	466
Gacko	592	3			595	209	4		1.404		1.408	430
Gradiška	334	2	5	2	343	117		8	2.053		2.061	633
Han Pijesak	507		10		517	200			186		186	53
Istočni Drvar			3		3	1						
Istočni Mostar	6				6	2						
Istočni Stari Grad			15		15	3			56		56	17
Jezero	30				30	10						

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine

Općina RS	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja						
	Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Kalinovik		461	1	36	1	499	214			166		166	46
Kasindo		143	7	33		183	59			460		460	145
Kneževo		327	115	6		448	139			117		117	37
Kotor Varoš		1.194	5	74		1.273	365			529		529	169
Kozarska Dubica		264				264	88	3		454	5	462	144
Krupa na Uni		3		3		6	2						
Laktaši		15	7			22	7		2	1.123		1.125	356
Lopare		480		23		503	184			370		370	114
Lukavica		19		15		34	10	40	3	922	3	968	285
Ljubinje		78		30		108	32			259	3	262	74
Milići		554		49		603	209			418		418	140
Modriča		604	23	19	4	650	231	19	6	4.330	8	4.363	1.374
Mrkonjić Grad		371	398	139	13	921	283	19	4	1.604		1.627	499
Nevesinje		340	20	2		362	114		20	2.634	6	2.660	786
Novi Grad		761		40	10	811	252		2	516	4	522	160
Osmaci		470				470	147	3		266		269	78
Oštra Luka		22		17		39	13						
Pale		402			3	405	158	1		1.656		1.657	514
Pelagićevo						0				142		142	41

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine												
Općina RS	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja					
Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Petrovac	7				7	2						
Petrovo	9				9	3			236	2	238	76
Prijedor	1.830	27	24	7	1.888	670	51	16	7.071	20	7.158	2.197
Prnjavor	702	3		3	708	243		3	942		945	283
Ribnik	20		4		24	8		4	486		490	138
Rogatica	2.923	3	263	7	3.196	1.242	1	5	1.233		1.239	375
Rudo	530		115	4	649	270	1		291		292	88
Sokolac	1.744		10	4	1.758	603			730		730	223
Srbac	17				17	5			242		242	73
Srebrenica	10.117	5	639	36	10.797	3.904	6		1.359		1.365	391
Šamac	69	79			148	48		14	1.140	4	1.158	360
Šekovići	58		44		102	27			62		62	19
Šipovo	487	1	15		503	160			551	2	553	169
Teslić	1.155	111	269	4	1.539	491		2	1.864	1	1.867	568
Trebinje	108	2	99	7	216	70		5	2.317	3	2.325	721
Trnovo	319		127		446	148			255		255	77
Ugljevik	408			5	413	141			658		658	205
Ustiprača	627		18		645	196			394		394	126
Višegrad	2.953	1	17	2	2.973	1.184	5	3	3.144	5	3.157	958
Vlasenica	3.879	2	73	19	3.973	1.377	4	2	2.048	3	2.057	652

(Re)registrirane raseljene osobe u BiH – prema općinama boravka i općinama prebivališta iz 1991. godine												
Općina RS	prebivališta iz 1991. godine						(re)registracije/raseljenja					
Nacionalnost	B	H	S	O	Osoba	Porodica	B	H	S	O	Osoba	Porodica
Vukosavlje	130	1	2		133	43	14	4	588		606	181
Zvornik	7.403	2	177	22	7.604	2.433	6	17	6.074	5	6.102	1.847
Nepoznato			290		290	87						
UKUPNO RS	60.305	952	3.938	321	65.516	22.894	236	191	85.330	120	85.877	25.979
Brčko - Distrikt	869	67	340	6		467	609	59	1.490	10		765
UKUPNO BIH	84.429	12.060	88.854	795	186.138	59.892	84.429	12.060	88.854	795	186.138	59.892

Više od 7.000 osoba u BiH još uvijek živi u kolektivnim oblicima zbrinjavanja

---

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Izvještaj i analiza korisnika kolektivnih oblika zbrinjavanja u BiH, novembar 2005. godine

Opće napomene

Ovaj Izvještaj sačinjen je na osnovu listi korisnika kolektivnih oblika zbrinjavanja na području FBiH dostavljenih od strane nadležnih kantonalnih ministarstava putem Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica i listi korisnika kolektivnih oblika alternativnog smještaja na području RS dostavljenih od strane Ministarstva za raseljena lica Republike Srpske.

Generalno, dostavljeni spiskovi su veoma neujednačeni, kako u pogledu obima i sadržaja, tako i u pogledu kvaliteta dostavljenih informacija i variraju od potpuno obradivih do gotovo neupotrebljivih podataka – što ovaj Izvještaj u velikoj mjeri i odražava. Međutim, prilikom obrade podataka izvršene su izvjesne dopune i prilagođavanja za potrebe ove analize kao polazne osnove za sistematski i metodološki pristup odabiru prioriternih korisnika „Projekta povratka korisnika iz kolektivnih centara i alternativnog smještaja u Bosni i Hercegovini“, uz napomenu da je alternativni smještaj u Brčko Distriktu organiziran u individualnim, a ne kolektivnim oblicima smještaja.

Sadržaj baze podataka o korisnicima kolektivnih oblika zbrinjavanja u BiH

Objedinjavanjem listi, stručna služba Sektora za izbjeglice i raseljene osobe pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice, oformila je bazu podataka u kojoj su sadržane sve informacije o korisnicima koje su bile izvorno upisane u predviđene obrasce, a to su: prezime (ime oca) ime korisnika, JMBG, broj članova porodice, kanton, općina boravka, naziv smještaja, vrsta/tip smještaja, prijeratna općina prebivališta i adresa stanovanja, status i opis imovine, primjedbe.

Lokaliteti smještaja/sadašnjeg boravka korisnika kolektivnog smještaja u BiH

Dostavljene liste obuhvataju ukupno 2.540 porodica (7.311 osoba), od kojih je 61,1% odnosno 1.677 porodica (4.467 osoba) smješteno u kolektivnim oblicima zbrinjavanja na području Federacije BiH, a 38,9% odnosno 863 porodice (2.844 osobe) na području Republike Srpske.

Pregled broja i postotka korisnika kolektivnih oblika zbrinjavanja u BiH - prema entitetu smještaja/sadašnjeg boravka			
Mjesto smještaja	FBiH	RS	Ukupno
Porodica	1.677	863	2.540
Osoba	4.467	2.844	7.311
% (porodica/st.jedinica)	61,1%	38,9%	100%

Korisnici kolektivnog smještaja na području FBiH

Kolektivno zbrinjavanje u FBiH organizirano je na 51 lokalitetu na područjima 24 općine u svim kantonima Federacije izuzev posavskog Kantona i Kantona 10.

Kao što je iz donjeg prikaza po kantonima uočljivo, najveći broj kolektivno smještenih porodica/osoba je u tuzlanskom Kantonu (56,26%), zatim u Zeničko-dobojskom (13,63%), Bosansko-podrinjskom Kantonu (11,84%) itd.

**Pregled broja i postotka korisnika kolektivnih oblika zbrinjavanja u FBiH
- prema kantonima smještaja/sadašnjeg boravka**

Kanton	Porodica	Osoba	% od ukupnog broja
03-Tuzlanski	945	2.513	56,26%
04-Zeničko-dobojski	212	609	13,63%
05-Bosansko-podrinjski	182	529	11,84%
07-Hercegovačko-neretvanski	179	430	9,63%
09-Kanton Sarajevo	99	252	5,64%
08-Zapadnohercegovački	22	64	1,43%
06-Srednjobosanski	32	54	1,21%
01-Unsko-Sanski	6	16	0,36%
UKUPNO FBiH	1.677	4.467	100,00%

Korisnici kolektivnog smještaja na području RS

Kolektivno zbrinjavanje u RS organizirano je na 55 lokaliteta na području 19 općina.

567 osoba, što čini 20% od ukupnog broja kolektivno smještenih osoba u RS zbrinuto je na području općine Doboju, 320 osoba odnosno 11% na području općine Prijedor, 258 tj. 9% u Prijedoru itd.

Najveća koncentracija kolektivno smještenih porodica u RS je u Domu penzionera u Doboju (148 porodica), kampu „Kravice“ u Bratuncu (72 porodice), kampu „Podromanija“ na Sokocu (45 porodica), itd.

Struktura korisnika kolektivnih oblika zbrinjavanja prema broju članova zajedničkog domaćinstva

Prosječan broj članova zajedničkog domaćinstva kolektivno zbrinutih porodica u BiH je oko 3, i to u Republici Srpskoj 3,3, dok je u FBiH znatno niži, gdje porodica broji prosječno 2,7 članova.

Najveći broj korisnika kolektivnog smještaja su dvočlane porodice, potom porodice sa 3 člana i odmah zatim samci.

Generalno se može uočiti da sa brojem članova domaćinstva opada broj kolektivno zbrinutih porodica u BiH.

Strukturu korisnika kolektivnog smještaja – porodica prema broju članova domaćinstva, prikazuje sljedeća tabela.

Struktura porodica/korisnika kolektivnog smještaja – prema broju članova domaćinstva

Broj članova	FBiH		RS		Ukupno	
	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
1	503	503	34	34	537	537
2	373	746	282	564	655	1.310
3	304	912	251	753	555	1.665
4	289	1.156	123	492	412	1.648
5	136	680	83	415	219	1095
6	49	294	57	342	106	636
7	13	91	23	161	36	252
8	5	40	7	56	12	96
9	5	45	3	27	8	72
UKUPNO	1.677	4.467	863	2.844	2.540	7.311
prosječan broj članova po porodici	2,7		3,3		2,9	

Nacionalna struktura korisnika kolektivnog smještaja u BiH

Entitet	Bošnjaci		Hrvati		Srbi		Ukupno	
	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba	porodica	osoba
FBiH	1.560	4.203	113	257	4	7	1.677	4.467
RS					863	2.844	863	2.844
% (porodica/stambenih jedinica)	61,4%		4,4%		34,1%		2.540	7.311

Kao što je iz pregleda u gornjoj tabeli evidentno, najveći procenat korisnika kolektivnog smještaja u BiH su Bošnjaci, Srba je gotovo u pola manje, dok je procenat kolektivno smještenih Hrvata niži od 5%.

U pogledu rasporeda po entitetima, jasno je da su korisnici kolektivnog smještaja u RS stoprocentno srpske nacionalnosti, a u FBiH bošnjačke i hrvatske.

Status prijeratne imovine korisnika kolektivnog smještaja u BiH

U dostavljenom obrascu koji su nadležni organi trebali popuniti, predviđene su rubrike u koje je trebalo upisati status imovine i opis. Međutim, uslijed različitih interpretacija od strane osoba koje su sačinjavale liste korisnika, ove su rubrike veoma raznovrsno popunjavane ili su, u najvećem broju slučajeva, ostale nepopunjene. Za potrebe ove analize izvršena je kategorizacija na nekoliko tipičnih vrsta statusa i opisa (ukoliko su se iz unesenih podataka mogli utvrditi). Za sve ostale slučajeve, u bazi podataka status je unesen kao n/p (nije poznato/nije primjenjivo).

Analizom podataka utvrđeno je **sljedeće stanje imovine prema statusu i opisu:**

Stanje imovine osoba smještenih u kolektivnim oblicima zbrinjavanja u BiH - prema statusu				
Status imovine	Mjesto boravka	FBiH	RS	UKUPNO
Vlasnik	Porodica/st.jedinica	452		452
	Osoba	1.268		1.268
Vraćena	Porodica/st.jedinica	99	363	462
	Osoba	245	1.217	1.462
NSP	Porodica/st.jedinica	11	2	13
	Osoba	32	4	36
CRPC	Porodica/st.jedinica		21	21
	Osoba		74	74
Nije vraćena	Porodica/st.jedinica	15		15
	Osoba	32		32
Porodična	Porodica/st.jedinica	29	1	30
	Osoba	88	2	90
Suvlasnik	Porodica/st.jedinica	43	1	44
	Osoba	121	4	125
Sporna	Porodica/st.jedinica	5	24	29
	Osoba	11	74	85
Nema imovinu	Porodica/st.jedinica	90	7	97
	Osoba	245	26	271
n/p	Porodica/st.jedinica	933	444	1.377
	Osoba	2.425	1.443	4.413
UKUPNO	Porodica/st.jedinica	1.677	863	2.540
	Osoba	4.467	2.844	7.856

Stanje imovine osoba smještenih u kolektivnim oblicima zbrinjavanja u BiH - prema opisu				
Opis	Mjesto boravka	FBiH	RS	UKUPNO
Uništena	Porodica/st.jedinica	1.352	713	2.065
	Osoba	3.593	2.422	6.015
Oštećena	Porodica/st.jedinica	33	1	34
	Osoba	85	3	88
Neuslovna	Porodica/st.jedinica	3	1	4
	Osoba	6	3	9
Obnovljena	Porodica/st.jedinica	35		35
	Osoba	85		85
Korisnik donacije	Porodica/st.jedinica	28	1	29
	Osoba	103	3	106
Uslovna	Porodica/st.jedinica	5	6	11
	Osoba	13	16	29
Obnova u toku	Porodica/st.jedinica	21	2	23
	Osoba	60	5	65
Zamjenjena	Porodica/st.jedinica	1		1
	Osoba	1		1
Dislokacija objekta	Porodica/st.jedinica	5		5
	Osoba	19		19
n/p	Porodica/st.jedinica	194	139	333
	Osoba	502	392	894
UKUPNO	Porodica/st.jedinica	1.677	863	2.540
	Osoba	4.467	2.844	7.311

Iz gornjih tabela je uočljivo da značajan broj korisnika kolektivnog smještaja u BiH ne ispunjava jedan ili više zakonskih kriterija za dobivanje pomoći u obnovi u svrhu povratka, a ukoliko se uzme u obzir da u dostavljenim listama nije upisana

želja za povratkom, obzirom da je dobrovoljnost prvi i osnovni preduvjet za uvrštavanje na listu potencijalnih, pa samim tim i prioriternih korisnika programa rekonstrukcije – zasigurno će broj porodica smještenih u kolektivnim oblicima zbrinjavanja, za koje se trajna rješenja mogu iznaći kroz povratak na prijeratne adrese stanovanja, biti značajno manji od iskazanog broja.

Posebne potrebe korisnika kolektivnog smještaja u BiH

Nažalost, značajan broj korisnika kolektivnog smještaja u FBiH i RS pripada posebno ranjivim kategorijama stanovništva, kao što su: mentalno oboljele osobe, nepokretne osobe, nervni bolesnici, osobe nesposobne za samostalan život, socijalni slučajevi i sl., čiji povratak nije moguće osigurati kroz obnovu njihove prijeratne domove (ukoliko su ih uopće i imali).

U ovakvim slučajevima neophodno je na posebno senzibilan način pristupiti iznalaženju trajnih rješenja, bilo kroz smještaj u ustanove specijalne namjene ili provedbom daleko kompleksnijih programa pomoći nego što su projekti rekonstrukcije stambenih jedinica.

Više od 180.000 stambenih jedinica u BiH još uvijek je neobnovljeno

Uporedni pokazatelji o stanju stambenog fonda u BiH 2005. godine - prema entitetima									
Opis/Entitet		FBIH	%	RS	%	Brčko	%	BIH	%
Obnovljene stambene jedinice (1996.-2005.)		210.901	80,99%	41.779	16,04%	7.708	2,96%	260.388	
Stepen obnovljenosti stambenog fonda (ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica u odnosu na ukupan broj oštećenih i uništenih)		66,70%		39,18%		46,39%		57,94%	
Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema stepenu oštećenosti)	I (5%-20%)	14.362	79,95%	3.215	17,90%	386	2,15%	17.963	9,59%
	II (25%-40%)	12.496	50,09%	8.969	35,96%	3.480	13,95%	24.945	13,32%
	III (45%-65%)	16.129	54,94%	10.650	36,28%	2.576	8,78%	29.355	15,67%
	IV (75%-100%)	43.104	52,43%	37.319	45,39%	1.796	2,18%	82.219	43,90%
	n/p	13.605	41,49%	19.186	58,51%	0	0,00%	32.791	17,51%
	UKUPNO	99.696	53,24%	79.339	42,37%	8.238	4,40%	187.273	
Stepen neobnovljenosti stambenog fonda (ukupan broj preostalih neobnovljenih st. jedinica u odnosu na broj uništenih i oštećenih)		33,30%		60,82%		53,61%		42,06%	

Detaljan pregled stanja stambenog fonda - prema općinama u BiH

Federacija BiH	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Banovići	493	0	0	0	393	0	393
Bihać	6.680	1.099	717	2.135	479	0	4.430
Bosanska Krupa	3.917	0	0	0	2.608	0	2.608
Bosanski Petrovac	2.973	20	21	104	2.004	0	2.149
Bosansko Grahovo	1.037	10	25	106	1.056	0	1.197
Breza	753	102	5	6	133	0	246
Bužim	115	609	92	35	0	0	736
Bugojno	2.129	132	154	129	759	0	1.174
Busovača	591	148	54	100	225	0	527
Cazin	465	275	131	115	91	0	612
Čapljina	1.714	63	51	282	417	0	813
Čelić	1.186	266	246	186	146	0	844
Čitluk	0	0	0	9	4	0	13
Doboj Jug	313	257	61	27	23	0	368
Doboj-Istok	918	60	15	15	10	0	100
Dobretići	183	0	0	0	632	0	632
Domaljevac-Šamac	564	97	16	114	111	0	338

Federacija BiH	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8
Donji Vakuf	1.053	404	255	385	348	0	1.392
Drvar	1.690	167	167	930	463	0	1.727
Foča-Ustikolina	700	0	0	0	1.115	0	1.115
Fojnica	268	9	36	76	237	0	358
Glamoč	771	0	0	259	200	0	459
Goražde	1.278	0	0	0	827	0	827
Gornji Vakuf-Uskoplje	2.386	96	77	261	469	0	903
Gračanica	492	3.111	995	92	205	0	4.403
Gradačac	1.872	0	0	130	520	0	650
Grude	195	20	0	0	4	0	24
Jablanica	222	0	0	0	200	0	200
Jajce	2.530	174	331	1.470	505	0	2.480
Kakanj	556	0	0	50	1.650	0	1.700
Kalesija	3.595	0	70	180	1.100	0	1.350
Kiseljak	772	31	49	86	307	0	473
Kladanj	185	0	1.984	0	955	0	2.939
Ključ	3.711	0	211	303	2.113	0	2.627
Konjic	1.268	1.247	n/a	n/a	n/a	1.633	2.880

Federacija BiH	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8
Kreševo	293	17	18	18	24	0	77
Kupres	939	0	0	197	460	0	657
Livno	614	0	43	33	518	0	594
Lukavac	1.787	66	260	0	2.703	0	3.029
Ljubuški	30	0	22	19	64	0	105
Maglaj	2.246	0	1.392	0	2.281	0	3.673
Mostar – ukupno	10.299	472	592	1.317	2.075	0	4.456
Neum	443	25	0	0	30	0	55
Novi Travnik	723	0	0	107	795	0	902
Odžak	6.000	0	416	510	801	0	1.727
Olovo	1.858	0	0	143	627	0	770
Orašje	712	0	0	66	131	0	197
Pale, FBiH	220	32	41	12	123	0	208
Posušje	0	0	0	0	0	0	0
Prozor	867	49	70	120	500	0	739
Ravno	520	0	0	0	440	0	440
Sanski Most	6.515	0	12	0	2.276	0	2.288
Sapna	1.161	0	0	434	740	0	1.174
Sarajevo-Centar	1.584	5	43	115	175	0	338

Federacija BiH	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Sarajevo-Hadžići	1.457	0	0	277	249	0	526
Sarajevo-Ilidža	2.060	n/a	n/a	n/a	n/a	8.577	8.577
Sarajevo-Ilijaš	1.926	n/a	n/a	n/a	n/a	1.196	1.196
Sarajevo-Noví Grad	2.818	95	209	795	398	0	1.497
Sarajevo-Novo Sarajevo	2.560	0	118	1.045	241	0	1.404
Sarajevo-Stari Grad	2.936	80	73	81	211	0	445
Sarajevo-Vogošća	3.417	1.746	420	380	126	0	2.672
Srebrenik	54	320	125	57	304	0	806
Stolac	1.050	565	331	379	206	0	1.481
Široki Brijeg	1.028	2	0	3	17	0	22
Tešanj	937	0	54	0	110	0	164
Teočak	1.680	0	40	5	189	0	234
Tomislavgrad	197	12	2	1	30	0	45
Travnik	4.182	461	656	1.510	1.084	0	3.711
Trnovo	707	0	0	0	820	0	820
Tuzla	1.354	0	0	118	1.132	0	1.250
Usora	253	0	426	0	149	0	575
Vareš	733	0	0	0	0	1.999	1.999

Federacija BiH	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8
Velika Kladuša	380	1.040	795	158	201	0	2.194
Visoko	440	349	185	184	1.585	0	2.303
Vitez	1.896	60	258	353	322	0	993
Zavidovići	1.051	289	0	38	148	0	475
Zenica	339	205	132	69	285	0	691
Žepče	13	n/a	n/a	n/a	n/a	200	200
Živinice	227	75	0	0	225	0	300
UKUPNO FBIH	210.901	14.362	12.496	16.129	43.104	13.605	99.696

Republika Srpska	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Banja Luka	1.737	0	2.049	0	316	0	2.365
Berkovići	77	19	64	56	92	0	231
Bijeljina	380	50	130	80	85	0	345
Bileća	2	65	35	0	40	0	140
Bosanska Kostajnica	65	19	70	100	85	0	274
Bosanski Brod	6.075	400	450	1.050	2.100	0	4.000
Bratunac	1.504	0	0	300	2.476	0	2.776
Čajniče	74	0	0	0	862	0	862
Čelinac	66	19	30	41	93	0	183
Derвента	806	n/a	n/a	n/a	n/a	13.658	13.658
Doboj	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	1.164	1.164
Donji Žabar	391	34	52	46	42	0	174
Foča	630	0	0	0	2.092	0	2.092
Gacko	79	0	41	40	400	0	481
Gradiška	568	0	0	384	164	0	548
Han Pijesak	223	0	0	0	300	0	300
Istočni Drvar	6	0	0	0	9	0	9
Istočni Mostar	30	0	8	0	41	0	49

Republika Srpska	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8
Istočni Stari Grad	12	1	0	24	1	0	26
Jezero	577	0	15	66	6	0	87
Kalinovik	0	n/a	n/a	n/a	n/a	1.320	1.320
Kasindo	65	n/a	n/a	n/a	n/a	1.669	1.669
Kneževo	34	0	0	0	131	0	131
Kotor Varoš	1.548	0	0	761	2.618	0	3.379
Kozarska Dubica	278	28	42	140	825	0	1.035
Krupa na Uni	157	0	0	69	36	0	105
Kupres	210	0	0	0	99	0	99
Laktaši	18	0	0	105	27	0	132
Lopare	651	60	90	160	179	0	489
Lukavica	205	136	71	36	6	0	249
Ljubinje	4	73	0	31	9	0	113
Milići	558	10	60	25	1.597	0	1.692
Modriča	1.508	432	316	217	1.165	0	2.130
Mrkonjić Grad	1.729	0	262	432	616	0	1.310
Nevesinje	300	0	82	42	248	0	372
Novi Grad	1.019	55	177	227	720	0	1.179
Osmaci	782	120	130	53	45	0	348

Republika Srpska	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8
Oštra Luka	233	41	86	104	181	0	412
Pale	93	0	0	0	40	0	40
Pelagićevo	589	100	0	453	680	0	1.233
Petrovac	110	0	0	0	33	0	33
Petrovo	98	62	105	50	50	0	267
Prijedor	5.500	50	100	150	300	0	600
Prnjavor	147	0	0	91	0	0	91
Ribnik	1.534	0	28	80	191	0	299
Rogatica	562	0	0	0	2.866	0	2.866
Rudo	38	n/a	n/a	n/a	n/a	522	522
Sokolac	432	550	0	0	0	0	550
Srbac	29	n/a	n/a	n/a	n/a	203	203
Srebrenica	1.229	0	1.933	0	4.177	0	6.110
Šamac	580	307	395	452	123	0	1.277
Šekovići	173	65	27	20	21	0	133
Šipovo	1.215	0	0	344	1.374	0	1.718
Teslić	1.100	80	230	2.607	450	0	3.367
Trebinje	15	170	113	44	70	0	397
Trnovo	740	200	130	128	94	0	552

Republika Srpska	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8
Ugljevik	80	n/a	n/a	n/a	n/a	650	650
Ustiprača	353	28	48	76	1.482	0	1.634
Višegrad	543	0	0	0	1.714	0	1.714
Vlasenica	371	0	1.497	0	2.000	0	3.497
Vukosavlje	1.098	41	103	109	387	0	640
Zvornik	2.569	0	0	1.457	3.561	0	5.018
UKUPNO RS	41.779	3.215	8.969	10.650	37.319	19.186	79.339

Brčko Distrikt BiH	Ukupan broj obnovljenih stambenih jedinica	Broj preostalih oštećenih i uništenih stambenih jedinica (prema kategorijama i stepenu oštećenosti)					
		I kategorija oštećenosti (5%-20%)	II kategorija oštećenosti (25%-40%)	III kategorija oštećenosti (45%-65%)	IV kategorija oštećenosti (75%-100%)	n/p	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8
Ukupno Brčko	7.708	386	3,480	2.576	1.796	0	8.238

BOSNA I HERCEGOVINA

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

Više od 120.000 osoba još uvijek čeka na obnovu i povratak u svoje domove u BiH

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

Izvještaj o evidentiranim potencijalnim korisnicima pomoći za obnovu i povratak u BiH, septembar 2005.

U junu/lipnju mjesecu prošle godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, javno je pozvalo sve izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH i povratnike koji ispunjavaju opće kriterije za utvrđivanje potencijalnih korisnika projekata povratka i rekonstrukcije stambenih jedinica u BiH javno su pozvani da podnesu prijave za registriranje potencijalnih korisnika pomoći za rekonstrukciju i povratak.

Poziv je upućen u cilju utvrđivanja potreba za rekonstrukciju i povratak, identificiranja prioritetnih područja povratka i planiranja aktivnosti na suštinskom okončanju procesa povratka u BiH kroz osiguravanje jednoobrazne i usklađene realizacije ciljeva Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, na cijeloj teritoriji BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je, u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH, Federalnim ministarstvom raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstvom za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i Vladom Brčko Distrikta BiH osiguralo distribuciju poziva u zemlje prihvata izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, isticanje poziva na oglasnim pločama svih općina u BiH, kao i dovoljan broj obrazaca za registriranje.

Poziv i obrazci prijave distribuirani su i prikupljeni direktno, putem Regionalnih centara Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice u Sarajevu, Banja Luci, Mostaru i Tuzli, a objavljeni su također i na mrežnoj stranici: **www.mhrr.gov.ba**

Uvažavajući značaj ove aktivnosti za izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH i povratnike, obratili smo se udruženjima povratnika i ostalim predstavnicima civilnog društva u BiH, kao i svim medijima, sa molbom da se adekvatno uključe u ovaj proces i time daju svoj doprinos u obavještavanju što većeg broja potencijalnih korisnika pomoći o način njihovog registriranja.

Cjelokupna aktivnost je provedena u skladu sa Strategijom Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. DMS, koju je usvojilo Vijeće ministara BiH i Vijeće za implementaciju mira (PIC), kao i zaključcima Komisije za izbjeglice i raseljene osobe, prema čemu je iskazana potreba da Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, na osnovu pouzdanih pokazatelja, sačini analizu stanja u oblasti, posebno u pogledu interesa za povratak i pomoć u rekonstrukciji za sve one izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH povratnike koji ispunjavaju kriterije za dobivanje pomoći utvrđene Zakonom.

Rezultat ovih aktivnosti treba poslužiti prepoznavanju općinskih prioriteta, planiranju procesa rekonstrukcije za potrebe povratka i suštinsku provedbu Aneksa 7. DMS.

Ovu aktivnost Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice će u saradnji sa svim relevantnim domaćim i međunarodnim partnerima, nastaviti na dobrobit svih onih koji još uvijek trebaju trajna rješenja, prvenstveno kroz povratak na svoja prijeratna prebivališta unutar BiH.

Metodologija

“Poziv izbjeglicama iz BiH, raseljenim osobama u BiH i povratnicima za registriranje prijava potencijalnih korisnika pomoći za rekonstrukciju i povratak u BiH”, objavljen je 25. juna/lipnja 2004. godine, u trajanju od mjesec dana.

Kako je na osnovu izvještaja sa terena i zaprimljenih prijava u toku ove, preliminarno, planirane jednomjesečne aktivnosti, uočeno da postoji veliki interes potencijalnih korisnika pomoći da svoje prijave/izjave registriraju, Ministarstvo je, u skladu sa zaključkom da registriranje treba da bude stalan i trajan proces, isti poziv ponovilo 26.07.2004. godine – objavom da rok za podnošenje prijava ostaje otvoren na neodređeno vrijeme.

Sve, do sada, pristigle prijave su u Sekoru za izbjeglice i raseljene osobe obrađene i evidentirane u Centralnoj bazi podataka o potencijalnim korisnicima pomoći za obnovu i povratak.

Metodološki, to znači da ovaj izvještaj nije sačinjen na osnovu uzorka, nego su pregledi i statistike napravljeni u odnosu na sveukupan zbroj individualnih prijava koje su u bazi evidentirane, što u smislu donošenja određenih zaključaka u pogledu potreba za obnovom i interesa za povratak – predstavlja osnov za veoma pouzdane procjene i planiranje.

Dosadašnja primjena ove metodologije dala je nedvojbeno dobre rezultate, a isti su korišteni prilikom identificiranja prioriternih područja za implementaciju projekata „30 općina“ i „SUTRA 2“, koji su realizirani unutar Komisije za izbjelice i raseljene osobe, a čiji monitoring vrši Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.

Obrazac zahtjeva za registriranje prijave za dobivanje pomoći za rekonstrukciju i povratak je stručna služba Sektora za izbjeglice i raseljene osobe pažljivo osmislila u skladu sa pozitivnim propisima, kako bi od potencijalnih korisnika pomoći sistematski prikupila što veći broj korisnih informacija o potrebama za obnovu i interesu za povratak.

Posebno je potrebno istaknuti da podaci upisani u obrasce nisu dodatno provjeravani (podnositelji prijave čak nisu bili u obavezi ni ovjeriti kod nadležnih organa svoju prijavu/izjavu), tako da su informacije dobivene od podnositelja prijave za registriranje zahtjeva, unesene u bazu podataka onako kako su ih potencijalni korisnici pomoći prezentirali.

Određeni broj prijave je bio nepotpun, što ovaj izvještaj u najvećoj mjeri i odražava. Međutim, prilikom obrade podataka izvršene su izvjesne dopune i to u slučajevima kada su podaci o općini povratka nedostajali, kao općina povratka unesena je općina sadašnjeg boravka, pošto se sa velikom sigurnošću može pretpostaviti da se radi o interno raseljenim osobama i/ili povratnicima/osobama koje su u procesu povratka. Na isti način su tretirani i podaci o općinama boravka, ukoliko nisu bili uneseni na prijavama poslanim iz Bosne i Hercegovine.

S druge strane, npr. podaci o nacionalnosti, iako su se u velikom broju prijave mogli pretpostaviti – nisu unošeni ukoliko potencijalni korisnici nisu označili jednu od četiri ponuđene opcije i ovakvim slučajevima obilježeni su kao „nije poznato (n/p)“.

Ovakav metodološki pristup će poslužiti svojoj svrsi i zadovoljiti ciljeve, a svi podaci dati u toku prijavljivanja će biti provjeravani od strane nadležnih organa u procesu konkretnog odabira korisnika pomoći.

Akronimi i skraćenice korišteni u izvještaju

FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
RS	Republika Srpska
BD	Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
P	Povratnici i interno raseljene osobe Općina boravka = općina povratka
R	Raseljene osobe Općina boravka ≠ općina povratka
I	Izbjeglice iz BiH Mjesto boravka = izvan BiH
n/p	Nije poznato/Nije primjenjivo
B	Bošnjaci
H	Hrvati
S	Srbi
O	Ostali

Objavljeni tekst javnog poziva

Na osnovu Zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 23/99, 21/03 i 33/03), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine objavljuje:

P O Z I V
izbjeglicama iz BiH, raseljenim osobama u BiH i povratnicima
za registriranje prijava potencijalnih korisnika pomoći za rekonstrukciju i povratak

U cilju utvrđivanja potreba za rekonstrukciju i povratak, identificiranja prioritetnih područja povratka i planiranja aktivnosti na suštinskom okončanju procesa povratka u BiH, kroz osiguravanje jednoobrazne i usklađene realizacije ciljeva Aneksa VII. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini na cijeloj teritoriji BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice poziva sve izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH i povratnike koji ispunjavaju opće kriterije za utvrđivanje potencijalnih korisnika projekata povratka i rekonstrukcije stambenih jedinica u BiH, da podnesu prijave za registriranje potencijalnih korisnika pomoći za rekonstrukciju i povratak.

I. OPĆI KRITERIJI ZA UTVRĐIVANJE POTENCIJALNIH KORISNIKA PROJEKATA POVRATKA I REKONSTRUKCIJE STAMBENIH JEDINICA

1. korisnik pomoći je izbjeglica iz BiH, raseljena osoba u BiH, ili povratnik;
2. korisnik pomoći je iskazao namjeru za povratkom;
3. status vlasništva ili stanarsko pravo nad stambenom jedinicom koja je predmet rekonstrukcije je utvrđen;
4. korisnik pomoći je na dan 30.4.1991. godine imao prebivalište u stambenoj jedinici koja je predmet rekonstrukcije;
5. stambena jedinica koja je predmet rekonstrukcije smatra se neuslovnom za stanovanje, u skladu s odgovarajućim standardima o minimumu stambenih uslova;

6. korisnik pomoći i članovi njegovog domaćinstva od 1991. godine nemaju na teritoriji BiH drugu stambenu jedinicu koja se smatra uslovnom za stanovanje, u skladu s odgovarajućim standardima o minimumu stambenih uslova;
7. korisnik pomoći nije primio pomoć u rekonstrukciji, dovoljnu da zadovolji odgovarajuće standarde o minimumu stambenih uslova.

II. VRIJEME TRAJANJA POZIVA

Poziv se raspisuje u trajanju od 30 dana od dana objavljivanja.

III. NAČIN DOSTAVLJANJA PRIJAVA NA POZIV

Prijave za registriranje se dostavljaju ISKLJUČIVO na *Obrascu prijave/izjave*.

MLJPI će osigurati da dovoljan broj obrazaca bude dostupan u svim općinama u BiH, regionalnim centrima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine u zemljama prihvata izbjeglica iz BiH, kao i na internet stranici MLJPI.

Obrasci prijave/izjave se dostavljaju PUTEV POŠTE Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice, na adresu u Sarajevu, Trg BiH 1, ili LIČNO u odgovarajućem regionalnom centru Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice.

MINISTAR ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE

Sarajevo, 25.06.2004.

Mirsad Kebo, s.r.

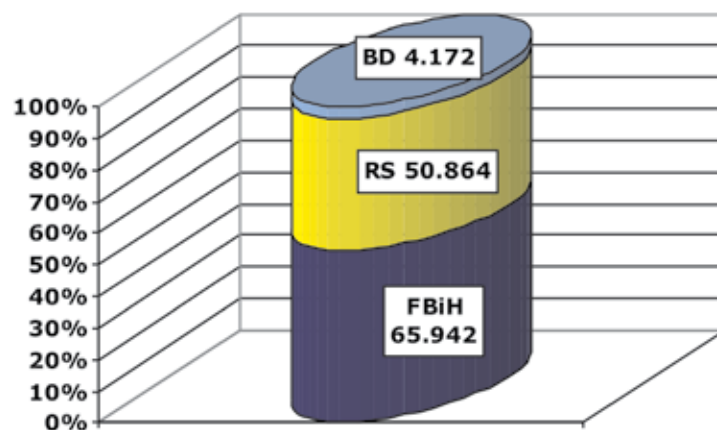
Evidentirane prijave - prema entitetima povratka

Danas, gotovo 10 godina nakon potpisivanja mirovnog sporazuma u Dejtonu, **prema evidentiranim zahtjevima za registriranje prijava, više od 120.000 osoba još uvijek čeka na obnovu i povratak u svoje prijeratne domove u Bosni i Hercegovini.**

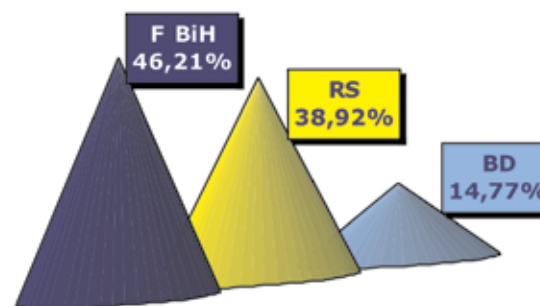
Najveći postotak evidentiranih prijava (oko 55%), odnosi se na zahtjeve za obnovu preko 19.000 oštećenih i/ili uništenih stambenih jedinica za potrebe povratka oko 66.000 osoba u Federaciju BiH, dok se oko 42% prijava odnosi na zahtjeve za obnovu oko 14.500 imovina i osiguranje preduslova za povratak oko 50.000 osoba u svoje prijeratne domove u Republici Srpskoj.

U cilju povratka oko 4.000 osoba u njihove stambene jedinice iz 1991. godine u Brčko Distriktu, evidentirano je oko 1.350 porodičnih zahtjeva.

Broj evidentiranih potencijalnih korisnika
-prema entitetima povratka

Postotak evidentiranih potencijalnih korisnika
- prema entitetima povratka

Potencijalni korisnici pomoći – prema kategorijama

Kao što je na obrascu prijave/izjave uočljivo, podnositelji zahtjeva su trebali da označe kojoj, od tri navedene kategorije, pripadaju:

Izbjeglica iz BiH   Raseljena osoba u BiH   Povratnik u BiH

Međutim, obzirom da je u najvećem broju prijava, ova oznaka nedostajala, a veoma često su interpretacije od strane podnositelja prijave bile očigledno pogrešne, u bazi podataka je kategorija unesena za sve podnosiocima prijave i članove njihovih porodica kako slijedi:

Izbjeglica iz BiH – za sve one čije je mjesto trenutnog boravka izvan BiH.

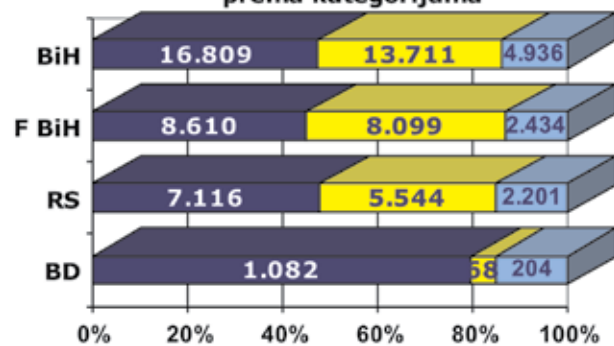
Raseljena osoba u BiH – za sve one osobe čija je općina boravka različita od općine povratka.

Povratnik u BiH – za sve one osobe čija je općina trenutnog boravka ista kao i općina prijeratnog prebivališta. Na ovaj način su kao povratnici, evidentirane i interno raseljene osobe, odnosno osobe koje možda nikada nisu napuštale područje svoje prijeratne općine, ali usljed oštećenosti ili razrušenosti svojih stambenih jedinica, nisu u mogućnosti da se vrate na prijeratne adrese stanovanja.

n/p – za sve one osobe za koje se iz dostavljenih obrazaca nije moglo utvrditi, niti, na ranije opisan način, pretpostaviti mjesto boravka i/ili povratka.

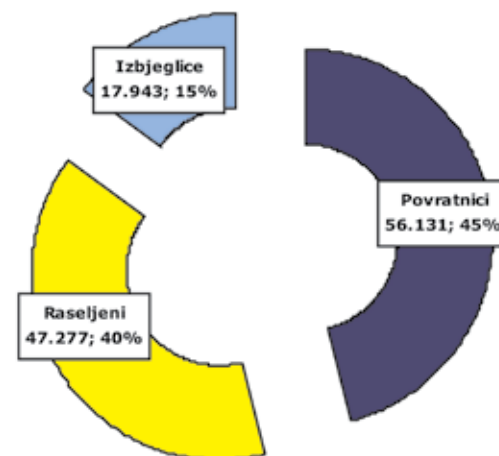
Posebno treba naglasiti da se „kategorija“ ovdje upotrebljava isključivo kao tehnički pojam, koji ni na koji način nije vezan za zakonom definirani pravni status.

Broj evidentiranih porodica
- prema kategorijama

	BD	RS	F BiH	BiH
I	204	2.201	2.434	4.936
R	68	5.544	8.099	13.711
P	1.082	7.116	8.610	16.809

Učešće pojedinih kategorija
u ukupnom broju prijavljenih osoba

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika (prema entitetima povratka i kategorijama)					
Entitet povratka	Kategorija	Obitelji	%	Osoba	%
	Povratnici	8.61	44,95%	29.056	44,06%
	Raseljeni	8.099	42,28%	28.257	42,85%
	Izbjeglice	2.434	12,71%	8.598	13,04%
	nije poznata	13	0,07%	31	0,05%
Federacija BiH		19.156	53,95%	65.942	54,28%
	Povratnici	7.116	47,89%	23.775	46,75%
	Raseljeni	5.544	37,30%	18.782	36,93%
	Izbjeglice	2.201	14,80%	8.304	16,32%
	nije poznata	2	0,01%	3	0,01%
Republika Srpska		14.863	41,86%	50.864	41,87%
	Povratnici	1.082	79,91%	3.292	78,91%
	Raseljeni	68	5,02%	238	5,70%
	Izbjeglice	204	15,07%	642	15,39%
Brčko Distrikt BiH		1.354	3,81%	4.172	3,43%
	Povratnici	1	0,73%	3	0,60%
	Raseljeni	97	70,80%	399	79,64%
	Izbjeglice	39	28,47%	99	19,76%
Nije poznato		137	0,39%	501	0,41%
	Povratnici	16.809	47,34%	56.131	46,21%
	Raseljeni	13.711	38,61%	47.277	38,92%
	Izbjeglice	4.936	13,89%	17.943	14,77%
	nije poznata	54	0,15%	133	0,11%
UKUPNO BiH		35.51	100,00%	121.479	100,00%

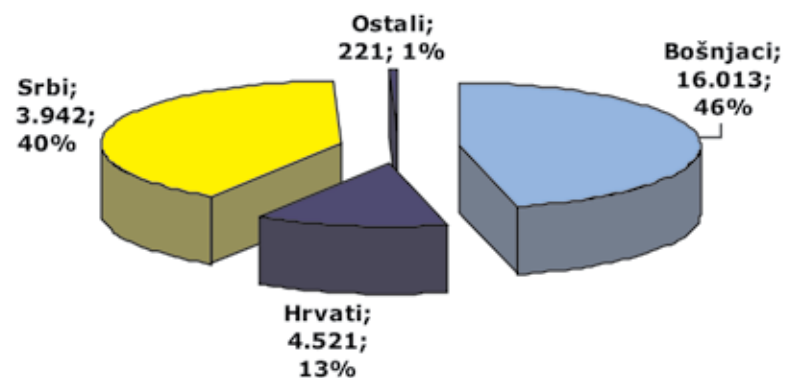

Nacionalna struktura potencijalnih korisnika pomoći

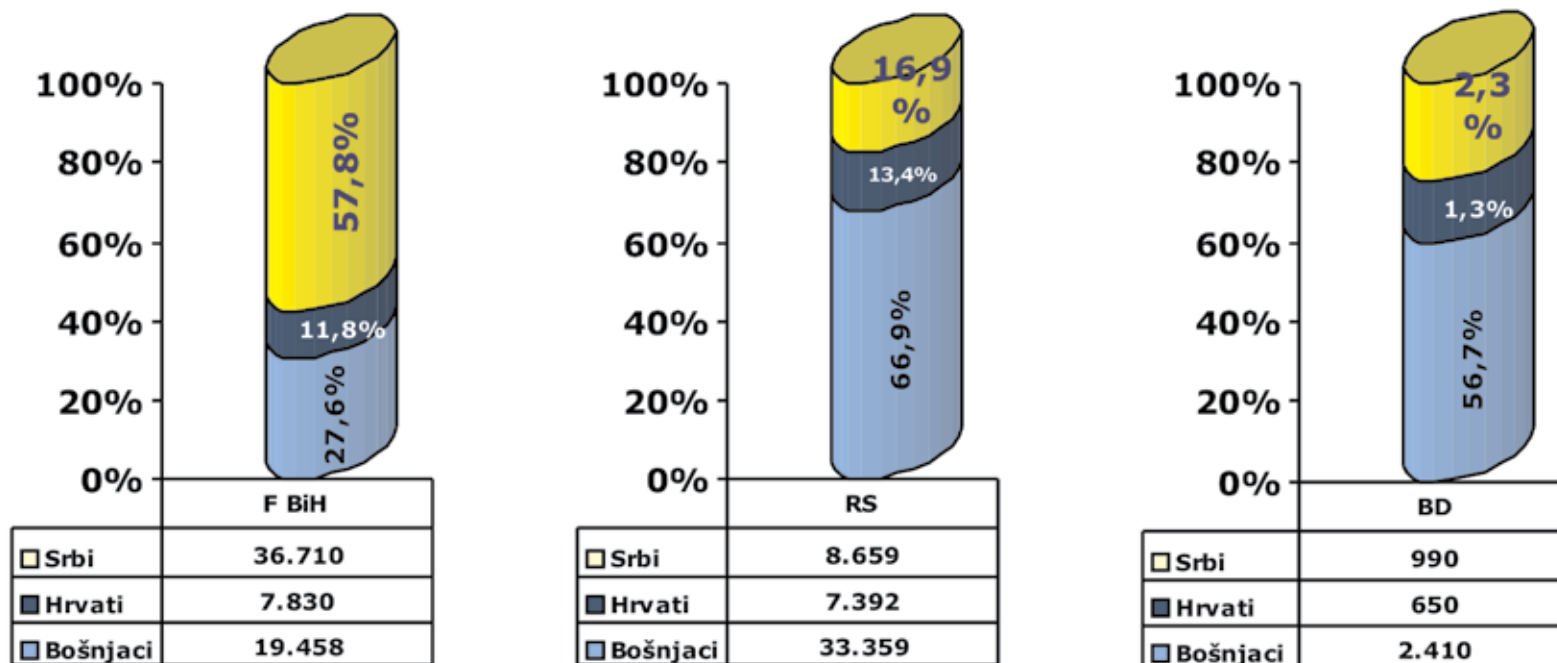
Nacionalna struktura evidentiranih podnositelja zahtjeva za registriranje potencijalnih korisnika pomoći u BiH približna je nacionalnoj strukturi u BiH u 1991. godini, kada je, kada se izuzmu Jugosloveni, 1.902.956 Bošnjaka činilo 46%, 760.852 Hrvata 18,4%, 1.366.104 Srba 33% i 104.439 ostalih 2,5% stanovništva.

Postotak od 45,1% evidentiranih porodica Bošnjaka je neznatno niži od prijeratnog procenta bošnjačkih stanovnika, 12,7% evidentiranih porodica Hrvata u nacionalnoj strukturi potencijalnih korisnika pomoći je za oko 6% manje, dok je 39,3% evidentiranih porodica Srba za gotovo isti postotak (oko 6%) - viši.

Broj porodica i nacionalna struktura potencijalnih korisnika pomoći u BiH

**Nacionalna struktura evidentiranih potencijalnih korisnika pomoći
- prema entitetima povratka u BiH**

**Pregled evidentiranih prijava/potencijalnih korisnika pomoći
- prema nacionalnoj strukturi i entitetima povratka**

Entitet povratka	B	%	H	%	S	%	O	%	n/p	%	Ukupno
Porodica	5.283	27,6%	2.253	11,8%	11.065	57,8%	129	0,7%	426	2,2%	19.156
Osoba	19.458		7.838		36.710		543		1.393		65.942
FBiH	33,0%		49,8%		79,4%		58,4%		52,4%		53,9%
Porodica	9.937	66,9%	1.987	13,4%	2.514	16,9%	86	0,6%	339	2,3%	14.863
Osoba	33.359		7.392		8.659		358		1.096		50.864
RS	62,1%		44,0%		18,0%		38,9%		41,7%		41,9%
Porodica	768	56,7%	222	16,4%	326	24,1%	5	0,4%	33	2,4%	1.354
Osoba	2.410		650		990		14		108		4.172
BD	4,8%		4,9%		2,3%		2,3%		4,1%		3,8%
Porodica	25	18,2%	59	43,1%	37	27,0%	1	0,7%	15	10,9%	137
Osoba	76		246		148		1		30		501
n/p	0,2%		1,3%		0,3%		0,5%		1,8%		0,4%
Ukupno BiH	16.013	45,1%	4.521	12,7%	13.942	39,3%	221	0,6%	813	2,3%	35.510
	55.303		16.126		46.507		916		2.627		121.479

Mjesto sadašnjeg boravka evidentiranih potencijalnih korisnika pomoći

Izvan BiH

17.946 osoba (4.937 porodica), odnosno oko 15% ukupnog broja evidentiranih potencijalnih korisnika pomoći, trenutno boravi u inostranstvu.

Od evidentiranih prijava, oko dvije trećine zahtjeva za registriranje zaprimljenih izvan BiH pristiglo je od naših građana koji trenutno borave u zemljama regiona: SICG i R Hrvatskoj, dok najveći broj preostalih prijavljenih izbjeglica iz BiH boravi u SR Njemačkoj, Austriji i Sloveniji, ali nije mali ni broj evidentiranih potencijalnih korisnika koji su kao svoju

privremenu destinaciju odabrali prekookeanske zemlje: Australiju, SAD i Kanadu. Iz svih preostalih zemalja prihvata bh. izbjeglica, evidentirane su prijave 261 porodica (1.057 osoba).

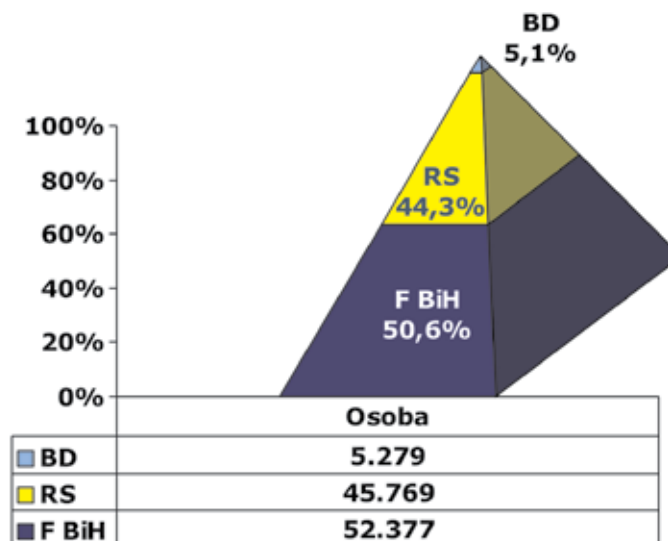
Pregled evidentiranih potencijalnih – prema zemljama sadašnjeg boravka		
Zemlja sadašnjeg boravka evidentiranih potencijalnih korisnika	Porodica	Osoba
SICG	1.990	6.979
Hrvatska	1.704	6.433
Njemačka	337	1.273
Austrija	178	673
Slovenija	175	654
Australija	114	384
SAD	107	360
Kanada	71	241
Švedska	65	215
Švicarska	60	252
Holandija	36	117
Danska	21	76
Norveška	19	67
Francuska	16	63
Italija	13	43
Ostale zemlje	31	116
Ukupno podnositelja zahtjeva izvan BiH	4.937	17.946

Bosna i Hercegovina

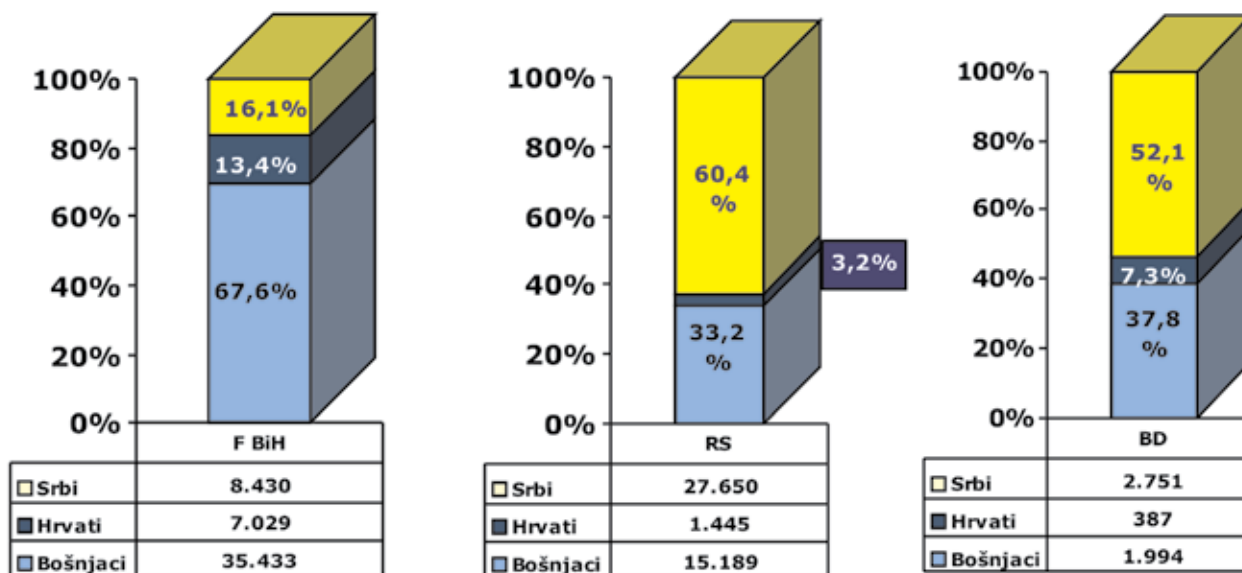
Kao što je već iz prethodno prikazanog pregleda kategorija evidentiranih porodica prema statusu **očigledno, najveći broj potencijalnih korisnika (30.529)**, odnosno **103.425 osoba ili oko 86% od ukupnog broja trenutno boravi u Bosni i Hercegovini**.

Od ovog broja, u Federaciji BiH trenutno boravi 15.426 porodica potencijalnih korisnika pomoći, u Republici Srpskoj 13.422 i u Brčko Distriktu BiH 1.661.

Postotak evidentiranih potencijalnih korisnika - prema entitetu sadašnjeg boravka u BiH

**Nacionalna struktura evidentiranih potencijalnih korisnika pomoći
prema entitetima sadašnjeg boravka u BiH**

**Pregled broja potencijalnih korisnika pomoći -
prema nacionalnoj strukturi i mjestu sadašnjeg boravka u BiH**

Entitet boravka	B	%	H	%	S	%	O	%	n/p	%	Ukupno
Porodica	10.028	67,6%	2.026	13,4%	2.944	16,1%	112	0,9%	316	1,9%	15.426
Osoba	35.433		7.029		8.430		465		1.020		52.377
FBiH	67,3%		79,3%		21,7%		54,1%		45,2%		50,6%
Porodica	4.563	33,2%	485	3,2%	7.975	60,4%	85	0,8%	334	2,4%	13.442
Osoba	15.189		1.445		27.650		378		1.107		45.769
RS	28,9%		16,3%		71,2%		44,0%		49,0%		44,3%
Porodica	639	37,8%	145	7,3%	830	52,1%	6	0,3%	41	2,5%	1.661
Osoba	1.994		387		2.751		17		130		5.279
BD	3,8%		4,4%		7,1%		2,0%		5,8%		5,1%
BiH	15.230	50,9%	2.656	8,6%	11.749	37,5%	203	0,8%	691	2,2%	30.529
	52.616		8.861		38.831		860		2.257		103.425

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika - prema općinama sadašnjeg boravka u BiH

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Banovići	Porodica	146		4	1	1	152
	Osoba	488		12	7	3	510
Bihać	Porodica	281	5	111	2	7	406
	Osoba	1.021	10	279	6	22	1.338
Bosanska Krupa	Porodica	90	1	19	2		112
	Osoba	332	1	58	10		401
Bosanski Petrovac	Porodica	61		126		7	194
	Osoba	234		371		21	626
Bosansko Grahovo	Porodica	1	15	150	1	5	172
	Osoba	7	42	413	5	14	481
Breza	Porodica	21		3			24
	Osoba	65		5			70
Bugojno	Porodica	346	93	13		10	462
	Osoba	1.336	293	37		25	1.691
Busovača	Porodica	62	80	4		2	148
	Osoba	257	254	23		4	538
Bužim	Porodica	1					1
	Osoba	6					6
Cazin	Porodica	40		1			41
	Osoba	168		2			170

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Čapljina	Porodica	36	28	23		4	91
	Osoba	126	103	65		15	309
Čelić	Porodica	95	1	14		4	114
	Osoba	324	2	40		19	385
Čitluk	Porodica		16			1	17
	Osoba		76			6	82
Doboj-Istok	Porodica	24		11	1	2	38
	Osoba	93		36	6	4	139
Doboj-Jug	Porodica	52	2				54
	Osoba	186	5				191
Dobretići	Porodica		6				6
	Osoba		26				26
Domaljevac-Šamac	Porodica		29	1		1	31
	Osoba		90	2		4	96
Donji Vakuf	Porodica	211	3	13	1	19	247
	Osoba	910	15	39	3	76	1.043
Drvar	Porodica		33	602	1	18	654
	Osoba		104	1.843	2	45	1.994
Foča-Ustikolina	Porodica	88		20		4	112
	Osoba	310		85		18	413
Fojnica	Porodica	16	12	2		1	31
	Osoba	67	19	2		1	89

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Glamoč	Porodica	31	10	148		4	193
	Osoba	107	47	375		6	535
Goražde	Porodica	502	2	90		17	611
	Osoba	1.831	7	283		60	2.181
Gornji Vakuf-Uskoplje	Porodica	19	15	1		1	36
	Osoba	67	58	1		4	130
Gračanica	Porodica	62	1	1		1	65
	Osoba	224	1	3		3	231
Gradačac	Porodica	179	1	3		3	186
	Osoba	656	2	10		8	676
Grude	Porodica		20	1			21
	Osoba		59	3			62
Jablanica	Porodica	90	18			3	111
	Osoba	339	68			15	422
Jajce	Porodica	167	243	32	5	9	456
	Osoba	704	994	86	20	27	1.831
Kakanj	Porodica	182	27	9	33	2	253
	Osoba	556	79	15	202	4	856
Kalesija	Porodica	142		25		2	169
	Osoba	526		62		7	595
Kiseljak	Porodica	68	155	4	1		228
	Osoba	219	476	13	7		715

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Kladanj	Porodica	94		19		2	115
	Osoba	369		58		4	431
Ključ	Porodica	143	1	40	1	7	192
	Osoba	519	2	114	5	15	655
Konjic	Porodica	136	20	49	2	4	211
	Osoba	492	39	124	3	8	666
Kreševo	Porodica	13	27	2			42
	Osoba	35	84	2			121
Kupres	Porodica	4	36	59		1	100
	Osoba	7	126	177		3	313
Livno	Porodica	1	10	54		1	66
	Osoba	1	50	159		5	215
Lukavac	Porodica	476	1	290		2	769
	Osoba	1.568	1	752		8	2.329
Ljubuški	Porodica	3	3	1			7
	Osoba	3	15	2			20
Maglaj	Porodica	263	42	171		11	487
	Osoba	798	146	495		31	1.470
Mostar	Porodica	427	105	101	4	18	655
	Osoba	1.656	466	340	14	72	2.548
Novi Travnik	Porodica	20	174	3		5	202
	Osoba	78	625	13		17	733

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Odžak	Porodica	37	13	7	2	2	61
	Osoba	126	37	18	5	3	189
Olovo	Porodica	198	2	18	2	1	221
	Osoba	654	2	53	4	4	717
Orašje	Porodica	5	102	5		1	113
	Osoba	18	385	19		4	426
Pale-Prača	Porodica	13		6		1	20
	Osoba	50		19		3	72
Posušje	Porodica		1				1
	Osoba		9				9
Prozor	Porodica	88	8			2	98
	Osoba	330	34			7	371
Ravno	Porodica			1		1	2
	Osoba			1		5	6
Sanski Most	Porodica	107	6	57		5	175
	Osoba	376	21	191		17	605
Sapna	Porodica	37	1	33			71
	Osoba	121	6	107			234
Sarajevo	Porodica	16	2	1		1	20
	Osoba	51	2	4		2	59
Sarajevo-Centar	Porodica	180	6	22	6	7	221
	Osoba	506	18	64	16	24	628

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Sarajevo-Hadžići	Porodica	54	1	9		1	65
	Osoba	203	1	20		4	228
Sarajevo-Ilidža	Porodica	321	17	37	2	5	382
	Osoba	1.012	58	107	4	13	1.194
Sarajevo-Ilijaš	Porodica	114	1	25	1	2	143
	Osoba	418	2	73	3	5	501
Sarajevo-Noví Grad	Porodica	490	10	43	4	13	560
	Osoba	1.533	23	133	11	39	1.739
Sarajevo-Novo Sarajevo	Porodica	228	12	51	1	16	308
	Osoba	734	27	121	1	46	929
Sarajevo-Stari Grad	Porodica	111	1	12	1	2	127
	Osoba	301	1	34	3	5	344
Sarajevo-Vogošća	Porodica	130		17	1	5	153
	Osoba	391		54	2	16	463
Srebrenik	Porodica	110	1	63		3	177
	Osoba	407	4	159		10	580
Stolac	Porodica	69	75	27	1	1	173
	Osoba	256	304	95	2	5	662
Široki brijeg	Porodica			1			1
	Osoba			2			2
Teočak	Porodica	48		7		2	57
	Osoba	166		20		2	188

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Tešanj	Porodica	252	17	29		6	304
	Osoba	883	49	72		22	1.026
Tomislavgrad	Porodica	1	31			2	34
	Osoba	4	131			10	145
Travnik	Porodica	231	169	9	11	6	426
	Osoba	907	598	22	27	18	1.572
Trnovo, FBiH	Porodica	83					83
	Osoba	251					251
Tuzla	Porodica	706	10	111	8	19	854
	Osoba	2.497	23	295	35	76	2.926
Usora	Porodica	2	31	2			35
	Osoba	10	79	6			95
Vareš	Porodica	100	46	14	2	5	167
	Osoba	341	108	32	8	18	507
Velika Kladuša	Porodica	395	5	11	5	2	418
	Osoba	1.664	18	36	18	6	1.742
Visoko	Porodica	205	2	3		2	212
	Osoba	646	13	3		7	669
Vitez	Porodica	45	124	6	5		180
	Osoba	144	414	17	19		594
Zavidovići	Porodica	163	2	32	3	1	201
	Osoba	677	2	93	12	4	788

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/a	Ukupno
Zenica	Porodica	355	36	13	2	5	411
	Osoba	1.171	104	33	5	16	1.329
Žepče	Porodica	222	57	50		7	336
	Osoba	852	167	123		18	1.160
Živinice	Porodica	313		1		11	325
	Osoba	1.037		4		37	1.078
n/p	Porodica	6	2	1			9
	Osoba	11	4	1			16
Ukupno sa mjestom sadašnjeg boravka u FBiH	Porodica	10.028	2.026	2.944	112	316	15.426
	Osoba	35.433	7.029	8.430	465	1.020	52.377

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika - prema općinama sadašnjeg boravka u BiH

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Banja Luka	Porodica	25	30	594	2	13	664
	Lica	68	73	2.027	7	43	2.218
Berkovići	Porodica	10		31		1	42
	Lica	44		125		3	172
Bijeljina	Porodica	613		484	47	28	1.172
	Lica	2.287		1.656	214	102	4.259
Bileća	Porodica	1		93		1	95
	Lica	1		358		4	363
Bosanska Kostajnica	Porodica	168	3	10			181
	Lica	522	6	37			565
Bosanski Brod	Porodica	64	61	757	1	17	900
	Lica	171	221	2.457	2	50	2.901
Bratunac	Porodica	56	21	164	3	6	250
	Lica	193	91	620	15	21	940
Čajniče	Porodica	17		117		4	138
	Lica	61		425		15	501
Čelinac	Porodica	61		6		2	69
	Lica	212		18		3	233
Derventa	Porodica	55	40	252		18	365
	Lica	159	135	806		46	1.146

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Doboj	Porodica	612	56	1.467	2	29	2.166
	Lica	1.983	170	4.949	15	90	7.207
Donji Žabar	Porodica			16		2	18
	Lica			54		5	59
Foča	Porodica	6		129		5	140
	Lica	19		460		12	491
Gacko	Porodica	4	1	146		14	165
	Lica	9	5	580		61	655
Gradiška	Porodica	261	21	42	6	39	369
	Lica	872	58	145	20	142	1.237
Han Pijesak	Porodica	7	2	66		1	76
	Lica	13	5	239		4	261
Istočni Drvar	Porodica			5	1		6
	Lica			19	3		22
Istočni Mostar	Porodica			6			6
	Lica			17			17
Istočni Stari Grad	Porodica			3			3
	Lica			15			15
Jezero	Porodica	19		34		1	54
	Lica	74		146		2	222
Kalinovik	Porodica	2		7			9
	Lica	4		25			29

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Kasindo	Porodica	9	1	46		1	57
	Lica	34	4	147		3	188
Kneževo	Porodica		1	4		1	6
	Lica		4	21		5	30
Kotor Varoš	Porodica	172	46	102	1	9	330
	Lica	657	144	402	6	27	1.236
Kozarska Dubica	Porodica	91		23		1	115
	Lica	243		73		2	318
Krupa na Uni	Porodica	2		93		1	96
	Lica	9		350		2	361
Laktaši	Porodica	2	14	32	1	1	50
	Lica	3	22	104	2	5	136
Lopare	Porodica	94		50			144
	Lica	304		188			492
Lukavica	Porodica			85		3	88
	Lica			279		6	285
Ljubinje	Porodica	1		32			33
	Lica	5		115			120
Milići	Porodica	59		56		2	117
	Lica	194		210		6	410
Modriča	Porodica	1	5	73		1	80
	Lica	2	13	236		6	257

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Mrkonjić Grad	Porodica	41	2	90	1	3	137
	Lica	122	8	320	2	8	460
Nevesinje	Porodica	4	1	170		3	178
	Lica	19	5	667		14	705
Novi Grad	Porodica	464	5	90	2	11	572
	Lica	1.662	16	312	17	44	2.051
Osmaci	Porodica	6		14		2	22
	Lica	21		38		8	67
Oštra Luka	Porodica		1	18			19
	Lica		1	68			69
Pale	Porodica	57		121		6	184
	Lica	171		454		16	641
Pelagićevo	Porodica		4	4			8
	Lica		18	12			30
Petrovac	Porodica			2			2
	Lica			7			7
Petrovo	Porodica			54		2	56
	Lica			177		5	182
Prijedor	Porodica	457	35	225	5	9	731
	Lica	1.517	84	767	24	36	2.428
Prnjavor	Porodica	27	4	174	2	3	210
	Lica	65	12	542	3	5	627

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Ribnik	Porodica			195			195
	Lica			621			621
Rogatica	Porodica	55		114		1	170
	Lica	134		369		3	506
Rudo	Porodica	17		17		2	36
	Lica	57		60		5	122
Sokolac	Porodica	14		81			95
	Lica	47		295			342
Srbac	Porodica			6			6
	Lica			9			9
Srebrenica	Porodica	25	28	51	3	6	113
	Lica	96	109	190	20	27	442
Šamac	Porodica	124	73	133	3	12	345
	Lica	298	167	410	8	26	909
Srebrenica	Porodica	25	28	51	3	6	113
	Lica	96	109	190	20	27	442
Šamac	Porodica	124	73	133	3	12	345
	Lica	298	167	410	8	26	909
Šekovići	Porodica			5			5
	Lica			22			22
Šipovo	Porodica	2		20			22
	Lica	7		86			93

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Teslić	Porodica	52	18	72		2	144
	Lica	190	46	308		9	553
Trebinje	Porodica	1	2	390		7	400
	Lica	1	6	1.417		28	1.452
Trnovo	Porodica	3		11			14
	Lica	9		38			47
Ugljevik	Porodica	98		75		3	176
	Lica	351		230		7	588
Ustiprača	Porodica	37		51	2	4	94
	Lica	104		186	14	11	315
Višegrad	Porodica	122		155		9	286
	Lica	314		555		29	898
Vlasenica	Porodica	31		184	1	8	224
	Lica	100		673	3	29	805
Vukosavlje	Porodica		1	2			3
	Lica		2	3			5
Zvornik	Porodica	514	9	426	2	40	991
	Lica	1.761	20	1.511	3	132	3.427
Ukupno sa mjestom sadašnjeg boravka u RS	Porodica	4.563	485	7.975	85	334	13.442
	Lica	15.189	1.445	27.650	378	1.107	45.769

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika - prema općinama sadašnjeg boravka u BiH

Brčko Distrikt BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Ukupno sa mjestom sadašnjeg boravka u Brčko Distriktu	Porodica	639	145	830	6	41	1.661
	Osoba	1.994	387	2.751	17	130	5.279

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika - prema općinama povratka u BiH

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Banovići	Porodica	11		65	1	1	78
	Osoba	44		210	7	5	266
Bihać	Porodica	242	9	293	2	11	557
	Osoba	874	22	908	6	27	1.837
Bosanska Krupa	Porodica	79	2	131	1	3	216
	Osoba	286	6	487	3	15	797
Bosanski Petrovac	Porodica	8		354	1	8	371
	Osoba	26		1.140	10	24	1.200
Bosansko Grahovo	Porodica		27	695	1	13	736
	Osoba		75	2.367	5	35	2.482
Breza	Porodica	2	2	25	1		30
	Osoba	6	8	80	2		96
Bugojno	Porodica	51	174	87		11	323
	Osoba	182	610	320		32	1.144

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Busovača	Porodica	79	82	17		2	180
	Osoba	315	274	60		4	653
Bužim	Porodica			1			1
	Osoba			5			5
Cazin	Porodica	36		5			41
	Osoba	151		19			170
Čapljina	Porodica	95	10	251	3	15	374
	Osoba	335	31	902	6	49	1.323
Čelić	Porodica	16	3	49		1	69
	Osoba	64	7	138		6	215
Čitluk	Porodica	1	1				2
	Osoba	4	3				7
Doboj-Istok	Porodica	9		2	1		12
	Osoba	43		3	6		52
Doboj-Jug	Porodica	21	2		1		24
	Osoba	82	6		6		94
Dobretići	Porodica		79				79
	Osoba		364				364
Domaljevac-Šamac	Porodica	1	42	17		2	62
	Osoba	5	153	55		7	220
Donji Vakuf	Porodica	219	14	62	1	20	316
	Osoba	942	54	215	3	82	1.296

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Drvar	Porodica	2	5	819	2	18	846
	Osoba	6	13	2.538	5	52	2.614
Foča-Ustikolina	Porodica	141		55		8	204
	Osoba	490		192		29	711
Fojnica	Porodica	4	32			1	37
	Osoba	18	83			1	102
Glamoč	Porodica	67	1	426	2	9	505
	Osoba	222	8	1.301	8	20	1.559
Goražde	Porodica	221	2	437	1	18	679
	Osoba	841	7	1.534	4	54	2.440
Gornji Vakuf-Uskoplje	Porodica	18	20	2		2	42
	Osoba	59	90	2		6	157
Gračanica	Porodica	2		75		1	78
	Osoba	5		272		6	283
Gradačac	Porodica	21	5	9		1	36
	Osoba	85	23	32		6	146
Jablanica	Porodica	47	36	6		6	95
	Osoba	187	163	22		32	404
Jajce	Porodica	328	191	210	10	20	759
	Osoba	1.334	754	750	37	61	2.936
Kakanj	Porodica	18	33	61	32	3	147
	Osoba	78	97	183	201	10	569

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Kalesija	Porodica	17		148		14	179
	Osoba	55		495		49	599
Kiseljak	Porodica	101	111	3	1		216
	Osoba	346	351	17	7		721
Kladanj	Porodica	35		108		5	148
	Osoba	135		332		16	483
Ključ	Porodica	117	1	193	1	8	320
	Osoba	408	2	597	5	23	1.035
Konjic	Porodica	84	51	153	2	5	295
	Osoba	310	167	488	3	14	982
Kreševo	Porodica	26	8				34
	Osoba	89	25				114
Kupres	Porodica	25	37	152		5	219
	Osoba	82	123	501		14	720
Livno	Porodica	1	2	284		1	288
	Osoba	2	4	949		6	961
Lukavac	Porodica	163	1	813		9	986
	Osoba	481	1	2.549		27	3.058
Ljubuški	Porodica	5				1	6
	Osoba	21				9	30
Maglaj	Porodica	259	62	972		24	1.317
	Osoba	778	229	3.205		73	4.285

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Mostar	Porodica	248	72	679	4	33	1.036
	Osoba	1.014	288	2.595	14	127	4.038
Neum	Porodica			7		1	8
	Osoba			18		1	19
Novi Travnik	Porodica	10	167	12		4	193
	Osoba	37	634	43		14	728
Odžak	Porodica	33	25	83	2	3	146
	Osoba	107	79	234	5	6	431
Olovo	Porodica	164	3	251	2		420
	Osoba	552	5	881	4		1.442
Orašje	Porodica	3	109	38		5	155
	Osoba	7	417	130		18	572
Pale-Prača	Porodica	42		44		3	89
	Osoba	127		172		8	307
Prozor	Porodica	286	9			2	297
	Osoba	1.116	40			7	1.163
Ravno	Porodica		7	133		3	143
	Osoba		7	451		14	472
Sanski Most	Porodica	27	11	201		5	244
	Osoba	89	38	684		19	830
Sapna	Porodica	5	1	113		4	123
	Osoba	18	6	363		13	400

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Sarajevo	Porodica	2		1			3
	Osoba	16		3			19
Sarajevo-Centar	Porodica	23	4	65	3	1	96
	Osoba	72	9	220	7	3	311
Sarajevo-Hadžići	Porodica	10	6	44		1	61
	Osoba	33	17	155		3	208
Sarajevo-Ilidža	Porodica	126	37	144	2	11	320
	Osoba	412	104	452	3	35	1.006
Sarajevo-Ilijaš	Porodica	63	4	215	1	6	289
	Osoba	224	7	774	3	16	1.024
Sarajevo-Noví Grad	Porodica	97	10	135	5	9	256
	Osoba	350	24	463	19	34	890
Sarajevo-Novo Sarajevo	Porodica	54	24	237	5	13	333
	Osoba	183	62	726	12	29	1.012
Sarajevo-Stari Grad	Porodica	31	1	26	1	2	61
	Osoba	90	2	71	4	8	175
Sarajevo-Vogošća	Porodica	29	7	43	1	3	83
	Osoba	98	21	132	2	11	264
Srebrenik	Porodica	9	1	122		2	134
	Osoba	36	4	319		8	367
Stolac	Porodica	104	14	89	1	5	213
	Osoba	399	51	309	2	17	778

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Široki brijeg	Porodica		1	11			12
	Osoba		1	43			44
Teočak	Porodica	44		30	8	2	84
	Osoba	145		97	40	2	284
Tešanj	Porodica	20	24	61		1	106
	Osoba	73	68	194		5	340
Tomislavgrad	Porodica		19			2	21
	Osoba		78			10	88
Travnik	Porodica	125	263	109	9	11	517
	Osoba	447	951	433	24	35	1.890
Trnovo, FBiH	Porodica	107		33			140
	Osoba	325		105			430
Tuzla	Porodica	121	8	264	5	9	407
	Osoba	427	27	885	19	35	1.393
Usora	Porodica		45	3			48
	Osoba		151	10			161
Vareš	Porodica	106	118	185	5	9	423
	Osoba	362	325	562	22	25	1.296
Velika Kladuša	Porodica	394	6	42	5	4	451
	Osoba	1.663	21	126	18	18	1.846
Visoko	Porodica	15	10	105		1	131
	Osoba	42	30	348		2	422

Federacija BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Vitez	Porodica	53	61	21	2	2	139
	Osoba	185	198	64	8	8	463
Zavidovići	Porodica	144	14	313	3	5	479
	Osoba	613	45	997	12	8	1.675
Zenica	Porodica	8	86	135	1	6	236
	Osoba	29	275	510	1	23	838
Žepče	Porodica	178	35	73		11	297
	Osoba	675	84	209		36	1.004
Živinice	Porodica	19		12			31
	Osoba	71		43			114
n/p	Porodica	7	6	5		1	19
	Osoba	15	16	16		1	48
UKUPNO FBIH	Porodica	5.283	2.253	11.065	129	426	19.156
	Osoba	19.458	7.838	36.710	543	1.393	65.942

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika - prema općinama povratka u BiH

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Banja Luka	Porodica	38	43	20	1	4	106
	Lica	116	94	71	4	12	297
Berkovići	Porodica	34	71	7			112
	Lica	129	311	26			466
Bijeljina	Porodica	681		10	43	11	745
	Lica	2.522		35	191	47	2.795
Bileća	Porodica	5		4			9
	Lica	11		18			29
Bosanska Kostajnica	Porodica	180	5	9			194
	Lica	572	9	33			614
Bosanski Brod	Porodica	160	561	776	2	21	1.520
	Lica	463	2.249	2.531	4	61	5.308
Bratunac	Porodica	465	6	73	1	9	554
	Lica	1.582	22	268	5	28	1.905
Čajniče	Porodica	323		65		19	407
	Lica	1.085		244		71	1.400
Čelinac	Porodica	73		3		2	78
	Lica	261		10		3	274
Derventa	Porodica	134	309	83		22	548
	Lica	406	1.173	272		58	1.909

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Doboj	Porodica	961	374	75	6	21	1.437
	Lica	3.211	1.430	225	26	64	4.956
Donji Žabar	Porodica			1			1
	Lica			5			5
Foča	Porodica	161	2	54		3	220
	Lica	511	8	209		7	735
Gacko	Porodica	92	1	3			96
	Lica	267	5	11			283
Gradiška	Porodica	303	23	3	6	47	382
	Lica	1.019	67	9	20	170	1.285
Han Pijesak	Porodica	87		4		2	93
	Lica	259		16		8	283
Istočni Drvar	Porodica		1	8	1		10
	Lica		4	34	3		41
Istočni Mostar	Porodica	2					2
	Lica	9					9
Jezero	Porodica	39	1	38		1	79
	Lica	152	2	150		2	306
Kalinovik	Porodica	33		3		2	38
	Lica	77		12		7	96
Kasindo	Porodica	16	1	9			26
	Lica	55	4	32			91

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Kneževo	Porodica	7	6	3		2	18
	Lica	26	34	12		6	78
Kotor Varoš	Porodica	310	63	65	1	9	448
	Lica	1.266	205	254	6	24	1.755
Kozarska Dubica	Porodica	110		11		1	122
	Lica	314		43		2	359
Krupa na Uni	Porodica	2		106		1	109
	Lica	8		392		2	402
Laktaši	Porodica	9	20	1	1		31
	Lica	25	41	2	2		70
Lopare	Porodica	172		75		2	249
	Lica	555		283		9	847
Lukavica	Porodica	2		16			18
	Lica	8		53			61
Ljubinje	Porodica	8		3		1	12
	Lica	33		7		6	46
Milići	Porodica	277		59		8	344
	Lica	986		220		31	1.237
Modriča	Porodica	41	10	1			52
	Lica	144	32	2			178
Mrkonjić Grad	Porodica	102	3	94	1	5	205
	Lica	343	14	331	2	13	703

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Nevesinje	Porodica	51	12	7		1	71
	Lica	185	64	18		2	269
Novi Grad	Porodica	505	3	71	5	6	590
	Lica	1.832	16	238	27	22	2.135
Osmaci	Porodica	16		2		1	19
	Lica	62		7		3	72
Oštra Luka	Porodica	1		16			17
	Lica	4		67			71
Pale	Porodica	99		10		4	113
	Lica	287		47		11	345
Pelagićevo	Porodica		11	3			14
	Lica		37	9			46
Petrovac	Porodica			2			2
	Lica			4			4
Petrovo	Porodica			3		1	4
	Lica			6		2	8
Prijedor	Porodica	592	45	22	5	12	676
	Lica	2.005	106	84	24	46	2.265
Prnjavor	Porodica	70	11	18	2	3	104
	Lica	220	32	45	3	4	304
Ribnik	Porodica	5		205		1	211
	Lica	20		681		4	705

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Rogatica	Porodica	355		26	1	5	387
	Lica	1.029		71	2	14	1.116
Rudo	Porodica	144		3		5	152
	Lica	444		7		11	462
Sokolac	Porodica	146		4		2	152
	Lica	454		14		9	477
Srebrenica	Porodica	580	28	47	2	18	675
	Lica	1.932	129	173	12	70	2.316
Šamac	Porodica	151	177	47	3	13	391
	Lica	369	472	140	8	32	1.021
Šekovići	Porodica	2		2			4
	Lica	10		12			22
Šipovo	Porodica	60		60		1	121
	Lica	223		225		2	450
Teslić	Porodica	257	182	19		5	463
	Lica	907	795	82		13	1.797
Trebinje	Porodica	9		37			46
	Lica	25		133			158
Trnovo	Porodica	31		25			56
	Lica	101		81			182
Ugljevik	Porodica	135				3	138
	Lica	502				7	509

Republika Srpska	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Ustiprača	Porodica	133		58	2	8	201
	Lica	413		181	14	25	633
Višegrad	Porodica	426		14		9	449
	Lica	1.213		56		28	1.297
Vlasenica	Porodica	175		25	1	4	205
	Lica	604		94	3	18	719
Vukosavlje	Porodica	3	3				6
	Lica	15	5				20
Zvornik	Porodica	1.164	11	106	2	44	1.327
	Lica	4.088	23	374	2	142	4.629
n/p	Porodica		4				4
	Lica		9				9
UKUPNO RS	Porodica	9.937	1.987	2.514	86	339	14.863
	Lica	33.359	7.392	8.659	358	1.096	50.864

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika - prema općinama povratka u BiH

Brčko Distrikt BiH	Broj	B	H	S	O	n/p	Ukupno
Brčko	Porodica	222	326	5	33	1.354	768
	Osoba	650	990	14	108	4.172	2.410

**PRISTUP PRAVIMA I POVRATAK,
POVRAT IMOVINE/STANARSKIH
PRAVA I OBNOVA**

Značaj prava na povratak i povrat imovine

O značaju povratka svih izbjeglica i raseljenih osoba nakon uspostave mira u BiH govori i činjenica da su kreatori Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, u najvažnijem aneksu tog dokumenta, dakle, u samom Ustavu Bosne i Hercegovine, članu 2. ("Ljudska prava i osnovne slobode"), odmah nakon nabranja kataloga prava iz međunarodnih konvencija, nakon tačke "Nediskriminiranje", ugradili i tačku "Izbjeglice i raseljene osobe". Prema ovoj tački Ustava Bosne i Hercegovine: "Sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo da se slobodno vrte u svoje domove. Oni imaju pravo, u skladu sa Aneksom 7. Općeg okvirnog sporazuma, da im se vrati imovina koje su bili lišeni za vrijeme neprijateljstva od 1991. i da dobiju naknadu za svu imovinu koja im se ne može vratiti. Sve obaveze ili izjave u vezi sa takvom imovinom, koje su date pod prisilom, ništavne su."

Ovo ustavno pravo izbjeglica i raseljenih osoba dodatno je razrađeno posebnim članom 1., tačka 1., Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Spomenuta prava izbjeglica i raseljenih osoba posebno su naglašena članom 1., tačka 2., Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Sigurnost povratnika

"Strane će osigurati da se izbjeglicama i raseljenim osobama dozvoli siguran povratak, bez opasnosti od uznemiravanja, zastrašivanja, progona ili diskriminacije, posebno po osnovu etničkog porijekla, vjerskog opredjeljenja ili političkog mišljenja."

Izbor odredišta

Član 1., tačka 4. kaže: "O izboru odredišta će odlučivati pojedinac ili porodica, a očuvat će se načelo spajanja porodica. Strane se neće miješati u izbor odredišta povratnika niti će ih prisiljavati da ostanu ili da se nasele u mjesta ozbiljne opasnosti ili nesigurnosti ili u oblasti u kojima nema osnovne infrastrukture potrebne za ponovo otpočinjanje normalnog života. Strane će olakšavati protok informacija potrebnih izbjeglicama i raseljenim osobama za donošenje na tim informacijama zasnovanih odluka u vezi sa uslovima povratka."

Amnestija

Jedna od veoma važnih odluka koju je Bosna i Hercegovina donijela nakon rata (prvo Federacija BiH, a potom i R Srpska) jeste odluka o općoj amnestiji, koja je u skladu sa članom 4., a prema kojem: "Sve izbjeglice ili raseljene osobe koje se vraćaju, a optužene su za zločin koji ne predstavlja ozbiljno kršenje međunarodnog humanitarnog prava definiranog u Statutu Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju počevši od 01. januara 1991. godine ili za običan zločin koji nije u vezi sa sukobom, po povratku će uživati amnestiju. Ni u kom slučaju neće biti optuživanja za zločine iz političkih ili drugih neodgovarajućih razloga, niti će se izbjegavati davanje amnestije."

Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbjeglice - UNHCR

"Strane pozivaju Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) da u tijesnoj konsultaciji sa zemljama azila i Stranama izradi plan repatrijacije kojim će se omogućiti što brži, miran, uredan i fazni povratak izbjeglica i raseljenih osoba koji može uključivati prioritete za određene oblasti i određene kategorije povratnika. Strane su saglasne da primjenjuju takav plan i da s njim usklade svoje međunarodne sporazume i unutrašnje zakone." (Član 1., tačka 5.)

"Strane će pružati svu moguću pomoć izbjeglicama i raseljenim osobama i raditi na tome da im se olakša dobrovoljan povratak na miran i uređen način u fazama, u skladu s planom UNHCR-a za repatrijaciju." (Član 2., tačka 1.)

"Strane sa zadovoljstvom konstatuju vodeću humanitarnu ulogu UNHCR-a kome je Generalni sekretar Ujedinjenih naroda povjerio ulogu koordinatora za sve agencije koje pomažu repatrijaciji i pomoći izbjeglicama i raseljenim osobama." (Član 3., tačka 1.)

Još na dva mjesta u samom Aneksu 7 naglašena je uloga UNHCR-a u planskom i organiziranom povratku, kao i njegova vodeća uloga.

Inače je opći mandat UNHCR-a, u skladu s Konvencijom o izbjeglicama i Protokolu, da pruža zaštitu i pomoć izbjeglicama u iznalaženju trajnih rješenja za njihove probleme.

UNHCR promovira međunarodne instrumente o izbjeglicama i prati kako vlade provode međunarodne konvencije.

Prethodne i druge utvrđene obaveze UNHCR prati i provodi putem važećeg Statuta, kojeg je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih naroda krajem 1950. godine, a praktički predstavlja Ustav UNHCR-a.

Komisija za raseljene osobe i izbjeglice

Postizanjem dogovora oko drugog poglavlja Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, strane su osnovale i utvrdile uslove rada i funkcioniranja posebne Nezavisne komisije za raseljene osobe i izbjeglice.

Komisija je oformljena sa mandatom da prima i odlučuje o svim potraživanjima u vezi sa nepokretnom imovinom u Bosni i Hercegovini u slučajevima kada ta imovina nije dobrovoljno prodana ili prenesena na neki drugi način počevši od 01. aprila 1992. godine i kada osoba koja potražuje imovinu nije u posjedu te imovine. Predviđeno je da se potraživanja mogu odnositi na povrat imovine ili na pravičnu nadoknadu umjesto povrata.

Utvrđeno je također da Komisija može davati novčani iznos ili kompenzacionu obveznicu za buduću kupovinu nepokretne imovine.

Ovaj segment uređenja prava na povrat, odnosno kompenzaciju, zaokružen je posebnim članom koji govori o formiranju Imovinskog fonda za izbjeglice i raseljene osobe koji se trebao formirati u Centralnoj banci Bosne i Hercegovine, a kojim je trebala upravljati Komisija. Fond se trebao puniti kupovinom, prodajom, iznajmljivanjem i stavljanjem hipoteke na nepokretnu imovinu koja je predmet zahtjeva pred Komisijom.

Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine i Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. godine

Pored prethodnog pregleda koje oslikava ponuđena rješenja iz Aneksa 4. i 7., Aneksom 1. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini") u tački 3. navedena je i Konvencija koja se odnosi na status izbjeglica (1951.) i Protokol. Naravno da je kreator ovdje imao u vidu Konvenciju o statusu izbjeglica iz 1951. godine, koja predstavlja osnov međunarodnopravne zaštite izbjeglica i dodatni Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. godine.

Konvencija je sastavljena vrlo brzo nakon završetka Drugog svjetskog rata i zato je usmjerena prema onima koji su ostali izvan zemlje porijekla usljed posljedica ratnih dešavanja u Evropi prije 1. januara 1951. godine.

Nakon što se u narednim godinama, dakle, do kraja pedesetih i početkom šezdesetih, nastavila izbjeglička kriza na različitim područjima, javila se potreba da se proširi i vremenski i geografski djelokrug Konvencije o izbjeglicama. Iz prethodnog razloga i cilja usvojen je dodatni Protokol o statusu izbjeglica iz 1967.

Konvencija i Protokol dali su međunarodnopravnu definiciju izbjeglice, kao i uslove za prestanak i isključenje iz statusa izbjeglice. Ovi međunarodni dokumenti propisali su okvire za pravni status izbjeglica u zemlji azila, kao i njihova prava i obaveze. Na kraju, ovi dokumenti su odredili i obaveze članica, te propisali obavezu saradnje sa UNHCR-om u vršenju njegovih zadaća na primjeni Konvencije.

Pored problema s prihvatom izbjeglica u BiH (čemu smo posvetili posebno poglavlje ove brošure), kao i problema u vezi sa otežanim stvaranjem uslova za povratak izbjeglica iz BiH koje su privremenu zaštitu potražile izvan naše zemlje, Bosna i Hercegovina se tokom ratnih sukoba, a posebno nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, suočila i sa jednim posebnim problemom, a to je postojanje velikog broja raseljenih osoba.

Radi se, dakle, o osobama koje su bile prisiljene napustiti svoje domove, ali koje nisu napustile BiH, odnosno nisu prešle njenu međunarodno priznatu granicu. Prema procjenama, ukupno je oko 1,2 miliona osoba napustilo svoje domove, ali nisu napustili Bosnu i Hercegovinu, nego su postali raseljene osobe u BiH.

Zbog svog karaktera, ova kategorija je manje obrađivana međunarodnim propisima i više je vezana za unutarnje zakonodavstvo zemalja koje su se susrele sa ovakvim problemom.

Relevantni propisi Bosne i Hercegovine

Kako je u općem dijelu 1. poglavlja već dosta rečeno o ustavnom osnovu za uređenje prava na povratak u Bosni i Hercegovini, u ovom dijelu ćemo se zadržati na kratkom prezentiranju zakonske forme kojom je bliže uređeno pravo na povratak u BiH, kao i na prezentiranju nadležnih institucija za realiziranje ovoga prava.

Podsjetimo se da su Ustavom Bosne i Hercegovine (član 3., stav 1.), definirane isključive nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine i one se odnose na sljedeće oblasti:

- a) vanjska politika,
- b) vanjskotrgovinska politika,
- c) carinska politika,
- d) monetarna politika, kao što je predviđeno članom 7.,
- e) finansiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine,
- f) politika i reguliranje pitanja imigracije, izbjeglica i azila,
- g) provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivičnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom,
- h) uspostavljanje i funkcioniranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava,
- i) reguliranje međuentitetskog transporta,
- j) kontrola zračnog saobraćaja.

Tako je, dakle, i reguliranje pitanja imigracije, izbjeglica i azila u isključivoj nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine.

Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave BiH Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, pored ostalog, nadležno je i za:

- praćenje i provedbu međunarodnih konvencija i drugih dokumenata iz oblasti ljudskih prava i osnovnih sloboda;
- promoviranje i zaštitu osobnih i kolektivnih ljudskih prava i sloboda;
- provedbu Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i za praćenje i nadzor provedbe tog Aneksa;

- kreiranje i provedbu politike BiH u oblasti povratka izbjeglica i raseljenih osoba u BiH, projekata rekonstrukcije i osiguranje drugih uslova za održivi povratak;
- koordiniranje, usmjeravanje i nadzor u okviru Povjerenstva za izbjeglice i raseljene osobe, aktivnosti entiteta i drugih institucija u BiH odgovornih za provedbu politike u ovoj oblasti;
- sve ostale aktivnosti propisane zakonom i/ili koje se odnose na provedbu Aneksa 6. i 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH.

U okvirima svoje nadležnosti, radeći na provedbi zagarantiranih prava iz Aneksa 4. i 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je početkom 2003. godine pripremlilo državnu *"Strategiju BiH za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma"*.

Strategija Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma, prvi je zajednički, okvirni dokument na nivou BiH kojim se planiraju potrebne akcije i reforme, a s ciljem konačnog realiziranja jednog od najvažnijih aneksa Dejtonskog mirovnog sporazuma (Aneks 7.).

Poseban značaj Strategiji daje činjenica da je prihvaćena kako od strane resornih državnih i entitetskih institucija, tako i od strane struktura međunarodne zajednice u BiH.

Vijeće ministara BiH, na sjednici održanoj 03. 02. 2003. godine, razmotrilo je i usvojilo Strategiju, dok je Predsjedništvo BiH usvojilo Strategiju na sjednici od 10. 02. 2003. godine.

Strategija je podržana i na sastanku političkih direktora Vijeća za implementiranje mira u Briselu 31. 01. 2003. godine, te je na taj način i međunarodna zajednica dala punu podršku ovom dokumentu. Dakle, Strategija predstavlja prvi okvirni zajednički dokument na nivou BiH iz ove oblasti od potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir. Ovaj dokument ukazao je na osnovne ciljeve i pravce strateškog djelovanja koje je potrebno poduzeti da bi se u četverogodišnjem periodu od usvajanja moglo konstatirati da je Aneks 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma u potpunosti realiziran.

Kao osnovni strateški ciljevi u Strategiji, prepoznati su sljedeći:

1. dovršenje procesa povratka izbjeglica iz BiH i raseljenih osoba u BiH,
2. dovršenje procesa rekonstrukcije stambenih jedinica za potrebe povratka,
3. realiziranje povrata imovine i stanarskih prava,
4. osiguranje uslova održivog povratka i procesa reintegriranja u BiH.

Da bi se ovi ciljevi realizirali, kao potrebno vrijeme utvrđen je period do kraja 2006. godine, a planirane reforme i pravci strateškog djelovanja odnose se na:

1. pravne reforme i usklađivanje propisa,
2. strukturalne i organizacijske reforme,
3. osposobljavanje i stavljanje u funkciju jedinstvene baze podataka,
4. stvaranje uslova za održivi povratak.

Kako je već istaknuto u općem dijelu, pravo na povratak je tek jedno od zagwarantiranih prava izbjeglica i raseljenih osoba iz Aneksa 4. i 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma. Ovo pravo u BiH u prethodnom periodu imalo je primat u odnosu na druga prava koja proističu iz odredbi Aneksa 4. i 7.

Pravo na povratak bliže je uređeno propisima na nivou BiH i entiteta.

Tako je članom 9. Zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", br.: 23/99, 21/03 i 33/03) pitanje povratka izbjeglica i raseljenih osoba regulirano na sljedeći način: "Izbjeglice iz BiH i raseljene osobe imaju pravo slobodno da se vrate u svoja ranija prebivališta."

Također, članom 10. Zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH, pravo na povratak se dodatno promovira i definira na sljedeći način: "Povratak izbjeglica iz BiH i raseljenih osoba u svoja ranija prebivališta će se odvijati na siguran, organiziran i postupan način uz slobodu kretanja i punu zaštitu njihove lične i imovinske sigurnosti."

Rješenja u vezi sa povratkom izbjeglica i raseljenih osoba, koja su prihvaćena u entitetskim zakonima iz ove oblasti, potpuno su usaglašena i kompatibilna sa rješenjima iz državnog zakona.

Pored toga, članom 20. Zakona o raseljenim osobama, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik RS", br.: 33/99 i 42/05) predviđena je vertikalna hijerarhijska saradnja entitetskog i državnog nivoa izvršne vlasti na planu povratka, kao i međuentitetska saradnja, i to na sljedeći način:

"U okviru svojih nadležnosti Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe će, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine:

1. Pratiti i analizirati pitanja u vezi sa povratkom i repatrijacijom u RS,
2. Koordinirati realiziranje planova povratka i repatrijacije u RS, izrađenih od strane vlada entiteta, Brčko Distrikta BiH, te vladinih i nevladinih organizacija u koordinaciji sa Komisijom za izbjeglice i raseljene osobe Bosne i Hercegovine,
3. Aktivno učestvovati u stvaranju međuentitetske saradnje u vezi s povratkom izbjeglica iz BiH i raseljenih osoba..."

U Federaciji Bosne i Hercegovine, pitanje povratka posebno je regulirano članom 21. Zakona o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 15/05), i to na sljedeći način:

"Osobe iz čl. 4., 5. i 6. ovog zakona (raseljene osobe, povratnici i izbjeglice iz BiH) imaju pravo da se slobodno vrate u svoja prebivališta ili u druga mjesta koja su izabrali da se u njima nastane, bez rizika od uznemiravanja, zastrašivanja, progona ili diskriminacije na osnovu spola, nasilja na osnovu spola, uznemiravanja i seksualnog uznemiravanja na osnovu spola..."

Organi Brčko Distrikta BiH nemaju svoju pravnu regulativu za oblast povratka izbjeglica i raseljenih osoba. Stoga se, po principu automatizma, a u skladu sa Statutom Brčko Distrikta BiH, te opredjeljenjem Skupštine i Vlade Brčko Distrikta BiH, za sva pitanja koja nisu uređena propisima Brčko Distrikta BiH primjenjuju relevantni državni propisi, kao što je u slučaju povratka.

Bosna i Hercegovina se nije slučajno opredijelila za povratak kao prvi strateški cilj koji je proklamirala "Strategijom Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma".

Tokom ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini i neposredno nakon toga, u Bosni i Hercegovini je sa svojih ognjišta pokrenuto oko 2,2 miliona osoba, što je predstavljalo više od 50% ukupnog stanovništva u Bosni i Hercegovini i po tome je nasilno pomjeranje stanovništva u Bosni i Hercegovini okarakterizirano kao najveća demografska katastrofa u Evropi, nakon Drugog svjetskog rata.

Stoga je pitanje povratka ljudi svojim kućama prepoznato kao primaran humanitarni, demografski, politički, ekonomski, socijalni i svaki drugi cilj. Ovaj proces započeo je u godinama neposredno nakon rata kada su zabilježeni i najveći rezultati u povratku, ali uglavnom se radilo o povratku u područja čije je stanovništvo bilo iste etničke pripadnosti kao i povratnici.

Tek narednih godina uslijedio je povratak u područja gdje su povratnici bili brojčana manjina u odnosu na domicilno stanovništvo koje se nigdje nije pomjeralo. U toj vrsti povratka treba analizirati svu kompleksnost ove problematike i sve nedostajuće pretpostavke za punu reintegraciju bosanskohercegovačkog društva.

Povratak izbjeglica i raseljenih osoba

Kao što u vrijeme sukoba u Bosni i Hercegovini nije vršeno sistemsko evidentiranje pomjeranja stanovništva, isto tako, u okviru administrativnog aparata BiH nije vršeno ni sistemsko registriranje povratka.

Prepoznajući potrebu da se realizacija ciljeva Aneksa 7. DMS prati i bročanim pokazateljima, Predstavništvo UNHCR-a u BiH je na osnovu izvještaja svojih podružnica na terenu, izvještaja nadležnih ministarstava za izbjeglice i raseljene osobe na svim nivoima vlasti u BiH, evidencija općinskih organa, evidencija o prinudnim povracima, izvještaja OHR, te informacija prikupljenih od udruženja izbjeglica i raseljenih osoba i drugih nevladinih organizacija – od samog početka procesa povratka uspostavilo sistem evidentiranja broja povratka u BiH što je redovno objavljivano u mjesečnim statistikama o povratku.

Stoga, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, uvažavajući mandat i ulogu UNHCR-a u BiH, a cijeneći metodologiju prikupljenja i obrade podataka pouzdanom u smislu tačnosti, kvaliteta i sveobuhvatnosti dostupnih informacija - kao zvanične evidencije povratka prihvata *Statistike Predstavništva UNHCR u BiH*.

Dakle, u nastavku ove analize, kao relevantan izvor podataka o registriranom povratku, korištene su prethodno opisane navedene statistike.

Povratak u BiH –1996. do 31.10.2005. godine

Povratak u BiH otpočeo je odmah po završetku sukoba. Najveći broj povratka, registriran je upravo u godinama koje su slijedile poslije potpisivanja Mirovnog sporazuma, tako da je samo u prve tri godine, registriran povratak 570.925 osoba, što čini više od polovine, odnosno oko 56% od ukupnog broja povratka u BiH od DMS do sada.

Potom povratak dobiva silaznu putanju, sa gotovo prepolovljenim brojem registriranih povratka u 1999. godini u odnosu na 1998., da bi 2001. godine, ponovo počeo da raste i novu kulminaciju postiže 2002. godine, u kojoj je, kao i u prve tri godine, zabilježeno preko 100.000 povratnika.

Razlozi porasta broja povratka u ovom periodu vezani su, prije svega, za ubrzanu i djelotvornu implementaciju imovinskih zakona, koja je rezultirala povratom stambenih jedinica njihovim prijeratnim vlasnicima i nosiocima stanarskih prava, zatim za značajna sredstva koja su ulagana u obnovu stambenog fonda za potrebe povratka te, što je izuzetno važno, za povećanu opću sigurnost povratnika, ali i za unapređenje međusobne saradnje nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, kao i sa ostalim značajnim partnerima u ovoj oblasti.

Poslije 2002. godine povratak dalje opada i trenutno stanje, ali samo na prvi pogled, ukazuje na skori kraj procesa.

Međutim, nesporno je da i danas, deset godina poslije potpisivanja mirovnog sporazuma, još uvijek ogroman broj izbjeglica i raseljenih osoba čeka na osiguranje osnovnih preduslova za trajna rješenja kroz povratak.

Izneseno činjenično stanje evidentno je iz daljeg toka ove analize koja se u drugom poglavlju, između ostalog, bavi i iskazanom namjerom i interesom za povratak.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice stoji na stanovištu da sve dok i posljednja izbjeglica iz BiH i raseljena osoba u BiH koja želi da se vrati u svoj prijeratni dom, ne dobije pristup ovom pravu - proces povratka ne može biti dovršen. Za ovakvo opredjeljenje i riješenost u pravcu osiguranja ne samo povratka nego, ništa manje važno, i njegove održivosti, postoji politički konsenzus svih relevantnih učesnika u BiH i međunarodnoj zajednici.

Ipak, treba zaključiti sa tim da je, još prošle godine, zabilježen milioniti povratnik u BiH.

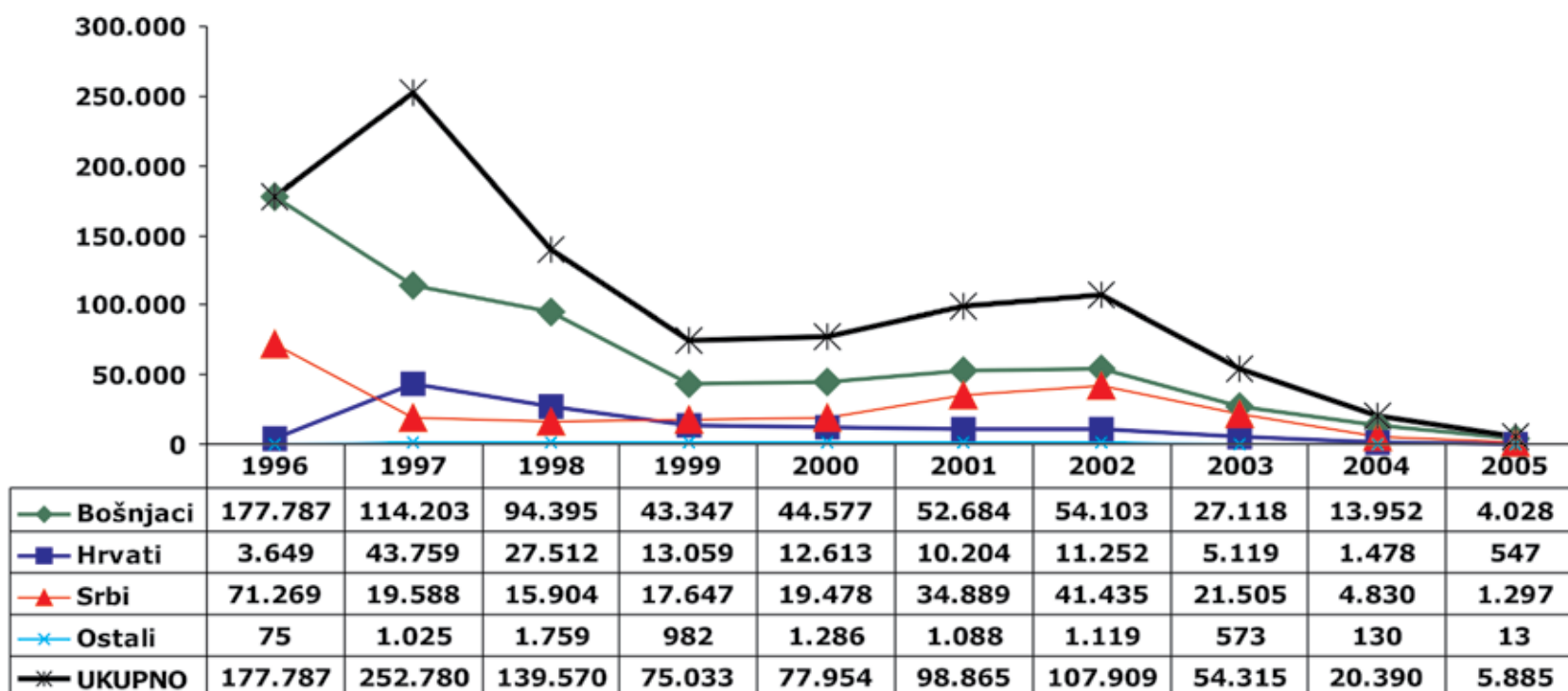
Zato je izuzetna prilika da se, rezimirajući ovu sažetu analizu procesa povratka u BiH veoma afirmativno osvrne na rezultate koje je Bosna i Hercegovina postigla na ovom planu koji, kada se stopa realiziranih povratka u BiH od oko 50%, uporedi sa situacijama nakon kriza na drugim područjima, nedvojbeno predstavljaju značajan uspjeh.

Ukupan povratak u BiH od 01.01.1996. godine do 31.10.2005. godine									
povratak 1996. - 2005.		FBiH	%	RS	%	Brčko	%	UKUPNO BiH	%
Bošnjaci	izbjeglice	256.876	91,74%	22.973	8,20%	149	0,05%	279.998	63,35%
	raseljeni	205.152	59,26%	126.048	36,41%	14.996	4,33%	346.196	60,81%
	svega	462.028	75,61%	149.021	24,39%	15.145	2,48%	626.194	61,92%
Hrvati	izbjeglice	74.995	88,58%	7.858	9,28%	1.806	2,13%	84.659	19,15%
	raseljeni	39.778	89,32%	2.815	6,32%	1.940	4,36%	44.533	7,82%
	svega	114.773	88,84%	10.673	8,26%	3.746	2,90%	129.192	12,78%
Srbi	izbjeglice	51.053	70,84%	21.009	29,15%	9	0,01%	72.071	16,31%
	raseljeni	99.849	56,81%	73.440	41,78%	2.482	1,41%	175.771	30,88%
	svega	150.902	60,89%	94.449	38,11%	2.491	1,01%	247.842	24,51%
Ostali	izbjeglice	4.439	84,28%	828	15,72%			5.267	1,19%
	raseljeni	2.095	75,28%	688	24,72%			2.783	0,49%
	svega	6.534	81,17%	1.516	18,83%			8.050	0,80%
UKUPNO	izbjeglice	387.363	52,76%	52.668	20,60%	1.964	9,19%	441.995	43,71%
	raseljeni	346.874	47,24%	202.991	79,40%	19.418		569.283	56,29%
	svega	734.237	72,60%	255.659	25,28%	21.382	2,11%	1.011.278	100,00%

IZVOR: Statistike, Predstavništvo UNHCR u BiH

Povratak u BiH - po nacionalnoj strukturi i godinama

Detaljan pregled povratka u BiH po godinama, entitetima i nacionalnoj strukturi

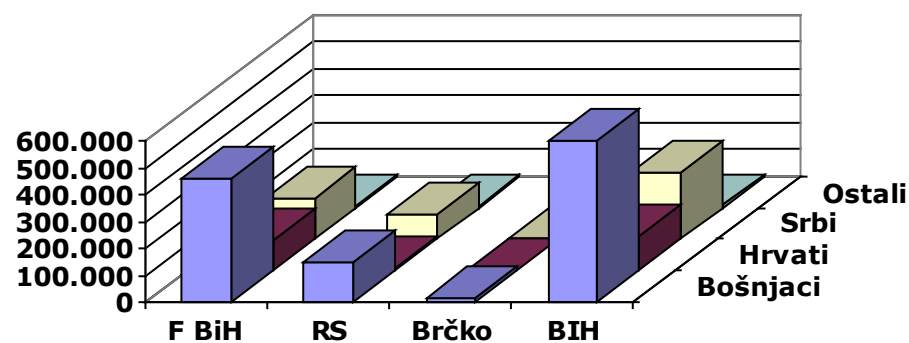
god.	struktura	<i>Federacija BiH</i>			<i>Republika Srpska</i>			<i>Brčko</i>			<i>Bosna i Hercegovina</i>		
		Izbjegllice	Raseljeni	Svega	Izbjegllice	Raseljeni	Svega	Izbjegllice	Raseljeni	Svega	Izbjegllice	Raseljeni	Svega
1996	Bošnjaci	76.385	101.266	177.651		136	136				76.385	101.402	177.787
	Hrvati	3.144	447	3.591		58	58				3.144	505	3.649
	Srbi	552	1.179	1.731	7.925	61.613	69.538				8.477	62.792	71.269
	Ostali	33	21	54		21	21				33	42	75
	UKUPNO	80.114	102.913	183.027	7.925	61.828	69.753				88.039	164.741	252.780
1997	Bošnjaci	74.552	38.821	113.373	204	626	830				74.756	39.447	114.203
	Hrvati	33.495	10.163	43.658	73	28	101				33.568	10.191	43.759
	Srbi	2.849	3.971	6.820	8.287	4.481	12.768				11.136	8.452	19.588
	Ostali	754	205	959	66		66				820	205	1.025
	UKUPNO	111.650	53.160	164.810	8.630	5.135	13.765				120.280	58.295	178.575
1998	Bošnjaci	77.310	9.041	86.351	1.279	6.765	8.044				78.589	15.806	94.395
	Hrvati	22.930	4.040	26.970	257	285	542				23.187	4.325	27.512
	Srbi	4.307	6.059	10.366	2.458	3.080	5.538				6.765	9.139	15.904
	Ostali	1.453	300	1.753	6		6				1.459	300	1.759
	UKUPNO	106.000	19.440	125.440	4.000	10.130	14.130				110.000	29.570	139.570
1999	Bošnjaci	17.359	14.320	31.679	1.081	10.587	11.668				18.440	24.907	43.347
	Hrvati	5.960	5.747	11.707	339	1.013	1.352				6.299	6.760	13.059
	Srbi	4.370	9.649	14.019	1.962	1.666	3.628				6.332	11.315	17.647
	Ostali	491	219	710	88	184	272				579	403	982
	UKUPNO	28.180	29.935	58.115	3.470	13.450	16.920				31.650	43.385	75.035

god.	struktura	Federacija BiH			Republika Srpska			Brcko			Bosna i Hercegovina		
		Izbjeglice	Raseljeni	Svega	Izbjeglice	Raseljeni	Svega	Izbjeglice	Raseljeni	Svega	Izbjeglice	Raseljeni	Svega
2000	Bošnjaci	4.815	9.638	14.453	2.818	22.461	25.279		4.845	4.845	7.633	36.944	44.577
	Hrvati	3.498	6.660	10.158	1.336	456	1.792		663	663	4.834	7.779	12.613
	Srbi	5.164	13.811	18.975	139	362	501		2	2	5.303	14.175	19.478
	Ostali	569	172	741	268	277	545		0	0	837	449	1.286
	UKUPNO	14.046	30.281	44.327	4.561	23.556	28.117		5.510	5.510	18.607	59.347	77.954
2001	Bošnjaci	1.966	9.058	11.024	2.676	34.952	37.628		4.032	4.032	4.642	48.042	52.684
	Hrvati	2.285	4.890	7.175	1.959	471	2.430		599	599	4.244	5.960	10.204
	Srbi	9.108	24.794	33.902	47	611	658		329	329	9.155	25.734	34.889
	Ostali	542	343	885	110	93	203		0	0	652	436	1.088
	UKUPNO	13.901	39.085	52.986	4.792	36.127	40.919		4.960	4.960	18.693	80.172	98.865
2002	Bošnjaci	3.341	6.791	10.132	9.119	29.511	38.630	132	5.209	5.341	12.592	41.511	54.103
	Hrvati	2.080	4.632	6.712	2.107	351	2.458	1.746	336	2.082	5.933	5.319	11.252
	Srbi	18.079	21.108	39.187	134	585	719	7	1.522	1.529	18.220	23.215	41.435
	Ostali	290	624	914	99	106	205			0	389	730	1.119
	UKUPNO	23.790	33.155	56.945	11.459	30.553	42.012	1.885	7.067	8.952	37.134	70.775	107.909
2003	Bošnjaci	897	9.356	10.253	4.343	11.803	16.146	17	702	17	5.257	21.861	27.118
	Hrvati	1183	1858	3.041	1609	123	1.732	60	286	60	2.852	2.267	5.119
	Srbi	5.430	14.963	20.393	50	440	490	2	620	2	5.482	16.023	21.505
	Ostali	230	145	375	191	7	198			0	421	152	573
	UKUPNO	7.740	26.322	34.062	6.193	12.373	18.566	79	1.608	79	14.012	40.303	54.315
2004	Bošnjaci	187	5.669	5.856	789	7.099	7.888		208	208	976	12.976	13.952
	Hrvati	310	955	1.265	140	17	157		56	56	450	1.028	1.478
	Srbi	936	3.277	4.213	6	602	608		9	9	942	3.888	4.830
	Ostali	74	56	130			0			0	74	56	130
	UKUPNO	1.507	9.957	11.464	935	7.718	8.653		273	273	2.442	17.948	20.390

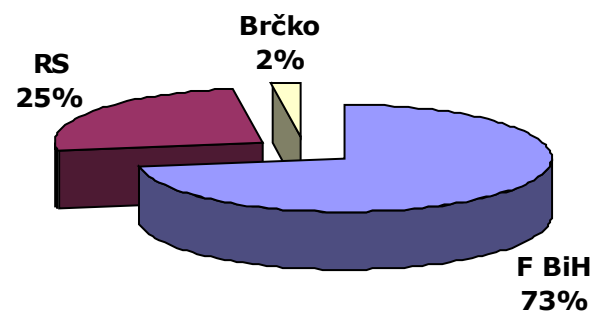
god.	struktura	Federacija BiH			Republika Srpska			Brčko			Bosna i Hercegovina		
		Izbjeglice	Raseljeni	Svega	Izbjeglice	Raseljeni	Svega	Izbjeglice	Raseljeni	Svega	Izbjeglice	Raseljeni	Svega
2005	Bošnjaci	64	1.192	1.256	664	2.108	2.772				728	3.300	4.028
	Hrvati	110	386	496	38	13	51				148	399	547
	Srbi	258	1.038	1.296	1		1				259	1.038	1.297
	Ostali	3	10	13			0				3	10	13
	UKUPNO	435	2.626	3.061	703	2.121	2.824				1.138	4.747	5.885

IZVOR: Statistike, Predstavništvo UNHCR u BiH

Nacionalna struktura povratnika u BiH po entitetima

Učešće entiteta u ukupnom povratku

„Manjinski“ povratak u BiH od 1996. do 31.10.2005. godine

Prije svega treba podsjetiti da je „manjinski“ povratak čisto tehnički termin koji se odnosi na osobe koje su se vratile u općine svoga prijeratnog prebivališta u kojima trenutno preovladava(ju) neki drugi konstitutivni narod(i).

U pregledu broja i stope „manjinskih“ povrataka prema entitetima u BiH koji slijedi, broj registriranih „manjinskih“ povrataka unesen je iz Statistika Predstavništva UNHCR u BiH, a stopa manjinskih povrataka izračunata je kao odnos između broja registriranih „manjinskih“ povrataka određene nacionalnosti na području pojedine općine i broja stanovnika iste nacionalnosti prema rasporedu stanovništva na osnovu popisa iz 1991. godine u toj općini.

U slučajevima kada je dobivena stopa „manjinskih“ povrataka bila viša od 100%, odnosno kada je broj registriranih „manjinskih“ povrataka bio viši od broja stanovnika iste nacionalnosti u toj općini na osnovu popisa iz 1991. godine – upisano je n/p.

Općine u kojima nije registriran nijedan „manjinski“ povratak, nisu uvrštene u pregled broja i stope „manjinskih“ povrataka.

Također, postoji neusklađenost između analitičkih pokazatelja u donjoj tabeli i sintetičkih pokazatelja iz UNHCR-ovih Statistika u nekoliko slučajeva:

- u dijelu koji se odnosi na općine Kantona Sarajevo postoji razlika od 18.955 „manjinskih“ povrataka koji su evidentirani na nivou Kantona, ali se nije moglo utvrditi na područje koje od općina su ostvareni;
- 2.582 „manjinska“ povratka evidentirana su u dijelu Brčko Distrikta BiH koji UNHCR vodi u tuzlanskom Kantonu Federacije BiH, a 2600 u dijelu koji UNHCR vodi u RS kao zonu separacije;
- Za Brčko Distrikt BiH dat je samo sintetički pregled „manjinskih“ povrataka.

Pregled broja i stope "manjinskih" povrataka na području FBiH								
Općina FBiH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ukupno	%
Banovići			146	26,55%	655	14,51%	801	15,82%
Bihać			109	1,95%	1.103	7,66%	1.212	6,07%
Bosanska Krupa			8	6,20%	2.365	21,40%	2.373	21,22%
Bosanski Petrovac			67	n/p	5.331	47,09%	5.398	47,48%
Bosansko Grahovo					3.830	48,55%	3.830	48,55%
Breza			144	16,92%	89	4,19%	233	7,84%
Bugojno			9.632	60,08%	3.292	37,96%	12.924	52,32%
Busovača	2.075	24,55%	454	4,99%	49	7,87%	2.578	14,19%
Bužim					1	1,10%	1	1,10%
Cazin			3	2,16%	1	0,13%	4	0,44%
Čapljina	2.180	28,42%			1.301	34,67%	3.481	30,47%
Čelić			109	9,02%	363	18,93%	472	15,10%
Čitluk	16	14,41%				0,00%	16	12,31%
Doboj-Istok					4	2,16%	4	2,16%
Doboj-Jug			13	13,40%	11	57,89%	24	20,69%
Donji Vakuf			196	28,74%	372	3,97%	568	5,65%
Drvar	40	n/p			6.759	45,53%	6.799	45,71%
Foča-Ustikolina					293	20,14%	293	20,14%
Fojnica			2.698	40,74%	51	32,48%	2.749	40,55%
Glamoč	867	38,41%			2.257	22,68%	3.124	25,59%
Goražde			7	9,21%	2.460	27,12%	2.467	26,97%

Pregled broja i stope "manjinskih" povrataka na području FBiH								
Općina FBiH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ukupno	%
Gornji Vakuf-Uskoplje	324	2,30%	833	7,78%	26	23,64%	1.183	4,76%
Gračanica			3	3,90%	406	14,41%	409	14,13%
Gradačac			778	32,84%	345	9,73%	1.123	18,99%
Grude					1	11,11%	1	11,11%
Jablanica			167	7,29%	111	22,02%	278	9,95%
Jajce	8.734	49,58%			745	9,83%	9.479	37,62%
Kakanj			2.055	12,41%	269	5,46%	2.324	10,82%
Kalesija			25	80,65%	876	21,67%	901	22,12%
Kiseljak	4.494	45,96%	335	2,67%	143	19,32%	4.972	21,55%
Kladanj					204	5,60%	204	5,60%
Ključ			33	10,19%	445	4,51%	478	4,69%
Konjic			2.590	22,46%	1.216	18,29%	3.806	20,94%
Kreševo	735	48,01%	259	5,49%	2	5,88%	996	15,86%
Kupres	122	15,21%			697	17,08%	819	16,77%
Livno	897	15,48%			386	9,86%	1.283	13,22%
Lukavac			60	2,78%	3.105	26,40%	3.165	22,74%
Ljubuški	753	47,30%			5	7,69%	758	45,75%
Maglaj			164	4,47%	1.326	13,55%	1.490	11,07%
Mostar	6.788	17,57%	2.869	8,80%	7.757	41,16%	17.414	19,34%
Neum	106	55,79%			44	21,26%	150	37,78%
Novi Travnik	1.205	10,37%	585	4,81%	641	15,65%	2.431	8,72%

Pregled broja i stope "manjinskih" povrataka na području FBiH								
Općina FBiH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ukupno	%
Odžak	6.851	n/p			603	12,57%	7.454	67,69%
Olovo			5	0,78%	231	6,85%	236	5,88%
Orašje	202	10,75%			218	13,63%	420	12,08%
Pale-Prača					82	13,76%	82	13,76%
Prozor	1.797	24,87%			28	62,22%	1.825	25,10%
Ravno	18	85,71%			147	16,03%	165	17,59%
Sanski Most			907	31,94%	4.858	21,98%	5.765	23,12%
Sapna			3	20,00%	720	22,51%	723	22,50%
Sarajevo-Centar			1.744	32,13%	8.509	51,16%	10.253	16,59%
Sarajevo-Hadžići			599	80,29%	3.276	51,49%	3.875	17,22%
Sarajevo-Ilidža			2.538	37,13%	10.735	55,43%	13.273	24,52%
Sarajevo-Ilijaš			671	38,65%	4.538	40,16%	5.209	22,46%
Sarajevo-Noví Grad			4.744	53,50%	25.170	67,67%	29.914	26,00%
Sarajevo-Novo Sarajevo			3.189	36,40%	16.129	55,14%	19.318	26,94%
Sarajevo-Stari Grad			314	27,99%	1.391	33,79%	1.705	3,82%
Trnovo			25	n/p	213	32,13%	238	7,07%
Sarajevo-Vogošća			777	72,55%	6.076	68,94%	6.853	30,62%
Srebrenik			12	0,44%	364	6,86%	376	0,97%
Stolac	2.318	31,38%			822	45,51%	3.140	34,16%
Šamac-Domaljevac	104	n/p			118	40,69%	222	74,75%
Široki Brijeg					11	7,43%	11	7,01%

Pregled broja i stope "manjinskih" povrataka na području FBiH								
Općina FBiH	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Srbi	%	Ukupno	%
Teočak			3	60,00%	5	2,13%	8	0,11%
Tešanj			26	0,74%	419	27,08%	445	1,12%
Tomislavgrad	204	6,48%			1	0,17%	205	5,50%
Travnik	42	0,13%	4.733	18,24%	416	5,70%	5.191	7,98%
Tuzla			1.741	8,54%	3.678	18,39%	5.419	5,26%
Usora	10	2,42%			5	5,26%	15	2,95%
Vareš	33	0,49%	3.863	42,85%	222	6,09%	4.118	21,26%
Velika Kladuša			23	3,11%	356	15,71%	379	0,74%
Visoko			169	9,03%	363	4,86%	532	1,22%
Vitez	3.613	31,38%	555	4,38%	455	30,31%	4.623	18,00%
Zavidovići			1.039	30,30%	1.303	11,21%	2.342	4,81%
Zenica			3.665	16,28%	3.494	14,74%	7.159	5,66%
Žepče	1.131	9,69%	444	2,48%	301	12,55%	1.876	5,86%
Živinice			20	0,50%	488	13,84%	508	0,99%

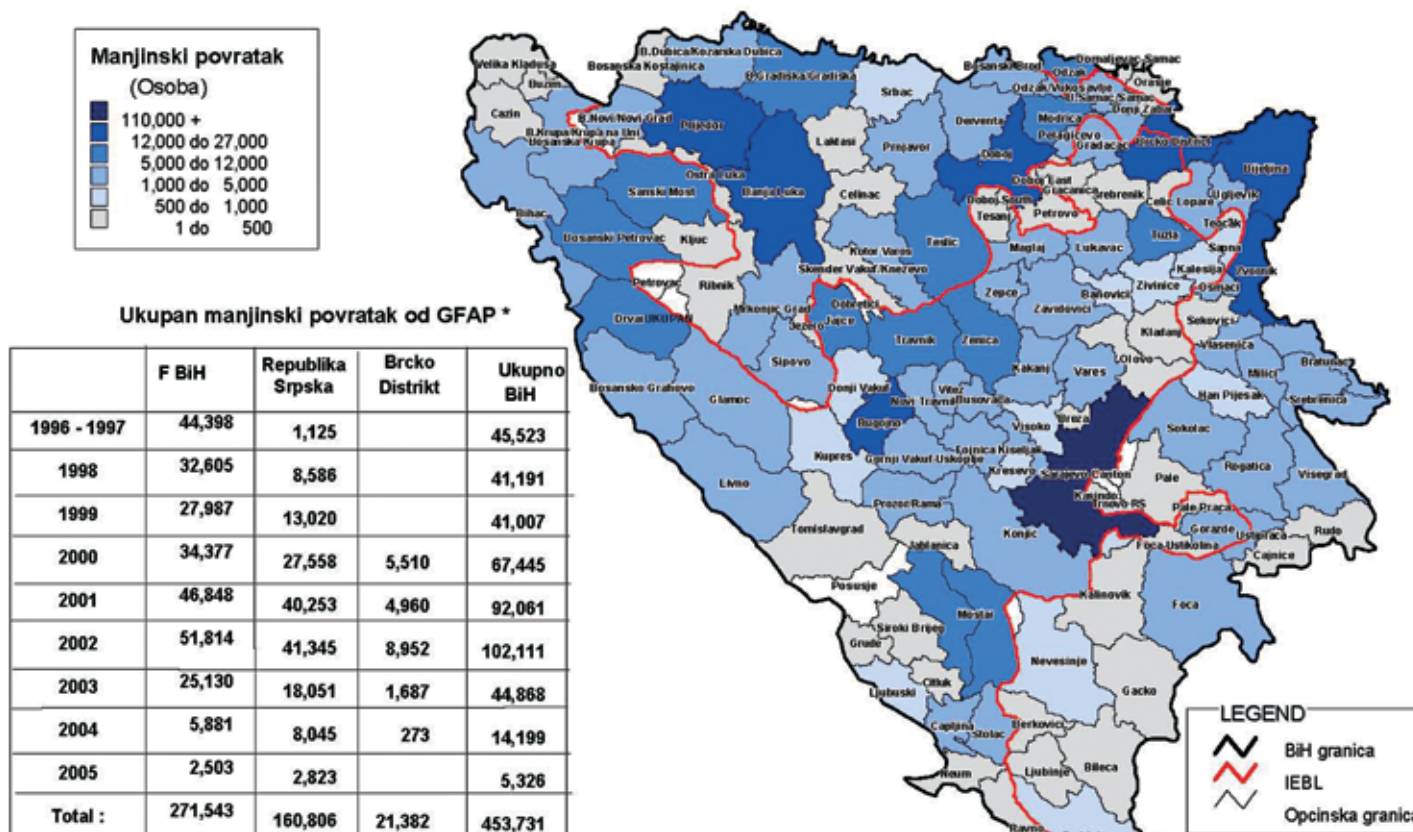
Pregled broja i stope "manjinskih" povrataka na području RS						
Općina RS	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Ukupno	%
Banja Luka	9.530	33,37%	2.508	8,64%	12.038	7,32%
Berkovići	385	53,85%			385	11,09%
Bijeljina	13.010	43,04%	4	0,81%	13.014	14,77%
Bileća	71	3,65%			71	0,56%
Bosanska Kostajnica	337	0,00%	7	0,00%	344	16,83%
Bosanski Brod	1.216	29,75%	765	5,47%	1.981	10,96%
Bratunac	3.195	14,84%			3.195	14,81%
Čajniče	472	11,73%			472	11,72%
Čelinac	237	16,39%	10	13,16%	247	16,23%
Derвента	1.771	24,99%	491	2,24%	2.262	7,79%
Doboj	24.135	84,12%	628	6,08%	24.763	63,45%
Donji Žabar			183	12,28%	183	12,17%
Foča	3.128	18,10%			3.128	18,00%
Gacko	268	6,95%			268	6,89%
Gradiška	5.245	33,09%	331	9,69%	5.576	28,94%
Han Pijesak	697	27,41%			697	27,33%
Jezero	224	32,23%	4	3,33%	228	27,98%
Kalinovik	48	3,58%			48	3,53%
Kasindo	240	13,06%	22	22,22%	262	13,53%
Kneževo	464	43,45%	7	3,14%	471	36,48%
Kotor Varoš	3.691	33,28%	335	3,13%	4.026	18,48%

Pregled broja i stope "manjinskih" povrataka na području RS

Općina RS	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Ukupno	%
Kozarska Dubica	1.468	22,80%	19	3,89%	1.487	21,46%
Laktaši	65	15,93%	173	6,74%	238	8,01%
Lopare	1.262	46,81%			1.262	45,89%
Ljubinje	89	26,81%			89	23,99%
Milići	1.781	0,00%		0,00%	1.781	22,71%
Modriča	5.004	48,23%	577	5,88%	5.581	27,66%
Mrkonjić Grad	795	33,95%	222	11,00%	1.017	23,32%
Nevesinje	502	18,03%	5	2,59%	507	17,02%
Novi Grad	4.421	31,49%			4.421	30,61%
Osmaci	2.213	58,19%			2.213	58,13%
Oštra Luka			82	5,53%	82	4,61%
Pale	480	16,23%	1	0,80%	481	15,60%
Pelagićevo	4	22,22%	1.174	18,80%	1.178	18,81%
Petrovo	8	0,00%			8	n/p
Prijedor	13.759	27,88%	442	7,00%	14.201	25,51%
Prnjavor	3.805	53,27%	537	31,20%	4.342	48,98%
Ribnik			19	n/p	19	28,79%
Rogatica	1.639	12,43%			1.639	12,41%
Rudo	345	11,02%			345	11,00%
Sokolac	1.297	28,87%	1	5,26%	1.298	28,77%
Srbac	501	53,30%	25	17,86%	526	48,70%
Srebrenica	3.364	12,20%			3.364	12,18%

Pregled broja i stope "manjinskih" povrataka na području RS						
Općina RS	Bošnjaci	%	Hrvati	%	Ukupno	%
Šamac	709	31,89%	908	12,18%	1.617	16,71%
Šekovići	148	45,40%			148	44,05%
Šipovo	1.098	37,03%	8	25,81%	1.106	36,92%
Teslić	8.156	63,71%	780	8,19%	8.936	40,02%
Trebinje	919	16,56%	33	7,40%	952	15,88%
Trnovo	792	37,95%			792	37,70%
Ugljevik	1.793	61,76%	5	9,62%	1.798	60,85%
Ustiprača	2.177	60,14%			2.177	60,07%
Višegrad	1.271	9,44%			1.271	9,41%
Vlasenica	1.321	7,13%			1.321	7,11%
Vukosavlje	1.989	77,09%	367	24,26%	2.356	57,56%
Zvornik	14.882	39,21%			14.882	39,10%

UKUPAN MANJINSKI POVRATAK U BIH OD 1996 DO 31.10. 2005. GODINE

* GFAP - Opći okvirni sporazum za mir u BiH (Dejtonski mirovni sporazum)

Tumacjenje: Granice prikazane na ovoj mapi ne podrazumijevaju zvanično priznanje od strane Ujedinjenih naroda

UNHCR Predstavništvo u BiH
GIS Jedinica
31. Oktobar 2005.

Povrat imovine i stanarskih prava

Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini na vrlo jasan i nedvojben način propisana je obaveza svih strana da je povrat imovine prijeratnim vlasnicima zadatak koji nema alternativu.

Kako je povrat imovine i stanarskih prava jedan od osnovnih uslova za ostvarivanje prava na povratak raseljenih osoba i izbjeglica, logično je da je ovaj segment međunarodno prihvaćene obaveze Bosne i Hercegovine jasno definiran Aneksom 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, u kojem, u vezi sa ovom obavezom, stoji sljedeće:

“Sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo da se slobodno vrate u svoje domove. Imat će pravo na povrat imovine koja im je oduzeta za vrijeme neprijateljstava od 1991. godine i da dobiju kompenzaciju za svu imovinu koja im se ne može vratiti. Skori povratak izbjeglica i raseljenih osoba je važan cilj rješavanja konflikta u Bosni i Hercegovini.”

Citiranu obavezu iz Aneksa 7. DMS Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice postavilo je kao drugi cilj u Strategiji Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. DMS, koja je prihvaćena od strane svih nivoa vlasti u BiH, kao što je usvojena i na Vijeću za implementaciju mira i podržana od međunarodnih institucija i organizacija i, što je posebno važno, od civilnog sektora u BiH.

Ova načela dodatno su potvrđena i u državnom Zakonu o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH, kao i u odgovarajućim entitetskim zakonima.

Jasno je, dakle, bilo da će ovaj segment Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH biti jedan od najtežih, a po nekima i najteži zadatak struktura vlasti u Bosni i Hercegovini. Ovo se vrlo brzo i pokazalo kao tačna pretpostavka s obzirom na to da su pripreme za otpočinjanje međuentitetskog povratka izbjeglica i raseljenih osoba trajale gotovo pune tri godine. U tom intervalu stvarali su se uslovi za otklanjanje političkih, sigurnosnih, pravnih, administrativnih i drugih prepreka za otpočinjanje procesa povratka i povrata imovine i stanarskih prava.

Nakon toga, uslijedila je šestogodišnja implementacija imovinskih zakona koju su svakodnevno pratili: političke i druge opstrukcije, incidenti, razni pritisci, deložacije, česte izmjene propisa i, s tim u vezi, stalna pravna nesigurnost, kažnjavanje od strane Visokog predstavnika za BiH pojedinih općina, općinskih funkcionera i službenika zbog opstrukcija, proglašavanje "crnim tačkama" pojedinih općina u BiH i niz drugih poteškoća koje su direktno ili indirektno utjecale na dinamiku implementacije.

Danas, kada se Bosna i Hercegovina nalazi u fazi suštinskog okončanja provedbe imovinskih potraživanja, čini se svrsishodnim pokazati neke od faza kroz koje se prošlo u procesu implementacije imovinskih zakona, ali, isto tako, i uloge i odgovornosti kako organa vlasti u Bosni Hercegovini, tako i institucija i organizacija međunarodne zajednice koje su imale mandat da osiguraju nesmetanu provedbu ovog važnog cilja u Bosni Hercegovini.

Kako je suštinska implementacija imovinskih zakona odgovornost entitetskih vlasti, već tokom 1996. godine nadležna entitetska ministarstva pristupila su donošenju potrebne zakonske regulative iz ove oblasti.

Stupanjem na snagu propisa o napuštenoj imovini u oba entiteta, označen je početak procesa koji je, istovremeno, pomogao smještaju i zbrinjavanju velikog broja raseljenih osoba nakon završetka ratnih sukoba, ali je, također, kod velikog broja tih privremenih korisnika pobudio nadu da su dobivanjem na korištenje tih stambenih jedinica trajno riješili svoje stambeno pitanje.

To je proces u kome su stambene jedinice, prema utvrđenim kriterijima i procedurama, stavljane na raspolaganje uglavnom raseljenim osobama radi osiguranja privremenog smještaja ove kategorije stanovništva.

Ustavni osnov za donošenje propisa o korištenju napuštene imovine, nadležne institucije entiteta prepoznale su u članu 13. Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini:

"Strane, nakon što obavijeste komisiju, u saradnji sa UNHCR-om i drugim međunarodnim i nevladinim organizacijama koje doprinose u pomoći i rekonstrukciji, mogu privremeno smjestiti izbjeglice i raseljene osobe u nezaposjednutu imovinu, koja je podložna finalnom utvrđivanju vlasništva od komisije i uz pripremne odredbe iznajmljivanja koje komisija zahtijeva."

Nažalost, i nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i pored činjenice da su doneseni odgovarajući zakoni kojima se regulira pitanje raspolaganja napuštene imovine, mnoge imovine su dodatno uništene i onesposobljene za stanovanje.

Primarna zadaća nadležnih entitetskih ministarstava, u prvo vrijeme nakon potpisivanja DMS, bila je smještaj i briga oko smještaja ogromnog broja raseljenih osoba tako da je, u tom periodu, bilo prerano govoriti o suštinskoj provedbi Aneksa 7., odnosno povratku i povratu imovine i stanarskih prava.

Uviđajući to, predstavnici međunarodne zajednice u BiH koji su u to vrijeme koordinirali određenim aktivnostima u vezi sa povratkom izbjeglica i raseljenih osoba, došli su do zaključka da su zakoni o korištenju napuštene imovine ozbiljna smetnja i prepreka posebno međuentitetskom procesu povratka i povrata imovine i stanarskih prava.

Stoga je Visoki predstavnik za BiH koristeći se svojim ovlastima koje proističu iz Aneksa 10 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, tokom 1998. godine donio paket propisa kojim se mijenja do tada uspostavljeni sistem raspolaganja napuštenom imovinom i stanarskim pravima u oba bh. entiteta.

Ova intervencija nije se desila odmah i istovremeno, ali imala je iste ciljeve u oba entiteta.

Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenoj imovini donesen je u Federaciji BiH u aprilu 1998. godine, dok je u Republici Srpskoj ovaj Zakon usvojen početkom decembra 1998. godine. Usvajanje ovih zakona bio je prvi konkretan znak opredijeljenosti i spremnosti vlada oba entiteta da se aktivno angažiraju na realiziranju procesa povratka izbjeglica i raseljenih osoba, te povrata njihove privatne imovine i društvenih stanova na kojima su imali stanarsko pravo.

Zakoni o prestanku primjene zakona o napuštenoj imovini, koji su usvojeni uz značajno participiranje međunarodne zajednice, u praksi su se počeli primjenjivati nešto kasnije, ali bitno je istaknuti činjenicu da su zakoni sadržavali odredbe kojima se ubrzava proces povrata imovine i stanarskih prava.

Te odredbe odnosile su se na: skraćeni upravni postupak, rok za odlučivanje - 30 dana, rok za podnošenje zahtjeva za povrat stanarskih prava prekluzivan (kasnije više puta produžavan), žalba ne odlaže izvršenje, zaštitni mehanizmi za privremene korisnike i dr.

Međutim, i pored toga što su donesene izmjene mogle omogućiti ubrzanje procesa povratka ljudi i povrata imovine, do toga nije došlo na odgovarajući način i u predviđenoj dinamici.

Kao primjer početnog skepticizma u ozbiljne namjere i mogućnosti poštivanja dinamike provedbe imovinskih zakona, danas možemo koristiti pokazatelje o provodivosti imovinskih potraživanja, koji su, naprimjer, spomenuti u "Generalnom izvještaju Vlade Republike Srpske o suštinskom završetku implementacije imovinskih zakona u Republici Srpskoj" (oktobar 2005. godine), a koji govore da će Republika Srpska riješiti pitanje povrata imovine za 50 do 100 godina.

Početak primjene imovinskih propisa bio je vrlo težak, praćen velikim pritiscima i zahtjevima za što je moguće više legalizacije zatečenog stanja, a time i vraćanja što manjeg broja privremeno okupiranih stambenih jedinica.

Naravno da ovakve prognoze nisu išle u prilog pravnoj sigurnosti unutar tog procesa, tako da je Visoki predstavnik za BiH tokom 1999. godine donio niz amandmana na postojeće zakone i posezao za čestim propisivanjem podzakonskih provedbenih akata.

Kao primjer možemo navesti činjenicu da je osnovni zakon iz ove oblasti u Republici Srpskoj, koji je imao četrdeset i tri člana, pretrpio izmjene i dopune u čak trideset i jednom članu.

Ono što je bitna izmjena, u odnosu na do tada važeće entitetske zakone, jeste činjenica da je Visoki predstavnik propisao da se sve osobe koje su napustile svoju imovinu ili stan od 30. 04. 1991. do 19. 12. 1998. godine smatraju izbjeglicama i raseljenim osobama sa pravom na povrat svoje imovine i stanova, bez obzira na okolnosti pod kojima su ih napustili.

Također, Visoki predstavnik je propisao da se svi ugovori i sudske odluke, koje se odnose na društvene stanove od 01. 04. 1992. do 19. 12. 1998. godine stavljaju van snage.

Na kraju, 2000. godina je označena kao posljednja godina u kojoj će se dozvoliti podnošenje zahtjeva za povrat, s tim što je krajnji rok dodatno produžen tako da se nakon krajnjeg roka za podnošenje zahtjeva isti mogao, u roku od 60 dana, podnijeti Komisiji za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica (CRPC), o kojoj će biti riječi u kasnijem dijelu ovog dokumenta.

Uporedo sa izmjenama i dopunama postojeće pravne regulative, Visoki predstavnik poseže za smjenama imenovanih dužnosnika, s ciljem uklanjanja bilo kakve smetnje ubrzanom i sigurnom realiziranju imovinskih propisa, a time i procesa povratka izbjeglica i raseljenih osoba u svojoj ukupnosti.

Paralelno sa spomenutim mjerama, radi se na jačanju nadležnih ministarstava i službi i poduzimanju niza drugih mjera, kako bi se nadležna tijela osposobila za nesmetano odvijanje procesa implementacije imovinskih zakona.

Neke od poduzimanih mjera su: davanje odgovarajuće materijalno-finansijske podrške, održavanje seminara, obuka, kadrovsko jačanje službi koje imaju zadaću da ovaj proces dovedu do kraja, uvođenje hronologije u rješavanju zahtjeva, provedba jasne javne kampanje i dr.

U 2000. godini međunarodna zajednica u BiH osniva tzv. PLIP ćeliju za praćenje i primjenu relevantnih propisa, koja se sastojala od predstavnika četiri vodeće organizacije međunarodne zajednice u BiH: OHR-a, OSCE-a, UNHCR-a i CRPC-a. Predstavnici PLIP-a počinju objavljivati mjesečne statističke pokazatelje na nivou BiH, entiteta i Brčko Distrikta BiH, analizirajući i upoređujući te pokazatelje.

Na ovom mjestu treba tek spomenuti da je procenat implementacije imovinskih zakona na nivou BiH na kraju 2000. godine iznosio svega 21% (FBiH - 29%, RS - 13% i Brčko Distrikt BiH - 14%).

Postignuti rezultati su ocijenjeni kao nezadovoljavajući, tako da Visoki predstavnik za BiH, već krajem 2001. godine, poseže za novim izmjenama i dopunama postojeće pravne regulative.

Ovaj put se radilo o radikalnijim i potpuno drugačijim okolnostima s obzirom na to da je Visoki predstavnik prvi put donio izmjene i dopune propisa na privremenoj osnovi dok iste ne usvoje nadležna tijela, bez mogućnosti ikakve izmjene u parlamentarnoj proceduri.

Tako već 2002. godine postaje vidljivo da će nove izmjene i dopune imovinskih zakona, koje je donio Visoki predstavnik, imati pozitivne efekte iako je odavno postalo jasno da je pojedine odredbe izuzetno bolno i teško provoditi.

Iste godine OSCE preuzima od OHR-a vodeću ulogu u procesu implementacije imovinskih zakona i na njihovu inicijativu, a uz podršku ostalih članice PLIP-a, donosi Novi strateški pravac u primjeni imovinskih zakona, kojim se odlučno

suprotstavljaju selektivnoj implementaciji imovinskih zakona, šaljući jasnu poruku da će se svi slučajevi selektivne primjene smatrati kršenjem i opstrukcijom pune implementacije Aneksa 6. i 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice početkom 2003. godine donijelo je "Strategiju Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma", kojom je još jednom potvrdilo opredjeljenost Bosne i Hercegovine da proces povrata imovine i stanarskih prava dovede do kraja.

Ovo opredjeljenje artikulirano je kao strateški cilj koji je, ujedno, bio u potpunoj korelaciji sa zadacima postavljanim od strane Vijeća Evrope, a koje Bosna i Hercegovina treba ispuniti kao preduslov za otpočinjanje pregovora za zaključenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Tokom 2003. godine dinamika implementacije imovinskih zakona kreće se u omjeru oko 3% mjesečno, tako da je na kraju godine procenat provodivosti na nivou BiH iznosio 92,48% (FBiH - 92,18%, RS - 92,55% i Brčko Distrikt BiH - 96,69%). U ovaj procenat nisu uključena negativna rješenja koja su, kao takva, imala karakter riješenih slučajeva, čime bi ovaj procenat bio u okvirima realne provodivosti. Iste godine, članice PLIP-a izdaju prve certifikate - potvrde o suštinskom okončanju procesa implementacije imovinskih zakona.

Tokom 2004. godine došlo je do okončanja značajnog broja tzv. "teških slučajeva", u kojima su sudovi pravosnažnim presudama riješili prethodno pitanje valjanosti o prijenosu prava raspolaganja, a nakon toga nastavljen je postupak pred nadležnim organima. Takvi slučajevi su karakteristični za područje Republike Srpske, a odnosili su se uglavnom na zamjenu imovine na relaciji Republika Srpska - Republika Hrvatska.

Suštinsku potvrdu završetka implementacije imovinskih zakona dobila je većina općina u Bosni i Hercegovini tokom 2004. godine. Općina Doboju u Republici Srpskoj bila je posljednja općina koja je dobila certifikat, a to se dogodilo 30. 09. 2005. godine.

Na području Federacije BiH ove certifikate još uvijek čekaju općine Tuzla, Novi Travnik i Maglaj, čime će i formalno biti proglašeno suštinsko okončanje procesa implementacije imovinskih zakona u Bosni i Hercegovini.

Šta se smatra suštinskim završetkom implementacije imovinskih zakona, detaljno definišu PLIP-ove smjernice, donesene još 28. maja 2003. godine, koje prenosimo u cijelosti.

PLIP-ove smjernice općinama za utvrđivanje suštinskog završetka implementacije imovinskih zakona

Smatra se da je implementacija imovinskih zakona suštinski završena u svakoj općini:

1. Gdje su riješeni svi imovinski zahtjevi koji su podneseni u skladu s imovinskim zakonima, uključujući i zahtjeve za izvršenje odluka CRPC-a, u smislu da su donesene odluke i poduzete sve dalje mjere koje predviđa zakon.
2. Gdje su, u skladu sa imovinskim zakonima i "Uputstvom o razmjeni informacija o zapečaćenoj i imovini na kojoj su NSP ili vlasnici uvedeni u posjed", poduzete aktivnosti u vezi sa svim informacijama o ulasku u posjed koje su primljene iz drugih općina.
3. Gdje su informacije o svim *ad acta* predmetima koji se odnose na imovinu za koju je podnesen zahtjev za povrat, a koja je locirana na teritoriji te općine, uključujući i informacije o imovini koju ne zauzima privremeni korisnik, dostavljene drugim općinama i kontakt osobama u okviru PLIP-a, u skladu s "Uputstvom o razmjeni informacija o zapečaćenoj i imovini na kojoj su NSP ili vlasnici uvedeni u posjed".

4. Gdje su poduzete aktivnosti u vezi sa svim informacijama o korisnicima rekonstrukcije prema podacima iz Jedinice za stambenu verifikaciju i monitoring (HVM), u skladu sa imovinskim zakonima i Pravnim smjernicama PLIPa.
5. Gdje je sačinjen izvještaj o sljedećem:
  - a) broju nekretnina i stanova na teritoriji općine za koje nije podnesen zahtjev za povrat,
  - b) broju, lokaciji, sadašnjem statusu i kapacitetima alternativnog smještaja,
  - c) broju privremenih korisnika koji još uvijek imaju pravo na alternativni smještaj i konkretnim sredstvima koja se koriste kako bi im se osiguralo to pravo,
  - d) broju i proceduralnoj fazi u kojoj se nalaze žalbe podnesene u skladu sa imovinskim zakonima protiv administrativnih odluka o kojima treba odlučiti bilo koje nadležno administrativno ili sudsko tijelo, kao i o broju i stanju građanskih parnica koje su pokrenute u skladu sa zakonskim odredbama koje reguliraju prethodno pitanje.
6. Gdje su konkretno određeni odgovarajući administrativni kapaciteti, prema potrebama i u skladu sa zakonom, u cilju potpune obrade:
  - a) svih budućih zahtjeva koji se odnose na privatnu imovinu u općini,
  - b) svih budućih zahtjeva za izvršenje odluka CRPC-a o privatnoj ili društvenoj imovini,
  - c) svih zahtjeva koji su prvobitno podneseni CRPC-u, a koje će CRPC možda prenijeti na domaće organe vlasti u skladu sa zakonskim odredbama kojima se regulira prenos nadležnosti CRPC-a na lokalna tijela,
  - d) svih konačnih naredbi/rješenja koje prime od nadležnih upravnih ili sudskih žalbenih tijela.

Pripreme za obradu predmeta ove vrste trebaju biti zasnovane na realnoj procjeni broja slučajeva navedenih u tačkama (a) do (d), koji bi se mogli pojaviti u toj općini.

7. Gdje su konkretno određeni odgovarajući administrativni kapaciteti, prema potrebama i u skladu sa zakonom, za

provođenje redovnih, sistematskih provjera o daljnjem zakonskom pravu osoba da koriste alternativni smještaj. Odluke se trebaju donijeti u skladu sa imovinskim zakonima, odnosnim propisima i svim drugim ugovornim aranžmanima dogovorenim između nadležnih organa i zainteresiranih strana na osnovu kojih se ukida pravo na alternativni smještaj svakom korisniku alternativnog smještaja koji:

- a) se iselio iz napuštene imovine, ali nije se uselio u alternativni smještaj koji mu je ponuđen,
- b) je izričito odbio alternativni smještaj koji mu je ponuđen,
- c) je dobrovoljno napustio alternativni smještaj koji mu je dodijeljen,
- d) nije tražio uplatu daljnjih rata paušalnog iznosa ili iznajmljivanje alternativnog smještaja koji mu je osiguran,
- e) je izgubio svoje pravo na alternativni smještaj u toku procesa provjere,
- f) je izgubio svoje pravo na alternativni smještaj na osnovu informacija koje su dostavile HVM ili druge općine,
- g) koji su bili na listi čekanja za alternativni smještaj, ali se nisu pojavili kada su obaviješteni da im je taj smještaj na raspolaganju, ili
- h) ukoliko na bilo koji drugi način nije ispunjavao kriterije za alternativni smještaj propisane zakonom.

Odredbe zakona o upravnom postupku u pogledu dostavljanja odgovarajućeg obavještenja osobi na koju se odnosi takva odluka trebaju biti ispoštovane gdje god je to potrebno.

8. Svi spisi i dokumentacija koji se odnose na podnosiocima zahtjeva za povrat imovine trebaju se arhivirati na način koji je u skladu sa primjenjivim standardima u pogledu zaštite podataka.

Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica

Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica (CRPC) definirana je poglavljem 2. Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Mandat Komisije definiran je članom 11. Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, u kome se kaže:

“Komisija će primati i odlučivati o svakom potraživanju nepokretne imovine u Bosni i Hercegovini kada imovina nije bila dobrovoljno prodana ili na drugi način prenesena od 01. 04. 1992. godine i kada osoba koja potražuje ne uživa trenutno posjedovanje te imovine. Potraživanja mogu biti za povrat imovine ili pravednu naknadu umjesto povrata.”

Ovaj mandat Komisija je realizirala preko svojih regionalnih kancelarija u Sarajevu, Banjoj Luci, Mostaru, Brčkom, Beogradu i Zagrebu.

Mandat Komisije okončan je 31. 12. 2003. godine, ali bez potpuno obavljenog posla naročito kada se radi o tzv. “teškim slučajevima”.

Također, Komisija za trajanja svog mandata nije riješila/razmotrila ni sve podnesene zahtjeve za ponovno preispitivanje CRPC odluka. Ovo posljednje bila je neka vrsta zamjene za nepostojanje klasičnog drugostepenog upravnog postupka u odnosu na nacionalno zakonodavstvo.

Stoga je nastavak rada na realiziranju preostalih pitanja u vezi sa pravom na ponovno preispitivanje CRPC odluka definirano “Sporazumom između Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske o prijenosu nadležnosti i nastavku finansiranja i rada Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica u skladu sa članom 16. Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini”, koji je potpisan 25. 05. 2004. godine.

Tokom izrade Sporazuma došla je do izražaja sva posebnost ustavnog uređenja BiH, kao i složenog posla prijenosa nadležnosti sa međunarodnih institucija na vlasti u Bosni i Hercegovini.

Sporazumom je ustanovljena Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica, definirana je nadležnost Komisije, utvrđen način izbora komisionara i članova Odjela za podršku rada Komisije.

Ono što je važno naglasiti jeste činjenica da će se postupak drugostepenog razmatranja zahtjeva za ponovno preispitivanje CRPC odluka, prema odredbama Sporazuma, odvijati u skladu sa internim pravilima Komisije koja nisu u suprotnosti sa važećim zakonima u Bosni i Hercegovini.

Na kraju, nakon ovog kratkog podsjećanja faza izuzetno teškog procesa povrata imovine i stanarskih prava u BiH, mora se primijetiti da je realiziran ogroman moralni, politički, pravni i pravedan zadatak, jer je svim izbjeglim i raseljenim osobama, vraćena njihova imovina u BiH.

Bosna i Hercegovina bavila se ovim poslom punih 10 godina, ali njegovom realizacijom stekla je veliki politički kredit u domaćim i međunarodnim razmjerama.

Sada preostaje da se povratnicima, kojima je vraćena imovina u BiH srušena i devastirana, pomogne u opravci te imovine, kao i u stvaranju uslova za održiv povratak i reintegriranje u mjestima povratka.

Detaljan pregled provedbe imovinskih zakona u BiH

<i>Kolona</i>	LEGENDA
1	Ukupan broj zahtjeva za povrat stanarskih prava
2	Ukupan broj odluka o povratu stanarskih prava
3	Ukupan broj zaključenih slučajeva povrata stanarskih prava
4	Ukupan broj zahtjeva za povrat privatne imovine
5	Ukupan broj odluka o povratu privatne imovine
6	Ukupan broj zaključenih slučajeva povrata privatne imovine
7	Datum završetka povrata stanarskih prava i privatne imovine
8	Ukupan broj zahtjeva za povrat (1+4)
9	Ukupan broj odluka o povratu (2+5)
10	Ukupan broj zaključenih slučajeva povrata (3+6)
11	Stopa efikasnosti izražena kao procenat ukupnog broja zaključenih slučajeva povrata u odnosu na ukupan broj zahtjeva za povrat (10/8)

IZVOR: PLIP Statistike, UNHCR Predstavništvo u BiH

Federacija BiH

<i>Općina FBiH</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i> <i>(1+4)</i>	<i>9</i> <i>(2+5)</i>	<i>10</i> <i>(3+6)</i>	<i>11</i> <i>(10/8)</i>
Banovići	1.025	1.025	1.014	154	154	154	31.07.03	1.179	1.179	1.168	99,07%
Bihać	1.606	1.606	1.287	909	902	736	31.01.05	2.515	2.508	2.023	80,44%
Bosanska Krupa	474	474	455	816	816	815	30.09.03	1.290	1.290	1.270	98,45%
Bosanski Petrovac	411	411	386	978	978	976	31.12.03	1.389	1.389	1.362	98,06%
Bosansko Grahovo	46	46	45	54	54	54	30.09.03	100	100	99	99,00%
Breza	193	193	187	204	204	204	30.09.03	397	397	391	98,49%
Bugojno	1.354	1.349	1.307	2.325	2.325	2.325	31.10.04	3.679	3.674	3.632	98,72%
Busovača	115	115	112	693	693	693	30.09.04	808	808	805	99,63%
Bužim	9	9	2	2	2	2	31.01.04	11	11	4	36,36%
Cazin	108	108	98	50	50	48	30.11.03	158	158	146	92,41%
Čapljina	698	697	655	882	882	866	29.02.04	1.580	1.579	1.521	96,27%
Čelić	40	40	34	186	186	186	31.12.02	226	226	220	97,35%
Čitluk	2	2	2	15	15	13	31.01.04	17	17	15	88,24%
Doboj-Istok	0	0	0	10	10	10	31.12.02	10	10	10	100,00%
Doboj-Jug	0	0	0	15	15	15	31.12.02	15	15	15	100,00%
Donji Vakuf	353	351	328	793	793	719	31.10.04	1.146	1.144	1.047	91,36%
Drvar	660	660	625	1.180	1.180	1.180	31.01.04	1.840	1.840	1.805	98,10%
Foča-Ustikolina	52	52	50	93	93	93	31.01.04	145	145	143	98,62%
Fojnica	234	234	218	322	322	322	30.09.03	556	556	540	97,12%
Glamoč	244	244	236	247	247	239	31.01.04	491	491	475	96,74%

<i>Općina FBiH</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i> <i>(1+4)</i>	<i>9</i> <i>(2+5)</i>	<i>10</i> <i>(3+6)</i>	<i>11</i> <i>(10/8)</i>
Goražde	1.324	1.324	1.262	448	448	440	30.09.03	1.772	1.772	1.702	96,05%
Gornji Vakuf - Uskoplje	170	170	153	175	175	171	31.05.04	345	345	324	93,91%
Gračanica	246	246	219	461	461	461	31.12.02	707	707	680	96,18%
Gradačac	267	259	245	378	378	378	31.12.03	645	637	623	96,59%
Grude	1	1	1	0	0	0	31.01.03	1	1	1	100,00%
Jablanica	178	178	153	108	108	103	31.10.03	286	286	256	89,51%
Jajce	1.501	1.501	1.421	572	572	563	30.06.04	2.073	2.073	1.984	95,71%
Kakanj	601	598	594	764	764	750	31.12.03	1.365	1.362	1.344	98,46%
Kalesija	96	96	95	409	409	408	29.02.04	505	505	503	99,60%
Kiseljak	112	112	82	1.476	1.476	1.476	31.10.03	1.588	1.588	1.558	98,11%
Kladanj	174	170	141	183	183	183	29.02.04	357	353	324	90,76%
Ključ	776	776	739	791	791	759	31.01.04	1.567	1.567	1.498	95,60%
Konjic	882	882	825	1.059	1.059	1.059	31.12.03	1.941	1.941	1.884	97,06%
Kreševo	18	18	18	130	130	130	31.03.03	148	148	148	100,00%
Kupres	279	279	272	280	280	280	31.10.03	559	559	552	98,75%
Livno	330	328	305	253	250	249	31.05.04	583	578	554	95,03%
Lukavac	804	804	796	694	694	690	30.11.03	1.498	1.498	1.486	99,20%
Ljubuški	63	60	57	215	215	214	31.01.04	278	275	271	97,48%
Maglaj	605	602	568	365	365	365	30.11.03	970	967	933	96,19%
Mostar	7.143	7.141	6.638	2.613	2.595	2.534	265.872	9.756	9.736	9.172	94,01%
Neum	28	28	27	154	153	151	29.02.04	182	181	178	97,80%

<i>Općina FBiH</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i> <i>(1+4)</i>	<i>9</i> <i>(2+5)</i>	<i>10</i> <i>(3+6)</i>	<i>11</i> <i>(10/8)</i>
Novi Travnik	2.068	2.068	1.897	324	324	323	31.10.03	2.392	2.392	2.220	92,81%
Odžak	233	230	225	284	284	284	31.12.03	517	514	509	98,45%
Olovo	212	211	207	238	238	238	31.12.03	450	449	445	98,89%
Orašje	148	148	143	169	169	169	31.01.04	317	317	312	98,42%
Pale-Prača	2	2	0	0	0	0	31.10.04	2	2	0	0,00%
Posušje	5	3	1	0	0	0	30.06.03	5	3	1	20,00%
Prozor	232	232	216	172	172	172	31.12.03	404	404	388	96,04%
Sanski Most	859	857	752	2.769	2.760	2.740	30.04.04	3.628	3.617	3.492	96,25%
Sapna	22	22	20	49	49	49	31.07.04	71	71	69	97,18%
Sarajevo-Centar	4.893	4.871	3.883	716	684	563	30.09.04	5.609	5.555	4.446	79,27%
Sarajevo-Hadžići	601	601	519	1.397	1.392	1.294	30.09.04	1.998	1.993	1.813	90,74%
Sarajevo-Ilidža	2.685	2.683	2.381	2.008	1.997	1.789	30.09.04	4.693	4.680	4.170	88,86%
Sarajevo-Ilijaš	552	552	447	1.609	1.609	1.449	30.09.04	2.161	2.161	1.896	87,74%
Sarajevo- Novi Grad	9.553	9.540	8.651	1.491	1.491	1.462	30.11.04	11.044	11.031	10.113	91,57%
Sarajevo- Novo Sarajevo	7.641	7.614	6.428	1.273	1.173	1.109	30.11.04	8.914	8.787	7.537	84,55%
Sarajevo- Stari Grad	184	184	138	182	182	159	30.09.04	366	366	297	81,15%
Sarajevo-Vogošća	1.431	1.430	1.321	1.248	1.248	1.248	30.09.04	2.679	2.678	2.569	95,89%
Srebrenik	74	74	62	982	982	982	29.02.04	1.056	1.056	1.044	98,86%
Stolac	393	393	367	468	468	468	31.03.04	861	861	835	96,98%
Šamac-Domaljevac	9	9	9	4	4	3	30.04.03	13	13	12	92,31%

<i>Općina FBiH</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i> <i>(1+4)</i>	<i>9</i> <i>(2+5)</i>	<i>10</i> <i>(3+6)</i>	<i>11</i> <i>(10/8)</i>
Široki Brijeg	0	0	0	3	3	3	31.01.04	3	3	3	100,00%
Teočak	7	7	6	11	11	11	31.01.03	18	18	17	94,44%
Tešanj	155	155	133	423	423	418	31.08.04	578	578	551	95,33%
Tomislavgrad	59	57	56	99	99	99	31.01.04	158	156	155	98,10%
Travnik	1.280	1.279	1.203	1.889	1.886	1.886	30.11.04	3.169	3.165	3.089	97,48%
Tuzla	4.424	4.367	3.989	1.777	1.777	1.532	31.03.04	6.201	6.144	5.521	89,03%
Usora	3	3	3	10	10	10	31.12.02	13	13	13	100,00%
Vareš	971	971	969	53	53	53	31.07.03	1.024	1.024	1.022	99,80%
Velika Kladuša	458	458	349	65	64	61	30.11.03	523	522	410	78,39%
Visoko	278	277	258	1.076	1.072	1.072	30.11.03	1.354	1.349	1.330	98,23%
Vitez	575	574	545	804	804	799	30.06.04	1.379	1.378	1.344	97,46%
Zavidovići	861	859	800	570	570	570	30.06.05	1.431	1.429	1.370	95,74%
Zenica	5.051	5.051	4.831	1.121	1.088	1.085	30.06.05	6.172	6.139	5.916	95,85%
Žepče	247	247	232	816	816	816	31.07.04	1.063	1.063	1.048	98,59%
Živinice	414	414	371	421	421	421	31.12.02	835	835	792	94,85%

Republika Srpska

<i>Općina RS</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8 (1+4)</i>	<i>9 (2+5)</i>	<i>10 (3+6)</i>	<i>11 (10/8)</i>
Banja Luka	7.859	7.729	6.628	7.875	7.445	6.789	31.07.05	15.734	15.174	13.417	85,27%
Berkovići	1	1	1	2	2	2	31.03.04	3	3	3	100,00%
Bijeljina	622	617	537	7.626	7.588	7.558	31.10.04	8.248	8.205	8.095	98,15%
Bileća	134	134	126	305	305	302	31.03.04	439	439	428	97,49%
B. Kostajnica	28	28	15	343	343	343	31.03.04	371	371	358	96,50%
Bosanski Brod	1.070	1.070	986	690	683	589	29.02.04	1.760	1.753	1.575	89,49%
Bratunac	153	151	138	1.524	1.521	1.504	31.03.05	1.677	1.672	1.642	97,91%
Čajniče	94	94	87	255	255	255	31.10.03	349	349	342	97,99%
Čelinac	61	61	52	267	258	254	31.01.04	328	319	306	93,29%
Derвента	1.090	1.085	955	2.242	2.236	2.141	31.08.04	3.332	3.321	3.096	92,92%
Doboj	2.702	2.687	2.602	4.063	4.051	3.972	31.03.04	6.765	6.738	6.574	97,18%
Donji Žabar	0	0	0	6	6	6	30.09.03	6	6	6	100,00%
Foča	1.035	1.035	931	830	830	654	30.09.04	1.865	1.865	1.585	84,99%
Gacko	271	269	245	321	314	311	31.03.04	592	583	556	93,92%
Gradiška	380	376	349	3.452	3.414	3.384	30.09.04	3.832	3.790	3.733	97,42%
Han Pijesak	59	59	48	43	43	43	31.10.03	102	102	91	89,22%
Istočno Sarajevo	258	258	247	729	723	712	30.11.03	987	981	959	97,16%
Kalinovik	64	64	54	32	32	32	30.06.03	96	96	86	89,58%
Kneževo	77	77	56	167	167	167	31.12.03	244	244	223	91,39%
Kotor Varoš	256	256	232	1.199	1.193	1.139	31.10.04	1.455	1.449	1.371	94,23%

<i>Općina RS</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i> <i>(1+4)</i>	<i>9</i> <i>(2+5)</i>	<i>10</i> <i>(3+6)</i>	<i>11</i> <i>(10/8)</i>
Koz. Dubica	201	199	163	997	983	962	30.04.04	1.198	1.182	1.125	93,91%
Laktaši	31	31	29	657	611	590	31.12.03	688	642	619	89,97%
Lopare	83	83	76	599	599	599	31.01.04	682	682	675	98,97%
Ljubinje	12	12	12	40	40	40	31.03.04	52	52	52	100,00%
Milići	59	59	51	203	203	203	30.06.04	262	262	254	96,95%
Modriča	524	522	508	2.625	2.625	2.622	31.05.04	3.149	3.147	3.130	99,40%
Nevesinje	51	51	42	610	608	608	30.06.04	661	659	650	98,34%
Novi Grad	471	463	363	1.109	1.101	1.080	30.09.04	1.580	1.564	1.443	91,33%
Osmaci	3	3	3	352	352	351	31.05.04	355	355	354	99,72%
Pale	223	223	187	1.885	1.885	1.808	31.07.04	2.108	2.108	1.995	94,64%
Pelagićevo	7	7	7	166	166	166	31.12.03	173	173	173	100,00%
Petrovo	35	35	28	83	83	83	30.04.03	118	118	111	94,07%
Prijedor	1.722	1.695	1.525	4.572	4.555	4.467	30.09.04	6.294	6.250	5.992	95,20%
Prnjavor	176	176	155	1.608	1.588	1.566	30.11.04	1.784	1.764	1.721	96,47%
Ribnik	187	186	166	485	482	475	30.11.04	672	668	641	95,39%
Rogatica	395	393	385	1.301	1.301	1.301	31.10.03	1.696	1.694	1.686	99,41%
Rudo	169	169	156	350	350	350	31.01.04	519	519	506	97,50%
Sokolac	83	83	68	375	375	325	31.07.04	458	458	393	85,81%
Srbac	58	58	50	148	148	143	31.01.04	206	206	193	93,69%
Srebrenica	534	534	496	1.197	1.197	1.192	28.02.05	1.731	1.731	1.688	97,52%
Šamac	412	409	392	1.216	1.215	1.200	31.05.04	1.628	1.624	1.592	97,79%
Šekovići	51	51	49	102	102	102	31.05.04	153	153	151	98,69%

<i>Općina RS</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i> <i>(1+4)</i>	<i>9</i> <i>(2+5)</i>	<i>10</i> <i>(3+6)</i>	<i>11</i> <i>(10/8)</i>
Šipovo	67	64	52	177	177	175	31.05.04	244	241	227	93,03%
Teslić	719	693	647	1.775	1.767	1.765	31.12.04	2.494	2.460	2.412	96,71%
Trebinje	757	757	730	1.119	1.119	1.072	30.06.04	1.876	1.876	1.802	96,06%
Trnovo	84	84	79	279	279	279	31.07.04	363	363	358	98,62%
Ugljevik	133	133	123	325	325	325	30.06.04	458	458	448	97,82%
Ustiprača	12	12	10	384	384	384	31.07.03	396	396	394	99,49%
Višegrad	474	474	418	1.082	1.080	1.075	30.06.04	1.556	1.554	1.493	95,95%
Vlasenica	349	345	325	1.500	1.500	1.489	31.05.04	1.849	1.845	1.814	98,11%
Vukosavlje	0	0	0	524	524	524	31.01.04	524	524	524	100,00%
Zvornik	1.015	1.013	923	3.889	3.888	3.561	30.09.04	4.904	4.901	4.484	91,44%

Rekonstrukcija stambenih jedinica za potrebe povratka

Kao posljedica rata, djelimično ili potpuno razoreno je oko 445.000 domova u BiH, što je više od trećine (37%) prijeratnog stambenog fonda.

Nažalost, uništavanje je nastavljeno nakon prestanka oružanih sukoba, tako da je poslije potpisivanja mirovnog sporazuma devastirano oko 14.000 stambenih jedinica.

Statistike generirane na osnovu verifikacije podataka u centralnoj bazi od strane svih općina u BiH ukazuju da je stepen obnovljenosti stambenog fonda dostigao procenat od gotovo 60%, sa oko 260.000 do sada, obnovljenih stambenih jedinica, od kojih je više od dvije trećine rekonstruirano donatorskim sredstvima.

Najviši je stepen obnovljenosti stambenog fonda u FBiH (66,70%), zatim u Brčko Distriktu BiH (46,30%), a najniži ne u RS sa stopom obnovljenosti od oko 40%.

Trenutna obnova u toku obuhvata oko 2.000 stambenih jedinica, za što je prema procjenama na osnovu prosječnih troškova obnove jedne oštećene stambene jedinice, angažirano oko 35 mil. KM.

Razlog visokih prosječnih troškova obnove po stambenoj jedinici, je u tome što je preostali, neobnovljeni stambeni fond visokog stepena oštećenja do potpune devastiranoti.

Procenat stambenih jedinica koje još uvijek nisu obnovljene, izražen kao broj preostalih st. jedinica za obnovu u odnosu na broj ratom oštećenih i uništenih, na nivou BiH iznosi oko 42%, od čega je gotovo polovina, odnosno oko 44% uništena (stepen oštećenja preko 75%), oko 16% st. jedinica je stepena oštećenja između 45% i 65%, oko 13% stepena oštećenja od 25% do 40%, dok je oko 10% stambenih lakše oštećeno (stepen oštećenosti do 20%). Za preostali broj oštećenih i uništenih stambenih jedinica iskazan u ukupnom broju, nije dostupan stepen oštećenosti.

Troškovi obnove cjelokupnog preostalog uništenog i oštećenog stambenog fonda prema, na terenu iskazanom stepenu oštećenja, po prosječnom koštanju dovođenja stambene jedinice u stanje useljivosti u skladu sa standardima o minimumu stambenih uslova, mogu se procijeniti na oko 2,5 milijarde KM.

PRISTUP PRAVIMA I RASELJENE OSOBE

Pravni okvir

U skladu s članom 2. tačka 2. Ustava Bosne i Hercegovine, svim osobama na teritoriji BiH zagwarantirana su prava i slobode koja su predviđena Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i njezinim protokolima.

U okviru ovog dijela dokumenta, želimo se koncentrirati na zagwarantirana prava raseljenih osoba u BiH, izbjeglica iz BiH i povratnika, te na samom početku podsjećamo na zakonske definicije ovih pojmova.

Zakonom o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH („Službeni glasnik BiH“, br.: 23/99, 21/03 i 33/03) definirani su pojmovi: izbjeglica iz BiH, raseljena osoba u BiH i povratnik:

Izbjeglica iz BiH je državljanin Bosne i Hercegovine koji se nalazi izvan BiH, a koji je zbog sukoba prognan sa svog prebivališta ili je napustio svoje prebivalište u Bosni i Hercegovini i izbjegao u inostranstvo, nakon 30. aprila 1991. godine (član 3.).

Raseljena osoba je državljanin Bosne i Hercegovine koji se nalazi u BiH, a koji je zbog posljedica sukoba prognan sa svog prebivališta nakon 30. aprila 1991. godine bojeći se opravdano da će biti progonjen zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti nekoj socijalnoj grupi ili svojih političkih mišljenja i koji nije u mogućnosti da se sigurno i dostojanstveno vrati na svoje ranije prebivalište, niti je dobrovoljno odlučio da se trajno nastani na drugom prebivalištu (član 4.).

Povratnik je izbjeglica iz BiH ili raseljena osoba koja je nadležnom organu izrazila volju za povratak u ranije prebivalište i koja je, u procesu tog povratka, kao i izbjeglica iz BiH i raseljena osoba koja se vratila u svoje ranije prebivalište (član 8.).

Sve osobe na teritoriji BiH, uključujući izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH i povratnike, uživaju:

- pravo na život;
- pravo da ne budu podvrgnute mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kazni;
- pravo na slobodu i sigurnost osobe;
- pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke
- pravo na privatni i porodični život, dom i dopisivanje
- slobodu mišljenja, savjesti i vjere;
- slobodu izražavanja;
- slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja;
- pravo na ženidbu i udaju, te osnivanje porodice;
- pravo na imovinu;
- pravo na obrazovanje;
- pravo na slobodu kretanja i prebivanja.

Prava raseljenih osoba posebno su definirana državnim Zakonom o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", br.: 23/99, 21/03 i 33/03), kojim se raseljenim osobama garantira pravo na povratak, pravo na izbor drugog mjesta prebivališta, kao i pravo na povrat privatne imovine ili stana.

Pored toga, članom 17. ovog zakona, raseljenim osobama, za vrijeme trajanja statusa, pripadaju i druga prava koja se ostvaruju po propisima entiteta, kantona ili općina, a koja se naročito odnose na ekonomsku, socijalnu, zdravstvenu zaštitu i slobodu vjerskog izražavanja i političkog djelovanja (o ovim posebnim pravima dali smo detaljan pregled u ovoj brošuri).

Povratnici za vrijeme trajanja statusa imaju pravo na: pomoć u nužnoj opravci vlastitih kuća i stanova, korištenje kredita za otpočinjanje poslova radi stvaranja prihoda za sebe i za svoju porodicu, adekvatnu pomoć u novcu, neophodnu ishranu, neophodnu odjeću, osnovnu zdravstvenu zaštitu, osnovno obrazovanje i socijalnu pomoć pod uslovom da nisu zaposleni. Način ostvarivanja ovih prava uređuje se propisima BiH i oba entiteta.

U tom smislu, Federacija BiH svojim "Zakonom o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji Bosne i Hercegovine i izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine" definirala je sljedeća prava koja imaju raseljene osobe za vrijeme trajanja statusa: pomoć u nužnoj opravci vlastitih kuća i stanova, korištenje kredita za otpočinjanje poslova radi stvaranja prihoda za sebe i svoju porodicu, privremeni smještaj, neophodna ishrana, socijalna adaptacija i psihološka podrška, zdravstvena

zaštita, obrazovanje djece i omladine, podmirivanje drugih nužnih životnih potreba.

Republika Srpska je prava raseljenih osoba i povratnika definirala članom 14. "Zakona o raseljenim osobama, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj" na sljedeći način:

"Sve raseljene osobe i povratnici imaju pravo na adekvatan životni standard, pravo na osnovni privremeni smještaj, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, obrazovanje i stručnu obuku, slobodu vjerskog izražavanja i političkog djelovanja.

Pored prava iz prethodnog stava, raseljene osobe i povratnici za vrijeme trajanja statusa imaju pravo na: pomoć u nužnoj opravci vlastitih kuća i stanova, korištenje kredita za otpočinjanje poslova radi stvaranja prihoda za sebe i svoju porodicu, adekvatnu pomoć u novcu, osnovnu zdravstvenu zaštitu, osnovno obrazovanje, socijalnu pomoć, pod uslovom da nisu zaposleni..."

Ova prava, propisana državnim i entitetskim zakonima, nisu upitna dok se osoba nalazi u statusu raseljene osobe, a praksa pokazuje da nema bitnih pritužbi od strane raseljenih osoba na način ostvarivanja prava koja koriste za vrijeme trajanja statusa.

Problem nastaje u procesu povratka i trajanja povratničkog statusa sa aspekta mogućnosti da se povratak izbjeglica i raseljenih osoba učini održivim.

Dakle, čitav niz proklamiranih prava može se obuhvatiti jednom zajedničkom odrednicom, samo jednom riječju, a to je ODRŽIVOST povratka.

Stvaranje uslova za održiv povratak i reintegriranje povratnika ujedno je i strateški cilj proklamiran "Strategijom Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma", o kojoj smo već govorili. Nažalost, u ovoj oblasti se bilježe vrlo ograničeni rezultati. Nedefinirana politika i propisi iz oblasti zdravstva, školstva, socijalne zaštite, zapošljavanja i drugih pitanja održivosti povratka, na državnom nivou, predstavljaju velika smetnju konačnom procesu povratka i reintegriranja u BiH.

Ovo je oblast u BiH koja je, uglavnom, u nadležnosti resornih institucija u entitetima.

Ohrabruje činjenica da je Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave BiH („Službeni glasnik BiH“, br.: 5/03, 42/03, 26/04 i 42/04) došlo do značajnih promjena u smislu proširenja nadležnosti pojedinih ministarstava, prije svega, Ministarstva civilnih poslova.

Citiranim propisima, Ministarstvo civilnih poslova dobilo je u nadležnost i preuzimanje koordinirajuće uloge za određena pitanja koja do sada nisu tretirana na nivou Bosne i Hercegovine, a to su pitanja zdravstva, školstva, socijalne zaštite, penzija i dr.

Na ovaj način, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, kao koordinirajuće za pitanja provedbe Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma i Ministarstvo civilnih poslova, koje je odgovorno za koordiniranje poslova iz oblasti zdravstva, školstva, socijalne zaštite, penzija, rada i zapošljavanja, nauke i dr., preuzimaju temeljnu odgovornost za uređenje spomenutih pitanja važnih za povratak i reintegriranje povratnika u BiH.

Prema *Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave BiH* („Službeni glasnik BiH“, br.: 5/03, 42/03, 26/04 i 42/04):

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice nadležno je, pored ostalog, za:

- Provođenje Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, kao i za praćenje i nadzor provođenja tog Aneksa;
- Ministarstvo je nadležno i za obavljanje poslova koji su u nadležnosti BiH i koji se odnose na utvrđivanje osnovnih načela koordiniranja aktivnosti, usklađivanja politika i planova organa vlasti BiH i međunarodne zajednice u području: stambene politike, obnove i razvoja i projekta održivog povratka i njihovog evidentiranja;
- Koordiniranje, usmjeravanje i nadzor u okviru Komisije za izbjeglice i raseljene osobe, aktivnosti entiteta i drugih institucija u BiH odgovornih za provođenje politike u ovoj oblasti.

Ministarstvo civilnih poslova nadležno je, pored ostalog:

- za obavljanje poslova i izvršavanje zadataka koji su u nadležnosti Bosne i Hercegovine i koji se odnose na utvrđivanje osnovnih principa koordiniranja aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih organa vlasti i definiranja strategije na međunarodnom planu u područjima zdravstva i socijalne zaštite, penzija, nauke i obrazovanja, rada i zapošljavanja, kulture i sporta, geodetskim, geološkim i metereološkim poslovima.

Gledano uopće, stanje u oblasti održivosti povratka nije zadovoljavajuće. Stoga je to prioritet kojem će se MLJPI, u okviru svojih nadležnosti, posebno posvetiti. I dalje će se insistirati da sve institucije u BiH i entitetima, u skladu sa ustavnim rješenjima, učine napredak u pogledu zapošljavanja povratnika policajaca, radnika uprave, zdravstvenih radnika i nastavnog osoblja, a s ciljem olakšanog reintegriranja i održivosti.

Pravo na zdravstvenu zaštitu

U zdravstvu, kao elementu održivosti povratnika, može se konstatirati da je postignut slab napredak i da se u ovom segmentu i dalje krše međunarodni i domaći propisi.

Kao primjer može poslužiti činjenica da se veoma neadekvatno primjenjuje međuentitetski Sporazum o zdravstvenoj zaštiti, koji je tek privremeno rješenje za pružanje zdravstvenih usluga raseljenim osobama u BiH. Sistemska mjera, koja se još uvijek čeka, jeste donošenje krovnog Zakona o zdravstvenoj zaštiti kojeg bi, prema važećim zakonskim rješenjima, trebalo pripremiti Ministarstvo civilnih poslova BiH.

Do donošenja krovnih propisa iz oblasti zdravstva, očekuje se od nadležnih entitetskih organa i Brčko Distrikta BiH da dosljedno primjenjuju postojeće entitetske i druge propise, kao i međuentitetski sporazum kojim se uređuje pitanje zdravstvene zaštite povratnika.

Postoje kompleksne veze između zdravlja i ljudskih prava, a to su prvenstveno:

- Narušavanje ili nedostatak poštovanja ljudskih prava koje mogu imati ozbiljne posljedice po ljudsko zdravlje;
- Zdravstvene politike i programi mogu unaprijediti ili narušiti ljudska prava načinom na koja su dizajnirana ili provedena;
- Vulnerabilnost i uticaj lošeg zdravlja može biti reducirana poduzimanjem koraka ka poštovanju, zaštiti i ispunjavanju ljudskih prava;
- Normativni sadržaj svakog prava je u potpunosti artikuliran u instrumente ljudskih prava.
- U odnosu na pravo na zdravlje i slobodu od diskriminacije, normativni sadržaj je pojedinačno naglašen u pitanjima koja slijede. Primjeri jezika korištenog u instrumentima ljudskih prava u smislu određivanja sadržaja nekih drugih ključnih prava relevantnih za zdravlje, kao što su: jednakost, solidarnost i uzajamnost.

Pravo na najviši dokučivi standard zdravlja (koji se odnosi na „pravo na zdravlje“) prvi put se pojavilo u WHO Ustavu (1956.), potom je to ponovljeno 1978. godine, u Alma Ati, u Deklaraciji Svjetskog zdravlja usvojenog od Skupštine Svjetske zdravstvene organizacije 1998. godine. Ono se čvrsto prihvatilo, u širokom obimu, međunarodnih i regionalnih instrumenata ljudskih prava.

Na nivou države nema okvirnog zakona za zdravstvenu zaštitu, kao ni resornog ministarstva. Kao što smo već napomenuli, Ministarstvo civilnih poslova BiH (Odjeljenje za zdravstvo), nadležno je za koordiniranje aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih tijela vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu za oblast zdravstva u BiH.

Prema Ustavu BiH, organizacija i upravljanje sistemom zdravstvene zaštite su u BiH decentralizirani do nivoa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Federacija BiH

Važeći propisi za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu i procedure u ostvarivanju prava iz zdravstvene zaštite u pogledu izbjeglica iz BiH, raseljenih osoba u BiH, povratnika

Nadležno ministarstvo za ovu oblast je Federalno ministarstvo zdravstva. U skladu sa ustavnim ovlastima, doneseni su sistemski zakoni iz oblasti zdravstva: Zakon o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/97) i Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Federacije BiH, br.: 30/97 i 7/02). Ovim zakonima regulira se oblast zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja u Federaciji BiH. U skladu sa zakonima o upravi na kantonalnom nivou, kantonalna ministarstva zdravstva, ima ih 10, odgovorna su za stanje u oblasti zdravstva na nivou kantona, dok je u skladu sa Zakonom o upravi u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 28/97), Federalno ministarstvo zdravstva odgovorno za nadzor nad provođenjem federalne politike i federalnih zakona, kao i drugih federalnih propisa iz ove oblasti. Imajući u vidu decentraliziran model zdravstva predviđen Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine, može se reći da Federalno ministarstvo zdravstva ima samo koordinirajuću ulogu, odnosno da se politika utvrđuje na nivou FBiH, a da se zdravstvo organizira u kantonu. Odnos federalnih i kantonalnih inspeksijskih organa zasniva se isključivo na saradnji u vezi sa pitanjima koja su od zajedničkog interesa, te na pružanju stručne pomoći.

Izbjeglance iz BiH, raseljene osobe u BiH i povratnici ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu kao i svi građani Federacije BiH u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/97) i Zakonom o zdravstvenom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“, br.: 30/97 i 7/02).

Pravo na zdravstvenu zaštitu iz obaveznog zdravstvenog osiguranja može ostvariti osoba kojoj je utvrđen status osigurane osobe, kao i članovi porodice osiguranika, (članovi 20., 21. i 22.). Status osigurane osobe utvrđuje kantonalni zavod za zdravstveno osiguranje na osnovu uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje od strane obveznika obračunavanja i uplate doprinosa. Član 86. Zakona o zdravstvenom osiguranju navodi sve obveznike uplate doprinosa. Pravo na zdravstvenu zaštitu obuhvaćeno obaveznim zdravstvenim osiguranjem podrazumijeva osiguranje zdravstvenog standarda pod jednakim uslovima za osigurane osobe u zadovoljavanju potreba u primarnoj, specijalističko-konsultativnoj i bolničkoj zdravstvenoj zaštiti sa odgovarajućom medicinskom rehabilitacijom.

Osigurane osobe ostvaruju prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja na osnovu podnesene prijave, odnosno rješenja kantonalnog zavoda za zdravstveno osiguranje. Obim prava obaveznog zdravstvenog osiguranja (član 32.) za svaku kalendarsku godinu utvrđuje Parlament Federacije.

Bliži način ostvarivanja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja se reguliše Pravilnikom o načinu ostvarivanja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/02), koji donosi ministar zdravstva.

Osobe osigurane na obavezno zdravstveno osiguranje (članovi 19-29 Zakona o zdravstvenom osiguranju) su svi građani u pogledu svog zanimanja, statusa i drugih okolnosti. To obuhvata najprije osobe u radnom odnosu, vlasnike, članove porodice, penzionere, djecu i studente na redovnom školovanju, osobe kojima je priznato svojstvo ratnog, mirnodopskog i civilnog invalida, korisnike socijalne pomoći koji nisu osigurani po drugom osnovu, osobe prijavljene na zavod za zapošljavanje pod određenim uslovima, seljaci koji se na teritoriji FBiH bave poljoprivredom kao jedinim ili glavnim zanimanjem ili su dali u zakup poljoprivredno zemljište itd. Zakon ostavlja praktično mali broj građana koji mogu ostati izvan sistema zdravstvenog osiguranja. Član 19. ovog zakona taksativno nabroja ko su osiguranici.

Također, ovim Zakonom je utvrđena obaveza građana, koji nisu ni po kom drugom osnovu obuhvaćeni obaveznim zdravstvenim osiguranjem, da se lično osiguraju na obavezno zdravstveno osiguranje i tako osiguraju za sebe i za članove svoje porodice ovaj oblik osiguranja (član 27. Zakona o zdravstvenom osiguranju).

U članu 18. Zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH („Službeni glasnik BiH“, br.: 23/99, 21/03 i 33/03) navodi se da povratnici za vrijeme trajanja statusa, pored ostalih prava, imaju i pravo na osnovnu zdravstvenu zaštitu. Osnovnu zdravstvenu zaštitu ove osobe ostvaruju na osnovu dokaza o svom statusu, koji izdaje nadležni općinski organ. Zdravstvena ustanova koja je obavila pregled, svoju uslugu putem računa naplaćuje od nadležnog organa za izbjegle i raseljene osobe. S obzirom na to da Zakon nije definirao pojam „osnovne zdravstvene zaštite“, kao i da je „pojam“ nepoznat zdravstvenom zakonodavstvu, ovim osobama je dostupan širi obim zdravstvene zaštite, što uslovljava dosta visoke troškove liječenja koje nadležni organi uprave ne mogu da isplate zdravstvenim ustanovama koje ih pružaju, što je još jedan od razloga težeg ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu.

Zastupljenost principa jednakosti, pravičnosti i solidarnosti u zdravlju i zdravstvenoj zaštiti i problemi s kojima se susreću ciljane kategorije stanovništva (izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH, povratnici)

Kao što je već ranije spomenuto, propisi koji reguliraju zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje proklamiraju jednakost, pravičnost i solidarnost u zdravlju za sve građane, ali zbog slabe provedbe propisa, u praksi se ovi principi nedovoljno ostvaruju.

Problemi s kojim se susreću izbjegle i raseljene osobe u ostvarivanju zdravstvene zaštite su istovrsni kao i oni s kojim se susreću ostale ugrožene kategorije stanovništva i oni proističu iz nemogućnosti da se ostvari pravo nosioca zdravstvenog osiguranja u skladu sa zakonom.

Prema istraživanju u okviru *Procjene stanja siromaštva*¹¹, čiji su rezultati objavljeni 2003. godine, osnovni problemi s kojim se susreću građani Federacije BiH, a koji se odnose i na ciljanu kategoriju stanovništva (izbjeglice iz BiH i raseljene osobe u BiH), proizilaze iz problema s kojim se susreće cijeli zdravstveni sistem, a odnose se na: nedovoljnu pokrivenost zdravstvenim osiguranjem, nejednakost u paketu zdravstvenih prava, slabu funkcionalnu povezanost entitetskih i kantonalnih sistema.

Uprkos širokim mogućnostima za ulazak u sistem zdravstvenog osiguranja, prema podacima Federalnog zavoda za zdravstveno osiguranje i reosiguranje za 2003. godinu, 17,3% stanovništva nije bilo obuhvaćeno zdravstvenim osiguranjem. Razlog ovako visokom procentu neosiguranih osoba, u odnosu na ukupno stanovništvo, jeste neplaćanje

11 World Bank, 2003 Poverty Assesment

doprinosa za zdravstveno osiguranje od strane obveznika uplate doprinosa. Pokrivenost zdravstvenim osiguranjem značajno varira po kantonima, najveća je u Zeničko-dobojskom kantonu, a najniža u Kantonu 10.

Fizičke barijere u pristupu zdravstvenoj zaštiti su također jedan od razloga koji otežava ostvarivanje zdravstvene zaštite u ruralnim i mješovitim (ruralno-urbanim) područjima. Od ukupnog broja ispitanika, koji su naveli udaljenost kao razlog nekorištenja zdravstvene zaštite, 93% živi u ruralnim područjima¹².

Dalje, značajan problem u ostvarivanju zdravstvene zaštite je *postojanje* ekonomskih barijera u pristupu zdravstvenim uslugama. U oba entiteta postoje značajne ekonomske barijere u pristupu zdravstvenim uslugama. U FBiH troškovi zdravstvene zaštite su spomenuti kao drugi najvažniji razlog netraženja zdravstvenih usluga, a neimanje zdravstvenog osiguranja je spomenuto kao četvrti razlog po redu¹³.

Teške ekonomske i socijalne prilike su jedna od kočnica povratka, a posebno održivog povratka. Nemogućnost zapošljavanja i ostvarivanja prava na penziju je još jedan od problema koji otežavaju ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu ove kategorije stanovništva.

Fragmentacija i neprenosivost (između entiteta, kantona ili općina) zdravstvenog osiguranja su uzroci otežanom ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu. Naprimjer, u nekim oblastima najbliža zdravstvena ustanova može biti pod drugom zdravstvenom nadležnosti, a s obzirom na to da osiguranje nije prenosivo, neki pacijenti su prisiljeni da plaćaju nepotrebne velike troškove zdravstvene usluge ili troškove prijevoza da bi došli do zdravstvene ustanove koja je u nadležnosti njihove oblasti i koja će prihvatiti njihovo osiguranje.

- Funkcionalna povezanost entitetskih i kantonalnih sistema, u smislu osiguranja slobodnog kretanja ljudi preko kantonalnih, entitetskih granica, Brčko Distrikta BiH

Kao jedan od problema u ostvarivanju zdravstvene zaštite navedena je slabost funkcionalne povezanosti entitetskih i kantonalnih zdravstvenih sistema.

U cilju prevazilaženja problema i reguliranja načina i postupka ostvarivanja zdravstvene zaštite osiguranika van teritorija

12 World Bank, 2003 Poverty Assesment

13 World Bank, 2003 Poverty Assesment

kantona, odnosno entiteta kojem osiguranik pripada, zaključeni su i potpisani: Sporazum o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite izvan područja kantonalnog zavoda zdravstvenog osiguranja kome osiguranik pripada („Službene novine Federacije BiH“, broj 41/01) i Sporazum o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite osiguranih osoba na teritoriji Bosne i Hercegovine, van područja entiteta, odnosno Brčko Distrikta BiH kome osigurane osobe pripadaju („Službeni glasnik BiH“, broj 30/01 od 18.12.2001.), a počeo se primjenjivati od 01.01.2002. godine.

Potpisnici Sporazuma su: Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Vlada Brčko Distrikta BiH – Odjeljenje za zdravstvo, javnu sigurnost i ostale usluge građana i Zavod za zdravstveno osiguranje i reosiguranje Federacije BiH, po ovlasti kantonalnih zavoda za zdravstveno osiguranje. Potpisnici Sporazuma su zajednički imenovali Komisiju za izradu Uputstva, radi lakše primjene istog, tako da se Sporazum uglavnom primjenjuje na području cijele Bosne i Hercegovine uz određene probleme.

Ovim sporazumom se regulira osiguranje korištenja zdravstvene zaštite u slučaju kada osoba osigurana kod zavoda za zdravstveno osiguranje u jednom kantonu, entitetu, odnosno Brčko Distriktu BiH ima potrebu koristiti zdravstvenu zaštitu na području drugog kantona, odnosno na teritoriju drugog entiteta, odnosno Brčko Distrikta BiH.

Međutim, u praksi smo svjedoci da se ovaj sporazum ne poštuje i ne primjenjuje, te je u tom smislu naročito otežano ostvarivanje zdravstvene zaštite penzionera – povratnika, jer fondovi penzijsko-invalidskog osiguranja ne uplaćuju doprinose u skladu sa odrednicama ovog sporazuma. U skladu sa članom 13., svaki sudionik sporazuma može isti otkazati davanjem izjave o otkazu koju upućuje svim sudionicima sporazuma tri mjeseca prije isteka kalendarske godine za narednu godinu, što do danas niko od potpisnika nije uradio. U narednom razdoblju potrebno je kritički sagledati odrednice ovog sporazuma, te zakonom obligatorno regulirati određena ponašanja, kao i propisati sankcije u slučaju kršenja sporazuma.

Jedinstveni iznosi za participaciju pojedinih usluga, jedinstvena pozitivna lista lijekova na razini entiteta i Brčko Distrikta BiH

U zdravstvenom osiguranju, pacijenti sudjeluju i u troškovima zdravstvenih usluga kroz participaciju.

U praksi se još uvijek participacija, odnosno, lično učešće osiguranika za korištenje određenih vidova zdravstvene zaštite određuje u skladu sa članom 90. *Zakona o zdravstvenom osiguranju* („Službene novine FBiH“, broj 30/97 od

25.12.1997. godine), koji je još na snazi, a na osnovu toga što ih donosi zakonodavni kantonalni organ, a na prijedlog kantonalnog zavoda za zdravstveno osiguranje, dok se u skladu sa članom 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju („Službene novine FBiH“, broj 7/02) ne usvoji osnovni paket zdravstvenih prava i utvrdi maksimalni iznos neposrednog učešća osiguranih osoba u troškovima korištenja pojedinih vidova zdravstvene zaštite na Parlamentu Federacije BiH.

Iz navedenih razloga visina ličnog učešća osiguranika pri ostvarivanju pojedinih zdravstvenih usluga je neujednačena na teritoriji Federacije BiH, odnosno razlikuju se od kantona do kantona.

Pozitivna lista lijekova (lijekovi koji su osiguranim osobama dostupni na teret sredstava kantonalnih zavoda za zdravstveno osiguranje) također je neujednačena po kantonima i ovisi o raspoloživim finansijskim sredstvima kantonalnih zavoda za zdravstveno osiguranje.

- Osiguranje sredstava za zdravstvenu zaštitu za kategoriju stanovništva koja nije obuhvaćena zdravstvenim osiguranjem od strane entitetske vlade i Brčko Distrikta BiH

Vlada Federacije BiH do sada nije izdvajala posebna sredstva za zdravstvenu zaštitu ove ciljane skupine (izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH, povratnici).

- Planovi i programi za naredni period koji bi doprinijeli unapređenju stanja u ovoj oblasti

U vezi sa prevazilaženjem problema koji vode ka nejednakosti u pristupu zdravstvenoj zaštiti, Federalno ministarstvo zdravstva postavilo je niz prioriteta u Razvojnu strategiju BiH – PRSP, koja je usvojena od strane Vijeća ministara i entitetskih vlada. Mjere definirane u Strategiji su također uvrštene u program rada Federalnog ministarstva zdravstva za naredni period.

Kad je u pitanju ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu, potrebno je realizirati sljedeće mjere:

- Osiguranje univerzalne pokrivenosti stanovništva zdravstvenim osiguranjem, posebno ugrožene kategorije stanovništva;
- Usvajanje osnovnog paketa zdravstvenih prava;

- Osiguranje nesmetane provedbe Sporazuma o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite izvan područja kantonalnog zavoda za zdravstveno osiguranje kome osiguranik pripada i sporazum o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite osiguranih osoba na teritoriji Bosne i Hercegovine izvan područja entiteta, odnosno Brčko Distrikta BiH, kome osigurane osobe pripadaju;
- Racionalizacija mreže zdravstvenih ustanova;
- Reforma primarne zdravstvene zaštite jačanjem porodične medicine.

Treba naglasiti da najvažnije dostignuće u oblasti zdravstvenog osiguranja u Federaciji BiH predstavlja osnivanje Fonda solidarnosti Federacije Bosne i Hercegovine pri Zavodu za zdravstveno osiguranje i reosiguranje Federacije BiH. Trenutno se iz ovog fonda finansiraju prioritetni najsloženiji oblici zdravstvene zaštite iz određenih specijalističkih djelatnosti, kao i prioritetni vertikalni programi zdravstvene zaštite od interesa za Federaciju BiH. Intencija je da se u drugoj fazi federalne solidarnosti, po utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava, sredstva ovog fonda koriste i za finansiranje osnovnog paketa zdravstvenih prava u istoj mjeri po svim kantonima.

Od 2003. godine, uz pomoć Svjetske banke, provodi se Projekat tehničke pomoći za socijalno osiguranje, koji kroz niz podprojektnih zadataka ima za cilj poboljšanje stanja u zdravstvenom osiguranju. Aktivnosti u okviru ovog projekta su usmjerene na povećanje obuhvata pokrivenosti zdravstvenim osiguranjem stanovništva, na osiguranje obuhvata grupa koje su oslobođene zdravstvenog doprinosa, na povećanje prenosivosti prava na zdravstveno osiguranje, na smanjenje fragmentacije, na definiranje sadržaja paketa osnovnih usluga i na pomoć pri utvrđivanju njegovih tekućih sredstava, na razvoj opcija za povećanje udruživanja rizika, na razvoj opcija za dobrovoljno i prošireno zdravstveno osiguranje, na poboljšanje izvještavanja, naplate, provođenja i kontrole doprinosa za socijalno osiguranje, na racionalizaciju pružanja usluga, razvoj i pilot-testiranje novih mehanizama plaćanja davalaca zdravstvenih usluga.

Također je u pripremi *Projekat jačanja zdravstvenog sektora u BiH*, koji je usmjeren na jačanje primarne zdravstvene zaštite i proširenje porodične medicine na cijeloj teritoriji Federacije BiH, s konačnim ciljem postizanja bolje dostupnosti zdravstvenim službama i uslugama jednakog kvaliteta za sve građane Federacije BiH.

Da bi se navedeni problemi u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu prevazišli, prvenstveno je potrebno primjenjivati sve pozitivne propise, kao i utvrditi jedinstvene kriterije na nivou Federacije BiH za ostvarivanje tih prava, a ne da se oni ostvaruju na nivou kantona.

Republika Srpska

- **Važeći propisi za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu**

Nadležno ministarstvo za ovu oblast je Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS. Pravo na zdravstvenu zaštitu u Republici Srpskoj ostvaruje se na osnovu Zakona o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik RS“, br.: 18/99, 51/01, 70/01 i 51/03), Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službeni glasnik RS“, br.: 18/99, 23/99, 58/01 i 62/02), te ostalih propisa koji su doneseni na osnovu navedenih zakona, kojima se pobliže reguliraju prava i obaveze iz obaveznog zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite. Prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ostvaruju samo one osobe za koje Fond zdravstvenog osiguranja utvrdi status osigurane osobe, tj. osoba za koje njegov obveznik uplaćuje doprinose u skladu sa Zakonom.

- **Procedure u ostvarivanju prava iz zdravstvene zaštite u vezi sa izbjeglicama iz BiH, raseljenim osobama u BiH, povratnicima, prisutni problemi i moguća rješenja za njihovo prevazilaženje**

Što se tiče samog postupka i procedura u ostvarivanju prava iz zdravstvene zaštite, ako su uredno prijavljene i ako je za njih plaćen doprinos, ove osobe ostvaruju kao i domicilno stanovništvo.

Prema članu 10. stav 1. tačka 12. Zakona o zdravstvenom osiguranju, osigurana obavezna osoba (osiguranik) je izbjegla i raseljena osoba i povratnik ako nije osigurana po drugom osnovu. Problemi u konkretnom slučaju nastaju što veliki broj ovih osoba se ne prijavljuje na osiguranje, za njih se ne uplaćuje doprinos, pa imaju problema u ostvarivanju zdravstvene zaštite.

Prisutni problemi mogli bi se značajno riješiti ako bi nadležni organi uredno prijavljivali i uplaćivali doprinos za ovu kategoriju osoba.

- **Zastupljenost principa jednakosti, pravičnosti i solidarnosti u zdravlju i zdravstvenoj zaštiti**

Na osnovu važećih propisa koji reguliraju ovu oblast, zastupljeni su principi jednakosti, pravičnosti i solidarnosti u zdravstvenoj zaštiti, kroz tri komponente:

- jednakost u zdravlju između različitih socijalnih grupa stanovništva,
- jednakost u dostupnosti zdravstvenih ustanova i usluga u geografskom i komunikacijskom smislu,
- jednakost u finansiranju zdravstvene zaštite prema potrebama.

- **Povezanost entitetskih i kantonalnih sistema, u smislu osiguranja slobodnog kretanja ljudi preko administrativnih granica, kao i postizanja veće jednakosti i pravičnosti u pružanju zdravstvene zaštite**

Ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu izvan entitetskih granica i Brčko Distrikta BiH, ostvaruje se u skladu sa potpisanim Sporazumom o načinu i postupku korištenja zdravstvene zaštite osiguranih osoba na teritoriji Bosne i Hercegovine van područja entiteta, odnosno Brčko Distrikta BiH, koji regulira ovu problematiku. U ovom slučaju pojavljuje se problem što potpisnice Sporazuma ne poštuju njegove odrednice, odnosno, ne ponašaju se u skladu sa preuzetim obvezama.

- **Jedinstvena participacija pojedinih usluga, kao i jedinstvena pozitivna lista lijekova na nivou entiteta i Brčko Distrikta BiH**

Lično učešće u troškovima zdravstvene zaštite (participacija) jedinstvena je za sve osiguranike Fonda, s tim što su određene kategorije oslobođene ovog učešća.

Fond zdravstvenog osiguranja RS utvrdio je pozitivnu listu lijekova koja važi za Republiku Srpsku.

- **Obuhvaćenost stanovništva obaveznim zdravstvenim osiguranjem**

Cjelokupno stanovništvo nije obuhvaćeno obaveznim zdravstvenim osiguranjem, a za ovakvu potrebu moraju se osigurati potrebna sredstva.

Brčko Distrikt BiH

- Važeći propisi za ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu

Nadležni organ uprave za ovu oblast je Vlada Brčko Distrikta BiH - Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge.

Zdravstveno osiguranje i zdravstvena zaštita izbjeglica iz BiH, raseljenih osoba u BiH, povratnika u Brčko Distrikt BiH, provodi se u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik“, broj 1/02), Zakonom o zdravstvenoj zaštiti Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik“, broj 2/01), kao i Zakona o socijalnoj zaštiti Brčko Distrikta BiH.

- Ostvarivanje prava iz zdravstvene zaštite u vezi sa izbjeglicama iz BiH, raseljenim osobama u BiH, povratnicima

Kategorija povratnika, odnosno sada već bivših raseljenih osoba i izbjeglica u Brčko Distriktu BiH, pravo na zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje ostvarivala je kao i ostale kategorije osiguranika predviđene Zakonom. Povratkom u prijeratne domove, potvrdom mjesta prebivališta, povratnici su zdravstveno osigurani u skladu sa članom 18. Zakona o zdravstvenom osiguranju Brčko Distrikta BiH.

Za osobe koje nisu mogle ostvariti pravo na osnovu navedenog člana, zdravstveno osiguranje i pravo na zdravstvenu zaštitu je omogućeno Zakonom o socijalnoj zaštiti Brčko Distrikta BiH, a sve u cilju omogućavanja prava korištenja zdravstvene zaštite za što su osigurana sredstva iz budžeta Vlade Brčko Distrikta BiH.

Pravo na obrazovanje

Pravo na obrazovanje je utkano u Ustav Bosne i Hercegovine, gdje se ističe da: „Prava i slobode predviđeni Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Sve osobe na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode, što uključuje i pravo na obrazovanje.“

Na nivou države nema resornog ministarstva za oblast obrazovanja. Ministarstvo civilnih poslova BiH, nadležno je za koordinaciju aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih organa vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu za oblast obrazovanja u BiH.

Prema Ustavu BiH organizacija i upravljanje sistemom obrazovanja su u BiH decentralizirani do nivoa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

U Federaciji BiH za oblast obrazovanja nadležno je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, koje utvrđuje politiku na nivou FBiH za ovu oblast i koordinira rad 10 kantonalnih ministarstva obrazovanja.

U Republici Srpskoj za oblast obrazovanja nadležno je Ministarstvo prosvjete i kulture RS, koje je odgovorno za praćenje politike, planiranje i izvršenje.

U Brčko Distriktu BiH za oblast obrazovanja nadležna je Vlada Brčko Distrikta BiH - Odjeljenje za obrazovanje.

- **Na osnovu kojih važećih propisa se ostvaruju prava na obrazovanje?**
  - a) Ustav BiH, ustavi entiteta, ustavi kantona, Statut Brčko Distrikta BiH;
  - b) Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH;
  - c) Entitetski, kantonalni i zakoni Brčko Distrikta BiH u oblasti obrazovanja.

- **Pravno reguliranje četiri nivoa obrazovanja (predškolsko, osnovno, srednje i visoko) na nivou entiteta ili kantona, propisi**

Predškolski odgoj i obrazovanje

a) Bosna i Hercegovina

Nakon usvajanja Strategije razvoja predškolskog odgoja i obrazovanja na nivou države BiH, u toku su i završne aktivnosti na izradi Prednacrtu Okvirnog zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju.

b) Federacija Bosne i Hercegovine

- 1. Unsko-sanski Kanton** - Zakon o predškolskom (3/97)
- 2. Posavski Kanton** - Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (5/98)
- 3. Tuzlanski Kanton** - Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (8/98)
- 4. Zeničko-dobojski Kanton** - Zakon o predškolstvu (5/97)
- 5. Bosansko-podrinjski Kanton** - Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (8/99)
- 6. Srednjobosanski Kanton** - Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (11/01)
- 7. Hercegovačko-neretvanski Kanton** - Zakon o predškolskom odgoju (5/00)
- 8. Zapadnohercegovački Kanton** - Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (7/98)
- 9. Kanton Sarajevo** - Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (4/98, 9/00 i 18/02)
- 10. Kanton 10** - Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (5/99)

c) Republika Srpska

Zakon o dječijoj zaštiti (15/96)

d) **Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine**

Rad predškolskih ustanova zasniva se na entitetskom zakonu, *Zakonu o dječijoj zaštiti RS (15/96)*. Korištenje ovog zakona omogućavaju odrednice Statuta Brčko Distrikta BiH koji daje mogućnost korištenja bilo kojeg entitetskog zakona iz te oblasti do donošenja zakona Brčko Distrikta BiH.

Osnovno obrazovanje

a) **Bosna i Hercegovina**

Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH", broj 18/03)

b) **Federacija Bosne i Hercegovine**

1. **Unsko-sanski Kanton** – Zakon o osnovnom i općem srednjem obrazovanju (5/04)
2. **Posavski Kanton** – Zakon o osnovnom školstvu (prečišćeni tekst -3/04 i 4/04)
3. **Tuzlanski Kanton** – Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju (6/04)
4. **Zeničko-dobojski Kanton** – Zakon o osnovnoj školi (5/04)
5. **Bosansko-podrinjski Kanton** – Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju (5/04)
6. **Srednjobosanski Kanton** – Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnoj školi – Odluka Visokog predstavnika za BiH, od 07. 07. 2004. g. (11/04)
7. **Hercegovačko-neretvanski Kanton** - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju (4/04 i 5/04)
8. **Zapadnohercegovački Kanton** – Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom školstvu – Odluka Visokog predstavnika za BiH, od 07. 07. 2004. g. (6/04 i 8/04)
9. **Kanton Sarajevo** – Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju (10/04)
10. **Kanton 10** – Zakon o osnovnom školstvu – Odluka visokog predstavnika za BiH, od 07. 07. 2004. g. (7/04)

c) Republika Srpska

Zakon o osnovnoj školi (38/04)

d) Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine – Nalog Supervizora za Brčko, od 05. 07. 2001. g. (9/01, 28/03 i 29/04)

Srednje obrazovanje

a) Bosna i Hercegovina

Okvirni Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH, broj 18/03), uz naznaku da su u toku intenzivne aktivnosti na pripremi za puštanje u parlamentarnu proceduru Prijedloga Okvirnog zakona o srednjem stručnom obrazovanju.

b) Federacija Bosne i Hercegovine

- 1. Unsko-sanski Kanton** – Zakon o osnovnom i općem srednjem obrazovanju (5/04)
- 2. Posavski Kanton** – Zakon o srednjem školstvu (prečišćeni tekst -3/04 i 4/04)
- 3. Tuzlanski Kanton** – Zakon o srednjem obrazovanju (6/04)
- 4. Zeničko-dobojski Kanton** – Zakon o srednjoj školi (5/04)
- 5. Bosansko-podrinjski Kanton** – Zakon o srednjoj školi (5/04)
- 6. Srednjobosanski Kanton** – Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjoj školi – Odluka Visokog predstavnika za BiH, od 07. 07. 2004. g. (11/04)

7. **Hercegovačko-neretvanski Kanton** - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednješkolskom odgoju i obrazovanju (4/04 i 5/04)
8. **Zapadnohercegovački Kanton** – Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu – odluka Visokog predstavnika za BiH, od 07. 07. 2004. g. (6/04)
9. **Kanton Sarajevo** - Zakon o srednjem obrazovanju (10/04)
10. **Kanton 10** – Zakon o srednjem školstvu - Odluka Visokog predstavnika za BiH, od 07. 07. 2004. g. (7/04)

c) Republika Srpska

Zakon o srednjoj školi (38/04)

d) Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Zakon o obrazovanju u osnovnim i srednjim školama Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine - Nalog Supervizora za Brčko, od 05. 07. 2001. g. (9/01, 28/03 i 29/04)

Visoko obrazovanje

a) Bosna i Hercegovina

Na nivou države nema Zakona o visokom obrazovanju.

b) Federacija Bosne i Hercegovine¹⁴

1. **Unsko-sanski Kanton** – *Zakon o univerzitetu (8/98)*
2. **Posavski Kanton** – *Zakon o visokom obrazovanju (6/00)*
3. **Tuzlanski Kanton** – *Zakon o visokom obrazovanju (iz 1999. g.)*
4. **Zeničko-dobojski Kanton** – *Zakon o visokom obrazovanju (15/99)*
5. **Bosansko-podrinjski Kanton**
6. **Srednjobosanski Kanton**
7. **Hercegovačko-neretvanski Kanton** – primjenjuju se odredbe *Zakona o visokom školstvu ŽZH (6/04)* i *Zakona o univerzitetu (SRBiH 39/90)*
8. **Zapadnohercegovački Kanton** – *Zakon o visokom školstvu (6/04)*
9. **Kanton Sarajevo** – *Zakon o visokom obrazovanju (17/99)*
10. **Kanton 10** – *Zakon o visokom obrazovanju (11/00)*

c) Republika Srpska

Zakon o univerzitetu („Službeni glasnik RS”, br.: 12/93, 14/94, 99/04 i 92/05)

¹⁴ Napomena: U Federaciji BiH pored osnovnih kantonalnih/županijskih zakona za pojedine razine obrazovanja, svaki kanton/županija donio je i primjenjuje i veliki broj odgovarajućih podzakonskih akata u oblasti obrazovanja

d) Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Zakon o visokom obrazovanju nije donesen, te Ekonomski fakultet u Brčkom, kao visokoškolska ustanova, nije u nadležnosti Odjeljenja za obrazovanje, već pripada Univerzitetu Istočno Sarajevo.

- **Problemi s kojim se susreću ciljane kategorije (izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH, povratnici) u realizaciji obrazovanja, kao i procedure u ostvarivanju njihovih prava iz obrazovanja**

Prisutni problemi i moguća rješenja za njihovo prevazilaženje

Potpisivanjem *Privremenog sporazuma o ostvarivanju potreba i prava djece povratnika (potpisanog u martu 2002. godine)* i donošenjem *Okvirnog zakona (u 2003. g.)* nadležne obrazovne vlasti su učinile značajan korak na punom ostvarivanju prava na obrazovanje učenika izbjeglica i povratnika:

- Jednak pristup obrazovanju, bez diskriminacije, za ovu djecu osigurava se, između ostalog, kroz obavezu domaćih vlasti da osiguraju nesmetanu slobodu kretanja u smislu poštivanja prava na izbor prebivališta, te kroz princip jednakopravnosti obrazovnih isprava, bez obzira na kom su području BiH stečene (čl. 13. OZ) i omogućavanja nesmetanog nastavka školovanja bez uslovljavanja u odgovarajućem programu, odnosno, osiguranja podučavanja i polaganja mogućih dopunskih predmeta za drugi obrazovni program;
- Djeci povratnicima iz inostranstva omogućava se nastavak daljeg školovanja na osnovu inostrane isprave o stečenom obrazovanju, uz prethodno rangiranje/nostificiranje prema važećim propisima;
- Zakonska rješenja o jednakopravnosti i upotrebi jezika i pisama konstitutivnih naroda u procesu nastave, također su u funkciji eliminiranja diskriminacije ove kategorije učenika;
- Obaveza usaglašavanja nacionalnog sastava školskih odbora prema strukturi učenika/roditelja/osoblja/lokalne zajednice, onako kako ona u datom trenutku izgleda, a prema odnosu iz popisa stanovništva iz 1991. godine.

Svi principi utvrđeni Okvirnim zakonom i razrađeni u zakonima na nižim nivoima u funkciji su ostvarivanja i zaštite prava na obrazovanje sve djece, pa i djece izbjeglica i povratnika:

- Okvirnim zakonom izričito je propisano da su škole dužne osigurati svu moguću pomoć pri upisu, pohađanju

škole i nastavku daljeg obrazovanja, te osigurati uslove za ostvarivanje ovog prava, naročito za djecu izbjeglice, raseljene, povratnike;

- Princip jednakopravnosti obrazovnih isprava na području cijele BiH također je u funkciji zaštite djece povratnika i izbjeglica;
- U cilju očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta djece državljana BiH u inostranstvu osigurava se podrška za organiziranje dopunske nastave iz „nacionalne skupine“ predmeta;
- Aktivnosti koje se provode u okviru implementacije Privremenog sporazuma o ostvarivanju posebnih potreba i prava djece povratnika u funkciji su zaštite djece i podrške njihovom održivom povratku. Ovim sporazumom obrazovne vlasti su se obavezale na provođenje neophodnih aktivnosti kojima će se potpuno ostvariti zacrtani ciljevi:

CILJ 1. – omogućiti djeci povratnicima da izučavaju tzv. „nacionalnu skupinu predmeta“ prema NPP koji oni odaberu (ostale predmete izučavaju po lokalnom NPP),

CILJ 2. – povećati zapošljavanje nastavnika povratnika,

CILJ 3. – nadgledati i prikupljati podatke o djeci povratnicima,

CILJ 4. – usaglasiti nacionalnu sistem školskih odbora,

CILJ 5. – osiguranje adekvatnih udžbenika, uklanjanje neprimjerenih naziva i školskih simbola itd.,

CILJ 6. – instrukcije za provedbu Sporazuma.

Raseljenoj djeci i djeci u kolektivnim smještajima obrazovne vlasti pružaju pomoć prema mogućnostima (besplatni udžbenici, topli obrok), a na ovom planu veoma su aktivne brojne nevladine organizacije.

Pozitivni refleksi i rezultati implementacije Okvirnog zakona i privremenog Sporazuma u praksi

- Povećan broj učenika povratnika u prijeratna prebivališta;
- Povećan broj zaposlenih nastavnika povratnika i domicilnih nastavnika iz reda manjinskog naroda;
- U više od 25 škola u BiH organizirana nastava iz tzv. „nacionalne skupine predmeta“ po NPP koji su odabrali učenici/roditelji;
- Izvršena revizija udžbenika i otklonjeni neprimjereni sadržaji iz njih;
- Urađene Smjernice za pisanje udžbenika historije i geografije;
- Urađeni „prototipi“ Pravilnika o formiranju i radu školskih odbora (u skladu sa odredbama OZ) i Pravilnika o kriterijima za školske nazive, simbole i organiziranje školskih manifestacija (na osnovu njih, RS, Brčko Distrikt BiH i nekoliko kantona u FBiH, 3-6, već su donijeli vlastite podzakonske akte);
- Vijeće Ministara BiH formiralo je Komisiju za izradu NPP za dopunsku nastavu za djecu u inostranstvu, koja je, po posljednjim informacijama, završila svoj posao na izradi NPP.

Pregled statističkih podataka o provedbi Privremenog sporazuma o djeci povratnicima

	KANTON 1			KANTON 2			KANTON 3			KANTON 4			KANTON 5			KANTON 6		
	2002./ 2003.	2003./ 2004.	2004./ 2005.	2002./ 2003.	2003./ 2004.	2004./ 2005.	2002./ 2003.	2003./ 2004.	2004./ 2005.	2002./ 2003.	2003./ 2004.	2004./ 2005.	2002./ 2003.	2003./ 2004.	2004./ 2005.	2002./ 2003.	2003./ 2004.	2004./ 2005.
Ukupan broj učenika	42266	41179	47987	5691	4082	5648	83351	84077	81231	66087	50069	63530	4487	4269	4227	42065	40207	42864
Ukupan broj učenika povratnika	1412	1924	6456	27	30	12	3567	3617	4218	3441	3542	2924	245	361	270	7657	7552	8620
Procent učenika povratnika	3.34	4.67	13.45	0.47	0.73	0.21	4.28	4.3	5.19	5.21	7.07	4.60	5.46	8.46	6.39	18.2	18.78	20.11
Povećanje broja učenika povratnika	-	512	4532	-	3	-18	-	50	601	-	101	-618	-	116	-91	-	-105	1068
Procent povećanja broja učenika povratnika		36.26	236		11.11	-60		1.4	16.62		2.94			47.35	-25.21		-1.37	14.14
Ukupan broj nastavnika	2192	1758	3395	331	198	321	4499	4261	4567	4819	2808	3741	256	247	255	1924	1977	2234
Ukupan broj nastavnika povratnika	79	84	386	0	13	10	115	115	247	58	58	85	8	6	5	285	304	318
Procent nastavnika povratnika	3.6	4.78	11.37	0	6.57	3.11	2.56	2.7	5.41	1.2	2.07	2.27	3.12	2.43	1.96	14.81	15.38	14.23

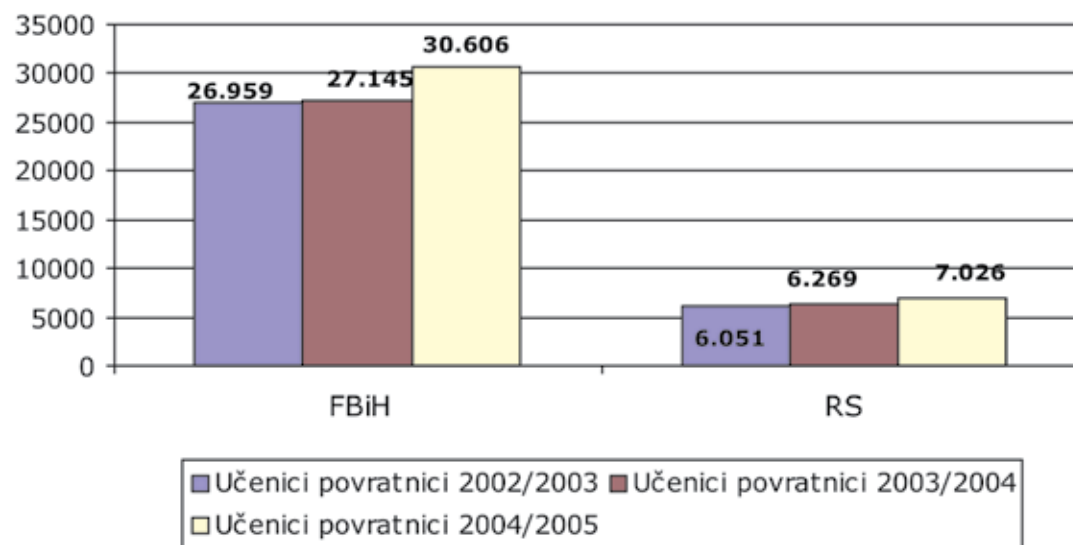
Povećanje broja nastavnika povratnika	-	5	302	-	13	-3	-	0	132	-	0	27	-	-2	-1	-	19	14
Procent povećanja broja nastavnika povratnika		6.33	359.5			-23.08		0	115		0	46.55		-25	-16.67		6.67	+4.61
	KANTON 7			KANTON 8			KANTON 9			KANTON 10			RS			FBIH		
	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.	2002./2003.	2003./2004.	2004./2005.
Ukupan broj učenika	33359	33359	33064	13812	14178	14105	54105	54349	54279	9187	9364	9316	153898	174563	170482	354410	335133	356251
Ukupan broj učenika povratnika	2411	2411	2175	52	55	50	7357	6894	5051	790	759	830	6051	6269	7026	26959	27145	30606
Procent učenika povratnika	7.23	7.23	6.58	0.38	0.39	0.35	13.6	12.68	9.31	8.6	8.11	8.91	3.93	3.59	4.12	7.61	8.1	8.59
Povećanje broja učenika povratnika	-	0	-236	-	3	-5	-	-463	-1843	-	-31	71	-	218	757		186	3461
Procent povećanja broja učenika povratnika		0	-9.79		5.77	-9.10		-6.29	-26.73		-3.92	9.35		3.6	12.08		0.69	17.75

Ukupan broj nastavnika	2675	2675	2317	840	849	842	3285	3351	3062	699	736	645	13061	10954	11216	21520	18860	21379
Ukupan broj nastavnika povratnika	367	367	137	5	5	4	486	454	290	25	46	33	181	324	288	1428	1452	1515
Procent nastavnika povratnika	13.72	13.72	5.91	0.6	0.59	0.48	14.79	13.55	9.47	3.58	6.25	5.12	1.39	2.96	2.56	6.64	7.7	7.07
Povećanje broja nastavnika povratnika	-	0	-230	-	0	-1	-	-32	-164	-	21	-13	-	143	-36		24	63
Procent povećanja broja nastavnika povratnika		0	-62.67		0	-20		-6.58	-36.12		84	-28.26		79.01	-11.11		1.68	4.34

IZVOR: Federalno Ministarstvo obrazovanja i nauke

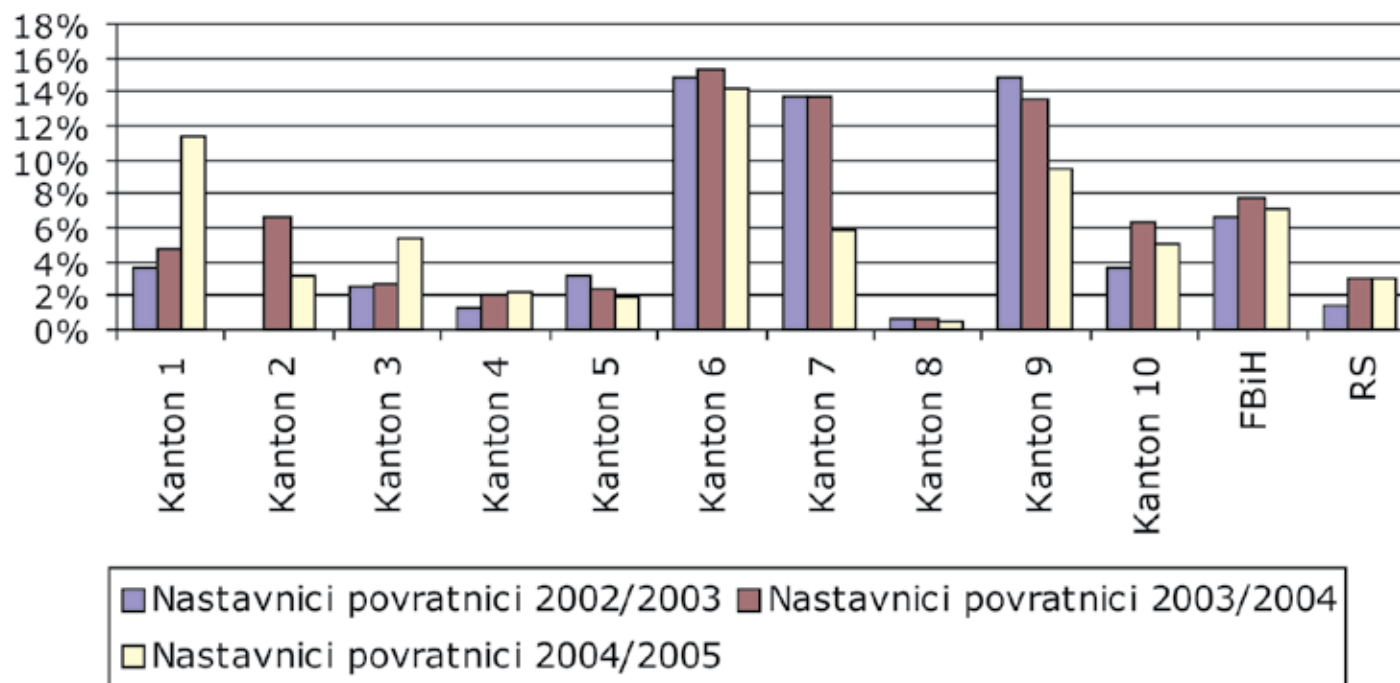
Učenci povratnici

Učenci povratnici
2002/2003, 2003/2004, 2004/2005

Nastavnici povratnici

Nastavnici povratnici
2002/2003, 2003/2004, 2004/2005

Otvorena pitanja/izazovi i još uvijek prisutni problemi u praksi

- Nije osigurano da se nacionalna grupa predmeta izučava sistemski i kontinuirano u područjima gdje je broj učenika ispod pedagoških standarda; nije u potpunosti eliminirana praksa prijevoza učenika u jednonacionalne škole izvan njihovog upisnog područja; nije još uvijek osigurana dosljedna primjena zakonskih odredbi o sastavu školskih odbora; još uvijek postoje kolektivni i tranzitni centri u kojima boravi školska populacija koju je teško uključiti u redovni obrazovni proces; još uvijek su složene i neujednačene procedure priznavanja inostranih školskih isprava;
- Primjer još uvijek prisutne diskriminacije i učenika u praksi (pa i učenika izbjeglica i povratnika) jeste postojanje još uvijek velikog broja tzv. „dviiju škola pod jednim krovom“ (od 52 škole u FBiH – do sada administrativno-pravno ujedinjene dvije srednje škole; škole u Žepču, Varešu i gimnazija u Mostaru izraziti su primjeri neprovođenja odluke Visokog predstavnika – u HNK, SBK i ZDK; očekuje se da se nakon usklađivanja zakonske regulative stvore sve neophodne pretpostavke za objedinjavanje svih škola do početka školske 2005/2006. godine).

Propisi kojima je regulirana nostrifikacija diploma koje su stečene izvan BiH

Većina kantona/županija u Federaciji BiH donijela je vlastite propise kojima se regulira pitanje ekvivalencije i nostrifikacije inostranih školskih isprava (isprava stečenih izvan BiH).

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke provodi postupke nostrifikacije inostranih školskih diploma za djecu povratnike i strane državljane koji nastavljaju obrazovanje ili se zapošljavaju na području Kantona Sarajevo, Zeničko-dobojskog kantona i Bosansko-podrinjskog kantona. Postupak nostrifikacije isprava provodi se na osnovu odredbi *Zakona o nostrifikaciji i ekvivalenciji inostranih školskih svjedočanstava – prečišćeni tekst („Službeni list SRBiH“, broj 7/88; „Službeni list R BiH“, broj 22/93).*

Pravo na rad

U Evropskoj društvenoj povelji član 1. 2. dio "Pravo na rad" kaže se:

"Radi stvarne primjene prava na rad, zemlje potpisnice se obavezuju:

1. da prihvataju kao jedan od svojih glavnih ciljeva i odgovornosti ostvarivanje i održavanje najvećeg mogućeg nivoa zapošljavanja kako bi se ostvarila puna zaposlenost,
2. da efikasno zaštite pravo radnika da zarađuju za svoj život slobodno izabranim radom,
3. da osnuju ili održavaju besplatne službe zapošljavanja za sve radnike,
4. da osiguraju ili unapređuju radnu orijentaciju, obrazovanje i readaptaciju (osposobljavanje)."

U Bosni i Hercegovini, na nivou države, nema okvirnog zakona za oblast rada i upošljavanja, kao ni resornog ministarstva. Ministarstvo civilnih poslova nadležno je za koordinaciju aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih organa vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu za oblast rada i zapošljavanja.

Prema Ustavu BiH, organizacija i upravljanje sistemom radno-pravne zaštite su u BiH decentralizirani do nivoa entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Federacija BiH

- Važeći propisi za ostvarivanje prava na zapošljavanje

Nadležno ministarstvo za ovu oblast je **Federalno ministarstvo rada i socijalne politike sa 10 kantonalnih ministarstava**. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike utvrđuje politiku na nivou FBiH i koordinira rad kantonalnih ministarstava.

U Federaciji Bosne i Hercegovine na snazi je *Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba („Službene novine Federacije BiH”, br.: 41/01 i 22/05)*. Ovim zakonom uređuju se prava i obaveze FBiH u utvrđivanju i provođenju ukupnih mjera kojima se pospješuju i unapređuju uslovi za zapošljavanje, osnovni principi u posredovanju za zapošljavanje, materijalna i socijalna sigurnost nezaposlenih osoba za vrijeme privremene nezaposlenosti, osnivanje, organizacija i rad Federalnog zavoda za zapošljavanje kantona, finansiranje ukupne djelatnosti zapošljavanja i druga pitanja, poštujući nadležnosti kantona i njihove različitosti.

- Pravno reguliranje zapošljavanja na nivou entiteta ili kantona

Posredovanje u zapošljavanju na teritoriji Federacije obavlja služba za zapošljavanje u skladu sa navedenim zakonom i propisima kantona.

- Problemi sa kojima se susreću ciljane kategorije (izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH, povratnici) u realizaciji zapošljavanja

Ciljane kategorije u realizaciji zapošljavanja susreću se s problemima kao i sve nezaposlene osobe. To su prije svega nedostatak slobodnih radnih mjesta u Federaciji BiH, devastirana privreda, veliki broj stručnih kadrova koji se vode na evidencijama službi za zapošljavanje.

- **Procedure u ostvarivanju prava iz zapošljavanja u vezi sa izbjeglicama iz BiH, raseljenim osobama u BiH, povratnicima**

Procedure u ostvarivanju prava iz zapošljavanja su iste za sve nezaposlene osobe bez obzira na njihovo prijeratno prebivalište. Zakonom je određeno da nezaposlena osoba ostvaruje prava za vrijeme nezaposlenosti u službi za zapošljavanje prema mjestu prebivališta, a prava za vrijeme nezaposlenosti nezaposlena osoba, koja je usljed ratnog stanja napustila prebivalište, ostvaruje u službi za zapošljavanje prema mjestu boravka.

- **Prisutni problemi i moguća rješenja za njihovo prevazilaženje**

Prema podacima OSCE-a većina povratnika u Federaciji BiH nije ostvarila pravo na zdravstvenu zaštitu, pa bi se prevazilaženje ovog problema, prema mišljenju ovog ministarstva, trebalo izmijeniti odredbe Zakona o zdravstvenom osiguranju.

- **Zastupljenost principa jednakosti i pravičnosti u zapošljavanju**

Prema Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, nijedna osoba ne može biti stavljena u nepovoljniji položaj zbog: rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, rođenja ili kakve druge okolnosti, članstva ili nečlanstva u političkoj stranci, članstva ili nečlanstva u sindikatu, ili tjelesnih i duševnih poteškoća.

Finansiranje zapošljavanja vrši se iz doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti koji uplaćuju poslodavci i zaposlenici u Federaciji BiH (ukupno 2,5%), kroz programe zapošljavanja koje utvrđuju Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje u skladu sa potrebama tržišta rada.

U cilju realizacije navedenih programa objavljuje se javni konkurs za poticaj zapošljavanja u sredstvima javnog informiranja i na taj način se osigurava dostupnost finansijskim sredstvima svim pravnim i fizičkim osobama koje ispunjavaju uslove iz konkursa.

- **Funkcionalna povezanost entitetskih i kantonalnih sistema u smislu osiguranja slobodnog kretanja ljudi preko kantonalnih, entitetskih granica i Brčko Distrikta BiH, kao i postizanja veće jednakosti i pravičnosti u zapošljavanju na teritoriji BiH**

Federalni zavod za zapošljavanje prati, usklađuje i koordinira rad službi za zapošljavanje na provođenju utvrđene politike i mjera u oblasti zapošljavanja i socijalne sigurnosti nezaposlenih osoba.

Službe za zapošljavanje dužne su međusobno sarađivati, koordinirati rad i razmjenjivati informacije o kojima vode službene evidencije. Službe za zapošljavanje dužne su Federalnom zavodu za zapošljavanje dostaviti izvještaje na način i u rokovima predviđenih aktom Federalnog zavoda za zapošljavanje. Federalni zavod za zapošljavanje nadležan je i da objedinjuje i vodi zbirne evidencije u oblasti rada i zapošljavanja od interesa za Federaciju i da predlaže mjere i potrebna sredstva za razvoj i funkcioniranje jedinstvenog informacionog sistema. Još nije uspostavljeno jedinstveno tržište rada na cijeloj teritoriji FBiH.

- **Zavodi za zapošljavanje, tržište rada, posredovanje kod iznalaženja posla**

Kantonalne službe za zapošljavanje periodično obavljaju ocjenjivanje tržišta rada prema instrukcijama Federalnog zavoda u cilju dobijanja podataka i pružanja informacija o kretanjima na tržištu rada i vrše posredovanje u zapošljavanju u svrhu povezivanja nezaposlene osobe koja traži zaposlenje kao i zaposlene osobe koja traži promjenu u zaposlenju s poslodavcem kojem je potreban uposlenik radi zasnivanja radnog odnosa.

- **Formalno prijavljivanje nezaposlenih da bi primali pomoć i zdravstveno osiguranje, prijavljivanje da bi se uposlili**

U skladu sa Zakonom o posredovanju u upošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, nezaposlene osobe prijavljuju se službama za zapošljavanje i radi zapošljavanja i ostvarivanja prava na novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti, pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na penziju i invalidninu u zakonom određenim slučajevima.

- **Programi i planovi za naredni period, koji bi doprinijeli unapređenju stanja u ovoj oblasti**

Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje utvrđuju programe rada za svku kalendarsku godinu u kojima unapređuju stanje u ovoj oblasti. Na program rada Federalnog zavoda za zapošljavanje saglasnost daje Vlada Federacije BiH.

Republika Srpska

Nadležno ministarstvo za ovu oblast je **Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS.**

Sva nezaposlene osobe u Republici Srpskoj, ostvaruju jednaka prava na zapošljavanje u skladu sa *Zakonom o zapošljavanju, Zakonom o radu i Zakonom o zapošljavanju stranih državljana i lica bez državljanstva.*

Nezaposlene osobe iz ciljne kategorije (izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH, povratnici), kao i ostale nezaposlene osobe ostvaruju ista prava na zapošljavanje u skladu sa navedenim zakonima i ostalim važećim propisima Republike Srpske, koji su u skladu sa standardima sadržanim u konvencijama.

Zakonom o zapošljavanju, koji je donesen krajem 2000. god. odnosno u članu 3., regulirano je da u primjeni *Zakona o zapošljavanju* i drugih propisa i akata Zavoda (Javne službe zapošljavanja) i drugih organizacija koje obavljaju određene poslove zapošljavanja ne smije biti diskriminacije.

Prema *Zakonu o zapošljavanju*, svi građani su ravnopravni u pogledu pristupa stručnoj obuci, pristupa zapošljavanju u određenim zanimanjima kao i u pogledu uslova i okolnosti zapošljavanja.

Kroz programe zapošljavanja, u kojima je Zavod učestvovao u sufinansiranju, za povratnike je odobren 51 program, čime su stvoreni uslovi za zapošljavanje 520 osoba.

Osnovna funkcija Zavoda je posredovanje pri zapošljavanju, te praćenje kretanja na tržištu rada i, u tom smislu, Zavod unapređuje rad i modernizuje svoju organizaciju kako bi odgovorio svim zahtjevima tržišta rada.

Normativni i institucionalni okviri zapošljavanja na području BiH nisu kočnica slobodnog kretanja radne snage van entitetskih i kantonalnih granica. Uzrok tome je složeno ekonomsko stanje, spori oporavak gospodarstva i nedovršeni proces tranzicije vlasništva.

Program rada Zavoda za 2006. godinu, koji je u pripremi i koji će usvojiti Vlada Republike Srpske, predstavlja dio ekonomske politike RS.

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

U Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine za oblast rada i zapošljavanja nadležna je **Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine** - Odjeljenje za stručne i administrativne poslove - Pododjeljenje Služba za zapošljavanje.

Ova oblast uređena je sljedećim zakonima: *Zakon o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti Brčko Distrikta BiH* i *Zakon o zapošljavanju stranaca u Brčko Distriktu BiH*.

Kad je u pitanju ostvarivanje prava na zaposlenje, osnovna odrednica jeste da je ponuda slobodne radne snage znatno veća od potreba koju iskazuju poslodavci. Što se tiče zapošljavanja ciljnih skupina (izbjeglice iz BiH, raseljene osobe u BiH, povratnici) i odnosa poslodavaca prema njima, ne može se govoriti o diskriminaciji po bilo kojem osnovu, ali i ovu populaciju, kao i druge nezaposlene, pogađaju isti problemi nedovoljne potražnje poslodavaca za slobodnom radnom snagom.

Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH kao JS zadužena za provođenje – primjenu Zakona o zapošljavanju u Brčko Distriktu BiH, u fazi je konstituiranja, što znači da još nisu primjenjivane zakonske odredbe kad je u pitanju podrška programima poslodavaca koji radno angažiraju nezaposlene osobe sa evidencije Zavoda.

Kod provođenja Zakona o zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti Brčko Distrikta BiH, principi jednakosti i pravičnosti osnovna su polazišta na kojima se zasniva politika Zavoda u ostvarivanju prava nezaposlenih osoba.

Saradnja entitetskih zavoda, Zavoda Brčko Distrikta BiH, kantonalnih zavoda i Agencije za rad i zapošljavanje BiH je dobra.

Objektivno postoji potreba iščišćavanja evidencija nezaposlenih osoba, u smislu odvajanja osoba koja aktivno traže zaposlenje od osoba koje su se našle na evidenciji zbog ostvarivanja nekih prava, kao što je pravo na zdravstveno osiguranje, pravo na dječiji doplatak i sl.

Problem tačnosti informacija o broju nezaposlenih je najdirektnije povezan i sa radom nacрно, što je karakteristično i za Brčko Distrikt BiH, što nameće potrebu donošenja nekih sistemskih mjera na nivou BiH, kako bi se ova pojava stavila pod kontrolu.

Pravo na socijalnu zaštitu

Raseljenim osobama u Bosni i Hercegovini je pod jednakim zakonskim uslovima kao i ostalim stanovnicima - osigurano pravo na socijalnu zaštitu, u skladu sa ustavom BiH, koji je oblast socijalne zaštite stavio u nadležnost entiteta, kantona i Brčko Distrikta BiH.

Federacija BiH

U Federaciji BiH za socijalnu zaštitu nadležna su Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH i Ministarstva socijalne politike kantona.

Ova oblast je uređena na osnovu *Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom* ("Službene novine FBiH", br. 39/99, 54/04), kojim su kao osnovna prava obuhvaćeni:

- osnovi socijalne zaštite građana i njihovih porodica, osnovna prava iz socijalne zaštite i korisnici prava iz socijalne zaštite,
- osnivanje i rad ustanova socijalne zaštite,
- osnovna prava civilnih žrtava rata,
- osnovi zaštite porodica sa djecom,
- finansiranje i druga pitanja od značaja za ostvarivanje osnovnih prava iz socijalne zaštite

Raseljene osobe kao korisnici prava iz socijalne zaštite, svoje potrebe mogu zadovoljiti na osnovu Člana 12. ovog zakona kao "osobe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite".

U većini Kantona FBiH doneseni su kantonalni propisi o socijalnoj zaštiti, u kojima se uglavnom regulišu obim i visina socijalnih prava, propisanih po Federalnom zakonu.

Republika Srpska

U Republici Srpskoj za socijalnu zaštitu nadležno je Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS.

Socijalna zaštita regulirana je *Zakonom o s socijalnoj zaštiti* ("Službeni glasnik RS", br.5/93, 15/96, 110/03).

Osnovni oblici socijalne zaštite RS gotovo su identični kao i u Federaciji BiH, s tim da općine u skladu sa svojim mogućnostima određuju visinu i nivo zaštite, osim za doplatu za djecu koji se direktno finansira iz budžeta RS.

Brčko Distrikt BiH

Brčko Distrikt primjenjuje navedene entitetske propise po kriteriju mjesne nadležnosti, kao i *Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH*, kojim se pruža mogućnost uživanja prava na socijalnu zaštitu.

Prisutni problemi i moguća rješenja za njihovo prevazilaženje

Glavne prepreke u ostvarivanju, gore navedenih, zakonom propisanih prava za raseljene osobe u oblasti socijalne zaštite su:

- Funkcionalno djelovanje sistema socijalne zaštite u oba entiteta je nebalansirano i kontinuirano favorizuje određene grupe i posebne kategorije (npr. borci, invalidi i sl.), stavljajući ih u privilegiranu situaciju u odnosu na raseljene osobe;
- Nedostatak finansiranja socijalne zaštite od strane države prepušta tu odgovornost entitetima, što skupa sa nedovoljno efikasnom koordinacijom znači da ne postoji harmonizacija između entiteta po pitanju kategorija

- korisnika i obima i nivoa naknada za osobe u stanju socijalne potrebe.
- Ograničeni fondovi za socijalnu zaštitu ili slabo finansiranje od entitetskih nivoa, prepušta odgovornost kantonima u FBiH i općinama u RS što dodatno marginalizuje domaćinstva koja su raseljena.
- Entitetska i kantonalna ministarstva često ne postižu ili nisu sposobna da postignu proklamovane ciljeve socijalne politike i zakonsku odgovornost obavljanja socijalne zaštite

S druge strane, relativno je mali broj raseljenih porodica koje koje imaju prihode dovoljne da zadovolje čak i minimalne socijalne potrebe, dok je istovremeno, najveći broj onih koje žive u siromaštvu.

Postojeći zakoni koji regulišu pitanje socijalne zaštite u BiH kreirani su na entitetskim, kantonalnim i općinskim nivoima koja je nedostatna kao takva za sve građane BiH, a povratnicima je naročito otežan pristup pravima iz socijalne zaštite.

Tako naprimjer, sa promjenom mjesta boravka, odnosno povratkom u ranije mjesto življenja, raseljena osoba se mora odjaviti u dotadašnjem mjestu boravka, čime gubi prava iz socijalne zaštite, te prijaviti u mjestu povratka, ali da bi imao pristup socijalnoj zaštiti u mjestu povratka, treba biti prijavljen na "novoj" adresi od 6 do 12 mjeseci, ovisno od entiteta i kantona - kako bi ponovo stekao pravo pristupa socijalnoj zaštiti.

Raseljene osobe i povratnici izloženi su specifičnim okolnostima, kao što su: dnevne, sedmične ili mjesečne "sezonske radne migracije", mijenjanje sastava domaćinstva i veliki broj tzv. ženskih i staračkih domaćinstava, nestabilnost prihoda i slaba dostupnost mehanizama socijalne zaštite u odnosu na ostalo stanovništvo.

Zbog navedenih i drugih činilaca postoji veća vjerovatnoća kod raseljenih osoba i povratnika da uđu u stanje socijalne potrebe u odnosu na ostalo stanovništvo.

Prema podacima panel ankete¹⁵ "Živjeti u BiH" (ŽuBiH), uglavnom mnoga domaćinstva raseljenih se kreću oko linije siromaštva uz male oscilacije, što se u smislu prihoda označava kao "uznemirenost" na dnu društva.

¹⁵ *Uzorak panel ankete ŽuBiH je pod-uzorak Ankete mjerenja životnog standarda (LSMS) koju je u 2001. godini provela Svjetska banka u saradnji sa statističkim institucijama. Za panel anketu je izabrano i preneseno otprilike pola domaćinstava anketiranih u LSMS-u. Ova ista domaćinstva su anketirana u septembru 2002. godine i u septembru 2003. godine i po četvrti put u novembru 2004. godine. Anketu su proveli Republički zavod za statistiku RS, Federalni zavod za statistiku i Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine u saradnji sa Birks Sinclair (BSAL), Nezavisnim birooom za humanitarna pitanja (IBHI) i Institutom za socijalna i ekonomska istraživanja Univerziteta u Essex-u (ISER)*

Čak ni minimum socijalne pomoći garantovan domaćim i međunarodnim propisima, nije osiguran.

U oblasti socijalne zaštite, ljudska prava se masovno krše, jer određene vrste socijalne pomoći uopće nisu dostupne svim kategorijama građana.

Grupacija raseljenih osoba u BiH i deset godina nakon rata preživljava na marginama društva i više nego ostale ugrožene grupacije je izložena socijalnoj isključenosti.

Istovremeno, gotovo sve ključne preporuke i pretpostavke optimalne socijalne zaštite u BiH, kao što su opredijeljenost ka socijalnoj koheziji, solidarnosti, jednakosti i uključenosti - nisu ispunjene, što automatski dovodi do zanemarivanja i gubitka brige oko zaštite svih vulnerabilnih grupa, pa tako i raseljenih osoba i povratnika.

Prava iz socijalne zaštite podrazumijevaju jednu aktivnu, pa čak i intervencionističku ulogu države i zasnivaju se na filozofiji od čega se sastoji "društveno blagostanje" i kako mu država na najbolji način može doprinijeti.

Sigurnost

Razmatrajući pitanja sigurnosti kao element održivosti povratka, mnoge kompetentne institucije i organizacije su konstatale da je sigurnost sve manje razlog koji u negativnom smislu utječe na donošenje konačne odluke o povratku i na reintegriranje povratnika. Tokom posljednje dvije godine ubrzano je provedena primjena imovinskih propisa i vraćena je gotovo sva imovina i stanarska prava prijeratnim vlasnicima i nositeljima stanarskog prava. To je dalo veliki podstrek stvaranju dobre klime među ljudima, veoma ubrzanoj slobodi kretanja i otvaranju svakog dijela BiH za slobodan pristup i kretanje prijeratnog stanovništva.

Međutim, u smislu cjelokupnog stanja u segmentu sigurnosti, potrebno je dalje raditi na institucionalnoj izgradnji ovoga sektora, čemu će doprinijeti i nedavno potpisani Sporazum o preustroju policijskih snaga u Bosni i Hercegovini.

Potpisivanjem Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, 14. decembra 1995. godine, pred vlastima je bio ozbiljan zadatak koji se pored ostalog odnosio i na povratak izbjeglica i raseljenih osoba u njihove prijeratne domove. U to vrijeme političke partije na vlasti, entitetske institucije, kao i predstavnici međunarodne zajednice, nisu imali jasnu strategiju na osnovu koje bi se krenulo u uređenje pitanja povratka, a time i sigurnosti kao važnog elementa ovog procesa.

Da podsjetimo, svoje domove u BiH, zbog ratnih sukoba, napustilo je više od 50% stanovništva (detaljniji podaci o tome su već ranije izneseni) i ta činjenica sama za sebe dovoljno govori o obavezama koje je Bosna i Hercegovina trebala ispuniti, kako bi svim izbjeglicama i raseljenim osobama omogućila povrat imovine, rekonstrukciju porušenog stambenog fonda, kao i pristup drugim njihovim pravima.

Dakle, nakon što je potpisan Opći okvirni sporazum za mir u BiH, uz angažman predstavnika međunarodne zajednice, osigurana je sloboda kretanja za sve građane BiH. Ispunjavanjem ovih preduslova bilježe se prvi povraci raseljenih

osoba unutar BiH, dok su „manjinski“ povraci bili sporadični. Kako je vrijeme odmicalo, broj „manjinskih“ povrataka je postupno rastao, da bi od 2000. godine u ukupnom broju povrataka dominirali upravo tzv. manjinski povraci.

Pored zahtjeva za osiguranje minimuma stambenih uslova za smještaj, najvažnije pitanje koje su prvi potencijalni povratnici postavljali kao preduslov za donošenje odluke o povratku, upravo je bilo pitanje sigurnosti, jer bez ispunjavanja tog uslova, povratak izbjeglica i raseljenih osoba bio bi neostvariv.

Razumije se da je ovaj proces tekao sporo, jer je trebalo vremena da se otkloni strah od eventualnih posljedica povratka, ponovo stekne makar minimalno međusobno povjerenje, uspostave pokidane veze, a posebno da sami povratnici shvate, da pitanje sigurnosti nije i ne smije biti prepreka povratku. Neka od novijih istraživanja, koja su obavljena anketiranjem povratnika, upućuju na zaključak da stanje sigurnosti u mjestima povratka danas nije prepreka povratku. Rezultati spomenute ankete na postavljeno ciljano pitanje vidljivi su iz tabele koja slijedi, a isti su prezentirani u julu 2005. godine.

Povratak kući¹⁶

Osjećate li se sigurno u ovom mjestu?						
	Ciljani uzorak			Kontrolni uzorak		
	Narod			Narod		
	Bošnjak	Hrvat	Srbin	Bošnjak	Hrvat	Srbin
Vrlo nesigurno	1,5%	3,0%	1,1%	1,1%	1,0%	1,7%
Prilično nesigurno	2,0%	5,7%	1,7%	2,7%	1,0%	3,3%
Niti sigurno, niti nesigurno	3,7%	9,8%	5,4%	5,1%	6,1%	9,2%
Prilično sigurno	15,9%	18,2%	27,6%	15,6%	27,6%	20,0%
Vrlo sigurno	76,9%	63,3%	64,1%	75,5%	64,3%	65,8%
Bez odgovora	0,1%					

16 Procjena Sidinih programa integralnog pristupa regiji u Bosni i Hercegovini.

	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
UKUPNO	1.222	264	463	748	98	120

Potrebno je prisjetiti se da su povratak izbjeglica i raseljenih osoba svih proteklih godina od potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini pratile opstrukcije koje su se ogledale u pojedinačnim i grupnim narušavanjima javnog reda i mira, oštećivanju i uništavanju privatnih kuća i stanova, kao i u nanošenju veće i manje materijalne štete na automobilima, poljoprivrednim mašinama i drugoj privatnoj imovini povratnika.

Pojave grupnog i, slobodno možemo reći, organiziranog narušavanja javnog reda i mira, prema izvještajima nadležnih institucija i službi, bile su karakteristične naročito u 2001. godini, o čemu smo i ranije pisali u prethodnim izdanjima biltena u kojima smo obrađivali ovu problematiku.

Danas, 10 godina od potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, možemo sa zadovoljstvom konstatirati (izuzimajući pojedinačne ekscese), da grubih, grupnih i organiziranih narušavanja javnog reda i mira, koja bi izazivala veće uznemirenje javnosti, u posljednjih nekoliko godina nema i da sigurnost povratnika nije ugrožena.

Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini u prvih šest mjeseci 2005. godine, koju je pripremila Ministarstvo sigurnosti BiH i koja je usvojena od strane oba doma Parlamentarne Skupštine BiH, ide u prilog ovoj tvrdnji, jer u njoj nema evidentiranih slučajeva ugrožavanja sigurnosti povratnika, kao što je to bilježeno prethodnih godina.

Spomenuta Informacija obuhvata sve sigurnosne aspekte, odnosno, sve pokazatelje stanja i kretanja u društvu koja direktno utiču na stanje sigurnosti u cjelini. Istina, u njoj nema zasebno obrađenih sigurnosnih podataka koji bi zasebno tretirali sigurnost povratničke populacije, ali sigurno da ih je bilo, da bi ih Ministarstvo sigurnosti BiH, kao nadležna institucija koja raspolaže sigurnosnim saznanjima, posebno obradila i prezentirala u izvještajnom periodu.

Deminiranje

Na planu deminiranja, kao važnog preduslova za povratak i reintegriranje u BiH, rezultati su evidentni.

Izvršene analize i procjene minske situacije govore o tome da u BiH, na oko 10.000 lokaliteta, još uvijek ima oko 670.000 mina i oko 650.000 neeksplozivnih ubojnih sredstava, a ukupna sumnjiva površina iznosi oko 2.145 km², što čini oko 4,2 % površine Bosne i Hercegovine.

Bez obzira na postignute značajne rezultate na planu deminiranja, prethodni alarmantni pokazatelji ne daju pravo na zadovoljstvo učinjenim i stanjem u vezi s ovim pitanjem.

Deminiranje je, svakako, važan preduslov povratka, posebno ako se zna da je sada aktuelan povratak u sela i u mjesta gdje poljoprivreda i stočarstvo čine osnove za osiguranje egzistencije povratnika.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, u okviru koordinirajuće uloge na provedbi Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma, ovu oblast koordinira sa Ministarstvom civilnih poslova tako da se njima dostavljaju planovi i projekti povratka koji se potom, putem Komisije za deminiranje i putem bilateralnih donatora, usklađuju sa planovima deminiranja.

Bosna i Hercegovina je zemlja sa najvećim i najkompleksnijim problemom mina u Evropi i u grupi najugroženijih zemalja u svijetu.

Nedavno je ova konstatacija potvrđena i ocjenom da je BiH, prema analizama, šesta zemlja u svijetu po "zagađenosti" minama i minsko-eksplozivnim sredstvima.

Ovo stanje usložnjava priroda problema mina u Bosni i Hercegovini, čije su osnovne karakteristike: nedostaju zapisnici o minskim poljima, nepouzdana podaci o lokacijama minskih polja, njihovom obliku i rasporedu mina, postavljanje mina pojedinačno ili u relativno malom broju na velikoj površini, što za posljedicu ima veliku sumnjivu površinu i dr.

Mine ograničavaju pristup prirodnim i drugim resursima neophodnim za razvoj zemlje, a posebno za održivost povratka stanovništva.

U proteklom periodu ostvaren je značajan napredak u izgradnji sistema protuminskih akcija u Bosni i Hercegovini. Ovaj napredak se ogleda u dogradnji Standarda za uklanjanje mina i NUS-a i usvajanju nove Strategije deminiranja u Bosni i Hercegovini do 2009. godine.

Uspostava sistema i pregled operacija humanitarnog deminiranja

Proces deminiranja je otpočeo 1996. godine na nivou Centra za uklanjanje mina Ujedinjenih naroda. S obzirom na to da ova oblast u to vrijeme nije bila zakonski uređena, 1998. godine donesen je *Zakon o deminiranju* na nivou BiH, nakon čega dolazi do formiranja Komisije za deminiranje, čije je radno tijelo Centar za uklanjanje mina (BHMIC).

Ustrojem ovih institucija, postignut je značajan napredak u operativnom smislu, jer se protuminskom djelovanju sada pristupalo koordinirano na području cijele Bosne i Hercegovine. Jasno da je opasnost od neuklonjenih minsko-eksplozivnih

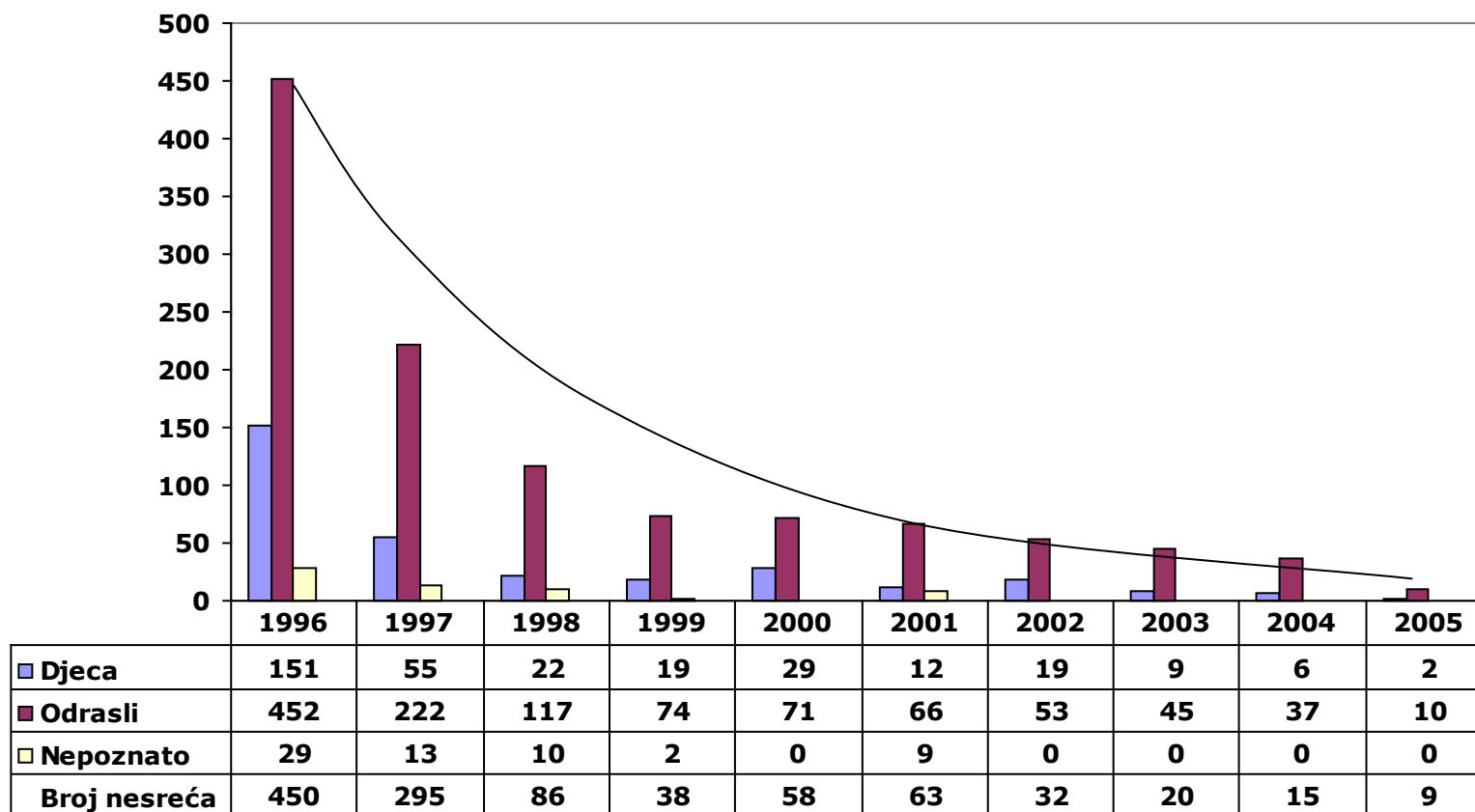
sredstava u područjima povratka, jedna od najvažnijih prepreka sa kojom su se susretali povratnici, tako da je sasvim jasno da je odgovor na ovo pitanje visoko rangiran pri donošenju odluke o povratku.

Dakle, donošenjem spomenutog Zakona o deminiranju, odgovornost u ovoj oblasti su preuzele domaće strukture vlasti, uz finansijsku potporu međunarodne zajednice. Nakon toga, BHMIC je izradio dugoročnu strategiju deminiranja do 2010. godine, rukovodeći se utvrđenim procjenama, raspoloživim resursima i prioritarnim potrebama.

Pored toga, zbog velikog broja žrtava od mina, odgovorno se pristupilo procesu „upozoravanja na mine“, u vidu održavanja seminara za predstavnike medija koji djeluju na području BiH, sa ciljem povezivanja BHMIC-a i medija i podizanja svijesti o riziku od mina. Na ovaj način, permanentnim obavještavanjem i upozoravanjem javnog mnijenja na opasnosti od mina, moguće je utjecati i na druge društvene subjekte koji su dužni dati svoj doprinos prilikom rješavanja problema mina.

Žrtve mina

Prema podacima Međunarodnog crvenog krsta/križa (ICRC), ukupan broj nastradalih osoba od mina i NUS-a od početka 1996. godine do septembra 2005. godine u Bosni i Hercegovini iznosi 1534, od čega je 436 poginulih, dok su ostali zadobili teže i lakše tjelesne povrede.

Iz statistike žrtava mina koje posjeduje Centar za uklanjanje mina, nije moguće striktno izdvojiti broj žrtava, odnosno, broj incidenata koji se odnose isključivo na povratničku populaciju ili domicilno stanovništvo.

U prvih 9 mjeseci 2005. godine u Bosni i Hercegovini je stradalo 12 osoba, od čega smrtno 7, a teške tjelesne povrede zadobilo je 5 osoba. U isto vrijeme dogodile su se i dvije deminerske nesreće u kojima je smrtno stradao jedan deminer, dok je jedan zadobio teške tjelesne povrede.

Opća procjena minske situacije

Na osnovu dostupnih podataka u bazi podataka Centra za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini, od 1996. godine do septembra 2005. godine u procesu humanitarnog deminiranja očišćeno je 59.388.880 m² teritorije Bosne i Hercegovine.

Ostvareni rezultati vezani su uglavnom za urgentno deminiranje koje se provodilo do 2002. godine i imalo je za cilj eliminaciju rizika na manjim područjima koja su ugrožena minama, nakon čega dolazi do prekretnice u pristupu od urgentnog ka planskom obliku humanitarnog deminiranja. Kako bi se ovaj problem bolje sagledao i smanjio rizik na području cijele Bosne i Hercegovine, Centar za uklanjanje mina u BiH je pokrenuo proces sistematskog izviđanja cjelokupne teritorije. To izviđanje predstavlja analitičko-istraživački postupak na osnovu kojeg se vrši procjena sumnjive i rizične teritorije koja je bila zahvaćena borbenim dejstvima tokom ratnih sukoba u BiH.

Sistematsko izviđanje, kao analitičko-istraživački postupak, ima za cilj sagledavanje ukupne rizične i sumnjive površine koja je bila zahvaćena borbenim dejstvima.

Rezultati izviđanja predstavljaju dio opće procjene protuminskih akcija u BiH i vrši se od nivoa mikrolokaliteta pa do procjene za zemlju u cjelini.

I u sljedećoj 2006.godini planirano je izviđanje oko 2000 km² sumnjive površine.

Humanitarno deminiranje po namjeni zemljišta - deminiranje po namjeni (m²)					
Godina	Repatrijacija	Infrastruktura	Stanovanje	Poljoprivreda	Elektroenergija
2001	1.735.178	153.625	1.310.980	481.043	428.750
2002	2.995.324	873.481	878.844	521.851	246.534
2003	1.770.261	1.407.323	626.001	1.558.934	249.345
2004	2.305.910	920.879	308.384	1.586.356	206.350
2005	1.619.705	630.361	87.616	1.586.350	184.585
UKUPNO	10.426.378	3.985.669	3.211.825	5.734.534	1.315.564

IZVOR: BHMACH

Napominjemo da se prioriteti za deminiranje u Bosni i Hercegovini određuju na osnovu sljedećih kriterija:

- opća procjena minske situacije;
- strateške protuminske akcije za tekuću godinu;
- trajno planirane i obilježene površine;
- kategorizacije prema Standardnim operativnim procedurama za humanitarno deminiranje
- rezultata generalnog izviđanja koje provodi Centar za uklanjanje mina.

Važno je istaći da se lokacije repatrijacije izbjeglica i raseljenih osoba, također tretiraju kao prva kategorija prioriteta, a to podrazumijeva deminiranje ne samo porušenih i oštećenih stambenih jedinica već i deminiranje zemljišta oko stambenih jedinica, kao i deminiranje područja gdje se vrši rekonstrukcija infrastrukture.

Na osnovu ovih osnovnih kriterija sačinjavaju se liste prioriternih zadataka za operacije humanitarnog deminiranja. I za 2006. godinu sačinjena je lista prioriteta koja će biti predložena vladama entiteta i vladi Brčko Distrikta BiH na usvajanje.

Ostali elementi održivosti povratka

U cilju stvaranja uslova za održivost povratka i reintegraciju povratnika, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice poduzimalo je i neke od specifičnih aktivnosti, koje su usmjerene ka tom cilju, od kojih izdvajamo sljedeće:

Memorandum o razumijevanju o priključenju stambenih objekata povratnika na elektrodistribucijsku mrežu u Bosni i Hercegovini

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je u januaru 2005. godine potpisalo Memorandum o razumijevanju o priključenju stambenih objekata povratnika na elektrodistribucijsku mrežu u Bosni i Hercegovini sa sljedećim supotpisnicima: Ministarstvo privrede, energetike i razvoja RS, Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, JP Elektroprivreda BiH, JP Elektroprivreda HZHB, JMDP Elektroprivreda RS, a svjedoci su Ured Visokog predstavnika za BiH - OHR, Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi - OSCE, Visoki komesarijat za izbjeglice Ujedinjenih naroda - UNHCR.

Potpisivanjem Memoranduma postignut je dogovor sa predstavnicima tri elektroprivredna preduzeća u BiH da se povratnicima omogući jednak i nediskriminirajući pristup elektrodistribucijskoj mreži na cijeloj teritoriji BiH.

Ovim Memorandumom su dogovorene, usklađene i pojednostavljene procedure i tehnički uslovi ponovnog priključenja. Povratnici su oslobođeni od plaćanja jednokratnih naknada (taksi) i troškova radne snage za priključke udaljene do 50 metara.

Potpisivanje ovog memoranduma je nastalo kao rezultat novog pristupa u radu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, odnosno, njegovoj koordinirajućoj ulozi sa svim potpisnicima tokom šest mjeseci prošle godine.

Prikupljanjem i analizom podataka o primjeni Memoranduma na terenu, tokom tekuće godine, konstatiran je značajan napredak, ali su identificirani i određeni problemi zbog kojih je u septembru održan novi sastanak sa svim potpisnicima Memoranduma. Tom prilikom je dogovoreno da se nastavi sa radom na unapređenju Memoranduma, te da se, u cilju

njegovog osvježenja i približavanja što većem broju povratnika i javnosti, u naredna dva mjeseca pristupi njegovom unapređenju, ponovnom potpisivanju i publiciranju. Nosilac aktivnosti i dalje će biti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.

(Mikro)kreditiranje u cilju zapošljavanja i samozapošljavanja povratnika

Radi osiguravanja uslova za održivi povratak izbjeglica iz BiH i raseljenih osoba u BiH u njihova ranija mjesta prebivališta u Bosni i Hercegovini te, s tim u vezi, potrebom za sveobuhvatnim, jasnim informacijama dostupnim svim izbjeglicama iz BiH i raseljenih osoba u BiH o mogućnostima, uslovima i kriterijima dobijanja kredita u cilju osiguravanja zapošljavanja u privatnom i državnom sektoru i mogućnostima samozapošljavanja u mjestima prijeratnog prebivališta, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Fondacija za održivi razvoj Federacije BiH (Odras), Fond za razvoj i zapošljavanje Republike Srpske, Sarajevska razvojna regionalna agencija, Udruženje mikrofinansijskih organizacija u BiH, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, Federalni zavod za zapošljavanje Sarajevo, dana 18. 10. 2004. godine u Sarajevu su zaključili Protokol o međusobnoj saradnji.

Osnovni ciljevi potpisivanja ovog Protokola su: uspostavljanje međusobne saradnje između svih potpisnika te, ujedno, izrada Publikacije o mogućnostima dobijanja kredita u cilju zapošljavanja i samozapošljavanja izbjeglica iz BiH i raseljenih osoba u BiH (distribucija iste će biti provedena preko regionalnih centara MLJPI - općina).

Drugi projekti na planu održivosti povratka

- MLJPI vodilo je koordinirajuću aktivnost sa svim relevantnim institucijama i organizacijama na iznalaženju povoljnih rješenja za realiziranje pomoći u oblasti poljoprivredne sjetve i sadnje u 2004. godini, koja povratnicima omogućuje egzistencijalnu sigurnost i njihov povratak čini održivim. Značajnu aktivnost u ovom projektu su imali regionalni centri MLJPI.

- Na inicijativu i uz koordinirajuću ulogu MLJPI, pokrenut je projekt sadnje jagodičastog voća (maline, kupine, jagode) u općinama: Srebrenica, Bratunac, Zvornik, Goražde, odnosno, na teritoriji od Konjević Polja do Zvornika. U Srebrenici je izgrađena hladnjača, a za njene potrebe je u spomenutim općinama zasađeno 73 hektara, uključujući i 35 hektara ranije zasađene površine. U toku su aktivnosti i razgovori koji bi trebali rezultirati sadnjom najmanje još 50 hektara, uključujući nove lokacije.
- Aktivnosti oko iznalaženja donatora za pilot-projekt zapošljavanja povratnika u javnom sektoru u 15 općina BiH su u toku. Ukoliko se osiguraju donatorska sredstva, projekat bi se mogao realizirati u narednoj godini.
- U skladu sa kriterijima USAID-og CRSP programa, vrijednog oko 3 miliona eura, regionalni centri Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice dostavili su listu prioriternih potreba projekata infrastrukture. USAID je prioretet dao obnovi elektromreže, sa naglaskom na naselja gdje su realizirani manjinski povraci. Projektom je obuhvaćeno 13 općina sa 52 naselja, a implementacija počinje u narednoj godini.
- U toku su aktivnosti na opremanju dvije ambulante neophodnom medicinskom opremom, jedne u naselju Križevici, Općina Zvornik, i druge u naselju Klašnik, Općina Višegrad.

Koordiniranje različitih drugih projekata koji se implementiraju uz pomoć različitih bilateralnih partnera.

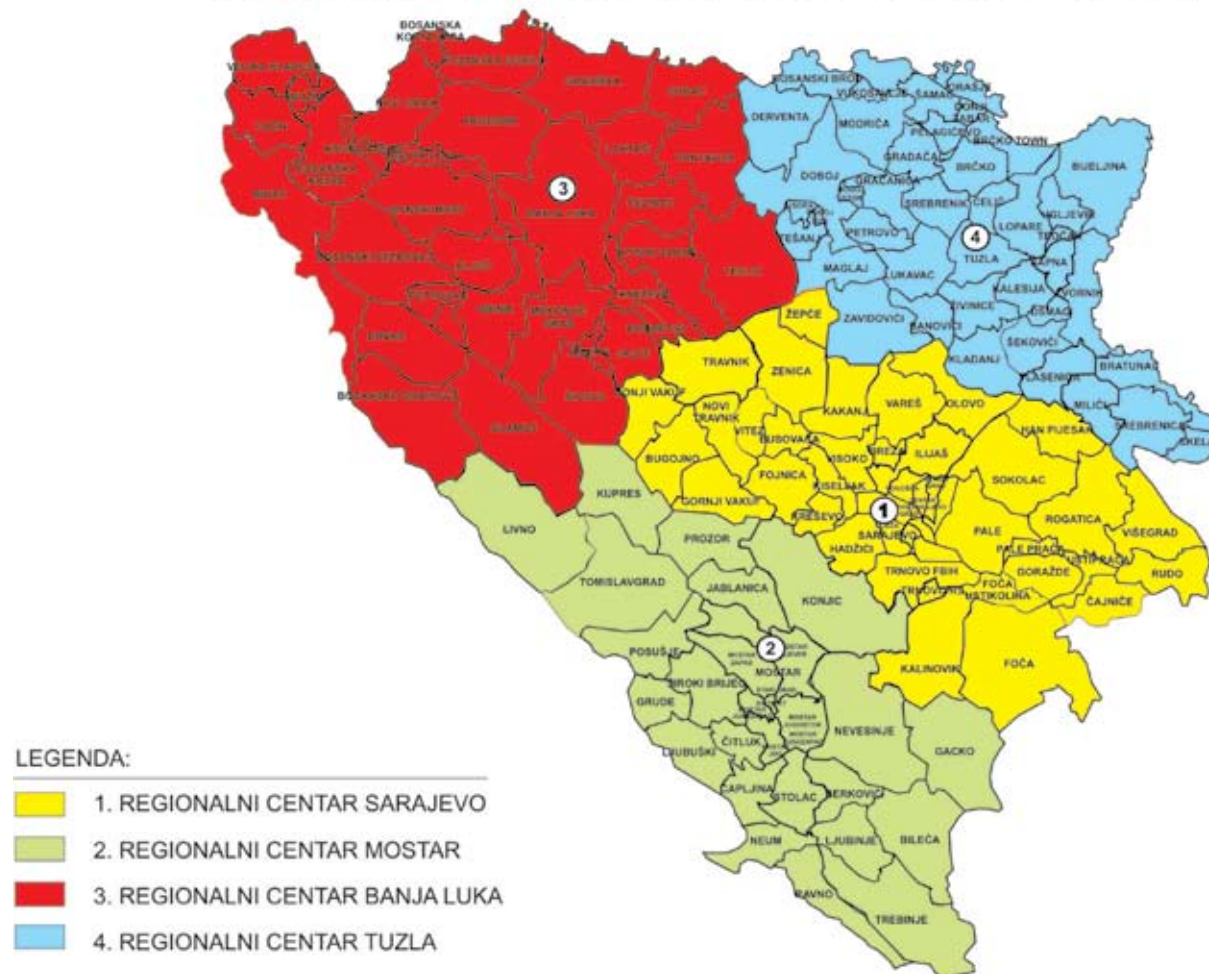
Ovo su samo neki od primjera gdje se Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice pojavljuje kao koordinator u realiziranju određenih projekata, koji imaju za cilj olakšan pristup nekom od zagwarantiranih prava raseljenih osoba i povratnika.

Ako se zna da je većina projekata ove vrste u entitetskoj nadležnosti i da na istima rade brojne domaće i međunarodne, vladine i nevladine organizacije i institucije, jasno je koliki su kapaciteti potrebni kako bi se čitav proces koordinirao i njime upravljalo.

U kontekstu potpune održivosti povratka i reintegracije povratnika, posebnu pažnju treba posvetiti: obnovi socijalne, zdravstvene i kulturne infrastrukture, ali i rekonstrukciji džamija, crkava i drugih bogomolja, što je i dalje prioritet Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice.

Ograničenja proizilaze iz ustavnih odredbi, jer Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice nema mogućnost izravnog implementiranja projekata povratka i rekonstrukcije u BiH, a posebno projekata infrastrukture. Zato se uloga Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, kako smo već i napomenuli, svela na koordiniranje aktivnosti sa brojnim drugim organizacijama i institucijama.

POKRIVENOST PODRUČJA REGIONALNIM CENTRIMA MINISTARSTVA ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BIH

PRISTUP PRAVIMA I IZBJEGLICE SA PRIZNATIM STATUSOM

Uvod

U skladu sa članom 3. stav 1. f. *Ustava Bosne i Hercegovine*, u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine su politika i reguliranje pitanja imigracije, izbjeglica i azila.

Prema *Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine*, kao i važećim izmjenama i dopunama ovoga Zakona (*"Službeni glasnik BiH"* br.: 5/03, 42/03, 26/04, 42/04), nadležnost za ovu problematiku podijeljena je između Ministarstva sigurnosti BiH i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice.

Postupak razmatranja zahtjeva za azil i donošenje odluke po zahtjevu za priznavanjem statusa u nadležnosti je Ministarstva sigurnosti BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH nadležno je za pitanja staranja o pravima i pitanjima izbjeglica u Bosni i Hercegovini nakon utvrđivanja njihovog statusa.

Dakle, nakon donošenja pravosnažnog rješenja o priznavanju izbjegličkog statusa u BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH se stara o pravima i pristupu izbjeglicama u BiH.

Prava i obaveze izbjeglica u BiH uređena su članom 81. *Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu ("Službeni glasnik BiH", br.: 29/03, 4/04)*, kojim se izbjeglicama sa priznatim statusom omogućava rad, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita pod istim uslovima kao i bh. državljanima.

Federacija BiH nema posebnim propisom reguliranu oblast izbjeglica u BiH u smislu statusnih pitanja ili općih garancija za pristup pravima. Pojedinačna prava izbjeglica sa priznatim statusom ostvaruju se prema važećim propisima BiH i posebnim za oblasti zdravstva, školstva, socijalne zaštite i dr.

Republika Srpska je svojim *Zakonom o raseljenim osobama, povratnicima i izbjeglicama u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik RS", broj 42/05)* regulirala oblast izbjeglica koje borave u Republici Srpskoj.

Prema ovom Zakonu, osobama kojima je priznat status izbjeglica BiH do 14. 10. 2003. godine, kao dana stupanja na snagu Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu od strane nadležnog državnog organa, a žive na teritoriji RS,

izbjeglice u RS-u uživaju punu zaštitu i prava utvrđena ovim Zakonom, kao i prava predviđena drugim zakonima BiH ukoliko su povoljnija za njih.

U skladu sa članom 26. spomenutog zakona, izbjeglice u RS će uživati, bez diskriminacije, ista prava i slobode predviđene međunarodnim i domaćim zakonodavstvom kao i raseljene osobe i povratnici. Također, imaju pravo na slobodu kretanja i slobodu izbora svog prebivališta.

Na osnovu člana 27. Zakona, izbjeglice u RS imaju pravo na adekvatan životni standard, pravo na osnovni privremeni smještaj, pravo na zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, obrazovanje i stručnu obuku, slobodu vjerskog izražavanja i političkog djelovanja. Pored toga, izbjeglice u RS za vrijeme statusa imaju pravo na:

- adekvatnu pomoć u novcu,
- neophodnu ishranu,
- neophodnu odjeću,
- osnovnu zdravstvenu zaštitu,
- osnovno obrazovanje i
- socijalnu pomoć pod uslovima da nisu zaposleni.

Izbjglicama u RS neće biti osiguran privremeni smještaj ukoliko imaju na raspolaganju dovoljno sredstava, uključujući i primanja koja su dovoljna za potrebe njihovog smještaja.

Osnovna prava izbjeglica sa priznatim statusom u BiH

Ustavom Bosne i Hercegovine, svim osobama na teritoriji BiH, zagwarantirana su prava i slobode, predviđena Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima.

Sve osobe na teritoriji BiH, uključujući i izbjeglice sa priznatim statusom, uživaju:

- pravo na život,
- pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni,
- pravo osobe da ne bude držana u ropstvu ili potčinjenosti, ili na prisilnom ili obaveznom radu,
- pravo na ličnu slobodu i sigurnost,
- pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom,
- pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku,
- pravo na slobodu misli savjesti i vjere,
- pravo na slobodu izražavanja,
- pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja sa drugima,
- pravo na brak i zasnivanje porodice,
- pravo na imovinu,
- pravo na obrazovanje i
- pravo na slobodu kretanja i prebivališta.

Pored prava zagwarantiranih Ustavom, Bosna i Hercegovina, kao potpisnica *Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine* i *Protokola o statusu izbjeglica iz 1967. godine*, dužna je izbjeglicama osigurati prava iz članova 3. do 34. Konvencije.

Posebno zagwarantirana prava izbjeglica sa priznatim statusom u BiH

Konvencijom su posebno zagwarantirana sljedeća prava izbjeglicama:

- pravo na vjeru,
- pravo na prava i povlastice koja se daju nezavisno od Konvencije,
- pravo na oslobađanje od reciprociteta,
- pravo na oslobađanje od iznimnih mjera,
- pravo na privremene mjere za vrijeme rata ili u drugim teškim i izuzetnim okolnostima,
- pravo na boravak u slučaju prisilnog raseljenja,
- pravo na zadržavanje osobnog statusa,
- pravo na pokretnu i nepokretnu imovinu,
- pravo na intelektualnu i industrijsku svojinu,
- pravo na udruživanje,
- pravo pristupa sudovima,
- pravo na plaćene poslove,
- pravo na obavljanje samostalne djelatnosti,
- pravo na izbor slobodne profesije,
- pravo na racioniranje,
- pravo na stanovanje,
- pravo na opće obrazovanje,
- pravo na opće povlastice,
- pravo na rad i socijalno osiguranje,
- pravo na administrativnu pomoć,
- pravo na slobodu kretanja,

- pravo na posjedovanje isprave o identitetu,
- pravo na putnu ispravu,
- pravo na oslobađanje fiskalnih obaveza,
- pravo na prijenos imovine,
- pravo izbjeglica, koje su nezakonito ušle na teritoriju zemlje prihvata, da borave u istoj,
- pravo na zabranu protjerivanja (osim iz razloga državne sigurnosti i javnog reda),
- pravo na zabranu protjerivanja i vraćanja na granice teritorije gdje bi njegov život ili sloboda bili ugroženi,
- pravo na naturalizaciju.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, kao nadležno za pitanja staranja o pravima i pitanjima izbjeglica u Bosni i Hercegovini, u saradnji sa UNHCR-om, pokrenulo je aktivnosti na izradi podzakonskog akta, Pravilnika o pravima i obavezama osoba kojima je priznat izbjeglički status u Bosni i Hercegovini, u skladu sa *Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu i članom 34. Pravilnika o azilu u BiH* ("Službeni glasnik BiH", broj 26/04).

Cilj spomenute aktivnosti je pobliže urediti i razraditi načine ostvarivanja prava i obaveza osoba kojima je priznat izbjeglički status u Bosni i Hercegovini.

Ovim podzakonskim aktom posebno se propisuju osnovni principi, nadležni organi, uslovi i način sticanja i ostvarivanja prava i obaveze osoba sa statusom izbjeglice u Bosni i Hercegovini.

Radeći na izradi ovog akta, rukovodeći se interesom za pružanjem što bolje zaštite izbjeglicama u Bosni i Hercegovini, podzakonskim aktom su osigurani sljedeći **osnovni principi**:

1. **Zabrana diskriminacije**, koja je zagwarantirana i članom 14. Evropske povelje o ljudskim pravima, kojom se uživanje prava i sloboda osigurava bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.
2. **Najbolji interes djeteta i jedinstva porodice** zagwarantiran je članom 3. UN Konvencije o pravima djeteta iz 1989. godine, kojom se kao primarni u svim aktivnostima koje se tiču djece ističu interesi

djeteta, bez obzira na to da li ih provode javne ili privatne institucije za socijalnu zaštitu, sudovi, administrativni organi ili zakonodavni organi. Članom 9. Konvencije, države članice osiguravaju da nijedno dijete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kad nadležni organi na osnovu sudskog postupka odluče, u skladu sa odgovarajućim zakonom i procedurom, da je takvo razdvajanje nužno i u najboljem interesu djeteta. U skladu sa članom 22. Konvencije, djetetu koje traži status izbjeglice ili koje se smatra izbjeglicom, u skladu sa odgovarajućim međunarodnim ili nacionalnim zakonom i postupcima, bez obzira da li je dijete u pratnji svojih roditelja ili nekog drugog lica, omogućava mu se dobivanje zaštite i humanitarne pomoći radi ostvarenja prava iz Konvencije i drugih međunarodnih instrumenata o pravima čovjeka ili o humanitarnim pitanjima. Države članice, ako smatraju svrsishodnim, saraduju u svim naporima UN i drugih nadležnih vladinih i nevladinih organizacija koje saraduju sa UN radi zaštite i pružanja pomoći takvom djetetu i nalaženja roditelja ili drugih članova porodice djeteta izbjeglice, radi pribavljanja informacija nužnih za spajanje sa njegovom porodicom. U slučajevima kada se ne mogu pronaći roditelji ni ostali članovi porodice, djetetu se pruža jednaka zaštita kao i svoj drugoj djeci koja su stalno ili privremeno lišena porodičnog kruga iz bilo kojeg razloga, navodi Konvencija.

3. **Zaštita podataka** je osnovni princip koji je izbjeglicama koje borave u Bosni i Hercegovini zagarantiran u skladu sa članom 77. Zakona o kretanju i boravku stranca i azilu, prema kome je u stvarima vezanim za azil, javnost isključena i sve informacije koje su u vezi sa ovim postupkom, smatraju se povjerljivim. Prema podzakonskom aktu, nikakve informacije o izbjeglici se neće odavati njegovoj zemlji porijekla bez prethodnog pismenog ovlaštenja datog od strane izbjeglice. Uvijek se i obavezno treba zatražiti pristanak izbjeglice prije nego što se trećoj strani otkriju bilo kakve informacije iz njenog dosjea, čime ni u kom slučaju njena sigurnost ili sigurnost srodnika izbjeglice neće biti ugrožena. Obrada podataka o izbjeglici vrši se u skladu sa važećim *Zakon o zaštiti osobnih podataka u BiH* ("Službeni glasnik BiH", broj 32/01).

Pored prava na rad, obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, izbjeglicama u Bosni i Hercegovini priznaje se pravo na osobni status stečen u zemlji porijekla, ukoliko isti nije u suprotnosti sa odgovarajućim zakonima BiH.

Pravo na obrazovanje

Izbjeglicama u Bosni i Hercegovini je osigurano pravo na osnovno, srednje, više i visoko obrazovanje pod jednakim uslovima kao i bh. državljanima.

U Bosni i Hercegovini osnovno, srednje i visoko obrazovanje u nadležnosti je entiteta i Brčko Distrikta BiH. Na nivou BiH, na osnovu *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave BiH* („Službeni glasnik BiH”, broj 7/03 od 07.03.2003. godine, Ministarstvo civilnih poslova nadležno je za obavljanje poslova i izvršavanje zadataka koji su u nadležnosti Bosne i Hercegovine i koji se odnose na utvrđivanje osnovnih principa koordiniranja aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih organa vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu u područjima zdravstva i socijalne zaštite, penzija, nauke i obrazovanja, rada i zapošljavanja, kulture i sporta, geodetskim, geološkim i meteorološkim poslovima.

Do danas je na nivou BiH donesen *Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH* (“Službeni glasnik BiH”, broj 18/03), a u toku je izrada Okvirnog zakona o visokom obrazovanju.

Okvirnim zakonom o osnovnom i srednjem obrazovanju uređuju se principi predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja odraslih, i osnivanja i funkcioniranja institucija za pružanje usluga u obrazovanju u BiH, kao i dopunska nastava za djecu državljanke BiH u inostranstvu.

Organi vlasti nadležni za organiziranje obrazovnog sistema u Brčko Distriktu BiH, Republici Srpskoj, Federaciji BiH i kantonima, u skladu sa Ustavom BiH, ustanove, koje se prema važećim zakonima u BiH registruju za pružanje usluga u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i obrazovanja odraslih, druge stručne institucije u oblasti obrazovanja, obavezne su primjenjivati i poštivati principe i norme utvrđene ovim Zakonom i osigurati obrazovanje pod jednakim uslovima za sve učenike.

U Federaciji BiH, prema Ustavu FBiH, Federalno ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, u ovoj oblasti ima koordinirajuću ulogu. Kantoni FBiH imaju nadležnosti za utvrđivanje obrazovne politike, uključujući i donošenje propisa o obrazovanju i osiguranju obrazovanja, odnosno, oblast osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, uređuje se propisima kantona.

U Republici Srpskoj ova oblast je uređena *Zakonom o osnovnoj školi ("Službeni glasnik RS", broj 38/04)*, *Zakonom o srednjoj školi ("Službeni glasnik RS", broj 38/04)*, i *Zakonom o univerzitetu ("Službeni glasnik RS", br.: 12/93,14/94, 99/04, 92/05)*, a za provođenje ovih zakona nadležno je Ministarstvo prosvjete i kulture RS.

Izbjeglicama koje borave u BiH omogućava se pristup ustanovama osnovnog, srednjeg, višeg i visokog obrazovanja pod jednakim uslovima kao i bosanskohercegovačkim državljanima.

Za upis u osnovnu i/ili srednju školu, izbjeglica-dijete se upisuje u skladu sa važećim zakonskim propisima u entitetima i Brčko Distriktu BiH.

Potrebna dokumentacija za upis u osnovnu i srednju školu je rodni list, kojeg izbjeglici-djetetu, ako isti ne posjeduje i ne može pribaviti, zamjenjuje izbjeglički karton, ljekarsko uvjerenje i svjedočanstvo o završenom osnovnom, ili u slučaju nastavka školovanja, nekom od završenih prethodnih razreda. Ukoliko dijete-izbjeglica ne može iz opravdanih razloga pribaviti dokaze o već završenom osnovnom i/ili srednjem obrazovanju i/ili svjedožbu o već završenim razredima osnovnog i/ili srednjeg obrazovanja, prema podzakonskom aktu, nedostajuće dokumente zamjenjuje potvrda izdata od strane MLJPI.

Izbjeglicama koje borave u BiH omogućava se školovanje u ustanovama višeg i visokog obrazovanja, kao i nastavak studija u tim ustanovama.

Za nastavak obrazovanja učenici srednjih, osnovnih škola i studenti, strani državljani imaju pravo da podnesu zahtjev za nostrifikacijom i ekvivalencijom školskih diploma u FBiH i RS koje su stekli u inostranstvu. Nostrifikacijom školskih isprava omogućava se nastavak školovanja u ustanovama srednjeg obrazovanja i omogućava se upis na fakultete osobama koji žele nastavak školovanja.

Bosna i Hercegovina je ratificirala Lisabonsku konvenciju o priznavanju diploma u januaru 2004. godine, a u septembru 2003. godine je potpisala Bolonjsku deklaraciju.

Proces nostrifikacije diploma u Republici Srpskoj vrši se na osnovu članova 130. do 135. Zakona o osnovnoj školi, članova 126. do 131. *Zakona o srednjoj školi* i članova 113., 114. i 115. *Zakona o univerzitetu*.

U RS proces nostrifikacije i ekvivalencije inostranih diploma vrši Ministarstvo prosvjete i kulture RS. Nostrifikacijom se strana školska isprava izjednačava sa odgovarajućom domaćom školskom ispravom u cjelini, u pogledu prava koja njenom imaoću pripadaju za nastavljanje školovanja i prava na zapošljavanje. Postupak nostrifikacije se vrši u skladu sa odredbama Zakona o upravnom postupku.

U Federaciji Bosne i Hercegovine nostrifikacija i ekvivalencija diploma stečenih u inostranstvu vrši se na osnovu Zakona o nostrifikaciji i ekvivalenciji inostranih školskih diploma, koji je preuzet od bivše SFRJ.

Za nostrifikaciju i ekvivalenciju školskih isprava, uz zahtjev za nostrifikaciju, potrebno je priložiti sjedočanstvo o obrazovanju u inostranstvu i ovjeren prijevod svjedočanstva u tri primjerka.

Za pristup nostrifikaciji diploma u entitetima potrebno je platiti određene taksativne troškove u skladu sa zakonima o taksama u entitetima.

Dakle, prema važećim zakonskim propisima u BiH, stranim državljanima je omogućeno pravo na sticanje obrazovanja u skladu sa konvencijama i sporazumima koje je BiH zaključila sa drugim zemljama i međunarodnim organizacijama.

Međutim, jedan od problema školovanja izbjeglica u BiH ogleda se u činjenici da oni otežano pribavljaju dokumente o već završenim razredima osnovnog i srednjeg obrazovanja. Poštujući osnovni princip zaštite podataka o izbjeglici, takvu vrstu dokumenata teško je pribaviti po službenoj dužnosti iz zemlje porijekla. Podzakonskim aktom se pokušala premostiti i ova smetnja.

U Bosni i Hercegovini ne postoji krovni zakon kojim se uređuje pitanje visokog obrazovanja iako je Ministarstvo civilnih poslova BiH preuzelo aktivnosti na izradi ovog zakona.

Problem u oblasti visokog obrazovanja je dodatno usloženjen u FBiH jer i na nivoima kantona postoje zakoni koji reguliraju ovu oblast.

Pravo na rad

Izbjeglicama u Bosni i Hercegovini garantira se pravo na rad pod jednakim uslovima kao i bh. državljanima, te isti ostvaruju pristup pravu na rad i druga prava koja proizilaze iz radnog odnosa u skladu sa važećim propisima iz oblasti rada u entitetima i Brčko Distriktu BiH.

U BiH su, za pitanja radno-pravnih odnosa i zapošljavanja, nadležni entiteti i Brčko Distrikt BiH.

U Federaciji BiH za ovu oblast nadležno je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, a ova oblast uređena je *Zakonom o radu* ("Službene novine FBiH", br.: 43/99, 32/00, 29/03) i *Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba* ("Službene novine FBiH", br.: 41/01, 22/05).

U Republici Srpskoj nadležno ministarstvo je Ministarstvo rada i boračko- invalidske zaštite u skladu sa *Zakonom o radu* ("Službeni glasnik RS", br.: 38/00, 38/03) i *Zakonom o zapošljavanju* ("Službeni glasnik RS", broj 54/05).

Prema rješenju iz nacrta podzakonskog akta, izbjeglica koji završi školovanje u BiH, prijavljuje se Zavodu za zapošljavanje u mjestu svog prebivališta. Isti je dužan prijaviti se Zavodu u zakonom predviđenom roku i prilikom prijavljivanja dužan je dostaviti traženu dokumentaciju (radna knjižica i diploma o završenom školovanju).

Izbjeglica koji se prvi put prijavljuje Zavodu za zapošljavanje u Bosni i Hercegovini dužan je to učiniti u roku od 90 dana od dana izdavanja izbjegličkog kartona, kako je predviđeno podzakonskim aktom. Prilikom prijavljivanja izbjeglica je dužna priložiti radnu knjižicu i nostrificiranu školsku ispravu. Radna knjižica se izdaje u općini prebivališta i nakon njenog izdavanja izbjeglica se obraća Zavodu za zapošljavanje radi dalje procedure prijavljivanja. Prilikom prijavljivanja Zavodu za zapošljavanje i izdavanja radne knjižice, izbjeglički karton služi kao identifikacioni dokument, kao zamjena ličnoj karti.

Izbjeglice su dužne redovno se javljati Zavodu za zapošljavanje svakih 60 dana. U skladu sa zakonom, nezaposlenom osobom smatra se osoba sposobna za rad koja nije u radnom odnosu, a koja se aktivno traži posao – redovno se javlja službi za zapošljavanje, podnosi molbe poslodavcima ili daje oglase, javlja se na oglase i konkurse i pridržava se programa profesionalne orijentacije obuke i prekvalifikacije.

Ukoliko se izbjeglica, službi za zapošljavanje ne javi u dva uzastopna roka, a ne obavijesti službu za zapošljavanje o opravdanim razlozima nejavljanja, služba u svojim evidencijama prestaje voditi osobu kao nezaposlenu.

Izbjeglica koji zasnuje radni odnos u BiH ima ista prava kao i bh. državljani iz oblasti radnih odnosa u skladu sa važećim propisima entiteta i Brčko Distrikta BiH.

S obzirom na to da je u BiH visoka stopa nezaposlenosti, pristup ovom pravu izbjeglicama kao i bh. državljanima bit će teško osigurati.

Prema zvaničnim podacima, stopa nezaposlenosti u BiH iznosi gotovo 41% - stopa nezaposlenosti u FBiH je 43%, a u RS 40%.

Prema istraživanju Svjetske banke, u BiH se na posao čeka duže od 3 godine, dok starije generacije od 35 do 55 godina traže posao duže od 5 godina¹⁷.

Pravo na zdravstvenu zaštitu

Izbjglicama u Bosni i Hercegovini omogućava se pravo na zdravstvenu zaštitu pod jednakim uslovima kao i bh. građanima, te ostvaruju pristup pravu na zdravstvenu zaštitu u skladu sa važećim propisima iz oblasti zdravstva u entitetima i Brčko Distriktu BiH.

U Federaciji BiH za ovu oblast nadležno je Federalno ministarstvo zdravstva, a obavezno zdravstveno osiguranje provodi Zavod za zdravstveno osiguranje i reosiguranje FBiH.

Ova oblast je uređena na osnovu *Zakona o zdravstvenoj zaštiti* ("Službene novine FBiH", broj 29/97) i *Zakona o zdravstvenom osiguranju* ("Službene novine FBiH", br.: 30/97, 7/02).

U pružanju zdravstvene zaštite u FBiH najvažnije kompetencije imaju kantoni.

---

17 PRSP, Strategija za smanjenje siromaštva

Svojstvo osigurane osobe utvrđuju kantonalni zavodi osiguranja.

U Republici Srpskoj nadležno ministarstvo je Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, a obavezno osiguranje provodi Fond zdravstvenog osiguranja RS u skladu sa *Zakonom o zdravstvenom osiguranju* ("Službeni glasnik RS", br.: 18/99, 51/01, 70/01, 51/03) i *Zakonom o zdravstvenoj zaštiti* ("Službeni glasnik RS", br.: 18/99, 58/01, 62/02).

Svojstvo osigurane osobe utvrđuju organizacione jedinice Fonda zdravstvene zaštite.

Do danas je, u praksi, veoma otežano funkcionirao sistem zdravstvene zaštite izbjeglica u BiH, osim što je u R Srpskoj nešto bolje bio uređen sistem zdravstvene zaštite i liječenja izbjeglica iz R Hrvatske.

Obaveznim zdravstvenim osiguranjem osiguranicima se osigurava zdravstvena zaštita u skladu sa zakonima o zdravstvenom osiguranju. Također, zdravstvena zaštita će se osigurati i članovima porodice osiguranika.

UNHCR je imao ključnu ulogu u osiguranju liječenja za široku grupu izbjeglica u BiH, a posebno osoba u privremenom prihvatu smještenih na području Federacije BiH.

Podzakonskim aktom planira se da izbjeglica u BiH ima pravo na zdravstvenu zaštitu koju ostvaruje po osnovu nezaposlenosti, prijavljivanjem na Zavod za zapošljavanje, kao osiguranik iz radno-pravnog odnosa, ili kao osoba u stanju socijalne potrebe. Prema nacrtu podzakonskog akta, članovima uže porodice izbjeglice u BiH smatraju se supružnik, maloljetna djeca i ostali izdržavani članovi uže porodice koji su živjeli u istom domaćinstvu.

Izbjeglica-dijete, kojem je dodijeljen staratelj, pravo na zdravstveno osiguranje ostvaruje kao osigurana osoba-staratelj (osiguranik).

Izbjeglice koje zdravstvenu zaštitu nisu ostvarile po osnovu nezaposlenosti, zaposlenosti ili socijalnom zaštitom, imaju mogućnost dobrovoljnog osiguranja za sebe i članove svoje uže porodice.

Za ovaj vid zdravstvene zaštite podzakonskim aktom predviđeno je da se osiguranjem sredstava iz budžeta entiteta i Brčko Distrikta BiH ili da MLJPI osigura pristup zdravstvenoj zaštiti za izbjeglice putem šeme osiguranja ili putem specijalnog aranžmana sa zdravstvenim ustanovama dok izbjeglice ne ispune uslove za sticanje statusa osigurane osobe na osnovu nezaposlenosti, rada ili socijalne zaštite.

Pitanje pristupa zdravstvenoj zaštiti je pravo koje će biti najteže osigurati izbjeglicama koje borave na teritoriji BiH.

Razlozi tome su veoma teška situacija u zdravstvenom sektoru i činjenica da i većina bh. građana ima obavezu plaćanja jednog dijela participacije zdravstvenoj ustanovi.

MLJPI nema osigurana sredstava u budžetu iz kojih bi se izbjeglicama mogla, po osnovu šeme dobrovoljnog zdravstvenog osiguranja, pružati zdravstvena zaštita.

Pristup ovom pravu je najteže osigurati zato što je većina izbjeglica koje borave u BiH nezaposleno i u stanju socijalne potrebe.

Teško je osigurati da zavodi za zapošljavanje i centri za socijalni rad prihvate obavezu snošenja troškova liječenja ove kategorije bh. stanovnika.

Nema zakona na državnom nivou koji bi jedinstveno, na cijeloj teritoriji BiH, riješio pitanje zdravstvene zaštite.

Pravo na socijalnu zaštitu

Izbjeglicama u Bosni i Hercegovini omogućava se pravo na socijalnu zaštitu pod jednakim uslovima kao i bh. državljanima, te ostvaruju pristup pravu na socijalnu zaštitu u skladu sa važećim propisima iz oblasti socijalne zaštite u entitetima i Brčko Distriktu BiH.

U BiH socijalna zaštita je organizirana u okviru entiteta i Brčko Distrikta BiH.

U Federaciji BiH za ovu oblast nadležno je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i ova oblast je uređena na osnovu *Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom ("Službene novine FBiH", br.: 39/99, 54/04)*.

U Republici Srpskoj za provođenje programa socijalne zaštite nadležno je Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite, a

na osnovu Zakona o socijalnoj zaštiti (*"Službeni glasnik RS"*, br.: 5/93, 15/96, 110/03).

Podzakonskim aktom izbjeglicama u BiH, koje pripadaju kategoriji radno nesposobnih i materijano neosiguranih, pružit će se mogućnost uživanja prava na socijalnu zaštitu. Ovo pravo isti mogu uživati u skladu sa važećim pravnim propisima u entitetima i Brčko Distriktu BiH, s tim što Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH izdaje potvrdu na osnovu izjave izbjeglice da je radno nesposoban i materijalno neosiguran. Ista služi kao dokaz i vid preporuke Centrima za socijalni rad, radi uvrštavanja izbjeglice u neki od programa socijalne zaštite.

U Strategiji Bosne i Hercegovine za borbu protiv siromaštva piše: "Sistem socijalne zaštite u oba entiteta u BiH je u velikim teškoćama, jer se suočava sa veoma povećanim potrebama i raznim vidovima socijalne pomoći, koji i dalje rastu. Funkcioniranje ovog sistema otežano je neadekvatnim zakonima koji propisuju mnogo širi opseg socijalne zaštite nego što su mogućnosti budžeta. Ovaj problem je dodatno kompliciran razdvojenošću nadležnosti između nivoa vlasti (posebno Federacija BiH), gdje entitet propisuje nivo socijalne zaštite, a niži nivoi vlasti su obavezni da osiguraju sredstva za njenu realizaciju. Teškoću predstavlja nepostojanje ažurnih potpunih baza podataka o korisnicima socijalne zaštite.

Socijalnu zaštitu trenutno karakterizira:

- materijalna ugroženost većine stanovništva i stalno pogoršanje socijalnih uslova, odnosno povećanje broja ljudi koji traže socijalnu pomoć (izbjeglice, civilne žrtve rata, povratnici, borci i dr.),
- neostvarivanje zakonom utvrđenih socijalnih prava, kao i slaba uvezanost nosilaca socijalne zaštite na općinskom i entitetskom nivou u RS,
- finansiranje oblika socijalne i dječije zaštite na nivou kantona u FBiH praćeno je ozbiljnim poteškoćama zbog nedostatka sredstava u kantonalnim budžetima. Mogućnosti federalnih vlasti da pomognu kantonima u ovoj oblasti su ograničene, jer je nadležnost za provođenje socijalne i dječije zaštite, odnosno osiguranje sredstava, shodno Ustavu FBiH i Zakonu o pripadnosti javnih prihoda u FBiH, u isključivoj nadležnosti kantona, odnosno općinskih organa,
- nedovoljna definiranost načina finansiranja i velika zaduženost unutar sistema socijalne zaštite,
- slaba materijalna i kadrovska opremljenost ustanova socijalne zaštite,

- neujednačen položaj po regijama ili kantonima i nedostatak sistema solidarnosti,
- problemi koji nastaju kao posljedica privatizacije,
- nedostatak programa za suzbijanje siromaštava, maloljetničkog prestupništva, borbe protiv narkomanije, alkohola i slično,
- nedostatak evidencije i praćenja što bi omogućilo pravovremeno otkrivanje potreba stanovništva i pružanja zaštite."

Pravo na državljanstvo

Osim drugih prava navedenih u članu 81. *Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu*, izbjeglicama u BiH pružena je mogućnost na sticanje državljanstva putem olakšane naturalizacije.

Načini i uslovi sticanja državljanstva u BiH uređeni su *Zakonom o državljanstvu Bosne i Hercegovine* ("Službeni glasnik BiH", br.: 4/97, 13/99, 6/03 i 14/03).

Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine stupio je na snagu 01. 01. 1998. godine.

Zakon je sadržavao određene norme koje nisu praktične, teško su provedive i kontradiktorne sa entitetskim propisima koji uređuju pitanja evidencija državljana BiH i stranaca, upisa i brisanja iz evidencija.

Poseban problem je neusaglašenost citiranog zakona sa Konvencijom o pravnom statusu izbjeglica (1951.), a koja predstavlja i sastavni dio Aneksa 1. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Dodatni sporazum o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini").

Članom 34. stav 1. Konvencije o pravnom statusu izbjeglica iz 1951. godine propisano je da će: "Države ugovornice omogućiti u najvećoj mjeri asimilaciju i naturalizaciju izbjeglica. One će naročito nastojati da ubrzaju postupak naturalizacije i da smanje, u najvećoj mogućoj mjeri, takse i troškove tog postupka."

U Zakonu o državljanstvu BiH nema adekvatnih normi kojima bi se, pod uslovima iz Konvencije, omogućilo sticanje bh.

državljanstva izbjeglica sa priznatim statusom u Bosni i Hercegovini, te se zato određenim izmjenama i dopunama tog zakona teži olakšati stjecanje bh. državljanstva ovoj kategoriji osoba.

Na osnovu člana 38. stav 3. Zakona o državljanstvu Bosne i Hercegovine, osobe koje su bile državljani SFRJ i od 06. 04. 1992. do 01. 01. 1998. godine stalno se nastanile na teritoriji jednog od entiteta BiH i na toj teritoriji imaju neprekidno prebivalište u trajanju od dvije godine poslije 01. 01. 1998. godine, nakon podnošenja zahtjeva dobiti će državljanstvo tog entiteta i Bosne i Hercegovine.

S druge strane, *Zakon o prebivalištu i boravištu državljanina Bosne i Hercegovine* ("Službeni glasnik BiH", broj 23/01) kaže da pravo na prebivalište i boravište imaju samo državljani Bosne i Hercegovine dok stranci, u skladu sa *Zakonom o imigraciji i azilu Bosne i Hercegovine* ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99) i *Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu* ("Službeni glasnik BiH", broj 29/03) imaju pravo na boravak.

Iz prethodnoga je jasno da jedan broj osoba koje su ispunile uslove za sticanje državljanstva Bosne i Hercegovine i jednog od entiteta, stupanjem na snagu propisa o statusu stranaca u Bosni i Hercegovini, nemaju pravo na prebivalište te ne mogu osigurati odgovarajuće dokaze za sticanje državljanstva.

Ako se uzme u obzir da neke od ovih osoba nisu ni državljani države u kojoj su živjeli do 06. 04. 1992. godine, jasno je da je njihov položaj još teži i komplikovaniji.

Veoma je važno, u predstojećim procesima evropskih integracija, uskladiti zakonodavstvo u oblasti državljanstva, kako na nivou države tako i entiteta, sa evropskim i širim međunarodnim propisima i standardima.

Odmah u prvom koraku, ovo podrazumijeva pojašnjenje termina "boravak" u smislu Evropske konvencije o državljanstvu, u konkretnom slučaju, u vezi sa izbjeglicama u BiH.

Zato je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u konsultacijama sa UNHCR-om podržalo olakšanu naturalizaciju osoba navedenih u Evropskoj konvenciji o državljanstvu, uključujući i izbjeglice, i učestvuje u radu radne grupe koja treba da pripremi izmjene i dopune relevantnog zakona u vezi sa sticanjem bh. državljanstva za izbjeglice u BiH.

Regionalni aspekt i razlozi dolaska u BiH izbjeglih osoba iz Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije

---

Od početka sukoba u Regionu 1991. godine, u Bosni i Hercegovini, uglavnom u Republici Srpskoj, prema procjenama, prihvaćeno je između 35.000 i 40.000 izbjeglih osoba iz R Hrvatske.

Uglavnom se radi o Srbima iz Istočne Slavonije i Krajine, pristiglih u najvećoj mjeri nakon vojnih akcija Bljesak i Oluja, koje su poduzele hrvatske vojne snage u Istočnoj Slavoniji i Krajini, a što je za posljedicu, pored ostalog, imalo i pokret više stotina hiljada izbjeglica prema tadašnjoj Saveznoj Republici Jugoslaviji i Bosni i Hercegovini (Republici Srpskoj).

Posebnim tripartitnim protokolom, koji je 13.07.2000. godine potpisan između Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe R Srpske i UNHCR-a, provedena je krajem 2000. godine registracija izbjeglica iz R Hrvatske.

Službene evidencije, nakon provedne registracije, kažu da se radilo o 7.894 izbjegle porodice sa 24.463 osobe u Republici Srpskoj i 142 porodice sa 419 članova u Brčko Distriktu BiH, što je ukupno iznosilo 8.036 porodica sa 24.882 člana.

Najveći broj registriranih osoba bio je smješten na prostoru općina Banja Luka, Gradiška, Prijedor, Novi Grad i Bosanska Dubica, gdje je na prostoru pet općina bilo koncentrisano 68% ukupnog broja izbjeglih osoba.

U pogledu prebivališta u R Hrvatskoj prije izbjega, najveći broj izbjeglih osoba stigao je sa prostora Sisačko-moslavačke županije (5.737 ili 23%), Grada Zagreba (4.508 ili 18%), Brodsko-posavske županije (2.729 ili 11%), Primorsko-goranske županije (2.396 ili 10%) i Požeško-slavonske županije (1.865 osoba ili 7%).

Rezultati registriranja evidentirali su i nepostojanje interesa za povratak ovih osoba u R Hrvatsku, tako da se za povratak nije izjasnilo 5.700 porodica ili 71%.

Za povratak u R Hrvatsku tada se opredijelilo ukupno 908 porodica, što je činilo tek oko 11% od ukupnog broja.

Kao razloge nezainteresiranosti za povratak, izbjeglice su tada navele nesigurnost i strah od progona (55%), problem smještaja po povratku (23%), zaposlenja (15%), školovanja (5%), a na ostale razloge otpalo je preostalih 2%. Na odluku o povratku značajno je utjecalo i stanje imovine u prethodnom mjestu prebivališta u R Hrvatskoj, gdje se 61% porodica nije moglo vratiti zbog nemogućnosti korištenja svoje imovine (31% objekata useljeno od strane drugih osoba, a 30% objekata uništeno ili neuslovno za stanovanje).

Ukupno 885 stambenih jedinica izbjeglice iz R Hrvatske, odnosno 11% izbjeglica, mijenjale su uglavnom sa Hrvatima iz BiH, koji su izbjegli u R Hrvatsku.

Procjene UNHCR-a tokom 2003. godine govore su o oko 21.500 osoba izbjeglih iz R Hrvatske, a zadnje službene procjene govore o nekih 19.000 osoba koje su još uvijek u BiH.

S obzirom na to da je Ministarstvo sigurnosti zaključilo proces (re)registriranja izbjeglih osoba iz R Hrvatske u BiH, sada se pristupilo sljedećoj fazi, a to je utvrđivanje izbjegličkog statusa ovim osobama u BiH.

Prema okvirnim rezultatima, oko 2.200 porodica sa oko 8.000 osoba iz R Hrvatske, (re)registriralo se za status izbjeglice u BiH.

Pored velikog broja izbjeglica iz R Hrvatske, Bosna i Hercegovina je prihvatila i oko 64.000 izbjeglica iz tadašnje SR Jugoslavije, koje su u veoma kratkom periodu, uglavnom tokom 1999. godine, stigli u BiH na prostor Federacije BiH. Neke procjene kažu da se ukupan broj onih koji su prošli kroz BiH po ovom osnovu penje i do 73.000 osoba.

Jedan broj od ovih osoba je iz Bosne i Hercegovine, putem različitih programa i aktivnosti, otišao u treće zemlje, dok se veliki broj njih nakon prestanka ratnih dejstava i stabilizacije političke situacije, vratio u SR Jugoslaviju. Značajan broj još uvijek boravi u BiH i oni uživaju status privremenog prihvata, koji je zadnjim važećim propisom produžen do juna 2006. godine.

U statusnom smislu, privremeni prihvata nije klasični izbjeglički status, nego se dodjeljuje kao vrsta zaštite u slučajevima masovnog dolaska većeg broja osoba u kratkom periodu. U pogledu pristupa pravima, UNHCR naglašava veliku sličnost

pripadajućih prava u BiH osobama u statusu izbjeglice i u statusu privremenog prihvata.

Osobe iz SR Jugoslavije smještane su u kolektivne oblike zbrinjavanja, ali i individualno. U vrijeme najvećeg priliva izbjeglih osoba iz SR Jugoslavije, u BiH je dnevno, u pet namjenski oformljenih centara, smještanu i po 1.500 do 2.000 osoba.

Oko 11.500 osoba bilo je smješteno individualno kod rodbine, prijatelja ili im je na neki drugi način osiguran smještaj.

Organizirani (uglavnom kolektivni) smještaj osiguravao je UNHCR, jer se Bosna i Hercegovina u to vrijeme susretala i sa velikim problemima u vezi sa provedbom Aneksa 7. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, što je njene ionako ograničene kapacitete više vezalo za povratak izbjeglica i raseljenih osoba u BiH, kao i za tada tekući proces povrata imovine i stanarskih prava i druge obaveze proistekle iz Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Prihvat izbjeglih osoba iz SR Jugoslavije bio je uređen "Uputstvom o privremenom prihvatu izbjeglica iz SR Jugoslavije u Bosni i Hercegovini" ("Službeni glasnik BiH", broj 7/99).

Tim aktom je propisano da je za prihvat i sticanje statusa dovoljan samo dokaz da se radi o državljanima SR Jugoslavije ili osobama bez državljanstva koja dolaze iz SR Jugoslavije i da u Prijavi za pružanje privremenog prihvata bude naveden neki od razloga koji, u skladu sa međunarodnim pravom, jeste osnov za reguliranje izbjegličkog statusa (strah od rata, politička situacija, ratna dejstva, opća nesigurnost i dr.).

Priznavanje statusa se vršilo po skraćenom postupku, bez provjera navoda iz prijave ili bez iznošenja bilo kakvih formalnih dokaza koji potvrđuju navode iz zahtjeva.

Proces prihvata i registracije izbjeglica iz SR Jugoslavije, u skladu sa spomenutim Uputstvom, sužen je Odlukom o djelomičnom prestanku Uputstva o privremenom prihvatu izbjeglica iz SR Jugoslavije u Bosnu i Hercegovinu ("Službeni glasnik BiH", broj 28/01).

U međuvremenu, tačnije 20.03.2002. godine stupila je na snagu Odluka o prestanku važenja Uputstva o privremenom prihvatu izbjeglica iz SR Jugoslavije u Bosnu i Hercegovinu i Odluke o djelomičnom prestanku primjene Uputstva o privremenom prihvatu izbjeglica iz SR Jugoslavije u Bosnu i Hercegovinu („Službeni glasnik BiH", broj 5/02 od 12. 03. 2002. godine).

Istog dana kao i citirana Odluka, na snagu je stupilo i *Uputstvo o statusu lica iz Savezne Republike Jugoslavije koja su privremeno prihvaćena u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH”, broj 5/02 od 12. 03. 2002. godine).*

Ovim uputstvom regulira se status i prava osoba iz SR Jugoslavije kojima je priznat privremeni prihvata na osnovu *Uputstva o privremenom prihvatu izbjeglica iz Savezne Republike Jugoslavije u Bosnu i Hercegovinu („Službeni glasnik BiH”, broj 7/99).*

Status osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu, produžen je do 30. 06. 2006. godine posebnom Odlukom Vijeća ministara BiH, koja nosi naziv *Odluka o produženju statusa privremenog prihvata u BiH osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu („Službeni glasnik BiH”, broj 65/05 od 20.09.2005. godine).* Odluka je donesena i stupila je na snagu 04. 07.2005. godine.

Neovisno od svega navedenog, prava osoba sa privremenim prihvatom u BiH zagantirana su članom 85. Zakona o kretanju i boravku stranaca i azilu koji glasi:

“U slučaju masovnog priliva ili očekivanog masovnog priliva stranaca, kojima je potrebna međunarodna zaštita, Vijeće ministara BiH može, u konsultacijama s UNHCR-om, donijeti posebne propise za njihovu zaštitu.

Vijeće ministara BiH će, u konsultacijama s UNHCR-om, ukinuti posebne propise iz stava 1. ovog člana nakon što prestanu razlozi koji opravdavaju njihovo postojanje, što ne utječe na prava stranaca koji su tim propisom bili zaštićeni i mogli tražiti azil.”

Konkretno, u smislu pristupa pojedinom od ovih zagantiranih prava, na osnovu člana 15. Uputstva o produženju statusa privremenog prihvata u BiH osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu, osobe sa statusom privremenog prihvata u BiH imaju pravo na adekvatne uslove smještaja, uključujući, prema potrebi, pravo na besplatan smještaj, pomoć u ishrani, pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti, osnovnom obrazovanju, kao i ostalu neophodnu pomoć.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, u saradnji sa UNHCR-om, trenutno dovršava Pravilnik o pravima i obvezama osoba kojima je priznat izbjeglički status u BiH, unutar koga će se predvidjeti posebna rješenja u vezi konkretnog pristupa pravima osoba sa privremenim prihvatom u BiH.

PRISTUP PRAVIMA I SARADNJA SA ZEMLJAMA PRIHVATA

Općenito o pristupu pravima izbjeglica iz Bosne i Hercegovine

---

U smislu pristupa pravima izbjeglica iz BiH u zemljama prihvata, treba reći da je spektar prava, koja su ostvarivale izbjeglice iz BiH, bio veoma različit i, u svakom slučaju, zavisio je od nacionalnog zakonodavstva zemalja prihvata.

Ta prava su se kretala od "privremenog trpljenja" do priznavanja potpunog izbjegličkog statusa sa svim pripadajućim pravima koja proističu iz tog statusa.

U odnosu na zakonodavstvo Bosne i Hercegovine kojim se regulira pitanje prava izbjeglica iz BiH, jasno je da BiH nije mogla i ne može uređivati položaj i status naših izbjeglica u zemljama prihvata.

Nije srodno ni međunarodnom pravu da jedna zemlja uređuje prava izbjeglica koje su, praktično, pobjegle iz tog sistema i zatražile zaštitu od tog sistema na prostoru druge države

Neovisno od svega, a uvažavajući značaj povratka izbjeglica u BiH za njenu budućnost, s namjerom da taj interes i praktično demonstriraju, nadležne institucije u BiH su, ipak, Zakonom o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH propisale i zagarantirale i određena prava izbjeglicama iz BiH za vrijeme trajanja njihovog statusa, odnosno, boravka u zemljama prihvata.

Pored prava na povratak, rekonstrukciju stambenih objekata u funkciji povratka, povrat imovine ili stanarskog prava, izbjeglice iz BiH ostvaruju i prava koja su definirana članom 16. Zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH, kako slijedi:

»Izbjeglice iz BiH za vrijeme boravka u zemljama prihvata imaju:

- pravo da budu objektivno i sveobuhvatno informirani o stanju u BiH, FBiH i RS, a posebno o stanju u njihovim ranijim prebivalištima radi donošenja odluke o dobrovoljnom povratku u BiH,

- pravo da koriste dopunsko školovanje organizirano od nadležnih službi iz FBiH i RS u zemljama prihvata putem Ministarstva inostranih poslova i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH,
- pravo da koriste konzularne i druge službe BiH u zemljama prihvata radi reguliranja svojih prava, naročito prava na povratak u BiH.

Izbjeglice iz BiH, nakon donošenja odluke o povratku u BiH, imaju pravo koristiti pogodnosti u osobnom prijevozu i prijevozu stvari od zemlje prihvata do tranzitnih centara u BiH ili mjesta ranijeg prebivališta na način i pod uslovima koji će biti regulirani ovim zakonom i na osnovu ovog zakona donesenim podzakonskim aktima.«

Na osnovu prava definiranih nacionalnim zakonodavstvom zemalja prihvata i zakonodavstvom Bosne i Hercegovine, kojim se uređuje pitanje prava na povratak i drugih prava izbjeglica iz BiH, zaključno sa 30.09.2005. godine, u Bosni i Hercegovini je registriran povratak 441.956 bosanskohercegovačkih izbjeglica, koje su imale jedan od vidova privremene zaštite u zemljama prihvata.

Bilateralno sporazumijevanje o povratku

Spomenuli smo da je više od jednog miliona izbjeglica iz BiH, tokom ratnih sukoba u BiH, bilo prihvaćeno u oko 100 zemalja širom svijeta.

Nakon završetka ratnih sukoba, neke od zemalja tražile su od nadležnih vlasti u BiH da se pitanje povratka izbjeglica iz BiH uredi sporazumno na bazi bilateralnih odnosa.

Rukovodeći se međunarodnim pravom, ali i važećim domaćim propisima, prema kojima se svaka izbjegla i raseljena osoba ima pravo vratiti svojoj kući, a zemlja porijekla ih je dužna prihvatiti nazad - Bosna i Hercegovina je pozitivno odgovorila na takve zahtjeve.

Posebno su ovakve vrste sporazumijevanja bile opravdane u slučaju zemalja gdje je izbjegao veliki broj naših građana.

U narednom tekstu prezentirat ćemo potpisane sporazume, kao i rezultate koji su postignuti na planu povratka, a u vezi sa provedbom ovih sporazuma.

Tok i rezultati provedbe bilateralnih sporazuma o povratku

Bosna i Hercegovina je do sada potpisala bilateralne sporazume o prihvatu sa sljedećim zemljama:

1. Saveznom Republikom Njemačkom,

“Sporazum između Vlade Bosne i Hercegovine i Vlade Savezne Republike Njemačke o vraćanju i prihvatu osoba” (Sporazum o prihvatu) potpisan je 20. 11. 1996. godine, a sastavni dio Sporazuma je Protokol za njegovo provođenje. Sporazum je ratificirala Parlamentarna Skupština BiH, a objavljen je u “Sl. listu R BiH”, broj 6/96.

2. Švicarskom Konfederacijom,

“Sporazum između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Saveznog vijeća Švicarske o ponovnom prihvatu državljana Bosne i Hercegovine i državljana Švicarske” (Sporazum o ponovnom prihvatu) potpisan je 01.12.2000. godine, a sastavni dio Sporazuma je Protokol o njegovom provođenju.

3. Republikom Hrvatskom,

“Sporazum između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske o povratku izbjeglih osoba iz Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske” potpisan je 11. 12. 2001. godine. Protokol o provođenju Sporazuma sa R Hrvatskom još uvijek nije potpisan.

4. Srbijom i Crnom Gorom

“Sporazum između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Saveta ministara Srbije i Crne Gore o povratku izbjeglih osoba iz Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore” potpisan je 06. 10. 2003. godine. Istovremeno, potpisan je i “Protokol o provođenju Sporazuma između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Saveta ministara Srbije i Crne Gore o povratku izbjeglih osoba iz Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore”.

Odlukom Predsjedništva Bosne i Hercegovine o ratificiranju Sporazuma ("Službeni glasnik BiH" - Međunarodni ugovori, broj 7/04), od 04. 10. 2004. godine, citirani Sporazum ratificirala je Bosna i Hercegovina, dok je Srbija i Crna Gora to učinila Ukazom Predsjednika Srbije i Crne Gore o proglašenju Zakona o ratifikovanju Sporazuma ("Službeni list SCG"- Međunarodni ugovori, broj 6/2006), od 11. 10. 2004. godine.

Sporazumima o prihvatu definiraju se obaveze država potpisnica u ponovnom prihvatu svojih državljana, uz uslov da se u propisanim procedurama prethodno utvrdi državlanski status, a s tim u vezi, način i mjesto predaje zahtjeva, dokazna sredstva, rokovi, izuzeci od vraćanja, najavljivanje za prihvrat i preuzimanje osoba.

U definiranju obaveza koje su postale sastavni dio svih potpisanih sporazuma, entiteti u BiH su aktivno učestvovali u radu ekspertnih grupa za usaglašavanje odredaba sporazuma, a u skladu sa njihovim nadležnostima.

Osim naprijed navedenih već potpisanih bilateralnih sporazuma o prihvatu, Bosna i Hercegovina vodila je pregovore radi zaključivanja bilateralnih sporazuma i sa drugim zemljama, ali do njihovog zaključenja nije došlo. To se prije svega odnosi na R Sloveniju i R Tursku.

Potrebno je napomenuti da je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, dana 27. 06. 2002. godine, u Kartumu u Sudanu, potpisalo i Sporazum o povjerilačkom fondu Organizacije islamske konferencije (OIC), koji nije sporazum o povratku, ali je u funkciji povratka izbjeglica i raseljenih osoba u BiH.

Kao rezultat potpisivanja Sporazuma sa OIC-om, u Sarajevu je otvorena kancelarija Povjerilačkog fonda za hitan povratak izbjeglica i raseljenih osoba u BiH.

Na prvom zasjedanju Upravnog odbora Fonda, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice ponudilo je pet projekata, koji su svi prihvaćeni, a u kasnijoj fazi i realizirani.

Bosna i Hercegovina – SR Njemačka

Od 1992. do 1995. godine SR Njemačka je prihvatila oko 320.000 izbjeglica iz BiH, od kojih oko 60% sa prostora FBiH, a oko 40% sa područja RS. Izbjeglice su boravile, a jedan dio njih još uvijek boravi, u svim saveznim pokrajinama SR Njemačke. Ipak, najveći broj prihvatile su pokrajine Nordrhein - Westfalen (75.000), Bayern (62.000), Baden - Württemberg (52.000), Hessen (35.000), Berlin (29.000), Niedersachsen (23.000), Hamburg (12.500) i dr.

Masovan prihvata bosanskohercegovačkih građana u SR Njemačkoj, sa humanitarnog aspekta, iziskivao je vrlo intenzivnu aktivnost njemačkih vlasti, tim prije što je dolazak velikog broja ljudi uslijedio u kratkom periodu i neočekivano.

Sve ovo se dešavalo uglavnom tokom 1992. godine, kada su vlasti SR Njemačke otpočele sa organiziranim zbrinjavanjem bh. građana u skladu sa osnovnim načelima humanitarnog prava i uvažavajući odredbe Konvencije o pravnom statusu izbjeglica (Ženeva, 28. jula 1951. godine).

Status izbjeglica iz BiH u SR Njemačkoj

Položaj bh. izbjeglica bio je različit po pokrajinama, ali generalno "duldung" ("trpljenje") status garantirao je privremeni boravak sa odgodom izгона, koji se produžavao svakih 3 - 6 mjeseci. Duldung je uspostavljen kako bi se uredio povratak u etapama, tako da oni koji nisu planirani za repatrijaciju u prioritarnim fazama dobivaju duldung za daljnji boravak.

Druga vrsta boravka bila je "Aufenthaltsbefugnis", tj. dopuštenje boravka, zatim "Aufenthaltsurlaubnis", tj. dozvola boravka, pa "mali azil", azil i dr. Materijalni status je bio vrlo ujednačen po pokrajinama. Pomoć se sastojala od novčane naknade od oko 450 - 500 DEM mjesečno po odrasloj osobi i oko 200 - 300 DEM po djetetu, dok smještaj i komunalije izbjeglice nisu plaćale, odnosno, ovaj trošak pokrivala su njemačke vlasti.

Potpisivanje Sporazuma

Na inicijativu vlasti SR Njemačke, početkom 1996. godine otpočeli su razgovori oko potpisivanja bilateralnog sporazuma kojim bi se uredilo pitanje povratka bh. izbjeglica iz SR Njemačke u BiH. Nakon više susreta predstavnika Vlade SR Njemačke i, u to vrijeme, Vlade R BiH tokom 1996. godine, a posebno nakon održavanja Stalne konferencije ministara i

senatora unutrašnjih poslova SR Njemačke, u septembru iste godine, čiji je jedan od zaključaka bio i odluka o početku prinudnog povratka stranaca iz SR Njemačke, jasno je bilo da su savezne pokrajine SR Njemačke odlučile da se već otpočeti proces povratka mora dodatno intenzivirati.

Zbog donošenja takve odluke od strane ministara i senatora unutrašnjih poslova SR Njemačke, porastao je interes Bosne i Hercegovine za potpisivanje bilateralnog sporazuma kojim bi se uredio jedan fazni i organiziran način povratka, kao i procedure, faze i dinamika povratka, preuzimanje, prihvati i smještaj povratnika i dr.

Nakon nekoliko održanih sastanaka delegacije R BiH sa delegacijom SR Njemačke, postignuta je saglasnost o tekstu Sporazuma. Na jednom od sastanaka bh. strana primila je na znanje da su, prema Odluci Stalne konferencije ministara i senatora saveznih pokrajina SR Njemačke, mogući i prinudni povraci i to u "pogodne" dijelove BiH.

"Sporazum između Vlade Bosne i Hercegovine i Vlade Savezne Republike Njemačke o vraćanju i prihvatu osoba" (Sporazum o prihvatu) potpisan je 20. 11. 1996. godine, a sastavni dio Sporazuma je Protokol za njegovo provođenje. Sporazum je ratificirala Parlamentarna Skupština BiH, a objavljen je u "Sl. listu BiH" broj 6/96.

Posljedice potpisivanja Sporazuma

Kao direktna posljedica potpisivanja Sporazuma sa SR Njemačkom su ubrzani povraci bh. izbjeglica iz SR Njemačke u BiH, ali i odlasci iz SR Njemačke u treće zemlje. Radi se o preseljenju u treće, uglavnom, iseljeničke zemlje, u najvećoj mjeri u SAD i Kanadu.

Prema usaglašenim statistikama zajedničkog Ekspertnog odbora za praćenje provedbe ovog bilateralnog sporazuma, iz SR Njemačke je do kraja 2000. godine u iseljeničke zemlje otišlo oko 52.000 naših državljana.

Povratak iz SR Njemačke u BiH

Procjenjujemo da se od potpisivanja bilateralnog sporazuma do sada u Bosnu i Hercegovinu iz SR Njemačke vratilo oko 246.000 izbjeglica, od čega dobrovoljno oko 176.600 osoba.

Dobrovoljni povraci su se uglavnom realizirali u okviru programa njemačke vlade i to kroz REAG (Program za reintegraciju i emigraciju potražilaca azila u Njemačkoj) i GARP (Vladin program pomoći za repatrijaciju) koji se provodio u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM) i koji je bio usmjeren na podršku dobrovoljnom povratku. Oba programa završena su 2001. godine.

Pregled dobrovoljnih povrataka u okviru REAG/GARP programa po godinama i entitetima¹⁸

GODINA	FBIH	%	RS	%	UKUPNO
1996	1.011	100			1.011
1997	57.270	100			57.270
1998	86.886	97,66	2.076	2,33	88.962
1999	20.556	93,03	1.539	6,97	22.095
2000					6.097
2001					668
2002					500
UKUPNO	165.723		3.615		176.603

NAPOMENE:

- Podaci od 2000. do danas nisu iskazani po entitetima zbog toga što je došlo do zatvaranja nekih IOM-ovih Ureda u BiH, tako da su se isplate novčanih primanja-pomoći iz ova dva programa vršile samo u Sarajevu i Banjoj Luci.
- Od 2003. godine došlo je do obustave REAG i GARP programa pomoći na ime dobrovoljnog povratka iz SR Njemačke.

¹⁸ Izvor podataka: "Worldwide refugee information"

a) Dobrovoljni povraci - neregistrirani

Ukoliko se uporede podaci o ukupnom povratku sa podacima o registriranim povracima (dobrovoljnim i prinudnim), može se utvrditi da povratak oko 61.900 bh. izbjeglica iz SR Njemačke nije registriran. Pretpostavka je da su se ovi povraci dešavali uglavnom neposredno poslije potpisivanja DMS, odnosno, prije potpisivanja Sporazuma o prihvatu između SR Njemačke i BiH. U tom smislu može se govoriti o individualnim, spontanim, neregistriranim povracima.

“Dobrovoljni” povratak je u velikoj mjeri bio posljedica sasvim izvjesnog prinudnog povratka ukoliko se u datom roku ne napusti SR Njemačka, te na taj način ovakva vrsta repatrijacije ima obilježja i dobrovoljne i prinudne.

b) Prinudni povraci - deportacije

Stalna konferencija ministara unutrašnjih poslova saveznih njemačkih pokrajina donijela je već spomenutu odluku o prinudnom povratku bh. izbjeglica, kojima nije produžen status “trpljenja” i koje se u datim rokovima nisu “dobrovoljno” vratile u BiH, nakon čega se ova odluka počela provoditi veoma dosljedno i konzistentno.

Deportacije su se realizirale isključivo na područje FBiH, preko graničnog prijelaza na Aerodromu Sarajevo.

Posebno treba naglasiti da je veliki broj osoba po povratku iz Njemačke, vraćen na nova područja, uglavnom drugog entiteta, u odnosu na svoja prijeratna prebivališta i da je status povratnika u ogromnom broju iz izbjegličkog, zapravo, samo promijenjen u status raseljene osobe.

Usljed toga, situacija nije bila ohrabrujuća u mjeri u kojoj se to na prvi pogled činilo kada se, ne uvažavajući navedene činjenice, posmatra broj realiziranih povrataka.

Pregled deportiranih osoba po godinama¹⁹

Do kraja 2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	do 25. 09. 2005.	UKUPNO
5.064	675	722	465	697	1.210	8.833

Zajednički njemačko-bosanskohercegovački ekspertni odbor, upoređujući podatke o prinudnim povracima, usaglasio je stav da pokazatelje, iskazane u tabeli, treba dopuniti sa oko 600 neregistriranih prinudnih povrataka, tako da se ukupan broj prinudnih povrataka od potpisivanja Sporazuma do 25. 09. 2005. procjenjuje na oko 9.500.

Na osnovu pregleda deportiranih osoba po godinama, može se zaključiti da se deportiranje odvijalo dosta ustaljenim tempom, dok aktuelne statistike ukazuju na to da su deportacije u 2005. godini i intenzivirane.

Trenutno stanje

Na osnovu podataka ministarstava unutrašnjih poslova saveznih njemačkih pokrajina i usaglašene statistike zajedničkog ekspertnog odbora, pretpostavka je da se u SR Njemačkoj trenutno nalazi oko 20.000 izbjeglica iz BiH.

Posebno treba imati u vidu da je, prema procjenama, oko 3.000 bh. izbjeglica koje trenutno borave u SR Njemačkoj trajno traumatizirano, što sa članovima porodice znači da treba iznaći stalno rješenje za oko 9.500 osoba.

Na Konferenciji ministara unutrašnjih poslova SR Njemačke održanoj 23. i 24. novembra 2000. godine u Bonu, ministri i senatori su se saglasili da traumatizirane osobe iz BiH i članovi uže porodice (bračni drug i maloljetna djeca, odnosno ako se radi o traumatiziranoj djeci, njihovi roditelji) dobiju dozvolu boravka u SR Njemačkoj, koja će se produžavati svake dvije godine, pod uslovom da su te osobe došle u SR Njemačku prije 15. 12. 1995. godine i da se najkasnije do 01. 01. 2000. godine nalaze na dugoročnom psiho-terapeutskom tretmanu, te da su do sada već dobivali dozvolu za boravak ("duldung") na osnovu traumatiziranosti.

¹⁹ Izvor podataka: do 2001. godine: Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; od 2002. godine: Državna granična služba BiH

Ujedno, osobe iznad 65 godina starosti koja nemaju porodicu u BiH, a imaju staratelja sa stalnim boravkom u SR Njemačkoj, koji je spreman da o njima brine tako da ne koriste pravo na socijalnu pomoć, dobile su produženje boravka na dvije godine. Naknadno je donesena Odluka da odobrenje za ostanak dobiju i osobe koje imaju osiguran posao u SR Njemačkoj kao i članovi porodice koje izdržavaju.

Ostale kategorije bh. izbjeglica koje nisu obuhvaćene ovim zaključcima i obavezuju se i dalje, prvenstveno dobrovoljno, napustiti SR Njemačku.

Bosna i Hercegovina - Švicarska Konfederacija

Od 1992. do 1995. godine Švicarska Konfederacija prihvatila je oko 24.500 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine.

Socijalni položaj izbjeglica iz BiH u Švicarskoj Konfederaciji bio je vrlo solidan, podrazumijevajući plaćen stan i zdravstveno osiguranje, te novčani dodatak za hranu, u rasponu od 440 - 520 SFR za svakog pojedinca, uključujući i djecu. Iznos je varirao zavisno od propisa u svakom od 26 kantona koji sačinjavaju Švicarsku Konfederaciju, plus Kneževina Lihtenštajn.

Povratak iz Švicarske Konfederacije u BiH

a) dobrovoljni povraci

Od potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini pa do 25.10.2005. godine, iz Švicarske se u Bosnu i Hercegovinu vratilo oko 12.000 izbjeglica i u najvećem broju radi se o organiziranim - asistiranim povracima. Do sada je registrirano oko 11.300 ovakvih povrataka. Treba naglasiti da je, u cilju stimuliranja dobrovoljnog povratka, Vlada Švicarske Konfederacije izdvajala značajna finansijska sredstva.

b) prinudni povraci

Državljeni BiH kojima je od 1992. do 14.12.1995. godine odobrena privremena zaštita sa rokom isteka na dan 01. 05. 1996. godine, obavezni su napustiti Švicarsku, kao i svi oni čiji su zahtjevi za azil negativno riješeni.

Potpisivanje Sporazuma

“Sporazum između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Saveznog vijeća Švicarske o ponovnom prihvatu državljana Bosne i Hercegovine i državljana Švicarske” (Sporazum o ponovnom prihvatu) potpisan je 01. 12. 2000. godine, a sastavni dio Sporazuma je Protokol o njegovom provođenju.

Ovim Sporazumom potpisnice su se obavezale da će na zahtjev druge strane preuzeti svoje državljane, uz mogućnost da se u propisanoj proceduri prethodno utvrdi samo državlanski status, a s tim u vezi, način i mjesto predaje zahtjeva, dokazna sredstva, rokovi, najavljivanje za prihvata, preuzimanje osoba i dr.

Konstituirana je i zajednička Radna grupa eksperata čiji je zadatak bio praćenje provođenja Sporazuma i njegovog Protokola. Zajednička Radna grupa eksperata održala je 28. i 29.05.2001. godine sastanke na kojima su razmatrane mjere za unapređenje provođenja Sporazuma, razmijenila je statistike, a razmatrani su i problemi ponovnog prihvata u slučajevima dvonacionalnih brakova, povratak uz pratnju i dr. Zajednička Radna grupa eksperata pridržavala se odredaba Konvencije od 28. jula 1951. godine, koja se odnosi na izbjeglički status, kao i Protokola od 31. januara 1967. godine, koji se odnosi na pravni status izbjeglica.

Ugovorne strane su priznale potrebu da se na odgovarajući način uzme u obzir posebna situacija Bosne i Hercegovine u provođenju Sporazuma u odnosu na one državljane BiH kojima je između 1992. i 14.12.1995. godine odobrena privremena zaštita sa rokom isteka na dan 01.05.1996. godine. S tim u vezi, Radnoj grupi eksperata dat je mandat da koordinira repatrijaciju državljana BiH i da razradi prijedloge za njihov povratak i reintegraciju.

Provođenje Sporazuma

Od potpisivanja Sporazuma do 25.09.2005. godine u Bosnu i Hercegovinu je iz Švicarske deportirano ukupno 1.075 osoba, iako je u istom periodu bh. strana od švicarske strane dobila svega 13 zahtjeva za prihvata svojih državljana u skladu sa važećim bilateralnim sporazumom.

Prinudni povratak iz Švicarske u Bosnu i Hercegovinu, po godinama²⁰

do kraja 2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	do 25. 09. 2005.	UKUPNO
89	129	115	512	149	81	1.075

Trenutno stanje

Prema podacima usaglašenim na prvom sastanku zajedničke Radne grupe eksperata, trenutno u Švicarskoj boravi oko 50.000 bh. državljana. Ovdje se ubrajaju i osobe koje su po različitim osnovama pristigle u Švicarsku prije 1992. godine, koje su kao izbjeglice usljed ratnih zbivanja u BiH primljene od 1992. do 1995. godine i oni koji su došli nakon potpisivanja DMS.

Trajnu dozvolu boravka ili "C" vizu dobilo je oko 30.000 osoba, oko 14.000 osoba ima "B" vizu, što znači da im se dozvola boravka obnavlja godišnje do trajnog rješenja, dok preostalih oko 6.000 osoba, koje su nakon potpisivanja DMS pristigle u Švicarsku i zatražili azil, još uvijek čekaju rješenje svog statusa.

²⁰ Izvor podataka: Državna granična služba Bosne i Hercegovine

Bosna i Hercegovina - Republika Hrvatska

Od 1992. do 1995. godine Republika Hrvatska je prihvatila oko 170.000 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine. Mnoge bh. izbjeglice su R Hrvatsku doživljavale samo kao zemlju tranzita u pokušaju da se domognu neke od bogatih zemalja Zapadne Evrope ili neke treće zemlje prihvata, kao krajnje destinacije.

Veliki broj izbjeglica otišao je u treće zemlje u organizaciji UNHCR-a, IOM-a, IRC-a, drugih međunarodnih organizacija ili samostalno.

Naprimjer, samo preko izbjegličkog centra u Gašincima u R Hrvatskoj, od 1993. do 1995. godine, u treće zemlje otišlo je oko 25.000 osoba.

Povratak iz R Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu

Povratak iz R Hrvatske započeo je odmah nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Procjena Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice je da se do sada vratilo oko 60.000 bh. izbjeglica iz R Hrvatske u BiH, u svoja prijeratna prebivališta.

Istovremeno je nastavljan i trend iseljavanja u treće zemlje tako da se procjenjuje da je u treće zemlje iseljeno oko 52.000 bh. izbjeglica.

Pitanje povratka bh. izbjeglica iz R Hrvatske je i danas aktuelno. Stoga je Vlada R Hrvatske donijela zaključak da finansijski pomaže dobrovoljan povratak Hrvata iz R Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu.

Taj projekat se realizira već četvrtu godinu i po svome kapacitetu (20 miliona kuna godišnje), svrstava R Hrvatsku u red najvećih bilateralnih donatora u BiH.

Potpisivanje i provođenje Sporazuma

“Sporazum između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Hrvatske o povratku izbjeglih osoba iz Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske” potpisan je 11.12.2001. godine. Protokol o provođenju Sporazuma sa R Hrvatskom još uvijek nije potpisan.

Ono što nije povoljno sa pozicije primjene Sporazuma jeste činjenica da u prelaznim i završnim odredbama sporazuma ne postoji klauzula privremene primjene, tako da bez ratificiranja Sporazuma nije moguća ni njegova primjena.

U takvim okolnostima, države potpisnice svoje bilateralne interese u ovoj oblasti ostvaruju putem Međudržavnog vijeća za saradnju, kao i direktno na operativnim nivoima gdje je saradnja veoma dobra.

Do sada je održano 9 sjednica međudržavnog vijeća za saradnju između BiH i R Hrvatske, na kojima je dominiralo pitanje povratka izbjeglica i raseljenih osoba.

Bosna i Hercegovina – Srbija i Crna Gora

Od 1992. do 1995. godine Srbija i Crna Gora prihvatila je oko 297.000 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine. Mnoge bh. izbjeglice boravile su u Srbiji i Crnoj Gori u tranzitu, znači po nekoliko dana i odmah su napuštale tu zemlju u potrazi za trajnijim rješenjima u nekoj od zemalja prihvata u Evropi ili u udaljenim prekookeanskim zemljama, tradicionalnim useljeničkim destinacijama.

Proteklih godina kod izbjeglica iz Bosne i Hercegovine, koje su boravile u Srbiji i Crnoj Gori, prepoznatljive su tri tendencije u pogledu trajnih rješenja:

1. Dobrovoljna repatrijacija

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice vjeruje da je najbolje rješenje za izbjeglice upravo dobrovoljna repatrijacija u Bosnu i Hercegovinu i u tom pravcu ulože posebne napore u saradnji sa nadležnim institucijama Srbije i Crne Gore.

2. Lokalna integracija

Više od 60% izbjeglica iz Bosne i Hercegovine u Srbiji i Crnoj Gori tokom popisa iz 1996. godine izrazilo je želju da se lokalno integrira u SCG. Prema analizama koje je uradio UNHCR u vezi sa pokazateljima o zainteresiranosti izbjeglica iz BiH za lokalnim integriranjem, smatra se da Srbija i Crna Gora neće uspjeti integrirati ovako veliku novu populaciju bez ogromne pomoći međunarodne zajednice. Ovo se zasniva na tri osnovna uvjerenja: da nije u potpunosti jasan i izgrađen pravni okvir, da ne postoji značajnija mogućnost zapošljavanja i da ne postoji jasno rješenje stambenog zbrinjavanja izbjegličke populacije u lokalnoj zajednici.

3. Iseljenje u treće zemlje

Odlazak u treće zemlje za jedan broj osoba bio bi trajno rješenje, jer oni svoju budućnost ne vide niti u repatrijaciji u BiH niti u lokalnom integriranju u Srbiji i Crnoj Gori. Iako i dalje postoje aktivni useljenički programi za preseljenje u tradicionalne useljeničke zemlje, poput SAD-a, Kanade i Australije, ova mogućnost je, ipak, ograničena na mali broj izbjeglica.

Povratak iz Srbije i Crne Gore u Bosnu i Hercegovinu

Zaključno sa 25.10.2005. godine u BiH se iz SCG vratilo oko 110.000 izbjeglica.

Do sada su u procesu praćenja povratka iz Srbije i Crne Gore registrirani individualni i organizirani povraci.

Ovi povraci su organizirani uglavnom na područje Federacije BiH, dok na područje R Srpske nisu registrirane organizirane repatrijacije bh. povratnika, niti su zaprimani zahtjevi za istu, ali ipak je realizirano mnogo spontanih povrataka.

Do sada se dobrovoljna repatrijacija u Federaciju BiH odvijala uglavnom u urbane sredine Sarajevo, Mostar i Tuzlu.

U istom periodu iz Srbije i Crne Gore u treće zemlje iselilo je više od 70.000 izbjeglica iz BiH.

Potpisivanje i provođenje Sporazuma

“Sporazum između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Saveta ministara Srbije i Crne Gore o povratku izbjeglih osoba iz Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore” potpisan je 06. 10. 2003. godine. Istovremeno, potpisan je i “Protokol o provođenju Sporazuma između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Saveta ministara Srbije i Crne Gore o povratku izbjeglih osoba iz Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore”.

Sporazum je ratificiran od obje strane potpisnice, čime su stvorene i formalne pretpostavke za njegovu primjenu.

S ciljem provođenja sporazuma, formirana je i Radna grupa za realiziranje odredbi Sporazuma, a u okviru bilateralnih susreta zemalja potpisnica Sporazuma postignuta je načelna saglasnost da se zajednički, u finansijskom smislu, pomogne proces povratka na konkretne lokalitete u Bosni i Hercegovini.

Bilateralna saradnja između BiH i SCG održavana putem Međudržavnog vijeća za saradnju, koje je do sada održalo 4 sjednice i na kojima je redovno elaborirano pitanje povratka i raseljenja unutar Regiona.

Opći problemi u realiziranju sporazuma o prihvatu

U uslovima neselektivnog vraćanja i neusaglašene, ubrzane dinamike povratka, kojoj nije prethodilo uređenje neophodnih preduslova za povratak u određena područja BiH, kako u pogledu političke klime i (ne)spremnosti za povratak u pojedinim područjima, tako i usljed objektivnih okolnosti (devastiranosti stambenog fonda i infrastrukture, neadekvatne mogućnosti zapošljavanja, zdravstvene brige i obrazovanja, minirana područja i dr.), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, koje je u BiH direktno nadležno za implementiranje sporazuma o povratku, suočava se s velikim poteškoćama.

Osnovni problemi sa kojima se bh. strana susreće u dosadašnjem realiziranju sporazuma odnose se, prije svega, na nedefinirane ili nedovoljno jasne nadležnosti o pojedinim pitanjima važnim za povratak u BiH i entitetima te, s tim u vezi, i proceduralne poteškoće.

Ovo se, prije svega, odnosi na slabu saradnju različitih nivoa vlasti u BiH u pogledu međusobnog komuniciranja i davanja odgovora na pitanja u pogledu smještaja, stanja imovine i drugih pitanja važnih za provedbu sporazuma. Sporost administracije u realiziranju procesa reintegriranja (pitanja ličnih dokumenata, zdravstvena zaštita i liječenje, penzijsko-invalidsko osiguranje, školovanje djece i dr.) dodatni su problemi u provođenju Sporazuma.

Prestanak rada tranzitno-prihvatnih centara (u funkciji je samo TC Stup koji treba da se zatvori zaključno sa 31.12.2005. godine) i nedostatak alternativnog smještaja i stambenog prostora uopće, dodatno usložnjava izvršavanje preuzetih obaveza iz Sporazuma.

Nedostatak finansijskih sredstava potrebnih za direktno provođenje Sporazuma (prijevoz povratnika i njihovog prtljaga i dr.) samo je još jedan u nizu problema sa kojim su suočene nadležne institucije.

Problemi u vezi sa repatrijacijom i prihvatom ranjivih kategorija izbjeglica iz BiH

Bosnu i Hercegovinu već dugo opterećuje problem povratka i prihvata osoba iz tzv. ranjivih kategorija, koje imaju specijalne potrebe i koje su zbog ratnih sukoba napustile zemlju nakon 1992. godine.

Prema prikupljenim podacima i procjenama Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, više od 400 osoba je iz ove kategorije bh. izbjeglica, od kojih su mnogi podnijeli zahtjeve za povratkom u BiH.

U posljednje vrijeme ovakvi zahtjevi zaprimaju se učestalo, a naročito iz R Madžarske, R Hrvatske, SR Njemačke, Srbije i Crne Gore i dr.

Zbog ustavnih i zakonskih nadležnosti i ograničenja, ovu važnu obavezu Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice nije bilo u mogućnosti realizirati samostalno, nego isključivo interresorski uključujući tu i nadležne entitetske institucije.

Spomenuti problem u vezi sa povratkom ranjivih kategorija, od čega bi se trebala posebno izdvojiti kategorija izbjeglica-duševnih bolesnika, naročito je izražen u odnosu na one zemlje sa kojima BiH nema potpisane bilateralne sporazume o povratku izbjeglica.

Uvažavajući ozbiljnost ovog problema, Ministarstvo je u više navrata o tome informiralo Vijeće ministara BiH, nakon čega je, postupajući prema donesenim zaključcima, održan veći broj zajedničkih sastanaka sa predstavnicima nadležnih institucija oba entiteta, kako bi se sistemski i interresorski pristupilo realizaciji povratka ove ranjive kategorije. Na održanim sastancima, pored našeg Ministarstva, kao i nadležnih entitetskih ministarstava koja se bave izbjeglicama i raseljenim osobama, učestvovali su i predstavnici entitetskih ministarstava iz oblasti zdravstva i socijalne zaštite.

Paralelno sa održavanjem sastanaka, a u cilju stvaranja preduslova za povratak ove kategorije povratnika, uslijedile su brojne provjere mogućnosti povratka i smještaja ovih povratnika u specijalizirane zdravstvene ustanove u BiH.

Provjere su izvršene putem Fondova PIO-a oba entiteta, sa ciljem utvrđivanja eventualnih prijeratnih korisnika penzija, a posredstvom MUP-a entiteta zatražili smo utvrđivanje identiteta, tzv. „djelimične provjere“ sa istim ciljem.

Pored ovoga prikupljeni su i podaci o srodnicima koji bi bili voljni u krugu porodice prihvatiti i zbrinuti ove osobe ili pružiti drugu vrstu pomoći. Ovo iz razloga jer medicinske i socijalne ustanove u BiH rade na potpuno novim načelima, u odnosu na prijeratne, kada su osobe sa ovakvim oboljenjima bile smještene u specijalizirane institucije u BiH.

Trenutno dostupni način prihvata i liječenja zasniva se na kombinaciji zdravstvene i socijalne zaštite. Dok je u hroničnoj fazi bolesti, pacijent se nalazi na porodičnom liječenju ili je u specijaliziranim socijalnim ustanovama, a ulaskom u akutnu fazu bolesti, pacijent se smješta na bolničko liječenje koje, poboljšanjem stanja, ponovo završava prelaskom-vraćanjem pacijenta u porodično liječenje, odnosno, u socijalnu ustanovu.

U cilju iznalaženja rješenja za smještaj ove ranjive kategorije bh. povratnika u odgovarajućim medicinskim ustanovama i centrima socijalne zaštite, zatraženi su podaci o raspoloživim kapacitetima u istima.

O problemu povratka ranjivih kategorija izbjeglica raspravljalo se i na sjednicama državne Komisije za izbjeglice i raseljene osobe, na kojoj su učestvovali i pozvani predstavnici nadležnih entitetskih institucija iz oblasti zdravstva, Javnog fonda zdravstvenog osiguranja R Srpske, Ministarstva rada i socijalne politike FBiH, kao i predstavnik Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja FBiH.

Također, ovom prilikom želimo naglasiti da su aktivnu podršku pri realizaciji povratka ove kategorije izbjeglica davali i predstavnici UNHCR-a, što je posebno izraženo participiranjem u stvaranju uslova i povratku grupe od 40 izbjeglica iz Debrecina u R Mađarskoj, koji je uspješno realiziran u martu 2002. godine.

Iz do sada navedenog, mogu se prepoznati neki razlozi otežane repatrijacije duševnih bolesnika iz zemalja prihvata u BiH:

- Nepostojanje krovnog zakona o zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti na nivou BiH, kojim bi se definirale nadležnosti u postupanju i odgovornost nadležnih institucija u ovom složenom interresornom pitanju;
- Sistem zdravstvene zaštite koji regulira zbrinjavanje u medicinskim ustanovama funkcioniра na izmijenjenim osnovama u odnosu na prijeratni;
- Socijalne i zdravstvene ustanove za zbrinjavanje i njegu ove kategorije osoba su ograničenog kapaciteta, kadrovski nepopunjene i tehnički loše opremljene;

- Medicinske ustanove za smještaj duševnih bolesnika koje su bile u funkciji prije rata u BiH, sada ne postoje ili su smanjenih kapaciteta, dok su neke u cijelosti devastirane;
- Smještaj ranjivih kategorija osoba u bilo koju od ovih ustanova, uslovljen je garancijama za osiguranjem finansijskih troškova njihovog prihvata i boravka, s obzirom na to da sve ove institucije rade na komercijalnim osnovama;
- Na osnovu izvršenih provjera kod rodbine u oba entiteta, o mogućnostima prihvata ovih osoba u krugu porodice, utvrđeno je da oni nisu voljni ili nisu u mogućnosti prihvatiti i zbrinuti svoje srodnike;
- Nepostojanje finansijske podloge za osiguranje povratka, prihvata, smještaja i boravka ove kategorije povratnika u specijaliziranim ustanovama u BiH.

U smislu rješavanja ovog problema, na nivou BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice saraduje sa Ministarstvom civilnih poslova koje je, prema Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave BiH („Sl. glasnik BiH“, broj 5/03.), nadležno i za utvrđivanje osnovnih principa koordiniranja aktivnosti, usklađivanje planova entitetskih organa vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu, između ostalog, i u oblastima zdravstva i socijalne zaštite.

Saradnja sa susjednim zemljama u regionu

Od 1992. do 1995. godine, zemlje regiona, SR Jugoslavija i R Hrvatska, prihatile su ukupno oko pola miliona izbjeglica iz BiH, što je posebno obrađeno u uvodnom dijelu ove brošure.

Procjena Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice je da se do sada iz zemalja regiona u BiH, u svoja prijeratna prebivališta vratilo ukupno oko 170.000 bh. izbjeglica, od kojih 110.000 iz Srbije i Crne Gore i 60.000 iz R Hrvatske.

Preliminarni rezultati provedenog procesa reregistriranja izbjeglica **u Srbiji i Crnoj Gori**, govore o broju od 47.050 izbjeglica iz BiH, što je znatno manji broj u odnosu na procjene kojima se prije toga raspolagalo.

Prema posljednjim dostupnim podacima, **u R Hrvatskoj** nalazi se još oko 53.000 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine.

Njih 50.000 riješilo je svoj status u R Hrvatskoj, dok se oko 2.790 osoba nalazi u statusu izbjeglice, tj. trebaju trajno rješenje. Jedan broj preostalih bh. izbjeglica u R Hrvatskoj zainteresiran je za povratak u Bosnu i Hercegovinu i očekuju asistenciju države u realiziranju njihovog povratka.

Istovremeno, Bosna i Hercegovina je prihvatila značajan broj izbjeglica iz regiona, čemu je također, posvećeno posebno poglavlje.

Iz iznesenih procjena i podataka, više je nego očigledno da je pored bilateralnog sporazumjevanja problemu raseljavanja u regionu neophodno pristupiti na jedan sveobuhvatniji, sistematski način.

Prepoznajući ovu potrebu Bosna i Hercegovina, R Hrvatska i Srbija i Crna Gora, su političkim konsenzusom pristupile rješavanju pitanja izbjeglica i raseljenog stanovništva u regionu, ozvaničivši svoju opredjeljenost da će u rješavanju pitanja izbjeglica i raseljenog stanovništva omogućiti proces povratka ili lokalne integracije - potpisivanjem Deklaracije na Regionalnoj ministarskoj konferenciji o rješavanju izbjegličko raseljeničkih pitanja, 31. januara 2005. godine u Sarajevu.

Regionalna ministarska konferencija o rješavanju izbjegličko-raseljeničkih pitanja

---

Sarajevo, 31. januar 2005

DEKLARACIJA

Mi, ministri nadležni za pitanja izbjeglica i raseljenog stanovništva u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji i Crnoj Gori, sastali smo se danas u Sarajevu kako bismo se dogovorili o našim pojedinačnim i zajedničkim aktivnostima, koje treba preduzeti u idućem periodu uz pomoć predstavnika međunarodne zajednice u cilju osiguranja pravednog i trajnog rješenja pitanja izbjeglica i prognanika u našim zemljama;

smatrajući kako pravedno rješenje ovog važnog pitanja mora biti prvenstveno u interesu sigurnosti, dostojanstva i dobrobiti pojedinaca i naroda, te mora dodatno pridonijeti miru i stabilnosti u jugoistočnoj Evropi, kao i naporima naših zemalja na individualnom pristupanju EU;

svjesni činjenice da je prevladavanje naslijeđa ratnog razdoblja sastavni dio pune normalizacije odnosa između naših zemalja;

potvrđujući našu predanost provođenju međunarodnih konvencija koje uređuju zaštitu izbjeglica, posebno Konvencije o izbjeglicama iz 1951. i njenog Protokola iz 1967., te s obzirom na Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini iz 1995., posebno njegov Aneks 7., kao i važeće bilateralne sporazume;

uzimajući u obzir Program povratka i zbrinjavanja prognanika, izbjeglica i raseljenih osoba - Republika Hrvatska, 1998. godina; Sporazum o suradnji buduće Vlade RH i zastupnika Samostalne demokratske srpske stranke u Hrvatskom saboru, 2003. godine, Strategiju Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa 7. Dejtonskog mirovnog sporazuma (BiH, 2002.

godina), Nacionalnu strategiju za rješavanje pitanja izbeglih i interno raseljenih lica (Srbija, 2002. godina) i Nacionalnu strategiju za trajno rješenje problema izbjeglica i interno raseljenih lica (Crna Gora, 2005. – 2007. godine);

uzimajući u obzir što je postignuto do današnjeg dana na ostvarenju povratka izbjeglica među našim zemljama, kao i svjesni da je uzajamna operativna saradnja potrebna za dovršenje preostalih zadataka u procesu povratka i u potpunosti svjesni da sve izbjeglice uživaju pravo na siguran i dostojanstven povratak;

potvrđujući da sve izbjeglice imaju puno i neotuđivo pravo na pojedinačne odluke o zemlji stalnog boravka, te odlučni preduzeti sve nužne državne i administrativne mjere kako bi se omogućilo ostvarenje tih pojedinačnih odluka i osiguralo pravedno rješenje pitanja izbjeglica između naših zemalja,

dogovorili smo se kako slijedi:

1. Do kraja 2006. godine, na osnovu programa naših zemalja, obavezujemo u rješavanju pitanja izbjeglica i raseljenog stanovništva, omogućiti proces povratka ili lokalne integracije u našim zemljama, na nediskriminacijskoj osnovi i na osnovu njihove pojedinačne odluke, pružajući pomoć i podršku, u saradnji s UNHCR-om, EU i OSCE-om;
2. Pristup pripadajućim pravima, uključujući smještaj, osigurati će se na pošten i transparentan način, a svi socijalni, pravni, proceduralni ili neki drugi uslovi za provedbu navedenog, bit će ispunjeni u duhu ove deklaracije;
3. Ne umanjujući ni na koji način prednost prava na povratak, izbjeglicama koji izaberu trajno nastanjenje u zemlji gdje sada žive, zemlja domaćin pružit će mogućnost lokalne integracije u skladu sa domaćim zakonodavstvom;
4. UNHCR, kao i EU i OSCE, pozvani su da pomognu našim vladama u procesu povratka i lokalne integracije, te da angažuju finansijske i druge oblike pomoći i podrške međunarodne zajednice;
5. Izbjeglice će po svom povratku ili lokalnoj integraciji uživati ista prava i obaveze kao svi ostali stanovnici/građani, na nediskriminacijskoj osnovi;
6. Gore navedena načela i ciljevi, bit će osnov za izradu pojedinačnih planova aktivnosti («Road Map») naših zemalja, tvoreći obuhvatan popis zadataka koji se moraju preduzeti i svaka će zemlja snositi pojedinačnu odgovornost za njihovo provođenje. Ti pojedinačni planovi aktivnosti objedinit će se u jednu zajedničku provedbenu matricu;
7. Svaka zemlja pripremit će u roku od tri mjeseca svoj plan aktivnosti. U tom vremenskom okviru UNHCR pozvan je da pomogne u izradi odgovarajućih baza podataka;
8. Obavezujemo se imenovati svoje predstavnike iz nadležnih ministarstava, odnosno drugih nadležnih tijela i pozvati UNHCR, kao i EU i OSCE, da također imenuju svoje predstavnike u stručnoj radnoj skupini. Stručna radna skupina

sastajat će se najmanje četiri puta godišnje kako bi:

- objedinila pojedinačne planove odvijanja aktivnosti u zajedničku provedbenu matricu;
- pregledala baze podataka iz tačke 7;
- preispitala preostale zadatke iz područja (i) programa repatrijacije i pristupa pravima, (ii) privrednog razvoja na područjima povratka i lokalne integracije, (iii) razmjene podataka o trajnim rješenjima, te (iv) mogućih pitanja lokalne integracije kao što su, uz ostalo, problemi vezani uz socijalnu zaštitu ranjivih skupina poput starijih osoba, medicinskih slučajeva, samohranih majki, itd.;
- pratila provedbu zajedničke provedbene matrice;
- pripremala ministarske sastanke koji će se održavati barem jednom godišnje.

Ova je Deklaracija sastavljena u tri izvornika, svaki na službenim jezicima Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore.

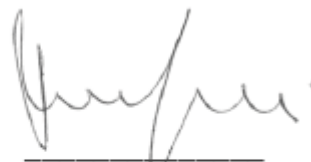
Sastavljeno u Sarajevu, 31. januara 2005. godine

Mirsad Kebo,
Ministar za ljudska
prava i izbjeglice
Bosne i Hercegovine

Božidar Kalmeta,
Ministar mora, turizma,
prometa i razvitka
Republike Hrvatske

Rasim Ljajić,
Ministar za ljudska i
manjinska prava
Srbije i Crne Gore

Rad zajedničke Radne grupe za provedbu zaključaka Regionalne ministarske konferencije

---

Nakon održavanja Regionalne ministarske konferencije o rješavanju izbjegličko-raseljениčkih pitanja i usvajanja Sarajevske deklaracije, Bosna i Hercegovina preuzela je ulogu tehničkog koordinatora aktivnosti na realiziranju zaključaka.

S ciljem realiziranja ovog odgovornog zadatka, objedinjeni su prijedlozi kojima su tri ministra imenovali svoje predstavnike u zajedničku Radnu grupu.

Radna grupa je održala četiri sastanka na kojima su dogovoreni i usaglašeni osnovni principi rada, kao i metodologija i sadržaj dokumenta koji je potrebno pripremiti.

U okviru spomenutog rada Radne grupe, dogovoreno je da će svaka od zemalja pripremiti dvije vrste priloga koji će postati sastavnim dijelom zajedničke provedbene matrice.

Prvi dio materijala čija je izrada postala obavezom zemalja učesnica, jeste definiranje jasnih i na jedinstvenoj metodologiji usaglašениh izvještaja o stanju i problemu raseljenosti u svakoj od zemalja, kao i službene statistike kojima raspoložu učesnice, ali i UNHCR.

Dogovoreno je da će prvi zajednički dio sadržavati i stručne stavove i mišljenje UNHCR-a o mogućnostima razmjene podataka između Bosne i Hercegovine, R Hrvatske i Srbije i Crne Gore, a u odnosu na važeće međunarodne propise relevantne za predmetno pitanje.

Ovaj dio dokumenta, u svojstvu tehničkog koordinatora procesa, pripremili su predstavnici Bosne i Hercegovine i na jednom od prvih sastanaka, ovo je pitanje i konačno usaglašeno na radnom nivou.

Nakon izrade ovoga dijela, tačnije paralelno sa radom na izradi prvog dijela zajedničkog dokumenta, odvijale su se aktivnosti na pripremi posebnih mapa puta, koje su trebale da urade svaka od zemalja učesnica.

Radi se o definiranju konkretnih obaveza koje će svaka od zemalja poduzeti, kako bi se olakšao proces višesmjernog povratka i drugi oblici rješavanja izbjegličko-raseljeničkih pitanja u Regionu.

Prvi nacrti dokumenata koji su pristigli od učesnica, ukazali su na prilično različite koncepte pojedinih od zemalja kako u političkom, tako i u administrativnom i tehničkom pogledu.

Nakon prvih sastanaka, Radna grupa se prilično usaglasila u smislu pristupa izradi svojih mapa puta, te se pristupilo i pojedinačnom razmatranju svake od tri mape.

Detaljnim čitanjem, svi učesnici u radu Radne grupe, imali su mogućnost da reagiraju na svako predloženo rješenje koje je dostavljeno od strane BiH, R Hrvatske i Srbije i Crne Gore, što je i urađeno u vidu pismenih komentara i primjedbi koje su dostavljene BH predstavniku u radnoj grupi.

Nakon zaprimanja primjedbi, iste su grupisane i ponovo razmatrane na sastanku Radne grupe.

Cilj ovog razmatranja bio je dati mogućnost svakoj od strana na čiju se mapu puta dati komentari i primjedbe odnose, da ih koriguje i na taj način svrsta u red realiziranih.

Bosna i Hercegovina je prva "branila" svoju mapu puta i sa puno podrške, uspjela je zadobiti povjerenje i saglasnost svih učesnika u radu, kako iz zemalja učesnica, tako i od predstavnika organizacija međunarodne zajednice (UNHCR, OSCE, EK).

Nakon toga, Srbija i Crna Gora je također završila sa radom na svojoj mapi puta, dok su za mapu puta R Hrvatske, pojedini učesnici tj. članovi Radne grupe zatražili određene dorade, koje se odnose na definiranje nekoliko pitanja, koja nisu bila obuhvaćena Mapom puta.

Očekuje se da Radna grupa rješi i ova pitanja, odnosno da postigne maksimalan nivo usaglašenosti dokumenata, što bi bio signal da se pristupi organiziranju novog ministarskog sastanka na temu implementacije Sarajevske deklaracije.

Tokom rada radne grupe došla je do izražaja sva složenost ovakvog oblika multilateralnog dogovaranja, jer svaka od zemalja rukovodi se unilateralnim rješenjima, koja su pretočena u formu zakona, strategija i dr. dokumenata, a istovremeno je potrebno približiti rješenja na način da osiguraju makar približno jednak standard na svakom od prostora tri zemlje koje su se odlučile za ovaj značajan korak u rješavanju izbjegličko-raseljeničkih pitanja.

Radna grupa do sada je održala četiri sastanka i uskoro se očekuju ministarske konsultacije o nacrtu dokumenta, kako bi se moglo pristupiti organiziranju nove konferencije na kojoj bi se dokument i zvanično promovirao.

Nacrt zajedničkog plana aktivnosti na rješavanju izbjegličko-raseljeničkih pitanja

---

Statistike i razmjena podataka – aktuelno stanje

BOSNA I HERCEGOVINA

Stanje na dan 01.08.2005. godine

Broj izbjeglica i azilanata – prema zemlji porijekla i mjestu boravka

Zemlja porijekla	UKUPNO BiH	Privremeni prihvata	Tražitelji azila	Izbjeglice
HRVATSKA*	7.533			7.533
SICG (Kosovo)	3.410	3.057	128	225
UKUPNO region	10.943	3.057	128	7.758

* Proces re-registracije izbjeglica na području RS je otpočeo 01.11.2004. i statistike se odnose na broj podnesenih zahtjeva za re-registraciju sa stanjem na dan 01.08.2005. godine. Rok za podnošenje zahtjeva za re-registraciju u RS istekao je 30.06.2005. godine. Prema podzakonskom aktu koji je u postupku donošenja, ovaj rok će se produžiti za 3 mjeseca od dana njegovog stupanja na snagu i obuhvatit će zahtjeve za re-registriranje svih izbjeglica iz R Hrvatske koje trenutno borave na području čitave BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice procjenjuje da se ukupan broj izbjeglih osoba iz R Hrvatske u BiH kreće oko 19.000.

REPUBLIKA HRVATSKA

Stanje na dan 30. lipnja 2005.

Broj izbjeglica registriranih u Hrvatskoj – prema zemlji porijekla

Zemlja porijekla	Ukupno izbjeglica u RH	Organizirano smješteni	Privatno smješteni
Bosna i Hercegovina	2.922	1.406	1.516
SICG	42		42
<i>Srbija</i>	40		
<i>Crna Gora</i>	2		
UKUPNO	2.964	1.406	1.558

* Zadnja preregistracija izbjeglica u Republici Hrvatskoj napravljena je 1997. godine kada je uspostavljen sustav redovitog praćenja svake promjene statusa i drugih okolnosti smještaja registriranih izbjeglica, koje se redovito prate preko središnje baze podataka Uprave za prognanike i izbjeglice Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka (nadalje: UPPI).

* Pored registriranih izbjeglica, u Hrvatskoj je lokalno integriran veći broj osoba koje su nakon 1997. godine izgubile status izbjeglice zbog stjecanja hrvatskog državljanstva - oko 120.000 osoba iz Bosne i Hercegovine te oko 35.000 osoba iz Srbije i Crne Gore. Te osobe su u međuvremenu lokalno integrirane uz potporu hrvatske države ili samostalno vlastitim sredstvima.

Druge osobe od interesa – zahtjevi za povratak u Republiku Hrvatsku

Zemlja smještaja	Zahtjevi za povratak u Republiku Hrvatsku	Zahtjevi za povratak u Bosnu i Hercegovinu
Hrvatska	-	8.000
Bosna i Hercegovina	2.791	
SICG	9.409	
<i>Srbija</i>		
<i>Crna Gora</i>		
UKUPNO	12.200	8.000

- *Zahtjevi za povratak u Republiku Hrvatsku:* Zahtjeve za povratak u Republiku Hrvatsku podnijelo je od 1998. godine do sada ukupno 33.668 izbjeglica koje su boravile u Srbiji i Crnoj Gori te Bosni i Hercegovini – od toga se 21.500 izbjeglica u međuvremenu vratilo u Hrvatsku, te je trenutno preostalo 12.200 zahtjeva za povratak iz SiCG i BiH.

Zahtjeve za povratak izbjeglice su u SiCG podnosile Komesarijatu za izbjeglice te NGO-ima, te su preko UNHCR-a dostavljani Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka – Upravi za prognanike, povratnike i izbjeglice. U BiH zahtjeve je prikupljao UNHCR preko mreže svojih NGO-a.

Većini tih preostalih izbjeglica s podnesenim zahtjevima, Ministarstvo, odnosno Uprava odobrila je povratak prije dužeg vremena. Većina povratnika u Hrvatsku vratio se u na osnovu hrvatskih dokumenata, mimo organiziranih konvoja koje je pomagao UNHCR i bez prethodno podnesenih zahtjeva za povratak. Zahtjeve za organizirani povratak obično su podnosile osobe koje nisu bile u posjedu hrvatskih dokumenata ili druge socijalno osjetljive skupine izbjeglica ili pak povratnici koji su imali potrebu za prijevozom veće količine pokretnina (traktori i sl.).

Od početka procesa povratka 1995. godine, registrirano je ukupno 117.448 su povratnici srpske nacionalnosti, većinom povratnici iz Srbije i Crne Gore.

Točan broj izbjeglica koji se žele vratiti u Hrvatsku nije dostupan. Na temelju zahtjeva za povratak, obnovu i stambeno zbrinjavanje koje su podnijeli izbjeglice koji još uvijek borave u inostranstvu, broj potencijalnih povratnika procijenjuje se na približno 20.000 do 25.000 osoba. Izbjeglice koje još borave u SiCG i BiH podnijele su oko 12.200 pojedinačnih zahtjeva za povratak u Hrvatsku. Nadalje, treba spomenuti i oko 8.000 preostalih neriješenih zahtjeva za obnovu podnesenih uglavnom od izbjeglica koje borave u SiCG i BiH, kao i 7.600 obiteljskih zahtjeva bivših nositelja stanarskih prava koje su zatražile stambeno zbrinjavanje, od kojih manje od 45% obitelji još uvijek boravi u inostranstvu.

- *Zahtjevi za povratak u Bosnu i Hercegovinu:* Zahtjeve za povratak u BiH podnosile su osobe smještene u Hrvatskoj tijekom 2001. do polovice 2002. godine. Ukupno je tada prikupljeno 8.002 pojedinačnih zahtjeva za povratak u BiH (3.151 obitelji). Od toga 5.571 osobnih zahtjeva (2.215 obitelji) odnosi na povratak na područja Republike Srpske, te 2.431 zahtjeva (936 obitelji) za povratak u FBiH. MJROG-UPPI prosljedio je te zahtjeve Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine. Napominjemo da se broj izbjeglica iz BiH smještenih u Hrvatskoj od tada značajno reducirao te se ponovno treba izvršiti anketiranje preostalih izbjeglica o njihovim namjerama.

Osim tih zahtjeva za povratak, dio osoba iz BiH smještenih u Hrvatskoj zatražio je od hrvatske Vlade potporu u građevinskom materijalu za povratak u BiH - od 2001. godine zahtjeve je podnijelo ukupno 3.956 obitelji sa 13.846 članova. U međuvremenu je tu potporu dobilo dobilo 1.334 obitelji sa 4.964 članova, te je preostalo još oko 2.400 obiteljskih zahtjeva.

Iz navednog je vidljivo da Ministarstvo raspolaže dijelom podataka o izbjeglim osobama iz Hrvatske koje su privremeno smještene u Srbiji i Crnoj Gori (SiCG) i u Bosni i Hercegovini (BiH) i podnijeli su zahtjeve za povratak u Hrvatsku. Međutim radi se o zahtjevima podnesenima prije više godina nakon čega se te osobe nisu vratile u Hrvatsku. Za ove osobe trebamo podatke o njihovim namjerama kako bi se utvrdila mogućnost povratka, za što je važna razmjena podataka s Komesarijatom za izbjeglice Srbije i Komesarijatom za izbjeglice Crne Gore, kao i Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

Vezano za zahtjeve za povratak u BiH podnesene u Hrvatskoj, utvrdit ćemo namjere preostalih izbjeglica za povratkom i precizne podatke o tome dostaviti Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

REPUBLIKA SRBIJA

Stanje prema preliminarnim podacima sa registracije 2004/2005 na dan 18.07.2005.

Broj izbeglica prema državi porekla (prebivalište pre 1991.)*							
<i>Bosna i Hercegovina</i>		<i>Hrvatska</i>		<i>Ostali</i>		<i>Ukupno</i>	
<i>Broj</i>	<i>%</i>	<i>Broj</i>	<i>%</i>	<i>Broj</i>	<i>%</i>	<i>Broj</i>	<i>%</i>
40948	28.89	100528	70.94	229	0.16	141705	100

* Napomena

Poslednja registracija izbeglica sprovedena je u periodu od novemba 2004. godine, do januara 2005. godine. Registraciji je pristupilo približno 142.000 lica. Konačni podaci biće poznati po okončanju žalbenog postupka koji je u toku. Kriterijumi za određivanje statusa izbeglica utvrđeni su Memorandumom o saglasnosti potpisanim između Vlade Republike Srbije i UNHCR-a. Ovim dokumentom su predviđeni sledeći kriterijumi za ukidanje statusa: 1. Repatrijacija u zemlju porekla, 2. Naturalizacija u zemlji azila, 3. Povraćaj imovine u zemlji porekla, 4. Status raseljenog lica u BiH i 5. Preseljenje u treće zemlje. Po završetku procesa predviđena je izrada završnog izveštaja o registraciji izbeglica.

Pored ovih preliminarnih podataka sa registracije, procena je da je u Republici Srbiji korpus izbeglih lica još uvek veliki, 350.000, a Mapom puta obuhvatiće se pitanja pristupa pravima čitvog korpusa izbeglih, kako onih sa formalnim statusom, tako i onih koji taj status više nemaju.

REPUBLIKA CRNA GORA

U Crnoj Gori u odnosu na 620,154 stanovnika (izvor MONSTAST) živi i 8,474 izbjeglih i 18,047 raseljenih lica ili ukupno 26,521 lice ukupno, što je 4,28% u odnosu na lokalno stanovništvo. Od ukupno 26,521 lica 8,474 ili 31.95% čine raseljena lica iz republika bivše SFRJ, dok je broj raseljenih lica sa Kosova 18,047 ili 68.15%..

Najveći broj raseljenih lica rođenjem potiče iz BiH, 5,269 lica ili 62.2%. Slijede lica koja su rođena u Hrvatskoj, njih 1,817 ili 21.4%, a zatim 1,083 raseljena lica rođena u Crnoj Gori od kojih 496, tj 5,9 % nakon nakon raseljništva. Relativno mali broj raseljenih lica rođen je u Srbiji, 227 lica ili 2.7%, dok je 49 lica rođeno u ostatku bivše SFRJ, a samo 29 lica u inostranstvu. U Crnoj Gori je registrovano ukupno 3,965 domaćinstava raseljenih lica. Prosječno domaćinstvo raseljenih lica broji 2.14 članova.

Stanje na dan 01.08.2005. godine

Broj izbjeglica – prema mjestu porijekla i mjestu boravka

Zemlja porijekla	Ukupno izbjeglica u RCG	Lica koja su izgubila status
Bosna i Hercegovina	6.105	918
Hrvatska	2.343	297
Slovenija	26	-
Ukupno	8.474	1.215

Proces pre-registracije u Republici Crnoj Gori je otpočeo u junu 2004. godine i još uvijek je u toku. Rješenja koja su donesena o gubljenju statusa izbjeglih lica nijesu konačna – pravnosnažna, obzirom da je o njima do sada odlučivano u prvom stepenu, tako da se po pozitivnom pravu koje važi na teritoriji RCG ne može uzeti da su lica izgubila status. Stoga, podaci koji su dati u u tabeli «Ukupno izbjeglica u RCG» se za sada jedino mogu uzeti kao vjerodostojni.

Osnovne grupe podataka o registrovanim licima koja se nalaze u bazi podataka su:

1. identifikacija za registraciju kroz obuhvat podataka o ličnim dokumentima i trenutnom statusu;
2. podaci o državljanstvu;
3. podaci o domaćinstvu;
4. osnovni lični podaci o raseljenom licu;
5. podaci o njegovom ličnom statusu (obrazovanju, zanimanju, bračnom stanju);
6. porijeklo (prebivalište, imovina);
7. raseljeničtvo iz zemlje porijekla;
8. trenutni status u Crnoj Gori (smještaj, imovina, trenutno radno angažovanje i izvor prihoda);
9. zdrastveno i socijalna ugroženost raseljenog lica.

Nakon detaljne razrade ovih osnovnih grupa podataka koje treba obuhvatiti tokom registracije došlo se do konačne normalizovane forme Upitnika, na osnovu koje je projektovan model baze podataka registracije.

Statistike i razmjena podataka - raspoloživi podaci i razmjena podataka

Stajalište UNHCR-a o razmjeni podataka o trajnim rješenjima za izbjeglice u kontekstu Ministarske deklaracije od 31.01.2005

Pozadina

Deklaracija objavljena na regionalnoj Ministarskoj konferenciji o povratku izbjeglica u Sarajevu, 31.01.2005, *inter alia*, poziva UNHCR da pomogne dotičnim Vladama u stvaranju potrebnih baza podataka usmjerenih na razmjenu podataka o trajnim rješenjima za izbjeglice. U traženju trajnih rješenja, UNHCR prepoznaje važnost upravljanja podacima i razmjene informacija na identificiranju osoba koje su ostvarile trajna rješenja. Međutim, takve razmjene podataka neće automatski dovesti do gubitka izbjegličkog statusa izvan okvira *Konvencije iz 1951. o statusu izbjeglica* i njezinog *Protokola iz 1967.*

Zemlje domaćini imaju obavezu osigurati podupiranje prava izbjeglica, uključujući povjerljive osobne podatke, posebno vis-a-vis zemalja porijekla. UNHCR će, u skladu sa svojim mandatom da osigura međunarodnu zaštitu izbjeglica i da surađuje sa državama u traženju trajnih rješenja za njihovo teško stanje, te uzimajući u obzir njegovu nadzornu ulogu koja proistječe iz Člana 35 *Konvencije iz 1951. o statusu izbjeglica*, osigurati pridržavanje ovih prava, uključujući za vrijeme procesa identificiranja onih koji više ne trebaju međunarodnu zaštitu i provedbe odgovarajućih trajnih rješenja.

Jedno od osnovnih načela međunarodnog izbjegličkog prava i europskih standarda zaštite podataka odnosi se na činjenicu da se osobni podaci izbjeglica, tražitelja azila i osoba kojima treba međunarodna zaštita neće podijeliti sa zemljom porijekla. Povjerljiva priroda osobnih podataka i potreba zaštite povjerljivosti ponavlja se u UNHCR EXCOM Zaključku 91 (LII) iz 2001. o registraciji izbjeglica i tražitelja azila. Prema stajalištu UNHCR-a, razmjena informacija o izbjeglicama sa zemljom porijekla vršit će se na osnovu izričitog (pisanog) i utemeljenog pristanka dotične izbjeglice. UNHCR je u

cijelom svijetu u operacijama repatrijacije uključen u aspekte razmjene informacija sa zemljama porijekla vezano za provedbu ovih operacija. Mogu postojati izuzetne situacije u kojima pojedinci na koje se navedeno odnosi pristaju na podjelu određenih podataka sa vlastima zemlje porijekla, na primjer kako bi se omogućio prijenos imovine ili omogućilo ujedinjenje obitelji. U takvim slučajevima, mora se jasno utvrditi da dijeljenje informacija ne dovodi u opasnost dotičnog pojedinca, njegovu obitelj ili druge pojedince vezane za slučaj. U slučaju da je izbjeglica dobila državljanstvo i zaštitu zemlje azila, takve informacije mogu se podijeliti sa zemljom porijekla, u skladu sa međunarodnim i nacionalnim zakonima o zaštiti podataka pojedinaca.

Svi drugi izuzeci mogu biti u suprotnosti sa *Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951*, čije su Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Srbija i Crna Gora potpisnice i koje se imaju obavezu pridržavati. Pored toga, međunarodna ljudska prava i europski instrumenti, uključujući *Acquis communautaire*, jamče svakom pravo na privatnost i zaštitu pojedinaca od svojevrijednog ili nezakonitog ometanja.

Regionalni kontekst

UNHCR drži u Jugoistočnoj Europi snažan naglasak na trajnim rješenjima i ostaje spreman pomagati vladama u regionu u osiguravanju potrebne potpore u procesu razmjene podataka koji se odnose na one osobe za koje se smatra da su postigli trajno rješenje i koje više nisu u potrebi za međunarodnom zaštitom. Cilj je ove obaveze dati potporu regionalnim naporima na koordiniranju mehanizama deregistracije izbjeglica u svakoj zemlji i razmjene podataka o postignutim trajnim rješenjima. Treba napraviti jasnu razliku između tražitelja azila, izbjeglica i drugih osoba od brige UNHCR-a s jedne strane, i osoba koje su djelotvorno postigle trajno rješenje i više nisu u potrebi međunarodne zaštite, s druge strane.

U Ministarskoj deklaraciji UNHCR je pozvan da pruži potporu dotičnim Vladama u stvaranju potrebnih baza podataka na rješavanju preostalog raseljavanja stanovništva do kraja 2006. S obzirom na prirodu ovoga procesa, očito je da uloga UNHCR-a ne može biti održavanje i rukovanje takvim bazama podataka, nego osiguravanje ekspertnih savjeta UNHCR-a.

Zemlja porijekla treba stoga redovno biti u mogućnosti osiguravati zemlji azila podatke o postignutim trajnim rješenjima, kako bi zemlja azila bila u mogućnosti deregistrirati one izbjeglice koje su našle trajno rješenje, u skladu sa međunarodnim standardima. Trenutni naponi tri zemlje na registraciji izbjeglica omogućit će dotičnim Vladama da se fokusiraju na one

osobe za koje će se trajno rješenje trebati identificirati do kraja 2006. UNHCR je svjestan da se između zemalja regiona već odvija ograničena razmjena podataka vezanih za izbjeglice.

U ovom će kontekstu UNHCR, u skladu sa međunarodnim izbjegličkim pravom i standardima, asistirati dotičnim Vladama u identificiranju podataka koji se mogu sigurno razmijeniti, tako da izbjeglice koje su našle trajno rješenje mogu biti dosljedno deregistrirane u svojim zemljama azila.

S tim ciljem BiH, Srbija i Crna Gora i Hrvatska mogu razmjenjivati podatke koji se odnose na:

- a) izbjeglice koje su se dostojanstveno i sigurno dragovoljno i fizički vratile u zemlju porijekla ili zemlju bivšeg uobičajenog boravišta;
- b) osobe koje su završile proces stjecanja državljanstva u zemlji azila; i
- c) relevantne imovinske podatke u vezi sa postizanjem trajnog rješenja spomenutog pod a) i/ili b) u prethodnom tekstu (fizički povrat imovine, razmjena, kupovina, prodaja i/ili potpisani ugovori o obnovi).

Zaključak

UNHCR, u skladu sa svojim mandatom i nadzornom ulogom u osiguravanju podržavanja prava izbjeglica, potvrđuje svoju spremnost davanju potpore dotičnim Vladama u procesu identificiranja i iznalaženja trajnih rješenja za izbjeglice u regionu unutar utvrđenog okvira regionalne Ministarske deklaracije. UNHCR posebno može osigurati pravnu ekspertizu i ograničen operativni kapacitet za asistiranje u uspostavljanju regionalnih praksi deregistracije izbjeglica i razmjene podataka o trajnim rješenjima između dotičnih zemalja.

BOSNA I HERCEGOVINA

Bosna i Hercegovina u saradnji sa Predstavništvom UNHCR-a, već duže vrijeme radi na uspostavi centralne baze podataka i objedinjavanju svih dostupnih informacija sa nivoa entiteta, kantona, općina, Brčko Distrikta BiH, međunarodnih institucija, nevladinih organizacija, i dr.

Danas, **centralna baza podataka sadrži detaljne unose**, posebno o:

- I - Broju podnesenih zahtjeva za rekonstrukciju i povratak u BiH;**
- II - Povratu stambenih jedinica vlasnicima/nosiocima stanarskih prava;**
- III - Korisnicima pomoći za rekonstrukciju/donacija u BiH**

I - Broj podnesenih zahtjeva za rekonstrukciju i povratak u BiH

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je 25. juna 2004. godine, objavilo POZIV izbjeglicama iz BiH, raseljenim osobama u BiH i povratnicima za registriranje prijave potencijalnih korisnika pomoći za rekonstrukciju i povratak u BiH, i provelo široku informativnu kampanju, sa ciljem osiguranja pretpostavki za sveobuhvatno utvrđivanje pokazatelja stanja u oblasti, identificiranje potreba i prioritetnih područja povratka i planiranje aktivnosti na suštinskom okončanju procesa povratka u BiH. Poziv je otvoren na neodređeno vrijeme, a izneseni pokazatelji odnose se na registrirane prijave za dobivanje pomoći za rekonstrukciju i povratak sa stanjem na dan 31.08.2005. godine.

Svi podnosioci prijave su potpisali i izjave da, između ostalog, dobrovoljno žele da se vrate u BiH, da su upoznati sa odredbama zakona po kojima izbjegelici prestaje status dobrovoljnim povratkom na prijeratnu adresu prebivališta, te da su saglasni sa prosljeđivanjem njihovih ličnih podataka u cilju provjere podataka iz prijave i navoda iz izjave.

Pregled evidentiranih potencijalnih korisnika sa stanjem na dan 31.08.2005.

Kategorija	Porodica	Osoba
Povratnici	16.809	56.131
Raseljene osobe	13.711	47.277
Izbjeglance iz BiH	4.936	17.943
n/a	54	133
UKUPNO	35.510	121.479

Broj podnesenih zahtjeva za rekonstrukciju i povratak u BiH – prema zemlji boravka u regionu

Zemlja boravka	Porodica	Osoba
HRVATSKA	1.704	6.433
SICG	1.999	6.799
UKUPNO region	3.703	13.232

Prema prosječnim troškovima dovođenja stambene jedinice u stanje useljivosti, procijenjujemo da su potrebna finansijska sredstva u iznosu od oko 20 miliona EURA za osiguranje osnovnih preduslova za potrebe povratka u BiH kroz rekonstrukciju stambenih jedinica podnosioca zahtjeva čije je trenutno mjesto boravka u Hrvatskoj i SICG.

Baza podataka sadrži sljedeće informacije:

- Podaci o vlasniku/nositelju stanarskog prava
- Podaci o članovima povratničke obitelji
- Podaci o stambenoj jedinici vlasnika/nositelja stanarskog prava
- Podaci o sadašnjem mjestu boravka povratničke obitelji
- Podaci o vrsti smještaja/boravku
- Podaci o pripadnosti vlasnika/NSP i članova domaćinstva određenim skupinama

II - Povrat stambenih jedinica vlasnicima/nosiocima stanarskih prava

PLIP statistike sa stanjem na dan 30.07.2005.

Drštvena imovina	Zahtjeva	97.149
	Pozitivnih odluka	87.583
	Negativnih odluka	9.153
	Zaključenih slučajeva	8.751
	Stopa provedbe	90,08%
Privatna imovina	Zahtjeva	114.635
	Pozitivnih odluka	110.226
	Negativnih odluka	3.485
	Zaključenih slučajeva	110.168
	Stopa provedbe	96,10%
Ukupno	Zahtjeva	211.784
	Pozitivnih odluka	197.809
	Procenat	93.40%
	Negativnih odluka	12.638
	Procenat	5,97%
	Zaključenih slučajeva	197.678
	Stopa provedbe	93,34%
Stopa provedbe	sa stanjem na dan 31.12.2003.	92,48%
	sa stanjem na dan 31.12.2002.	68,70%
	sa stanjem na dan 31.12.2001.	40,51%
	sa stanjem na dan 31.12.2000.	20,76%

Povrat stambenih jedinica vlasnicima/nosiocima stanarskih prava čije je posljednje poznato boravište bilo u zemljama regiona

Zemlja boravka	Vraćenih stambenih jedinica u BiH
HRVATSKA	15.634
SICG	17.656
UKUPNO region	33.290

* Podaci u gornjoj tabeli odnose se na stanje u bazi podataka na dan 31.12.2003. Proces povrata imovine efektivno je nastavljen tokom 2004. i 2005. godine, tako da je broj vraćenih stambenih jedinica izbjeglicama iz BiH u regionu sigurno znatno veći od ovdje prikazanog broja.

U bazi podataka dostupne su sljedeće informacije:

- Prezime /ime oca/ i ime nosioca stanarskog prava (NSP) ili vlasnika zapečaćene ili imovine vraćene u posjed;
- JMBG NSP-a ili vlasnika zapečaćene ili imovine vraćene u posjed;
- Puna adresa zapečaćene ili stambene jedinice vraćene u posjed (općina, mjesto, prijeratni naziv ulice, sadašnji naziv ulice, prijeratni broj kuće ili stana, sadašnji broj kuće ili stana, poštanski broj);
- Vrsta imovine (kuća, društveni stan, privatni stan, privatni poslovni prostor, društveni poslovni prostor);
- Datum obavještanja NSP-a ili vlasnika da je imovina ispražnjena i/ili zapečaćena;
- Datum kada je imovina zapečaćena;
- Datum kada je NSP ili vlasnik uveden u posjed;
- Broj zahtjeva;
- Datum podnošenja zahtjeva upravnom organu;
- Broj rješenja upravnog organa;
- Datum rješenja upravnog organa;
- Broj odluke CRPC-a (ukoliko postoji);
- Uvjetnost imovine (uništena, obnovljena, useljiva);
- Puna adresa privremenog boravka NSP-a ili vlasnika koji se vraća u svoju imovinu (država, grad, naziv ulice, broj kuće ili stana);
- Ostale bilješke (trebaju uključiti sve detalje koji su na raspolaganju; kao što su ime, čevo ime, sadašnja adresa prijeratnog NSP-a ili vlasnika privremenog smještaja

III - Korisnici pomoći za rekonstrukciju/donacija u BiH

Rekonstrukcija u BiH je pratila proces povratka, tako da je od DMS do sada, donatorskim sredstvima rekonstruisano oko 170.000 stambenih jedinica.

U godinama neposredno poslije rata, učešće međunarodne zajednice u finansiranju obnove bilo je gotovo stoprocentno, nakon čega su se postepeno počeli uključivati i domaći izvori, izdvajanjem veoma značajnih budžetskih sredstva na svim nivoima vlasti u BiH.

Transferom odgovornosti za proces povratka sa stranih na domaće institucije, može se očekivati drastično smanjenje finansijske potpore povratku od strane međunarodne zajednice.

Strategijom za provedbu Aneksa 7. DMS, Bosna i Hercegovina se opredijelila za obnovu dijela stambenog fonda za potrebe povratka izbjeglica i raseljenih osoba, te osiguranja njegove održivosti sa stanovišta stambenih potreba u skladu sa standardima o minimumu stambenih uvijeta, za što je očigledno neophodno angažirati značajna sredstva.

Korisnici pomoći za rekonstrukciju/donacija u BiH čije je posljednje poznato boravište bilo u zemljama regiona

Zemlja boravka	Broj rekonstruisanih st. jedinica	Broj korisnika pomoći (lica)
HRVATSKA	3.385	10.952
SICG	2.269	9.171
UKUPNO region	5.654	20.123

Baza podataka je na raspolaganju Ministarstvu na osnovu Protokola o razmjeni informacija potpisanim sa HVM (Housing Verification Monitoring Unit) i podaci se odnose samo na verifcirane stambene jedinice.

U bazi podataka evidentirano je još oko 50.000 vlasnika/nositelja stanarskih prava koji su asistirani u rekonstrukciji za potrebe povratka, ali ne postoje podaci o privremenom mjestu boravka ovih korisnika.

U centralnoj bazi podataka Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice dostupne su sljedeće informacije:

- Ime, prezime, ime oca
- JMBG
- Starost
- Nacionalnost
- Status /srodstvo
- Zanimanje
- Zaposlenost
- Zemlja boravka
- Općina/grad
- Adresa
- Entitet rekonstruisane st. jedinice
- Kanton
- Općina
- Adresa
- Status stambene jedinice (useljeno, prazno, koristi neko drugi i sl.)
- Datum rekonstrukcije

REPUBLIKA HRVATSKA

Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka odnosno njegova Uprava za prognanike, povratnike i izbjeglice raspolaže preciznim podacima o prognanim i izbjeglim osobama smještenima u Hrvatskoj, te o svim povratnicima koji su se vratili u Republiku Hrvatsku ili su zatražili pomoć vezano za svoj smještaj ili imovinu.

Za razliku od toga, ne raspolažemo podaci o izbjeglicama iz Hrvatske koje još uvijek borave u SiCG i BiH i nisu nam se nikada obratili za pomoć u povratku ili neku drugu pomoć vezano za smještaj ili stanje njihove imovine.

Središnja baza podataka o prognanicima i izbjeglicama u Hrvatskoj, a kasnije i povratnicima uspostavljena je još 1994. godine kada je provedena preregistracija prognanika i izbjeglica. Središnji elektronski sustav praćenja podataka uspostavljen je nakon zadnje preregistracije 1997.godine, te se od 1998.godine precizno mogu ustanoviti brojčana stanja koja najviše mjesec dana zaostaju za trenutnim stanjem na terenu, a također se prati ostvarivanje svih prava prognanih osoba i njihov povratak. Kasnije su sa otvaranjem procesa povratka iz hrvatskog Podunavlja i iz Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine dodani podaci o povratnicima i zahtjevima za povratak, kao i svi drugi pripadajući podaci o stanju njihove imovine, obnovi, zahtjevima za stambeno zbrinjavanje i slično. Do preregistracije 1997. godine praćenje promjena na terenu u središnjoj bazi podataka bilo je u manjoj mjeri ažurno i nije bilo povezano sa ostvarivanjem prava prognanih ili izbjeglih osoba i praćenjem njihova povratka.

Za svaku osobu (slog) koja je bila registrirana u Hrvatskoj bilo kao prognanik, izbjeglica ili povratnik navedeno je od 70 do 80 podataka koji se odnose na osobne podatke, mjesto porijekla, datum izbjega ili progona za osobe registrirane 1994.godine, smještaj u Hrvatskoj i dr. Uz te podatke dodani su podaci o stanju imovine – povrat ili obnova, zahtjevi za stambeno zbrinjavanje i slično, za osobe koje su takvu pomoć zatražili bilo preko ove Uprave ili Uprave za obnovu obiteljskih kuća MMTPR. Podaci u ovoj bazi temeljeni su na osobnim predmetima koji postoje pohranjeni u arhivu Uprave za svakog evidentiranog izbjeglicu.

Središnja baza podataka UPPI – MMTPR sadrži slijedeće detaljne podatke:

- Podaci o registriranim izbjeglicama u Republici Hrvatskoj;
- Podaci o povratnicima u Republici Hrvatskoj;
- Podneseni zahtjevi za povratak u Republiku Hrvatsku;

- Zahtjevi za povrat imovine vlasnicima, uključujući podatke o preostaloj zauzetoj i vraćenoj imovini;
- Zahtjevi za stambeno zbrinjavanje na područjima posebne državne skrbi, uključujući riješene zahtjeve (podaci o korisnicima pomoći i osiguranom stambenom objektu);
- Zahtjevi za stambeno zbrinjavanje na područjima posebne državne skrbi.

Središnja baza podataka Uprave za obnovu obiteljskih kuća MMTPR sadrži slijedeće detaljne podatke:

- Podaci o riješenim zahtjevima za obnovu, uključujući podatke o obnovljenim stambenim jedinicama ili o stambenim jedinicama u radovima obnove.

REPUBLIKA SRBIJA

Komesarijat za izbeglice Republike Srbije formiran je aprila 1992. godine na osnovu Zakona o izbeglicama. Kao posebna ustanova Komesarijat je nadležan za zbrinjavanje izbeglica kao i drugih delatnosti u vezi sa ovom populaciom. Vršeci svoju funkciju Komesarijat je od početka svog delovanja formirao arhivu sa podacima o izbeglim kao i ratom ugroženim licima.

Nakon popisa izbeglih i ratom ugroženih lica 1996. godine sačinjena je baza podataka u elektronskom obliku koja je sadržala oko 538.000 slogova lica sa izbegličkim statusom kao i oko 80.000 lica kategorisanih kao ratom ugrožena.

Baza 1996. godine korišćena je kontinuirano u radu Komesarijata sve do Popisa izbeglica 2001. godine kada je napravljena nova i osavremenjena baza podataka, koja je u sebi sadržavala veći broj podataka o pripadnicima ove populacije. Ova baza je po okončanju Popisa brojala oko 380.000 izbeglih kao i oko 75.000 ratom ugroženih lica. Komesarijat za izbeglice je u saradnji sa UNHCR-om vršio stalno ažuriranje ove baze u periodu 2001. – 2004. godine sa svim podacima od značaja sa akcentom na promene statusa kod lica koja su ostvarila trajna rešenja, u skladu sa pozitivnim zakonskim rešenjima kao i Konvenciji o statusu izbeglica iz 1951. godine, odnosno Dopunama definicije izbeglica prema Protokolu o statusu izbeglica iz 1967. godine.

U novembru 2004. godine na osnovu Memoranduma o razumevanju potpisanog izmedju Komesarijata za izbeglice ispred Vlade Republike Srbije i UNHCR-a započeta je registracija izbeglica u Republici Srbiji koja je okončana u januaru 2005. godine. Ovoj registraciji se odazvalo 141.705 lica, iz celine korpusa iz koga se crpe ovaj broj, a koji se procenjuje na oko 350.000. Konačan broj lica sa potvrđenim statusom, koji je značajno umanjen integracijom koja je u najvećoj meri, nažalost, samo formalna po karakteru, biće poznat po okončanju žalbenog postupka.

Proces deregistracije će se nastaviti u kontinuitetu.

U narednom periodu, po zaokruživanju celine registracionog procesa, Komesarijat za izbeglice će u saradnji sa UNHCR-om obezbediti stalno trajno ažuriranje zajedničke baze podataka, a prema prihvaćenim principima, poštujući odredbe Upustva o poverljivosti podataka UNHCR-a (avgust 2001.). Opšti statistički podaci biće predmet završnog izveštaja koji će biti izrađen po okončanju postupka. Veliki broj podataka sadržanih u ovoj bazi (118 polja sa podacima za svakog pojedinca) obezbeđuju visoku tačnost evidencije.

U centralnoj bazi podataka između ostalih nalaze se i podaci o:

- generalijama pojedinca
- nacionalnoj pripadnosti
- podaci o porodici
- mestu rođenja, državi porekla i prebivalištu pre 1991. godine
- zdravstvenoj ugroženosti
- socio–ekonomski parametri (bračni status, socijalna ugroženost, obrazovanje zanimanje, ostvarene godine staža i gde, radni status i dr.)
- precizni podaci o imovini u državi porekla, kao i stanju iste
- sadašnji smeštaj u Srbiji

Ova evidencija je predmet kontinuiranog ažuriranja kroz definirane mehanizme i infrastrukturu Komesarijata za izbeglice Republike Srbije.

Komesarijat za izbeglice Republike Srbije vodi i centralizovanu evidenciju u posebnoj bazi podataka o trajnim rešenjima za lica koja su ili će u konačnom izgubiti status kroz projekte trajne integracije.

Međutim za potrebe stalnog i tačnog ažuriranja baze izbeglih lica takođe je imperativno i obezbeđivanje validnih podataka o trajnim rešenjima koja ona ostvaruju u zemlji porekla.

U tom cilju neophodna je razmena podataka o podnetim i odbijenim zahtevima za obnovu, obnovi koja je u toku, kao i podnetim i realizovanim zahtevima za stambeno zbrinjavanje, u Republici Hrvatskoj. Zatim o licima koja su ušla u posed imovine, ušla u posed i istu prodala kao i o licima koja su ostvarila penziju u RH i drugo.

Takođe i podaci o obnovi, ulasku u posed imovine, povraćaju stanova kao i eventualne prodaje istih, ostvarivanju prava na penziju i statusa raseljenih lica u Bosni i Hercegovini i drugo.

Validnost ovih podataka je osnovni preduslov sprečavanja dvostrukog ostvarivanja prava pojedinaca.

REPUBLIKA CRNA GORA

PRAVNI OKVIR I RAZMJENA PODATAKA

Prvi dolasci lica pogođenih ratnim dejstvima u Crnu Goru, sa teritorija bivših republika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije dešavali su se krajem 1990. godine i početkom 1991. godine. Ovi dolasci nastavljani su naročito nakon početka sukoba u bivšoj Bosni i Hercegovini. Tako će ljeto 1993. godine biti označeno kao period sa najvećim brojem raseljenih lica u Crnoj Gori. Naime, u tom trenutku je na osnovu raznih procjena u Crnoj Gori boravilo oko 70,000 raseljenih lica, što je u odnosu na ukupan broj stanovnika činilo oko 12% populacije. Dinamika kretanja ovih lica sve do početka 1996 godine onemogućavala je utvrđivanje tačnog broja raseljenih lica u Crnoj Gori.

Ukupan broj raseljenih lica iz republika bivše SFRJ u Crnoj Gori utvrđivan je, do tada, prema evidenciji Crvenog krsta CG. Na osnovu dogovora koji su zatim uslijedili između Visokog Komandanta za izbjeglice Ujedinjenih Nacija (u daljem tekstu UNHCR), Komandanta za izbjeglice Vlade Republike Srbije i Komandanta za raseljena lica Vlade Republike Crne Gore (u daljnjem tekstu Komandant) organizovana je prva zvanična registracija ovih lica na teritoriji SRJ 1996. godine. Rezultati ove registracije su pokazali da je u SRJ, u tom momentu boravilo, 566,275 izbjeglica, od čega 28,338 u Crnoj Gori.

Nakon ovog perioda, dešavale su se migracije izbjeglih lica prouzrokovane raznim motivima (ekonomski razlozi, početak povratka i sl), što je ukazivalo na potrebu da se podaci iz registracije 1996. godine ažuriraju novom registracijom. Tako je krajem 2000-te godine organizovana, druga po redu, registracija raseljenih lica iz republika bivše SFRJ u Crnoj Gori, gdje su osim podataka o ukupnom broju raseljenih lica (14,418) u ovoj registraciji dobijeni i podaci o njihovoj teritorijalnoj grupisanosti, trenutnom smještaju, zdravstvenim, socijalnim i ekonomskim prilikama, kao i mnogi drugi podaci dobijeni na osnovu upitnika koji je posebno pripremljen za ovu namjenu.

Međutim, osim dobijanja evidencije o trenutnoj prisutnosti raseljenih lica u Crnoj Gori, pomenute registracije nijesu imale formalno-pravni značaj. Naime, kako je za rješavanje statusa ovih lica u Crnoj Gori isključivo nadležno Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Crne Gore (u daljem tekstu MUP), to se podaci iz ovih registracija nijesu mogli koristiti za reviziju statusa raseljenih lica. Imajući ovo u vidu, radna grupa sastavljena od predstavnika MUP-a RCG, Komandanta i UNHCR-a planirala je i organizovala Registraciju raseljenih lica iz republika bivše SFRJ u Crnoj Gori 2004. godine.

Nosioci aktivnosti su: usaglasili Upitnik za registraciju na osnovu kojeg je vršen obuhvat podataka za svako raseljeno lice i pripadajuće domaćinstvo; precizno je razrađen administrativno-upravni i informatičko-tehnički organizacioni model za realizaciju registracije; precizno su definirane obaveze i nadležnosti gore pomenutih subjekata u realizaciji projekta Registracije, tako da je potpisam poseban Memorandum o razumijevanju između MUP-a, Komesarijata i UNHCR-a.

PRAVNI OKVIR

U Crnoj Gori na snazi je Uredba o zbrinjavanu raseljenih lica, Sl. list RCG 37/92, koja poznaje samo termin «raseljena lica».

Uredbom su uređena pitanja privremenog prihvatanja, zbrinjavanja, zastite, evidentiranja raseljenih lica i rješavanja njihovog statusa i utvđene nadležnosti za više organa.

Definirano je da:

- Komesarijat vodi evidenciju o raseljenim licima, usklađuje pružanje pomoći od strane drugih organa i organizacija i stara se o ravnomjernom i pravovremenom pružanju pomoći; obezbjeđuje smještaj odnosno razmještaj raseljenih lica; obezbjeđuje uslove za njihov povratak na područja koja su napustili ili na druga područja koja odredi Vlada, odnosno do njihovog trajnog zbrinjavanja;
- MUP donosi rješenja o priznavanju i gubljenju statusa raseljenog lica; odlučuje po žalbi na prvostepena rješenja, donosi pravilnik o obrascu kartona raseljenog lica, legitimaciji raseljenog lica i podacima koji se evidentiraju i vodi evidenciju o podnijetim zahtjevima za izdavanje legitimacija raseljenih lica i donijetim rješenjima.

Kako je u toku priprema seta zakona koji će jasno definirati kako formu tako i suštinu pitanja koji se odnose na izbjeglice, odnosno pristup i ostvarivanje prava (Zakoni o: azilu, strancima, državljanstvu...), u ovom dokumentu, a imajući u vidu i Nacionalnu Strategiju za rješavanje pitanja izbjeglica i interno raseljenih lica koja borave u Crnoj Gori (usvojenu od strane Vlade RCG mart 2005. godine), u smislu MAPE PUTA CG

«izbjeglica» je raseljeno lice iz bivših jugoslovenskih republika koje su sada međunarodno priznate države;
«Interno raseljeno lice» je raseljeno lice sa Kosova.

Smještaj u Crnoj Gori

Najveći broj izbjeglih lica sama sebi obezbjeđuje smještaj bilo da posjeduju ili iznajmljuju stan ili kuću ili žive sa svojim prijateljima ili rođacima. Tako 32.3% raseljeničke populacije živi u iznajmljenim stanovima, 13.3% živi kod svojih prijatelja ili rođaka a 32.3% živi u sopstvenoj kući ili stanu. U kolektivnim centrima u Crnoj Gori je smješteno je 5%, a u centrima za porodični smještaj 14.1 %. Dakle, ukupno blizu 20% raseljeničke populacije živi u nekom od vidova kolektivnog smještaju.

Država porijekla	Iznajmljena kuća/stan		Sopstvena kuća/stan		Kod prijatelj ili rođaka		Kolektivni centar		Centri za porod. smj.		Ostali vid smještaja		Ukupno
B i H	1863	30.5%	1995	32.68%	873	14.30%	202	3.31%	992	16.25%	180	2.95%	6105
Hrvatska	875	37.3%	733	31.28%	243	10.37%	220	9.39%	202	8.62%	70	2.99%	2343
Slovenija	2	7.69%	10	38.46%	9	34.62%	0	0.00%	4	15.38%	1	3.85%	26
UKUPNO:	2740	32.3%	2738	32.31%	1125	13.28%	422	4.98%	1198	14.14%	251	2.96%	8474

Državljanstvo

Većina izbjeglih lica koja borave u Crnoj Gori, prema izjavama koje su dali na registraciji/reviziji statusa 2004. godine, imaju državljanstvo zemlje porijekla.

Pitanje državljanstva države porijekla izbjeglica značajno je, uz neka druga pitanja (pristup pravima), kad se utvrđuje da li su se stekli uslovi za prestanak statusa izbjeglice i povratak u državu porijekla.

Republika Crna Gora je u procesu pripreme Zakona o državljanstvu. Novim Zakonom o crnogorskom državljanstvu biće utvrđeni uslovi pod kojima izbjeglica može steći državljanstvo Crne Gore. Zakonodavnom i administrativnom reformom utvrdiće se i:

- način realizacije prava koja su garantovana međunarodnim dokumentima, kao i obim tih prava za lica koja i dalje budu imala status izbjeglice

- mogućnost Crne Gore da naturalizuje izbjeglice, kao i uslove za pristup crnogorskom državljanstvu
- osnovna prava lica koja ne budu imala zaštitu Crne Gore, a nemaju pristup državljanstvu.

Državljanstvo izbjeglica u Crnoj Gori

Zemlja državljanstva	Broj lica
Bosna i Hercegovina	3 542
BiH i Hrvatska	11
Crna Gora	459
CG-BiH	97
CG-R Hrvatska	4
Hrvatska	1 150
Makedonija	3
Slovenija	6
Srbija	105
Srbija- BiH	53
Srbija- RH	32
Izjavili da nemaju državljanstvo	3 012

PRISTUP PRAVIMA - PLANOVI AKTIVNOSTI

Mapa puta Bosne i Hercegovine

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
1	ZAKONSKA REGULATIVA	<p>Status i prava izbjeglica u BiH regulirana su <i>Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu</i> ("Službeni glasnik BiH", broj:29/03, 4/04).</p> <p>Prema članu 81. toga zakona, strancu sa priznatim statusom izbjeglice u BiH omogućit će se rad, obrazovanje, zdravstvena i socijalna zaštita pod istim uvjetima kao i državljanima BiH.</p> <p>ZKBSA također predviđa da izbjeglice u BiH uživaju i prava iz članova 3-34 iz Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951.</p> <p>Republika Srpska, <i>Zakonom o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama</i> ("Službeni glasnik RS", broj:42/05), je u odnosu na državni Zakon dala više prava izbjeglicama koje borave u RS.</p>	<p>Nije potpuno definirana podjela nadležnosti između resornih institucija.</p> <p>Utvrđivanje prestanka statusa izbjeglica licima koja su stekla BH državljanstvo.</p> <p>U praksi, ostvarivanje zakonskih prava je limitirano složenom političkom, pravnom, ekonomskom i socijalnom situacijom u BiH.</p>	<p>Pratiti ostvarivanje prava na svim nivoima vlasti, te jačati saradnju i koordinaciju između institucija, te entitskih i kantonalnih organa.</p> <p>Praćenje provođenja RS Zakona.</p> <p>Razvojna strategija za borbu protiv siromaštva predviđa smanjenje stope siromaštva, a raseljene i izbjegle osobe, označene su kao najugroženija kategorija.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
2	PODZAKONSKA REGULATIVA	<p><i>Pravilnik o azilu u BiH (Sl. glasnik BH br. 26/04)</i></p> <p><i>Odluka o produženju statusa privremenog prihvata u BiH osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu (Sl. glasnik BH br. 65/05)</i></p> <p><i>Uputstvo o produženju statusa privremenog prihvata u BiH osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu (Sl. glasnik BH br. 33/04); Zadnje izmjene ovog zakona, juli 2005</i></p>	<p>Prava koja su garantirana Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azilu e ostvarujuna nivou entiteta, a u F BiH nadležnost nad ovom problematikom dodatno je podijeljena između entitetskih i kantonalnih organa.</p>	<p>Izmjene i dopune <i>Zakona o Vijeću ministara BiH</i> obavezuju MLJPI da dopuni sistematizaciju i donese podzakonski akt kojim se definira način ostvarivanja prava izbjeglica u BiH.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
3	SMJEŠTAJ	<p><i>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu</i> predviđa uspostavu specijaliziranih ustanova za prihvatanje stranaca na osnovu čega je Vijeće ministara BH donijelo odluku da MOS treba da utvrdi kriterije koje će kategorije osoba ubuduće imati pravo na smještaj u centrima.</p> <p><i>Zakonom o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama u RS</i> regulisano je pravo na osnovni, privremeni smještaj izbjeglica u RS.</p> <p><i>Uputstvo o produženju statusa privremenog prihvata u BiH osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu</i> predviđa pravo na smještaj.</p>	<p>Institucionalno nedovoljno razvijen način finansiranja zbrinjavanja izbjeglica – uslijed nedostatka proračuna.</p> <p>Proračunskim sredstvima u iznosu od 1,5mil. KM godišnje – osiguran je alternativni smještaj za 650 porodica od ukupnog broja izbjeglih osoba iz R Hrvatske u RS.</p>	<p>Unutar proračuna tragati za rješenjima kako bi BiH na adekvatan način mogla preuzeti ovu odgovornost.</p> <p>Koordinirati aktivnosti nadležnih ministarstava u procesu određivanja azilantskih centara i za prihvatanje izbjeglica u budućnosti.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
4	<i>RAD</i>	<i>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu.</i>	<p>Teška ekonomska situacija u zemlji i veliki procenat nezaposlenosti je prepreka za zapošljavanje i BiH građana, a tako i izbjeglica u BiH. Nerazvijen sistem za ostvarivanje prava na rad.</p> <p>Nedostatak podzakonskog akta kojim se bliže uređuje način ostvarivanja ovog prava.</p>	<p>Podzakonskim aktima urediti ovo pitanje.</p> <p>Praćenje/koordinacija/trening nižih organa vlasti.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
5	ZDRAVSTVENO OSIGURANJE	<p><i>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu.</i></p> <p><i>Zakonom o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama u RS regulisao je pravo na zdravstvenu zaštitu izbjeglica u RS.</i></p> <p><i>Uputstvo o produženju statusa privremenog prihvata u Bosni i Hercegovini osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu predviđa pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu.</i></p>	<p>Na nivou BH ne postoje odgovarajući mehanizmi zbog složene podjele nadležnosti i nedostatka kapaciteta.</p> <p>U RS, zakonodavstvo predviđa odgovarajuće mehanizme zdravstvene zaštite za izbjeglice, dok zakonodavstvo F BiH ne predviđa. Nedostatak usklađene podzakonske regulative, nedovoljna sredstva za finansiranje zdravstvene zaštite izbjeglica.</p> <p>Organizirano smještene osobe pod PP djelimično ostvaruju pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu, dok individualno smještene osobe imaju problema i sa ostvarivanjem prava na primarnu zdravstvenu zaštitu.</p>	<p>Podzakonskim aktima urediti pravo na zdravstvenu zaštitu izbjeglica pod istim uslovima kao i za državljanje BiH.</p> <p>Pratiti/koordinirati ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu, te organizovati trening za osobe na terenu koje su relevantne za pristup ovom pravu.</p> <p>Unutar proračuna tragati za rješenjima kako bi BiH na adekvatan način mogla preuzeti ovu odgovornost.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
6	SOCIJALNA ZAŠTITA	<p><i>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu.</i></p> <p><i>Zakonom o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama u RS regulisnao je pravo na socijalnu pomoć izbjeglicama u RS, pod uslovom da nisu zaposlene.</i></p>	Nepostojanje podzakonske regulative	<p>Podzakonskim aktima urediti pravo na socijalnu zaštitu izbjeglica pod istim uslovima kao i za državljanje BiH.</p> <p>Pratiti/koordinirati ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu, te organizovati trening za osobe na terenu koje su relevantne za ostvarenje ovog prava.</p> <p>Unutar proračuna tragati za rješenjima kako bi BiH na adekvatan način mogla preuzeti ovu odgovornost.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
7	OBRAZOVANJE	<i>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu.</i>	<p>Diplome o završenom osnovnom i srednjem obrazovanju nostrificiraju se na entitetskoj razini, dok se diplome o završenom višem i visokom stupnju obrazovanja nostrificiraju u okviru pojedinih univerziteta u BiH.</p> <p>Ovo je prekomplikirana aktivnost, skupa i nepovoljna po izbjeglice, obzirom da se nostrifikacija plaća.</p>	<p>Pojednostaviti proceduru nostrifikacije diploma i pokrenuti aktivnost u pravcu oslobađanja izbjeglica od plaćanja troškova nostrifikacije diplome, naročito nižeg stupnja obrazovanja.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
8	DRŽAVLJANSTVO	<p><i>Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj: 4/97, 13/99, 6/03 i 14/03) i zakoni o državljanstvu entiteta.</i></p> <p><i>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu.</i></p>	<p>Nepostojanje odredbi o olakšanom stjecanju državljanstva naturalizacijom u pozitivnim propisima.</p> <p>Neusaglašeno zakonodavstvo/praksa koja onemogućava osobama u PP pristup državljanstvu unatoč Sporazumu o dvojnem državljanstvu.</p>	<p>Nastaviti rad na izmjenama i dopunama važećih propisa iz oblasti državljanstva uključivanjem odredbi o olakšanom stjecanju državljanstva naturalizacijom u pozitivnim propisima.</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
9	PRAVO NA IDENTIFIKACIONI DOKUMENAT	<p><i>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu.</i></p> <p><i>Pravilnik o azilu u BiH.</i></p> <p><i>Uputstvom o produženju statusa privremenog prihvata u Bosni i Hercegovini osoba iz Srbije i Crne Gore sa posljednjim prebivalištem na Kosovu regulisano je pravo na identifikacioni dokument.</i></p>	<p>Nisu stvorene pretpostavke za utvrđivanje statusa iz kojeg proističe pravo na identifikacioni dokument.</p> <p>Zadnja registracija izvršena je 2000. godine. Re-registriranje izbjeglica iz Hrvatske u BiH je u toku.</p>	<p>Ažurirati evidencije, dovršiti re-registriranje i utvrditi status, te izdati identifikacione dokumente</p>

PRAVA IZBJEGLICA U BOSNI I HERCEGOVINI				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
10	<i>INFORMISANJE</i>	<i>Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 28/2000).</i>	<p>Nedovoljno razvijena mreža vladinih i šarolikost nevladinih informativnih centara pogoršava sveukupno stanje iz ove oblasti i negativno utječe na donošenje konačne odluke o načinu trajnog rješavanja izbjegličkog pitanja.</p> <p>Proračunska sredstava za provođenje ove aktivnosti nisu osigurana.</p>	<p>Nastaviti sa objavljivanjem informativnih vodiča za izbjegle osobe u regionu.</p> <p>Osigurati distribuciju materijala sa ciljem tačnog i transparentnog informisanja i podizanja nivoa obavještenosti o pristupu pravima.</p> <p>Osigurati proračunska sredstava za ovu aktivnost</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
1	<i>POVRAT STAMBENIH JEDINICA U BIH</i>	<p>Aneks G Ugovora o pitanjima sukcesije bivše SFRJ.</p> <p>Propisi na nivou BiH, entiteta i Brčko Distrikta BiH.</p>	<p>Mali broj zahtjeva za povrat nije riješen i dio zahtjeva za ponovno preispitivanje kod CRPC.</p>	<p>Nadležni organi trebaju okončati suštinski završetak primjene imovinskih zakona u preostalim općinama.</p> <p>Svi neriješeni predmeti kod CRPC-a moraju što prije biti evidentirani i riješeni.</p>
1a	<i>POVRAT PRIVATNE IMOVINE</i>	<p>Na državnom nivou <i>Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH</i> "Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03)</p> <p>Pravo na povrat imovine potvrđeno je i regulirano entitetskim zakonima.</p>	<p>Podnosioci zahtjeva su mogli aplicirati i kod CRPC u vrijeme mandata koji je istekao 31.12.2003. godine.</p> <p>Veliki broj vraćenih stambenih jedinica je srušen i neuvjetan za stanovanje.</p>	

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
1b	<i>POVRAT STANARSKOG PRAVA</i>	<p><i>Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH</i> ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03)</p> <p>Pravo na povrat stanarskih prava potvrđeno je i regulirano entitetskim zakonima.</p>	<p>Pravo na povrat stanarskih prava u BiH regulirano je na entitetskom nivou, odnosno Zakonom o prestanku primjene zakona o korištenju napuštene imovine u Federaciji BiH i Zakonom RS.</p>	<p>Sporazumom o prenosu nadležnosti Arhiv BiH je preuzeo donesene odluke CRPC-a, lokalni stambeni organi rješavaju neriješene zahtjeve, a Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica BiH rješava zahtjeve za preispitivanje CRPC odluka.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
2	PRAVO NA OBNOVU	<p><i>Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH</i> ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03).</p> <p>Pravo na obnovu potvrđeno je i regulirano entitetskim zakonima.</p>	<p>Broj do sada zaprimljenih zahtjeva za dobivanje pomoći u rekonstrukciji u svrhu povratka, daleko nadilazi stvarne proračunske i druge mogućnosti BiH da osigura ostvarivanje ovog prava u BiH.</p> <p>Još uvijek određeni broj osoba boravi u kolektivnim oblicima zbrinjavanja ili su spontani povratnici sa ne realiziranim pravom na obnovu.</p>	<p>Osigurati dodatna proračunska sredstva, posebno kroz progresivno finansiranje Fonda za povratak.</p> <p>Povući povoljna sredstva međunarodnih finansijskih institucija (CEB, OPEC itd)</p> <p>Održati pozornost međunarodne donatorske zajednice.</p> <p>Usmjeriti aktivnost u pravcu kreiranja zajedničkih višesmjernih (regionalnih) projekata koji bi bili usmjereni na rješavanje pitanja izbjegličko - raseljeničke populacije u Regionu.</p> <p>Nastaviti razvoj kapaciteta MLJPI, u saradnji s entitetskim ministarstvima u oblasti obnove.</p> <p>Koordinirati aktivnosti sa nadležnim tijelima RH, kako bi se osiguralo da aktivnosti RH na obnovi u BiH budu usmjerene na zajedničko prepoznavanje stvarnih prioriteta.</p> <p>Dodatno unaprijediti transparentnost pravnog okvira.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
3	<i>RAD I ZAPOŠLJAVANJE</i>	<p>Ustavni amandmani iz 2002 o konstitutivnosti naroda.</p> <p><i>Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH</i> garantuje povratnicima pravo na korištenje kredita za otpočinjanje poslova radi stvaranja prihoda za sebe i svoju porodicu.</p> <p>Entitetski zakoni o radu i zapošljavanju.</p>	<p>Pored generalno loših ekonomskih uslova za zapošljavanje i visoke stope nezaposlenosti u BiH, još uvijek se nije u potpunosti ispoštovala odredba iz ustavnih amandmana o konstitutivnosti.</p> <p>Nedovoljna koordinacija projekata vezanih za održivi povratak i pokretanja male proizvodnje za povratnike.</p> <p>Neujednačena praksa pri zapošljavanju i nedovoljna aktivnost na procesu zapošljavanja povratnika.</p>	<p>Raditi na implementiranju amandmana o konstitutivnosti, između ostalog i sa ciljem upošljavanja povratnika u sudskim i upravnim tijelima, javnim preduzećima i sl., a u skladu sa strukturom stanovništva po popisu iz 1991. godine.</p> <p>Promovirati praksu pravičnog i jednakopravnog pristupa pravu na rad i zapošljavanje u BiH. Koordinirati aktivnosti donatora i njihovih implementing partnera s ciljem racionalizacije i efikasnosti projekata usmjerenih na stvaranje dohotka.</p> <p>Analizirati i pratiti primjenu Sporazuma o socijalnom osiguranju između zemalja regiona.</p> <p>Pratiti smjernice utvrđene Strategijom za smanjenje siromaštva u BiH.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
4	OBRAZOVANJE	<p><i>Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju.</i></p> <p>Entitetski, kantonalni propisi.</p>	<p>Primjena Privremenog sporazuma o zadovoljavanju posebnih potreba i prava djece povratnika i Kriteriji za nazive i simbole škola nisu u potpunosti provedeni.</p> <p>Nepostojanje jedinstvenog principa pri dodjeljivanju pomoći za socijano ugroženu djecu-povratnike pri dodjeli školskih udžbenika i pribora, te prevoz do škola.</p>	<p>Osigurati potpunu primjenu Privremenog sporazuma i Kriterija, u skladu s Izvještajem o provedbi za školsku 2004/2005 godinu.</p> <p>Nastaviti aktivnosti na potpunom ukidanju segregacije u obrazovanju, u skladu sa opredjeljenjima i obavezama BiH nakon prijema u Vijeće Evrope, te osigurati poštivanje principa nacionalne, vjerske i druge različitosti učenika, uključujući i rješavanje pojava segregacije, putem administrativnog i pravnog objedinjavanja dvije škole pod jednim krovom.</p> <p>MLJPI treba uzeti puno učešće u radu reorganiziranog Koordinacijskog odbora, zaduženog za realizaciju Privremenog sporazuma.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
				<p>Osigurati usvajanje Smjernica za autore udžbenika historije i geografije, čiji cilj je izrada udžbenika sa višestrukom perspektivom, kroz koju će se zadovoljiti potrebe svih konstitutivnih naroda i pripadnika nacionalnih manjina.</p> <p>Državna ili entitetska ministarstva trebaju osigurati da učenici iz socijalno ugroženih izbjegličkih porodica dobiju besplatno knjige, školski pribor, odjeću i prijevoz do škole.</p> <p>Staviti u funkciju efikasne mehanizme, koji će osigurati priznavanje školskih i fakultetskih diploma učenicima i studentima povratnicima, na svim nivoima obrazovanja.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
5	ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	<p>Zakoni o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama, Sporazumi o socijalnom osiguranju između BiH i Hrvatske i BiH i SCG.</p> <p>Važeći entitetski i kantonalni Zakoni o zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti.</p> <p>Podzakonski akti.</p>	<p>Fragmentirano, neujednačeno zakonodavstvo na entitetskim i kantonalnim nivoima u oblasti zdravstvenog osiguranja/zaštite, te komplikovana i neujednačena praksa ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu.</p> <p>Veliki broj osoba je u prošlosti izgubio pravo na zdravstveno osiguranje.</p> <p>Sporost u procesu donošenja rješenja o ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu po osnovu primjene međudržavnih sporazuma o socijalnom osiguranju za penzionere.</p>	<p>Nastaviti aktivnosti na uređenju pitanja zdravstva na nivou BiH kroz jačanje koordinacije sa mnogobrojim akterima kojim bi se omogućio jednak pristup zdravstvenoj zaštiti jednake kvalitete.</p> <p>Jačati kapacitete na nivou BiH. Razmotiti mogućnosti unapređenja stanja putem Srednjoročne razvojne strategije i drugih programa pomoći za zdravstveni/socijalni sektor u BH</p> <p>Praćenje ostvarenja prava na osnovu pozitivnih propisa uz osiguranje odgovarajućih sredstava, te neometano uključivanje u sistem zdravstvenog osiguranja/zaštite.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
			<p>Neujednačen nivo ostvarivanja zdravstvene zaštite u BiH te neadaekvatna mreža ustanova zdravstvene zaštite u BiH sprečavaju jednak pristup zdravstvenoj zaštiti iste kvalitete.</p> <p>Nedostatak institucionalnog rješavanja, te kapaciteta na BH nivou.</p> <p>Djelimično problematičan pristup zdravstvenom osiguranju</p>	<p>Analiza i praćenje primjene postojećeg Sporazuma o zdravstvenom osiguranju između BiH i R Hrvatske/BH i SCG te međuentitetskog sporazuma.</p> <p>Iznaći rješenje za pristup zdravstvenom osiguranju povratnicima koji su propustili, ranije, zakonom utvrđene rokove za prijavljivanje.</p> <p>Sistemska pristup zdravstvenom osiguranju porodicama osoba koje su prijavljene na biroima i penzionerima. Iznalaženje odgovarajućih rješenja za povratnike u ruralne sredine koji se bave poljoprivredom, te za najugroženije kategorije povratnika koji se teško uključuju u sistem osiguranja.</p> <p>Hitno rješavati slučajeve povratnika djece (učenika) koji nisu osigurani.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
6	<i>SOCIJALNA ZAŠTITA</i>	<p>Zakoni o raseljenim licima, povratnicima i izbjeglicama.</p> <p>Entitetski i kantonalni zakoni o socijalnoj zaštiti, te podzakonski akti.</p>	<p>Loša ekonomska situacija u BiH, fragmentiran institucionalni i zakonodavni sistem, neusklađenost u sistemu socijalne zaštite i neuednačena praksa pri dodjeli svih oblika socijalne pomoći uopće, te pomoći za povratnike.</p> <p>Nepostojanje usklađenog zakonodavstva koje reguliše pitanja socijalne zaštite.</p>	<p>Osigurati socijalnu pomoć ugroženim porodicama povratnika i omogućiti da se usluge koje pružaju nadležne službe i centri za socijalni rad dodjeljuju bez diskriminacije.</p> <p>Osigurati pravedan i usklađen sistem socijalne zaštite u cijeloj zemlji, koji će biti zasnovan na principu podjele obaveza, u skladu sa odgovornostima.</p> <p>Osigurati smještaj ranjivim i socijalno ugroženim povratničkim porodicama.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
7	<i>SIGURNOST- DEMINIRANJE</i>		<p>Iako u opadanju, još uvijek se dešavaju incidenti vezani za povratnike.</p> <p>Minirana područja i dalje predstavljaju opasnost za povratnike.</p>	<p>Nadležna ministarstva i drugi organi uprave na državnom i entitetskom nivou, trebaju posebno voditi računa o pojavama nasilja nad povratnicima.</p> <p>Osigurati ubrzano procesuiranje počinioca incidenata i krivičnih djela u slučajevima protiv povratnika.</p> <p>Povećati transparentnost i javnu informiranost o poduzetim radnjama u vezi s incidentima koji se odnose na povratnike i u slučajevima krivičnih djela protiv povratnika.</p> <p>Planove de-miniranja u BiH uskladiti sa planovima prioritetnog povratka, te raditi na podizanju nivoa svijesti o opasnosti od mina.</p>

PRAVA POVRATNIKA U BOSNU I HERCEGOVINU				
Br.	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
8	<i>KOMUNALNA INFRASTRUKTURA</i>		<p>Poteškoće pri primjeni postojećih MoU između elektrodistributivnih kompanija, MLJPI i entitetskih ministarstava energetike.</p> <p>Nepostojanje dogovora i ujednačene prakse u vezi sa olakšanim priključenjem na vodovodnu mrežu i telefonske priključke za povratnike.</p>	<p>MLJPI, entitetska ministarstva energije i elektrodistributivne kompanije trebaju doraditi potpisani Memorandum o razumijevanju s ciljem olakšanog i potpunog pristupa povratnika snabdijevanju električnom energijom. Osigurati provedbu važećeg MoU na prostoru čitave BiH.</p> <p>Nadležna ministarstva i drugi organi uprave na državnom i entitetskom nivou trebaju kao prioritet postaviti ponovno priključivanje povratnika na elektrodistributivnu mrežu, kroz kvalitetniju saradnju s elektrodistributivnim kompanijama i osiguravanje sredstava za obnovu elektrodistributivne mreže.</p>

PRAVA IZBJEGLICA IZ BOSNE I HERCEGOVINE				
Br	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
1	PRAVO POVRATKA U RANIJE PREBIVALIŠTE	<p><i>Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03).</i></p> <p>Pravo na povratak u ranije prebivalište potvrđeno je i entitetskim zakonima.</p>	Devastiranost stambenih jedinica, nedovoljno razvijena održivost povratka.	Napomena: Kao i za povratnike

PRAVA IZBJEGLICA IZ BOSNE I HERCEGOVINE				
Br	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
2	PRAVO NA IZBOR DRUGOG PREBIVALIŠTA	<p><i>Zakon o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03)</i></p> <p>Pravo izbora drugog prebivališta potvrđeno je i entitetskim zakonima.</p>	<p>Nedovršen proces dobrovoljnog povratka.</p> <p>Nepostojanje podzakonske regulative koja uređuje pristup ovom pravu.</p> <p>Nedovoljna finansijska sredstva i nerazvijena stambena politika.</p>	<p>Otvoriti dijalog o pravnim modalitetima i mogućim rješenjima.</p> <p>Raditi na strateškim rješenjima stambene politike i stvaranju institucionalnih preduvjeta unutar MLJP.</p>

PRAVA IZBJEGLICA IZ BOSNE I HERCEGOVINE				
Br	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
3	PRAVO NA OBJEKTIVNO INFORMISANJE	<i>Zakonom o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03)</i> izbjeglice iz BiH za vrijeme trajanja statusa u zemlji prihvata imaju pravo da budu objektivno informirane o stanju u BiH, a posebno o stanju u njihovim ranijim prebivalištima radi donošenja konačne odluke o dobrovoljnom povratku	Izbjeglice iz BiH, posebno ranjive kategorije (starije i iznemogle osobe, djeca, invalidi isl.) imaju nepotpunu sliku o stanju u BiH i u ranijim prebivalištima sa sigurnosnog, ekonomskog, socijalnog i političkog aspekta.	Unaprijediti distribuciju službenih Biltena do krajnjeg korisnika. Pojačati informativnu kampanju o mogućnostima povratka u ranija prebivališta, sa posebno jasnim informacijama o mogućnostima pristupa pravima. Nastaviti redovno objavljivanje periodičnih publikacija o stanju u oblasti i mogućnostima povratka. Unaprijediti dotok informativnih materijala do krajnjih korisnika. Voditi aktivnu medijsku kampanju u zemljama regiona

PRAVA IZBJEGLICA IZ BOSNE I HERCEGOVINE				
Br	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
4	<i>PRAVO NA DOPUNSKO OBRAZOVANJE</i>	Na osnovu zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03) izbjeglice iz BiH za vrijeme trajanja statusa u zemlji prihvata imaju pravo na dopunsko školovanje organizirano od strane nadležnih ministarstava i drugih tijela uprave BiH i Entiteta.		

PRAVA IZBJEGLICA IZ BOSNE I HERCEGOVINE				
Br	Prioriteti/prava	Pravni osnov	Prepreke	Preporuke
5	<i>PRAVO NA KONZULARNE USLUGE</i>	Na osnovu zakona o izbjeglicama iz BiH i raseljenim osobama u BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 23/99, 21/03 i 33/03) izbjeglice iz BiH za vrijeme trajanja statusa u zemlji prihvata imaju pravo da koriste konzularne i druge usluge putem službi Bosne i Hercegovine u zemljama prihvata radi reguliranja svojih prava, naročito prava na povratak u BiH.		<p>Ispitati mogućnosti za oslobađanje ili smanjenje administrativnih troškova izbjeglica u okviru postupka ostvarivanja prava u BiH.</p> <p>U skladu sa nalazima, pokrenuti inicijativu za izmjene relevantnih propisa.</p>

AKRONIMI, SKRAĆENICE I TERMINOLOGIJA

Aneks 7. DMS	Sporazum o izbjeglicama i raseljenim osobama
BHMAC	Centar za uklanjanje mina
CRPC	Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica
CRSP	USAID program za reintegraciju i stabilizaciju zajednica
DMS	Dejtonski mirovni sporazum
GFAP	Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini
LSMS	Anketa mjerenja životnog standarda
MLJPI	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
NPP	Nastavni plan i program
OHR	Ured visokog predstavnika za BiH
OHR	Ured visokog predstavnika za BiH
OSCE	Evropska organizacija za sigurnost i saradnju
PLIP	Plan provedbe imovinskih zakona
PRSP	Strategija za smanjenje siromaštva u BiH
SIDA	Švedska agencija za međunarodni razvoj
UN	Ujedinjeni narodi
UNHCR	Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbjeglice
USAID	Agencija Sjedinjenih američkih država za međunarodni razvoj
WB	Svjetska banka
WHO	Svjetska zdravstvena organizacija

